

Útoky na energetický sektor a přepravní infrastrukturu představují důležitou součást strategie militantních a teroristických organizací na Blízkém východě a v severní Africe, jako je al-Káida a Islámský stát, ale také Kurdská strana pracujících (PKK). Stejně tak je energetika používána jako nástroj zastrašování nebo vydírání, například libanonským hnutím Hizballáh, palestinskou politickou a teroristickou skupinou Hamás, pan-islámským politickým hnutím Hizb ut-Tahrir a Muslimským bratrstvem na Blízkém východě a v severní Africe. V budoucnu nelze vyloučit útoky na energetický sektor v Evropě nebo na energetická aktiva evropských společností v zahraničí ze strany al-Káidy nebo Islámského státu, přičemž tyto útoky by mohly přímo ohrozit unijní energetickou bezpečnost v závislosti na rozsahu způsobené škody. Teroristická činnost a útoky zaměřené na energetický sektor na Blízkém východě a severní Africe pak mají dopad především na postižený stát, jejich nepřímý dopad na energetickou bezpečnost EU je spíše minimální.

LUKÁŠ TICHÝ A KOL.

TERORISMUS A ENERGETIKA NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ A V SEVERNÍ AFRICE

Lukáš Tichý a kol.

Terorismus a energetika

na Blízkém východě a v severní Africe,
dopady pro EU a ČR

TERORISMUS A ENERGETIKA

NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ
A V SEVERNÍ AFRICE,
DOPADY PRO EU A ČR

Lukáš Tichý a kol.

Terorismus a energetika

na Blízkém východě a v severní Africe,
dopady pro EU a ČR

Praha 2017

Ediční rada nakladatelství Ústavu mezinárodních vztahů

Prof. PhDr. Pavel Barša, M.A., Ph.D. (Filozofická fakulta UK, Praha), Doc. Mgr. Ing. Radka Druláková, Ph.D. (Fakulta mezinárodních vztahů VŠE, Praha), Doc. PhDr. Jan Eichler, CSc. (ÚMV, Praha), JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D. (Fakulta sociálních věd UK, Praha), Prof. PhDr. Michal Klíma, M.A., CSc. (Metropolitní univerzita Praha), PhDr. Michal Kořan, Ph.D. (ÚMV, Praha), Prof. Mgr. Ing. Petr Kratochvíl, Ph.D. (ÚMV, Praha), PhDr. Pavel Pšejja, Ph.D. (Fakulta sociálních studií MU, Brno), Doc. Mgr. Dan Marek, Ph.D., M.A. (Filozofická fakulta UP, Olomouc), Prof. PhDr. Lenka Rovná, CSc. (Fakulta sociálních věd UK, Praha).

Publikace je výstupem zpracovaným podle časového harmonogramu výzkumné činnosti ÚMV, který vychází z materiálu Dlouhodobý koncepční rozvoj ÚMV, v. v. i., na léta 2012–2018.

Publikace je výstupem projektu Technické agentury České republiky TB940MZV003 s názvem „Energetický terorismus a energetika jako nástroj teroristických organizací v oblasti MENA, dopady pro ČR“.

Recenzovali: Ing. Zbyněk Dubský, Ph.D.

Prof. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph.D.

Lukáš Tichý a kol.

Terorismus a energetika na Blízkém východě a v severní Africe, dopady pro EU a ČR

Vydal Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., v Praze roku 2017.

© Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., Praha 2017

Vědecký redaktor: PhDr. Vladimír Trojánek

Layout: Jan Šavřda

Tisk: Petr Dvořák – Tiskárna, Dobříš

ISBN 978-80-87558-29-4

Obsah

Úvod	11
<i>Jan Eichler a Lukáš Tichý</i>	
 1. Teoreticko-metodologický rámec	23
<i>Lukáš Tichý a Jan Eichler</i>	
1.1 Ontologická pozice	23
1.2 Základní pojmy a východiska	24
1.2.1 Základ vymezení pojmu terorismus	25
1.2.2 Globální rozměr soudobého terorismu	27
1.2.3 Zdroje globálního terorismu	28
1.2.4 Komunikační strategie terorismu (KST)	29
1.2.5 Typologie terorismu	29
1.3 Teoretický rámec	31
1.3.1 Teroristické útoky zaměřené na energetický sektor	31
1.3.2 Rozhodování teroristických skupin podle racionalismu	35
1.3.3 Islám a energetika	37
1.3.4 Shrnutí teoretického rámce	41
1.4 Metodologický rámec: případová studie	43
1.4.1 Případ	43
1.4.2 Rámec případových studií	44
1.4.3 Případová studie	44
1.4.4 Zdroj informací a kritéria výběru případů v rámci případové studie	44

2. Energetický sektor a bezpečnost regionu Blízkého východu a severní Afriky	51
<i>Nikita Odintsov</i>	
2.1 Energetický potenciál Blízkého východu a severní Afriky	51
2.2 Charakteristika vybraných exportujících zemí	56
2.2.1 Saúdská Arábie: charakteristika energetického sektoru	57
2.2.2 Porevoluční Libye: charakteristika energetického sektoru	58
2.2.3 Irák: charakteristika energetického sektoru	60
2.2.4 Alžírský energetický sektor	61
2.2.5 Jemenský energetický sektor	63
2.2.6 Východní Středomoří a Egypt: charakteristika energetického sektoru	63
2.2.7 Turecko: charakteristika tranzitního potenciálu	66
 3. Al-Káida a útoky na energetický sektor	71
<i>Lukáš Tichý</i>	
3.1 Charakteristika organizace al-Káida	71
3.2 Význam energetiky a teroristických útoků na sektor energetiky pro al-Káidu	73
3.3 Al-Káida a vybrané příklady teroristických útoků na energetický sektor v oblasti MENA	81
3.3.1 Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor	82
3.3.2 Teroristické útoky s cílem poškodit světový obchod s ropou a LNG	86
3.3.3 Teroristické útoky a brání rukojmí s cílem destabilizovat či potrestat nepřítele	89
3.3.4 Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor	98
 4. Islámský stát a teroristické útoky na energetický sektor	111
<i>Lukáš Tichý</i>	
4.1 Charakteristika organizace IS	111
4.2 Význam energetiky a teroristických útoků na sektor energetiky pro IS	114
4.3 Příklady teroristických útoků na energetický sektor ze strany IS ve vybraných zemích oblasti MENA	122

4.3.1 Irák	123
4.3.2 Sýrie	129
4.3.3 Egypt	135
4.3.4 Libye	137
 5. Hizballáh a energetika jako nástroj vyhrožování	 155
<i>Lukáš Tichý</i>	
5.1 Charakteristika hnutí Hizballáh	155
5.2 Energetická strategie Hizballáhu	157
5.3 Příklady vyhrožování útokem a zneužívání energetiky jako politického nástroje ze strany Hizballáhu	160
5.3.1 Vyhrožování útokem na energetický sektor Izraele s cílem potrestat nepřítele a bránit libanonské energetické bohatství	161
5.3.2 Ropa jako politický nástroj vyhrožování Západu	166
5.3.3 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost	167
 6. Kurdská strana pracujících a energetické vztahy v regionu	 175
<i>Nikita Odintsov</i>	
6.1 Charakteristika organizace PKK	175
6.2 Význam energetiky v teroristických útocích PKK	178
6.3 Analýza vybraných útoků proti energetické infrastruktuře	182
6.3.1 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost	185
 7. Hamás a problém palestinského plynu	 189
<i>Nikita Odintsov</i>	
7.1 Charakteristika organizace Hamás	189
7.2 Energetická situace v Pásmu Gazy pod vedením Hamásu	194
7.3 Plynový spor: Hamás vs. Izrael	196
7.4 Potenciál útoků na energetickou infrastrukturu ze strany Hamásu	199
7.4.1 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost	200

8. Nenásilné organizace a jejich přístup k energetice:	
Muslimské bratrstvo a Hizb ut-Tahrir	205
<i>Nikita Odintsov</i>	
8.1 Charakteristika Muslimského bratrstva a jeho přístupu k energetice	205
8.2 Charakteristika organizace Hizb ut-Tahrir a její přístup k energetice	209
8.3 Celková charakteristika nenásilných hnutí a jejich přístupu k energetice	211
 9. Dopady útoků na energetický sektor a doprovodné kriminální činnosti v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a České republiky	215
<i>Lukáš Tichý a Nikita Odintsov</i>	
9.1 Charakteristika a počet teroristických útoků na energetický sektor v oblasti MENA	216
9.2 Přímé dopady útoků na energetickou bezpečnost EU a ČR: hrozba útoku v Evropě ze strany teroristické organizace z oblasti MENA	220
9.2.1 Možná hrozba teroristického útoku na evropský a český energetický sektor	222
9.2.2 Důsledky a dopady teroristických útoků pro energetickou bezpečnost EU a ČR	226
9.3 Přímé dopady útoků na energetickou bezpečnost EU a ČR: útoky na evropské energetické firmy a jejich zájmy v oblasti MENA	228
9.3.1 Reálná hrozba teroristického útoku na evropské firmy a jejich zájmy ve vybraných zemích MENA	228
9.3.2 Důsledky a dopady teroristických útoků pro energetickou bezpečnost EU a ČR	229
9.4 Nepřímé dopady útoků na energetickou bezpečnost EU a ČR: reálný a možný vliv útoků na energetický sektor v oblasti MENA	231
9.4.1 Příklady teroristického útoku na tanker či škrtící bod v oblasti MENA a jejich implikace a dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR	233
9.4.2 Příklady teroristických útoků na energetický sektor v oblasti MENA a jejich implikace a dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR	235
 Závěr	244
<i>Jan Eichler a Lukáš Tichý</i>	

Seznam zkratk	261
Seznam použité literatury	264
Literatura	264
Dokumenty, projevy, rozhovory a vystoupení	281
Rozhovory a konzultace	284
Přílohy	
Příloha č. 1: Západní energetické firmy a jejich zájmy ve vybraných zemích MENA	287
Příloha č. 2: Počet útoků na energetický sektor ze strany al-Káidy a jejich odnoží v letech 2001–2016 ve vybraných zemích MENA	294
Příloha č. 3: Počet útoků Islámského státu na energetický sektor v zemích MENA v letech 2014–2016	295
O autorech	296
Resumé	298
Seznam grafů a tabulek	
Graf č. 1: Podíl světových zásob ropy	52
Graf č. 2: Těžba ropy členskými státy OPEC v milionech barelů denně	53
Graf č. 3: Podíl světových zásob zemního plynu	54
Graf č. 4: Import EU v roce 2014 – podíl na trhu v procentech	55
Graf č. 5: Podíl těžby na saúdských ropných polích	57
Graf č. 6: Cíle útoků PKK, které jsou mu přisuzované	180
Graf č. 7: Počet útoků na energetickou infrastrukturu	180
Tabulka č. 1: Formy jednání a rozhodování teroristických organizací / cíle a motivy teroristických útoků na energetický sektor	42
Tabulka č. 2: Srovnání hlavních forem, cílů, motivů a příkladů teroristických útoků al-Káidy na energetický sektor v oblasti MENA	102
Tabulka č. 3: Implikace útoků al-Káidy pro energetickou bezpečnost	104
Tabulka č. 4: Srovnání nalezišť, produkce a příjmů z prodeje ropy IS v letech 2014 až 2016	119

Tabulka č. 5: Srovnání nalezišť a ovládané produkce ropy IS v Iráku v období 2014 až červenec 2016	124
Tabulka č. 6: Srovnání nalezišť a ovládané produkce ropy IS v Sýrii v letech 2014 až 2016	132
Tabulka č. 7: Přehled hlavních ropných polí ovládaných IS v Sýrii v roce 2016	132
Tabulka č. 8: Cíle, motivy a příklady teroristických útoků IS na energetický sektor v Iráku, Sýrii, Libyi a Egyptě	143
Tabulka č. 9: Implikace teroristických útoků IS pro energetickou bezpečnost	146
Tabulka č. 10: Hlavní cíle, motivy a příklady vyhrožování a jejich implikace pro energetickou bezpečnost ze strany Hizballáhu	169
Tabulka č. 11: Počet útoků na energetický sektor a infrastrukturu v oblasti MENA v letech 1996–2015	218
Tabulka č. 12: Počet útoků na energetický sektor a infrastrukturu v oblasti MENA v letech 1996–2015 ze strany teroristických organizací	219
Tabulka č. 13: Hlavní rysy al-Káidy, IS a Hizballáhu a jejich teroristické činnosti v sektoru energetiky (1. část)	249
Tabulka č. 13: Hlavní rysy al-Káidy, IS a Hizballáhu a jejich teroristické činnosti v sektoru energetiky (2. část)	251
Tabulka č. 14: Hlavní rysy PKK, Hamásu, Muslimského bratrstva a Hizb ut-Tahriru a jejich teroristické činnosti v sektoru energetiky (1. část)	253
Tabulka č. 14: Hlavní rysy PKK, Hamásu, Muslimského bratrstva a Hizb ut-Tahriru a jejich teroristické činnosti v sektoru energetiky (2. část)	255
Tabulka č. 15: Dopady útoků na energetický sektor v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR (1. část)	257
Tabulka č. 15: Dopady útoků na energetický sektor v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR (2. část)	258
Tabulka č. 15: Dopady útoků na energetický sektor v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR (3. část)	259
Tabulka č. 15: Dopady útoků na energetický sektor v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR (4. část)	260

Úvod

Předkládaná monografie je zaměřena na oblast Blízkého východu a severní Afriky (MENA). Ta hraje mimořádně důležitou roli v celosvětové politice. Především proto, že se v ní setkávají a mnohdy také střetávají západní a islámská civilizace. Je to jedna z oblastí, kde se naplňují varování Samuela Huntingtona před střetem civilizací.¹

Nerovnosti v oblasti MENA

K základním charakteristikám této oblasti patří výrazné nerovnosti a asymetrie mezi jednotlivými státy. Pokud jde o demografii,² jsou v oblasti MENA tři velmi lidnaté státy, jejichž počet obyvatel se pohybuje v blízkosti hranice 80 mil. – jsou to Egypt, Írán a Turecko. Demografická asymetrie má závažné bezpečnostní důsledky. Ty vyznívají velmi nepříznivě pro jediný neislámský stát oblasti MENA, kterým je Stát Izrael (dále Izrael).

Ekonomické determinanty bezpečnosti v oblasti MENA vyznívají méně jednoznačně než determinanty demografické. Moderní výkonná ekonomika spolu s dlouhodobou hospodářskou pomocí USA jakožto strategického partnera dávají Izraeli možnost, aby trvale modernizoval své ozbrojené síly a udržoval technologický náskok před nepřátelskými státy. Tato politika však pro samotný Izrael představuje obrovskou zátěž – vede zejména ke zpomalování hospodářského růstu, k nárůstu nezaměstnanosti a k inflaci.³

Izrael trvale přikládá mimořádně velký význam vojenským nástrojům své bezpečnosti. Klíčový význam má to, že na jeho straně stojí USA jakožto nejsilnější a nejvlivnější stát světa. Tyto dva státy již od konce osmdesátých let minulého století upevňují v celé oblasti MENA svoje strategické partnerství v takovém rozsahu, že jsou hlavními hybateli jejího vývoje v politické, bezpečnostní, vojenské, ekonomické i energetické rovině. Pro Izrael jsou USA strategickým partnerem, a to bez ohledu na skutečnost, kdo je premiérem

Izraele a prezidentem USA. Někteří odborníci dokonce hovoří o izraelizaci americké politiky.⁴ Navíc jsou oba dva tyto státy hodně závislé na energetických zdrojích a při pokrývání svých energetických potřeb se silně orientují právě na zdroje z oblasti MENA, zejména pak na ropy a zemní plyn. Nicméně v současné době se tato energetická závislost obou států na dovozu ropy a plynu z oblasti MENA výrazně snížila v důsledku zahájení vlastní produkce plynu v případě Izraele a zemního plynu a ropy z břidlic v případě USA, které dokonce zahájily export ropy a plynu ve formě zkapalněného zemního plynu (LNG).

V bezpečnostní a vojenské rovině USA i Izrael dlouhodobě kladou důraz na preemptivní strategii, tedy na předstihující údery. Jejich smyslem je rozbít vojenský potenciál nepřátelských států považovaný za nástroj možné agrese. Mají nejmodernější a také nejzkušenější ozbrojené síly nejen v celé této oblasti, ale i v celosvětovém měřítku. Společně usilují o to, aby zabránily všemu, co by mohlo vést k vytvoření monolitního proti-amerického a proti-izraelského bloku arabských států. Ani jeden z těchto států neváhá použít vojenskou sílu, pokud se domnívá, že ve hře jsou jeho strategické a bezpečnostní zájmy.

Izraelské pozemní síly mají celkem 175 000 aktivních vojáků, plus 425 000 vojáků v záloze, a v jejich výzbroji je téměř 4000 tanků.⁵ Jeho ozbrojené síly tvoří dvě tankové brigády, pět pěších brigád a jedna vzdušně-výsadková brigáda. Naproti tomu na straně nejvýznamnějších arabských států stojí celkem 1 400 000 aktivních vojáků a v kategorii záloh je poměr následující: 1 200 000 : 425 000, což znamená přibližně 1 : 4 v neprospěch Izraele. A v počtu divizí pozemního vojska je to poměr 8 : 30. To je kvantitativní stránka věci, zatímco kvalitativní srovnání vyznívá ve prospěch Izraele. Ten má modernější výzbroj, mnohem zkušenější vojáky a velitele, vyspělejší strategickou kulturu prověřenou v řadě vítězných válek.⁶ A především, Izrael je jedním státem v této oblasti, který má jaderné zbraně.⁷

Strategické partnerství USA–Izrael

Tyto nerovnosti jsou základním důvodem toho, že Izrael, který je výrazně znevýhodněn, má na své straně USA jakožto strategického partnera. USA v důsledku těchto nerovností, k nimž se navíc přidává i to, že nemá žádnou strategickou hloubku svého území, zvýhodňují Izrael jednak svými zárukami, jednak dodávkami moderních zbraňových systémů, díky kterým je na straně Izraele kvalitativní náskok.

Vojenský poměr sil však neřeší všechny klíčové otázky oblasti MENA. Spojeným státům a Izraeli dává záruky, že nemohou být vojensky poraženy, ale ani zdaleka jim nezaručuje, že nemohou být napadeny. Jejich novým nepřitelem se staly džihádistické teroristické organizace zaměřující se na velmi zranitelné místo, kterým je energetické bohatství MENA, zejména pak ropa a zemní plyn.

Ropný faktor v oblasti MENA

Na ropu dnes připadá necelých 40 % celosvětových energetických potřeb, na plyn 25 %, na uhlí 20 % a kolem 11 % na vodní a jadernou energii.⁸ Do konce první čtvrtiny 21. století by celosvětová denní spotřeba ropy měla stoupnout z dnešních 80 mld. barelů na 120 mld., tedy o celou polovinu. Největšími odběrateli ropy v celosvětovém měřítku jsou a nadále budou Spojené státy, západní Evropa a Čína. Předpokládá se, že do roku 2025 stoupne závislost ekonomiky USA na ropě z dnešních 55 % na přibližně 70 %, v případě Evropy to bude vzestup z 50 % na téměř 70 % a u Číny dokonce z 30 % na více než 70 %.⁹ V celosvětovém měřítku se bude zvýrazňovat nerovnost mezi poptávkou a nabídkou tzv. černého zlata. Z toho také vyplývá globální význam kontroly nejbohatších ropných zdrojů.

Ropná determinanta má určující vliv na mezinárodní bezpečnostní vztahy v celé oblasti MENA. Nejbohatší a nejvlivnější státy světa – sdružené v G 7, v NATO a v Evropské unii (EU) – jsou na ropě z oblasti MENA závislé. Každé narušení dodávek ohrožuje jejich ekonomiku, vede k nárůstu nezaměstnanosti a k ekonomické recesi. Proto mají zájem na stabilitě této oblasti, usilují o to, aby v této oblasti neprobíhaly vleklé konflikty, jež by mohly ohrozit těžbu ropy a její vývozy. Mají také společný zájem, aby tuto oblast neovládl žádný hegemon, ať už vnitřní, nebo vnější.

Energetické bohatství jako jeden z důvodů válek v oblasti MENA

Strategický význam surovinového bohatství této oblasti se dramaticky promítá i do celých jejích poválečných dějin. Vědomí tohoto celosvětového významu vedlo v roce 1955 k vytvoření tzv. Bagdádského paktu (v r. 1959 přeměněného na CENTO). Zároveň s tím byla tato oblast po skončení 2. světové války svědkem mnoha krvavých válek. Jenom Izrael vedl proti arabským zemím čtyři velké války (arabsko-izraelská válka 1948/1949,¹⁰ válka o Suez v roce 1956,¹¹ tzv. šestidenní válka v roce 1967,¹² válka v roce 1973¹³)

a řadu menších válek kratšího trvání (zejména pak „Operace Lité olovo“ 2008/2009). Během všech těchto válek bezpečnostní zájmy zahrnovaly nejen vojenský, ale také energetický aspekt.

Nejvýrazněji se to projevilo během tzv. suezské krize v roce 1956. Náširovo rozhodnutí o znárodnění Suezského průplavu a jeho následovné zpoplatnění vyvolalo ve Francii a Velké Británii panické obavy, že se výrazně zvýší ceny dopravy ropy a zemního plynu dovážených přes kanál právě z této oblasti. Západní státy evropského společenství v té době dovážely z oblasti MENA přes Suezský průplav kolem 1,2 mil. barelů ropy denně, tj. asi 80 % své energetické spotřeby ropy. Proto zahájily tzv. „Operaci Mušketýr“,¹⁴ v jejímž rámci poskytovaly vzdušnou podporu izraelským vojákům pod velením brigádního generála Ariela Šarona (pozdější premiér Izraele), kteří plnili ty nejnáročnější úkoly a kteří byli úspěšnější nežli Britové a Francouzi.

Po fiasku těchto dvou evropských zemí došlo k zásadní změně historického významu: v lednu 1957 tehdejší americký prezident D. Eisenhower vyhlásil doktrínu, která svým obsahem plně navazovala na filozofii Trumanovy doktríny z roku 1947. Spojené státy nastoupily tam, kde už selhala Velká Británie. Hlavním smyslem Eisenhowerovy doktríny bylo zaplnit oblast MENA, přičemž silným motivem bylo právě její surovinové bohatství.

Propojení mezi energetickým bohatstvím a vojenstvím v oblasti MENA výrazně potvrdila také „Operace Pouštní bouře“ 1991. Ta byla odpovědí na agresi do Kuvajtu a na jeho následnou anexi, které se dopustil tehdejší irácký diktátor Saddám Husajn. Ten se při hledání nezbytných hospodářských zdrojů pro poválečnou ekonomickou obnovu obrátil na petromonarchistické režimy v Saúdské Arábii, Kuvajtu a v dalších zemích oblasti MENA s žádostí o nové půjčky ve výši 30 mld. USD. Když neuspěl, chtěl, aby tyto státy Iráku odpustily splácení válečných půjček z let 1981–1988, jejichž výše dosáhla sumy 35 mld. USD. Když nepochodil ani s tím, požádal, aby tyto státy zvýšily cenu ropy na 18 USD za barel a aby přiměly Kuvajt k dodržování kvót a cen Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC). A když neuspěl ani s tímto minimálním požadavkem, rozhodl se k radikálnímu řešení – cestou vojenské agrese zabral celé kuvajtské území.

Saddám se tak zmocnil jednoho celého státu, jenž byl dle svých zásob ropy v té době spolu s Irákem, Spojenými arabskými emiráty (SAE), Íránem a Venezuelou na druhém až pátém místě na světě (100 mld. barelů) a spolu

s těmito státy zaujímal stejné postavení i z hlediska produkční kapacity. To byla přímá ekonomická hrozba především pro USA, ale také pro Japonsko, Čínskou lidovou republiku (ČLR) a další státy, jejichž ekonomické přežití je závislé na dodávkách ropy z této oblasti. Kdyby Saddám býval ovládl Kuvajt natrvalo, pak by mohl kontrolovat až 30 % světových zásob kvalitní a lehce dostupné ropy. To by mu dalo možnost rozhodovat o její těžbě v celé této oblasti, zvyšovat její ceny na světových trzích, a tím si u odběratelských zemí vynucovat ústupky. Saddámův hazardérský krok znamenal i hrozbu pro zachování růstu průmyslové výroby, pro udržení ekonomické prosperity, a zvláště pak pro udržení pracovních příležitostí.¹⁵

Další velkou válkou v této oblasti byla „Operace Irácká svoboda“ 2003 (OIF 2003). Oficiálními důvody pro její zahájení byly zapojení Saddámova režimu do teroristických útoků 11. 9. 2001 a zejména pak tvrzení, že tento režim dokončoval program jaderných zbraní. Ale nakonec ani jeden z těchto argumentů nebyl nikdy potvrzen. Tato válka byla zahájena bez mandátu RB OSN; zprvu vypadala jako velký vojenský úspěch, Saddámův režim byl zničen během pouhých tří týdnů. Následně se ale vyhraná válka překloupila v prohraný mír a ve vleklou asymetrickou válku. Byla rozpuštěna irácká armáda, v zemi nastal chaos a nárůst vlivu džihádistů, pro které se hlavním nástrojem boje staly teroristické útoky.

Od válek k teroristickým útokům na energetický sektor

Pod vlivem negativních důsledků této války se šířilo zklamání a rozčarování. Celosvětovou pozornost vyvolal Johann Hari, úvodníkář britského periodika *The Independent*, když na konci března 2006 zveřejnil sebekritický článek nazvaný „Byl jsem pro invazi“. Pod vlivem otřesných událostí občanské války v Iráku, který se po vojenském svržení Saddámova režimu dostal do područí islámských extremistů, došel k závěru, „George Bush nadiktoval svoji válku, která zavání naftou [...] která je občanskou válkou vnucenou shora [...] a ve které jde o strategickou kontrolu ropných zdrojů“.¹⁶

Ve všech výše zmíněných válkách hrálo energetické bohatství oblasti Blízkého východu a severní Afriky důležitou, ne-li dokonce hlavní úlohu. Ve všech zvítězil Západ, ať už byly USA se svými spojenci, nebo Izrael jako jejich strategický spojenec přímo v oblasti MENA. Ukázalo se, že arabské země jsou vždy na straně poražených, zatímco jejich nenávidění nepřátelé své pozice a své strategické zájmy dokáží uhájit nebo i posílit.

Jestliže války ukázaly na zdrcující převahu USA a Izraele, o to více se džíhádisté začali zaměřovat na terorismus proti energetickému sektoru. Dnes se energetické otázky chopili pohlaváři teroristických organizací a připomínají závěry islámských učenců, že veřejný majetek – jako voda, ropa, zemní plyn, železo a další – musí být využit k dosažení hospodářského pokroku pro *ummu* (muslimská společnost), protože tyto „komodity“ patří společenství věřících, a stát má na starosti pouze jejich správu a rozvoj. Zdůrazňují, že je nepřípustné, aby si někdo přivlastňoval energetické bohatství, které tak nemůže být v soukromém vlastnictví, ale spadá do společného vlastnictví.

Před necelými dvaceti lety se otázky energetického bohatství islámského světa chopil samotný Usáma bin Ládín. Opakovaně obvinil Spojené státy z toho, že drancují a rabují energetické bohatství oblasti MENA. Velmi výstižně poukázal na strategický význam boje, který Západu vyhlásil. Vyjádřil to slovy, že „Amerika je supervelmoc obdařena obrovskou vojenskou mocí a rozsáhlou ekonomikou, ale to vše je postaveno na nestabilních základech, které mohou být cílené, se zvláštním zřetelem na jedno slabé místo [závislosti na ropě z Blízkého východu – pozn aut.].“¹⁷

Oblast MENA, kde se nachází kolem 60 % světových zásob ropy a 40 % světových zásob plynu, představuje klíčový region v zajištění globální energetické bezpečnosti, kdy ropa v současnosti reprezentuje asi 37 % a zemní plyn kolem 26 % světové energetické spotřeby. Jakékoliv narušení či zastavení dodávek ropy a plynu ve formě zkapalněného zemního plynu z této oblasti pak může mít negativní dopad na světovou energetickou bezpečnost a ekonomiku. Toho si velmi dobře uvědomují různé militantní a teroristické organizace či hnutí působící v oblasti MENA, jako např. mezinárodní panislámské politické hnutí Hizb ut-Tahrir, islamistické hnutí Muslimské bratrstvo, šíitské libanonské hnutí Hizballáh, teroristická organizace Kurdská strana pracujících (PKK), militantní islamistická organizace Islámský stát (IS) či islamistická teroristická organizace al-Káida, které v rámci své strategie vydírají či politicky vyhrožují útoky na energetický sektor nebo dokonce realizují teroristické útoky na energetický průmysl a doprovodnou kriminální činnost s cílem poškodit nebo ovládnout energetický sektor daného státu. Přestože útoky na energetické cíle nejsou ničím novým, není této otázce věnována v odborné literatuře prozatím taková pozornost.¹⁸

Zaměření monografie, cíle a výzkumné otázky

Předkládaná monografie se věnuje problematice teroristické činnosti zaměřené na energetický sektor a energetice jako nástroji militantních a teroristických organizací a hnutí v oblasti MENA s možnými dopady pro Evropskou unii (EU) a Českou republiku (ČR). Konkrétně se monografie zabývá vztahem, resp. postojem vybraných teroristických a militantních organizací a hnutí, a to al-Káidy, IS, Hizballáhu, PKK, Hamásu, Muslimského bratrstva a Hizb ut-Tahriru, k otázce využívání energetiky za účelem politického vydírání, vyhrožování teroristickými útoky na sektor energetiky či k samotné realizaci terorismu zaměřeného na útoky proti energetickému sektoru a jeho konkrétním projevům v oblasti MENA v letech 1996–2016 (s mírnými přesahy) s potenciálními implikacemi pro energetickou bezpečnost¹⁹ EU a ČR.

Monografie tak zkoumá aktivní organizace, jež se přímo angažují v násilné teroristické činnosti, dvě islamistické organizace (Muslimské bratrstvo a Hizb ut-Tahrir), jež jsou často označovány za teroristické, ale přímo se v této činnosti neangažují, a nakonec neislámskou teroristickou organizací (PKK), jež v první řadě vychází z kurdského nacionalismu a marxismu. Výzkum PKK jakožto separatistické organizace umožní lépe zhodnotit, nakolik velkou úlohu hraje racionalismus a ideologie v teroristické činnosti. K tomu byl i rozšířen koncept o analýzu vztahu separatismu k přírodním zdrojům.

Tři hlavní cíle monografie:

Prvním cílem je zhodnotit význam, který zvolené teroristické a militantní organizace přisuzují oblasti energetiky obecně a konkrétně vydírání energetickými zdroji nebo vyhrožování, či realizaci teroristických útoků zaměřených na energetický průmysl a infrastrukturu ve svých strategiích na pozadí vlivu islámu a racionalismu. Druhým cílem je identifikovat zvolené projevy a příklady zneužívání energetických zdrojů či teroristických útoků cílených na sektor energetiky a doprovodnou kriminální činnost ze strany zkoumaných organizací v oblasti MENA. Třetím cílem je analyzovat reálné a potenciální a přímé a nepřímé dopady a vliv vydírání či vyhrožování/využívání energetiky jako politického nástroje nebo realizace teroristických útoků cílených proti energetickému průmyslu na energetickou bezpečnost EU a České republiky. Těchto cílů bude dosaženo prostřednictvím hledání odpovědí na několik dílčích otázek:

Jaký význam vybrané teroristické a militantní organizace či hnutí přisuzují energetice a teroristickým aktivitám cíleným na energetický sektor ve své strategii a jaké metody při tom používají?

Jakou roli hraje islám a racionalismus v jednotlivých energetických strategiích vybraných organizací či hnutí při jednání a rozhodování o cílech a motivech vydírání, vyhrožování či realizaci teroristických útoků zaměřených na energetický průmysl a infrastrukturu?

Jaké jsou konkrétní projevy teroristické činnosti realizované vybranými militantními a teroristickými organizacemi či hnutími proti sektoru energetiky v konkrétních zemích regionu MENA?

Jaké cíle a motivy sledují zvolené teroristické a militantní organizace či hnutí při realizaci teroristické činnosti cílené na energetický sektor v oblasti Blízkého východu a severní Afriky?

Jaké mohou být reálné a potenciální implikace vydírání, vyhrožování či realizace teroristických útoků cílených proti energetickému sektoru pro energetickou bezpečnost Evropské unie a ČR?

Jaký přímý a nepřímý dopad a vliv mohou mít teroristické aktivity cílené proti sektoru energetiky ze strany vybraných organizací a hnutí na energetickou bezpečnost EU a České republiky?

Teoreticko-metodologický rámec a ontologická rovina

V teoretické rovině je monografie založena na vztahu konceptu terorismu a jeho komunikační strategie, která je důležitá při zkoumání cílů a motivů teroristické činnosti vybraných organizací a hnutí, a zároveň na konkrétním projevu terorismu v podobě teroristických útoků na energetický sektor, který se soustředí na ozbrojené násilí vůči energetickému průmyslu a infrastruktuře, ale zahrnuje i nezákonnou činnost s tím spojenou.²⁰ Koncept teroristického útoku a činnosti cílené na energetický sektor tvoří hlavní východisko teoretického rámce, který se dále skládá z vlivu racionalismu, postoje islámu k energetice a vztahu mezi separatismem a přírodními zdroji a jejich společnému vztahu a významu v chování vybraných militantních a teroristických organizací a hnutí, jež se zaměřují na teroristickou činnost a útoky proti energetickému sektoru. To znamená, že pomocí tohoto teoretického rámce budeme zkoumat jednak postoj vybraných teroristických a militantních organizací a hnutí k energetice a její význam v jejich strategiích, ale také cíle

a motivy jejich jednání a rozhodování o teroristické činnosti zaměřené na útoky proti energetickému sektoru.

V metodologické rovině je monografie založena na metodě případové studie, kterou rozumíme „detailní analýzu případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. Jejím cílem je poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení.“²¹ Její předností je hloubka analýzy, kterou nabízí každému výzkumníkovi a jež umožňuje obsáhnout poměrně velké množství skutečností a usilovat o jejich úplné zhodnocení. Případem v monografii rozumíme konkrétní formu a podobu teroristické činnosti či teoretického útoku na energetický sektor, přičemž případová studie následně rámuje celkovou teroristickou činnost a útoky cílené na energetický průmysl a infrastrukturu společně s doprovodnou kriminální aktivitou jednotlivých teroristických a militantních organizací a hnutí. Celkem půjde o sedm případových studií zaměřených na jednotlivé teroristické a militantní organizace či hnutí, tj. al-Káidu, Islámský stát, Hizballáh, PKK, Hamás, Muslimské bratrstvo a Hizb ut-Tahrir.

V rovině ontologické (charakteristika zkoumaného objektu) preferujeme holismus (holistická teorie se zaměřuje na studium sociálních struktur) před individualismem (individualistické teorie se zajímají o jednání jednotlivců, aktérů). To znamená, že předpokládáme rozhodující vliv prostředí/struktury na jednání aktéra v podobě teroristické činnosti a útoků na energetický sektor.²²

Zdroj informací

Monografie vychází z primárních zdrojů v podobě patnácti konzultací či rozhovorů realizovaných s předními českými odborníky na problematiku terorismu, geopolitiky a energetické bezpečnosti z oblasti akademické a s pracovníky českých firem, jako je ČEPS, ale i MPO či bývalým prezidentem České plynárenské unie, ale i českými a zahraničními zaměstnanci Evropské komise (EK). Zároveň čerpáme z rozhovorů, vystoupení, projevů, kázání klíčových představitelů jednotlivých teroristických a militantních organizací a hnutí. V neposlední řadě jsme získali údaje o energetickém potenciálu zvolených zemí ze stránek americké *Energy Information Administration (EIA)* a *Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC)*. Monografie je založena také na sekundární literatuře v podobě odborných publikací, vědeckých článků, studií a novinových článků internetových deníků věnujících se problematice

útoků na sektor energetiky ze strany jednotlivých organizací a hnutí. Vhodný zdroj informací o teroristických útocích na energetický sektor ze strany vybraných organizací a hnutí pak pro nás představují databáze *Global Terrorism Database* (GTD) a *Global Incident Map* (GIM).

Jako u každého výzkumu, který je věnován současnosti, museli jsme se i my vyrovnávat s tím, že ne všechny informace, jež bychom potřebovali, jsou dostupné. Mnohé ze skutečností jsou stále utajovány, ale omezovalo nás i to, že odborníci na jednotlivých postech nebyli ochotni (ať už z jakýchkoli důvodů) se s námi dělit o všechny své poznatky.

Struktura monografie

Struktura monografie, která se skládá z úvodu, závěru a devíti kapitol, je následující. V první části se nejprve zabýváme ontologickou pozicí a hlavními pojmy, poté teoretickým rámcem, metodologickým rámcem a hlavní metodou a nakonec zdrojem informací a kritérii výběru případů. Ve druhé části se následně věnujeme analýze energetického sektoru MENA a vybraných zemí, jako jsou Saúdská Arábie, Irák, Libye, Alžírsko, Jemen, Jordánsko, Sýrie, státy východního Středomoří, Egypt a Turecko. Ve třetí až osmé kapitole se zaměřujeme na analýzu jednotlivých teroristických a militantních organizací či hnutí, tj. al-Káidy, Islámského státu, Hizballáhu, PKK, Hamásu, Muslimského bratrstva a Hizb ut-Tahriru, a jejich postoje k energetice a teroristické činnosti a útokům na energetický sektor. V rámci každé této kapitoly podle možností uvádíme stručnou charakteristiku zvolené organizace či hnutí, význam, který přisuzuje energetice obecně a konkrétně teroristické činnosti či útokům zaměřeným na energetický sektor ve své strategii, ale také jednání a rozhodování o cílech a motivech na pozadí vlivu islámu a racionalismu, příklady této teroristické činnosti a útoky cílené na sektor energetiky a reálné a možné implikace pro energetickou bezpečnost, a to jak postiženého státu, tak světa či Západu. V poslední, deváté části se pak věnujeme nejen přímým a nepřímým, ale i reálným a potenciálním dopadům a vlivu vydírání či vyhrožování nebo realizace teroristických útoků cílených proti energetickému průmyslu na energetickou bezpečnost Evropské unie a České republiky.

Předkládaná monografie je výstupem projektu Technické agentury České republiky, TAČR TB940MZV003 s názvem „Energetický terorismus a energetika jako nástroj teroristických organizací v oblasti MENA, dopady pro

ČR“. Autorem poloviny úvodu, první teoreticko-metodologické kapitoly, třetí, čtvrté, páté a deváté kapitoly a třetiny závěru je Lukáš Tichý. Nikita Odintsov je autorem druhé, šesté, sedmé, osmé kapitoly a svými poznatky doplnil třetinu deváté kapitoly a část závěru. Jan Eichler je autorem poloviny úvodu, doplnil svými poznatky třetinu první teoreticko-metodologické kapitoly a napsal závěr monografie.

Na závěr bychom rádi poděkovali oběma recenzentům, Prof. JUDr. PhDr. Miroslavu Marešovi, Ph.D., z Masarykovy Univerzity v Brně a Ing. Zbyňku Dubskému, Ph.D., z Vysoké školy ekonomické v Praze za podnětné a cenné připomínky a přínosnou kritiku. Zároveň bychom chtěli na tomto místě poděkovat ing. Kristýně Stejskalové z Vysoké školy ekonomické v Praze za jazykovou korekturu přepisu arabských jmen a názvů.

Poznámky

- ¹ Huntington, Samuel P. (1996): *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- ² *United Nations Programme, Human development Report 1999* (1999): Oxford: Oxford University Press.
- ³ Yezid, Sayigh (2002–2003): The Palestinian Strategic Impasse. *Survival*, 2002–2003, Vol. 44, No. 4, s. 8.
- ⁴ Bishara, Marwan (2003): Fighting fire with fire: The Israelization of American policy [on-line]. *International Herald Tribune*, 27. 7. 2003 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2003/06/27/opinion/fighting-fire-with-fire-the-israelization-of-american-policy.html>.
- ⁵ *Military Threats to Israel: Middle East Military Balance* [on-line]. Jewish Virtual Library, August 2013 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Threats_to_Israel/milbal.html.
- ⁶ Tamtéž.
- ⁷ Cordesman, Anthony H. (1996): *Perilous prospects: The peace process and the Arab-Israeli military balance*. Boulder, CO: Westview Press.
- ⁸ Favenec, Jean-Pierre (2002): Géopolitique du pétrole au début du XXI. siècle. *Commentaire*, N. 99, Automne 2002, s. 538–541.
- ⁹ Sarkis, Nicola (2004): Aux origines de la nouvelle crise pétrolière [on-line]. *Le Monde diplomatique*, Juillet 2004 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.monde-diplomatique.fr/2004/07/SARKIS/11335>.
- ¹⁰ Dupuy, Trevor Nevitt (1978): *Elusive victory: The Arab–Israeli Wars, 1947–1974*. San Francisco: Harper & Row.

- ¹¹ Beaufre, André (1969): *The Suez Expedition 1956*. New York: Praeger.
- ¹² Wanner, Jan (2011): *Ve stínu studené války. Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956–1960*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- ¹³ Wanner, Jan (2002): *Krvavý Jom Kippur. Čtvrtá a pátá arabsko-izraelská válka ve světové politice*. Praha: Libri.
- ¹⁴ Kunz, Diane B. (1991): *The Economic Diplomacy of the Suez Crisis*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- ¹⁵ Soros, George (2004): *Pour l'Amérique contre Bush*. Paris: Dunod.
- ¹⁶ Hari, Johann (2005): J'étais pour l'invasion de l'Irak [on-line]. *Le Monde*, 30. 3. 2006 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/YqkgqX>.
- ¹⁷ Osama's Sermon on the Feast of Sacrifice [on-line] *FRONTPAGEMAG.COM*, 6. 3. 2003 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/qYk6M2>.
- ¹⁸ Srov. Koknar, Ali M. (2009): The Epidemic of Energy Terrorism. In: Gal, Luft–Korin, Anne (eds.): *Energy Security Challenges for the 21st Century*. California: ABC-CLIO, LLC, s. 18–30; Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 37, No. 8, s. 620.
- ¹⁹ Energetickou bezpečností se v této monografii rozumí zajištění stabilních a nepřerušovaných dodávek energie za přijatelné ceny na straně spotřebitele a zajištění stabilní a předvídatelné poptávky za přijatelné ceny na straně producenta.
- ²⁰ K tomu dále srov. Koknar, Ali M. (2009): The Epidemic of Energy Terrorism, op. cit.
- ²¹ Kořan, Michal (2008): Jednopřípadová studie. In: Drulák, Petr a kol.: *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál, s. 33.
- ²² Eichler, Jan–Tichý, Lukáš (2013): *USA a Ruská federace – komparace z pohledu bezpečnosti a strategické kultury*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 19–20.

1. Teoreticko-metodologický rámec

První kapitola monografie se skládá ze čtyř částí. V první je vymezena naše ontologická pozice, kdy zdůrazňujeme preferenci holismu před individualismem. To znamená, že předpokládáme rozhodující vliv prostředí/struktury na jednání aktéra v podobě teroristické činnosti a útoků na energetický sektor. Ve druhé části bude nejprve vysvětlena podstata působení globálního terorismu na počátku 21. století. Hlavní důraz bude položen na jeho základní charakteristiku jako naléhavé bezpečnostní hrozby na počátku 21. století. Dále budou vysvětleny způsoby mobilizace jeho alokativních (zejména ropných) i autoritativních zdrojů a v neposlední řadě i jeho komunikační strategie. Třetí část se zaměří na vytvoření teoretického rámce, který se skládá z klíčového konceptu, a to teroristického útoku na energetický sektor, jenž bude důkladně vysvětlen. Dále je teoretický rámec založen na popisu významu racionalismu v jednání a rozhodování teroristických organizací a hnutí a analýze postoje sunnitského a šíitského islámu k energetice. V neposlední řadě je teoretický rámec doplněn o vztah separatismu a energetiky. Pomocí teoretického rámce budeme zkoumat teroristickou činnost a útoky na energetický sektor ze strany zvolených organizací či hnutí. Ve čtvrté části se zaměříme nejen na vymezení metodologického rámce a definování hlavní metody, ale také na zdroje informací a kritéria výběru případů.

1.1 Ontologická pozice

Z hlediska ontologie bude hlavní důraz položen na holismus.¹ To se konkrétně projeví ve třech hlavních směrech. Zaprvé budeme upřednostňovat pohled z pozice institucí před pohledem z pozic jednotlivců, což ale neznamená, že bychom zcela zanedbávali úlohu vedoucích činitelů zvolených teroristických

a militantních organizací či hnutí. Znamená to, že se více zaměříme na úlohu institucí, konkrétně tedy al-Káidy, IS, Hizballáhu, PKK, Muslimského bratrstva, Hamásu a Hizb ut-Tahriru, než na úlohu jejich jednotlivých příslušníků. Hlavním důvodem tohoto přístupu je to, že naši ústřední výzkumnou otázkou je vliv těchto teroristických a militantních organizací na *status quo* v oblasti MENA a zejména na její ropný trh. Proto se velká pozornost soustředí na vysvětlení energetického zájmu a energetické strategie zvolených teroristických a militantních organizací. Tato strategie totiž směřuje k zásadním změnám *statu quo* v celé této strategicky významné oblasti, které mají celosvětové dopady.

Zadruhé se zaměříme především na konkrétní strategické a politické postupy zvolených teroristických a militantních organizací, na jejich vzorce a způsoby chování na poli energetické strategie. Jinými slovy to znamená, že tyto vzorce a způsoby činnosti volené k dosahování strategických cílů vybraných teroristických a militantních organizací upřednostňujeme před problémy spojenými se samotnou jejich existencí (*pattern before problem*). Hlavní pozornost se přitom zaměří na konkrétní postupy teroristických a militantních organizací a hnutí při útocích na energetické systémy ve třech zemích, kde svoji gangsterskou strategii uplatňují. U každého z těchto způsobů útoků (*patterns of attacks*) budeme ilustrovat, jak konkrétně se to projevovalo v jednotlivých zemích.

Zatřetí se náš přístup vyznačuje vyrovnaným vztahem mezi výsledkem a procesem (*an equilibrium between Outcome and Process*), tedy mezi tím, k čemu dochází, a proč k tomu dochází (*What happens? And why it happens?*). Konkrétně to znamená, že uvedeme a vysvětlíme výsledky a důsledky teroristické činnosti vybraných teroristických a militantních organizací a hnutí na poli energetiky. Obšírně vysvětlíme, proč k těmto útokům dochází a proč to má takové výsledky, jaké to má.

1.2 Základní pojmy a východiska

Tato část se v první řadě věnuje definici pojmu „terorismus“ a jeho hlavním kritériím. Dále je popsán globální rozměr soudobého terorismu a zdroje globálního terorismu. V neposlední řadě se tato část zaměřuje na komunikační strategii terorismu.

1.2.1 Základ vymezení pojmu terorismus

Ještě na počátku devadesátých let, plných velkých očekávání nekonfrontačního vývoje mezinárodních bezpečnostních vztahů a rozsáhlé mezinárodní bezpečnostní spolupráce, byl terorismus považován nikoli za bezpečnostní hrozbu, ale pouze za riziko.² Pohled se změnil až ve druhé polovině devadesátých let minulého století, po prvních teroristických úderech s desítkami mrtvých a se stovkami zraněných lidí. Mezníkem zcela zásadního významu se staly teroristické útoky 11. 9. 2001. Od té doby se již o terorismu hovoří jako o závažné a naléhavé bezpečnostní hrozbě a diskutuje se o možnostech, jak mu čelit. Vedou se nekonečné spory o tom, jaké jednání lze pod pojem „terorismus“ zahrnout a jaké pod něj naopak nepatří.

Ministerstvo obrany USA vymezuje terorismus „jako záměrné používání násilí s cílem vyvolávat strach a jeho prostřednictvím nutit veřejnou správu nebo společnost, aby něco udělala, nebo naopak dělat přestala. Cíle terorismu mají ideologickou, náboženskou či politickou povahu.“ Dále je terorismus definován jako „protiprávní používání síly nebo hrozby násilí, které je často motivováno náboženským, politickým nebo ideologickým přesvědčením. Jeho cílem je šířit strach a nutit vlády nebo společnosti, aby se chovaly podle politických záměrů teroristů.“³

Paul Pillar, někdejší zástupce ředitele protiteroristického odboru při CIA, uvádí čtyři základní rysy terorismu: „záměrnost a delší cílevědomá příprava; jeho motivy nikdy nemají zločineckou povahu, ale politický cíl (změna stávajícího uspořádání); útočí se na civilní cíle; teroristických činů se nedopouštějí pravidelné armády, ale především podstatní skupiny a organizace.“⁴

Evropský parlament (EP) v listopadu 2001 pod pojem „terorismus“ zahrnul „záměrně páchané činy jednotlivců nebo skupin proti jedné nebo několika zemím, jejich institucím či státním příslušníkům s cílem zastrašovat je a ohrožovat jejich základní lidské svobody, demokracii, úctu k lidským právům a k vládě práva“.⁵ Pascal Boniface, ředitel Ústavu mezinárodních a strategických vztahů v Paříži, uvádí, že „terorismus je nepřímá strategie, zaměřená na nátlak na země Západu, která ale nepodstupuje riziko války a snaží se co nejvíce omezovat možnosti odhalení [autorů teroristických akcí – pozn. aut.]“.⁶

Zajímavá je také definice OSN, kterou schválila rezoluce číslo 1373 (2001). Ta tvrdě odsoudila teroristické útoky z 11. 9. 2001 a označila je za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. O tři roky později přišla rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 1566 (2004), jež terorismus charakterizovala

jako zvláště nebezpečný jev, který „zasévá strach mezi obyvatelstvem [...] zastrašuje obyvatelstvo a na vládách nebo na mezinárodních organizacích si vynucuje, aby přijímaly určitá opatření, nebo aby je naopak nepřijímaly“.⁷ Zároveň tato rezoluce výslovně uvedla, že teroristické činy nemohou být ospravedlněny žádnými motivy politické, filozofické, ideologické, rasové, etnické, náboženské ani jakékoli jiné povahy.

Pokud bychom měli vyjádřit společné rysy, na kterých se shodují všechny definice terorismu, pak můžeme napsat, že terorismus je slepé, nerozlišené politicky motivované zabíjení bezbranného civilního obyvatelstva.⁸ Teroristé ve velkém zabíjejí civilní obyvatelstvo, které má tu smůlu, že se v nesprávnou chvíli nalézá na nesprávném místě, jež teroristé vyberou jako cíl svého úderu. Vysoké počty zabitých lidí jsou nástrojem k působení teroristů na zasaženou společnost a na její nejvyšší politické představitele.

Všechny výše citované definice jsou reakcí na jednoznačný posun soudobého terorismu od cílených útoků na politiky⁹ k necíleným útokům na nevinné civilní obyvatelstvo, přičemž záměrem a cílem teroristických organizací je zabít co nejvyšší počet civilistů. Soudobým teroristům jde o to, aby zabíjeli co největší množství lidí a aby to také vidělo co nejvíce lidí na světě (*a lot of people killed and a lot of people watching*). V důsledku toho výrazně narůstá tzv. *lethality rating* teroristických útoků.

Teroristické organizace sázejí především na metodu použití síly či hrozby silou prováděnou skrytými jednotlivci (např. teroristický útok v Nice 14. 7. 2016¹⁰), skupinami (např. teroristické útoky v Paříži 13. 11. 2015¹¹) nebo státem podporovanými aktéry (např. bombový útok na let N739PA, Pan Am transatlantic z Frankfurtu do Detroitu, přičemž letadlo vybuchlo 21. 12. 1988 nad skotským městečkem Lockerbie¹²). Při teroristických útocích je akt násilí téměř vždy zaměřen proti nevinným osobám nebo civilním cílům. Hlavním účelem teroristického aktu je vyvolat pocit strachu. Vedlejším účelem může být upoutání pozornosti, nebo získání dílčích výhod či ústupků ze strany atakovaného aktéra. Konečným cílem terorismu je politická změna.¹³

Definiční část našeho textu uzavíráme shrnutím, že dosavadní vymezení soudobého terorismu se tak shodují v několika základních rysech, které je možné vymezit následujícím způsobem: terorismus je šířením strachu, jde o politicky motivované, slepé, nerozlišené zabíjení bezbranného a nevinného civilního obyvatelstva. Autoři v této monografii chápou terorismus jako velice účinnou metodu, jak působit na veřejné mínění západních zemí.

1.2.2 Globální rozměr soudobého terorismu

Z dosud nejznámějších a nejvýraznějších teroristických útoků připomínáme především den 11. 9. 2001, kdy al-Káida zosnovala útoky na WTC a na budovu Pentagonu v USA. Dále jsou to útoky na příměstské vlaky v Madridu 11. 3. 2004 a na hromadnou dopravu v Londýně 7. 7. 2005. Oba tyto útoky byly součástí tzv. *war generated terror*, tedy teroristických úderů uskutečněných jako pomsta těm západním zemím, které se aktivně podílely na vojenském útoku na Irák v roce 2003 („Operace Irácká svoboda“) a na jeho následné dlouhodobé vojenské okupaci.

Z hlediska mezinárodních bezpečnostních vztahů je globální terorismus součástí tzv. občanské války v islámském světě.¹⁴ Teroristé se vydávají za věřící, kteří bojují proti tzv. odpadlickým vládám v islámském světě, jsou to tzv. *near enemies*. Tyto vlády jsou kritizovány jako zkorumpované, příliš elitářské prozápadní režimy, které v islámském světě nemají své místo. Cílem islamistických extremistů a teroristů je tyto vlády odstranit a nahradit je vládami, jež budou důsledně dodržovat islám.

Nejvíce nenáviděným státem je Saúdská Arábie, která do USA vyváží ropu a na oplátku od nich nakupuje především zbraně. Dalším často kritizovaným státem je Egypt pod vedením maršála Abd al-Fattáha as-Sísiho. Pro potřeby vedení soustředěného boje mají některé námi zvolené teroristické organizace, jako např. al-Káida či IS, vybudovány své buňky či tzv. provincie v řadě islámských zemí, zejména pak v Afghánistánu, Alžírsku, Egyptě, Libyi, Pákistánu, Saúdské Arábii, Jemenu, Sýrii, Iráku apod. Úkolem těchto buněk a „provincií“ je všemožná podpora tamních džihádistů a jejich příprava na budoucí útoky a boje, o kterých může kdykoliv rozhodnout ústředí.¹⁵ Naproti tomu Západ, který tyto vlády podporuje, je nazýván jako *far enemy*. Pokud se Západ v islámském světě angažuje až příliš, přicházejí útoky i proti němu, v tomto případě proti jeho ropným firmám podnikajícím v arabském světě. V takovém případě se pořadí rychle proměňuje, z *far enemy* se stává *near enemy*.

Pokud jde o způsoby útoků, teroristické a militatní organizace či hnutí se často inspiřují zkušenostmi odjinud: např. z Kolumbie, ale také od teroristy Šakala (Sánchez): braní rukojmí na zasedání Organizace zemí vyvážejících ropu, útoky na elektrárny, letiště, vlaky a další. Nenávist vůdců některých zvolených teroristických a militatních organizací vůči Západu má velmi silný civilizační a náboženský rozměr. Mnozí z nich velmi často hovoří o boji proti „Římanům“.¹⁶ Tím zcela záměrně zdůrazňují protizápadní, protikřesťanské

a protievropské zaměření celé svojí strategie a zvyšují důraz na bezohlednost v bojích na obou frontách, jimiž jsou přímé boje proti intervenujícím vojskům Západu kdekoli v islámském světě a navyšování počtu a smrtonosnosti teroristických útoků v zemích Západu.¹⁷

1.2.3 Zdroje globálního terorismu

Ještě na počátku tohoto století, v době al-Káidy, platilo, že teroristické organizace měly relativně velmi skromné alokativní zdroje. O to více mobilizovaly zdroje autoritativní – k radikalizaci milionových mas muslimů v celém světě využily myšlenku, že globalizace je nespravedlivý proces, protože v ekonomické i politické rovině zvýhodňuje Západ, zejména pak USA, a znevýhodňuje muslimský svět – udržuje jej v podřadném postavení a podporuje zprofanované odpadlické režimy.¹⁸

Protizápadní džihádisté zdůrazňovali, že americká vojenská přítomnost v Saúdské Arábii je zneuctěním dvou nejposvátnějších míst celého islámského světa, jimiž jsou Mekka a Medína. Tato okupace začala být prezentována a instrumentalizována jako hluboce zakořeněný pocit ponížení celého islámského světa. Islám se tak stal náboženstvím utlačovaných a vyloučených, které neustále posilovalo nenávisť vůči Západu. To se pak odrazilo ve *fatwě* Usámy bin Ládina z roku 1998, jež zdůraznila, že „každý muslim, který je toho schopen, má osobní povinnost zabít Američany a jejich spojence bez ohledu na to, zda jde o civilisty či o vojenské jednotky, a to v každé zemi, kde je to možné“.¹⁹

Autoritativní zdroje měly výraznou převahu nad zdroji alokativními i při přípravách teroristických útoků 11. 9. 2001, kdy „chudě vyzbrojení jedinci vyzvali, překvapili a zranili dominantní světovou supervelmoc“.²⁰

Další změna se projevuje tím, že např. Islámský stát naplňuje znaky státem sponzorovaného terorismu (*state sponsored terror*). Z alokativních zdrojů získaných z ropy sponzoruje ty nejradikálnější džihádisty na Západě. A nedílně s tím se Islámský stát profiluje i jako organizace státního terorismu (*state terror*), a to především tím, že zcela bezohledně ovládá kontrolované území, vnucuje mu své zájmy a hodnoty, zastrašuje a vydírá veškeré tamní obyvatelstvo.

1.2.4 Komunikační strategie terorismu (KST)

Terorismus jako fenomén bezpečnostních vztahů je vyhraněnou formou komunikace s veřejností a má čtyři hlavní složky: (1) odesílatel poselství (*transmitter*), jímž je vždy terorista nebo teroristická organizace; (2) terč úderů (*target*), jímž jsou mrtví a ranění lidé, kteří mají tu osudovou smůlu, že v nesprávnou chvíli jsou na nesprávném místě; (3) poselství (*message*), které je vždy určeno těm, kdo rozhodují o politice napadených států; (4) reakce zastrašovaného (*feed-back*), jež je výsledkem politického vyhodnocování.

Ve vztazích mezi těmito čtyřmi složkami platí jedna základní zásada. Ten, komu je poselství adresováno, tedy vydíraný a zastrašovaný subjekt, není obětí teroristického útoku.²¹ Žádná ze škod, kterou teroristé záměrně způsobují, není samoúčelná. Každý zabitý či zmrzačený člověk, každá hmotná škoda jsou poselstvím a nástrojem nepřímého nátlaku na nejvyšší politické činitele. Od nich se očekává, že buďto udělají to, co si přejí teroristé, nebo naopak přestanou dělat to, co teroristům vadí.²²

Komunikační rozměr terorismu pak představuje důležitý nástroj při zkoumání cílů a motivů jednotlivých útoků teroristických militantních organizací či hnutí zacílených na energetický průmysl společně s doprovodnou kriminální činností. Každý teroristický útok zaměřený na energetický sektor má svůj cíl a motiv a jeho uskutečněním a realizací vysílají teroristické a militantní organizace politickým činitelům poškozeného státu, ale i politickým představitelům západních zemí jasnou zprávu/poselství.

1.2.5 Typologie terorismu

Z hlediska historického vývoje hovoříme o třech etapách terorismu.²³ Tou první je národní terorismus, který působí uvnitř hranic jednoho státu s cílem vynucovat si zásadní změny ve vnitřní politice států. Častokrát je to separatistický, iredentistický terorismus, který bojuje za odtržení určitého území od většího státu a jeho přetvoření na nový svrchovaný stát. Nejznámějšími příklady jsou Irská republikánská armáda (IRA) v Severním Irsku, teroristická organizace Baskicko a jeho svoboda (ETA) ve Španělsku nebo čechenský terorismus.

Druhou vývojovou etapou terorismu se stal mezinárodní terorismus.²⁴ Jeho útoky přesahují státní hranice, míří proti cílům v jiném státě. Tento trend datujeme od počátku sedmdesátých let 20. století. Nestačí mu změny ve vnitřní politice států, na něž útočí, ale vynucuje si změny v jejich zahraniční politice.

Chce je donutit, aby v některé části světa přestaly prosazovat své zájmy, nebo aby tam od základu změnily svou politiku. Symbolem této etapy se staly teroristické útoky zasazované ve jménu Palestinců, jejichž cílem bylo donutit Izrael, aby se stáhl z území okupovaných po válce z roku 1967. Největším a také nejžaludnějším z nich byl únos izraelských sportovců během olympijských her 1972 v Mnichově.

A konečně třetí etapu datujeme od 11. 9. 2001. Nazýváme ji globální terorismus, protože teroristické sítě již pokrývají všechny světadíly, a mají tedy globální rozměr. Navíc oběťmi těchto útoků ani zdaleka nebyli jen Američané, ale občané ze států z celého světa. A hlavním cílem těchto útoků bylo potrestat USA,²⁵ donutit je, aby přehodnotily svůj přístup k celému islámskému světu,²⁶ zejména pak přístup k ropným monarchiím,²⁷ což je záležitost globálního významu.²⁸

Z hlediska pachatelů rozlišujeme tři hlavní typy terorismu. Tím prvním je terorismus nestátních aktérů, který má na svědomí největší počet teroristických útoků v celých dosavadních dějinách. Jsou to již výše vzpomínané IRA, ETA, dále pak Rudé brigády v Itálii, Přímá akce ve Francii ad.

Druhým typem je státní terorismus, v jehož rámci stát zastrašuje své vlastní obyvatelstvo, vládne především cestou šíření strachu.²⁹ Jako příklady připomínáme dobu nazývanou *Grande Terreur* ve Francii,³⁰ německý nacismus, stalinismus v SSSR, kulturní revoluci v Číně, diktaturu polpotovců v Kambodži a zdegenerovaný represivní systém Kimů v KLDR.

A konečně třetím typem je státem sponzorovaný terorismus, jehož nejznámějším příkladem je iránská podpora šíitských teroristických organizací v islámském světě, zejména pak v Libanonu, v Sýrii a v Iráku po roce 2003. Dalším symbolickým útokem tohoto typu se stalo zničení amerického dopravního letadla nad skotskou vesnicí Lockerbie.

Ve světle výše uváděných typologií budeme Islámský stát a další teroristické organizace útočící na energetickou infrastrukturu hodnotit jako součást globálního terorismu. Vycházíme z toho, že společným cílem všech těchto organizací je zmocnit se všech surovinových zdrojů celého světa a zcela z něj vypudit všechny západní nadnárodní těžařské organizace. To je hlavním poselstvím všech jejich zničujících útoků na energetickou infrastrukturu, které se nezastavují ani před zabíjením jejich personálu, protože s výší škod i počtu zabitých lidí se zvyšují i psychologické dopady a naléhavost teroristického poselství.

A Islámský stát jako nejsilnější z těchto teroristických organizací usiluje o takovou změnu uspořádání islámského světa, na jejímž konci by bylo vytvoření chalífátu, který by plně kontroloval všechny své surovinové zdroje.³¹ To vše by mělo zásadní dopady celosvětového významu. Islámský stát už své poselství adresuje celé západní civilizaci.³² A zároveň s tím budeme zkoumat také to, jak IS funguje jako nová podoba státního terorismu, na obsazeném území totiž zneužíval moc k tomu, aby tamnímu obyvatelstvu vládl cestou šíření strachu a krutých represí. Všemu obyvatelstvu na ovládaných územích vysílal poselství, že vyžaduje naprostou poslušnost a že jakákoliv neposlušnost bude přísně trestána. Vnucoval své vlastní pojetí víry, spravedlnosti, základních hodnot i každodenního života.

1.3 Teoretický rámec

V návaznosti na předchozí část se následně zaměříme na vytvoření teoretického rámce. Ten se v prvé řadě skládá z vymezení klíčového konceptu, kterým je teroristický útok na energetický sektor. Další část se věnuje analýze vlivu racionalismu v rozhodování skupin a hnutí o teroristické činnosti a útocích na energetický sektor. Třetí část teoretického rámce se pak věnuje popisu vztahu energetiky a islámu a jeho společnému významu při jednání teroristických organizací o útocích na energetický sektor. Ve světle zkoumané kurdské nacionalistické organizace PKK diskuze o vzájemném propojení ideologie a energetiky bude doplněna o analýzu vztahu mezi separatismem a přírodními zdroji. Výsledkem by měl být ucelený teoretický rámec, jenž budeme používat při zkoumání postoje vybraných organizací a hnutí k energetice a cílů a motivů jednání a rozhodování o teroristické činnosti a útocích cílených na energetický sektor.

1.3.1 Teroristické útoky zaměřené na energetický sektor

Než přejdeme ke konceptualizaci terorismu zaměřeného na útoky proti energetickému sektoru, je třeba zmínit, že v této souvislosti bývá občas používán termín „energetický terorismus“,³³ jenž představuje poměrně nově zaznamenaný fenomén mezi jinými druhy terorismu, a to i přesto, že ropný a plynárenský průmysl není novým cílem teroristických organizací, které si byly vždy dobře vědomy toho, jaké politické a ekonomické benefity mohou

získat z útoků na tyto strategické zdroje. Nicméně o pojmu „energetický terorismus“ prozatím neexistuje v domácím a mezinárodním akademickém prostředí souhlasný konsenzus, není akceptován jako vědecký termín, a to mj. z důvodu problematického spojení terorismu a energetiky, kdy terorismus by měl být spíše definován na základě ideologického či motivačního původu než na základě výběru cílů. Proto používáme vedle pojmu „energetický terorismus“ i označení „teroristický útok zaměřený na energetický sektor“, které s tím identifikujeme.

Koncept terorismu zaměřeného na sektor energetiky není striktně vymezen pouze na ozbrojené útoky proti elektrárnám, ropné a plynárenské infrastruktuře, rafineriím, skladům s ropou a jiným energetickým sítím. Tento koncept zahrnuje i nezákonnou činnost prováděnou proti těmto zařízením, jako je krádež ropy z potrubí, vyhrožování teroristickým útokem, politické vydírání nebo financování a podpora skupin, které výše zmíněné útoky provádějí. Všeobecně lze uvést, že terorismus zaměřený na energetický sektor je kriminální aktivita proti energetickým zařízením způsobující signifikantní ztráty.³⁴ Tamara Makarenko v tomto ohledu dělí teroristické útoky proti ropnému a plynárenskému průmyslu do sedmi kategorií. A to podle stupňů hrozby pro různé aktéry tohoto průmyslu.³⁵

První, nejběžnější formou útoku, vzhledem k okamžitým dopadům a tím i způsobené nestabilitě, jsou bombové útoky na ropovody a plynovody. Navíc způsobují velké škody národní ekonomice a mohou způsobit ztráty na životech. Tuto formu útoku využívají jako součást své taktiky v civilních válkách různé guerillové skupiny, a to především v Latinské Americe,³⁶ ale i teroristické organizace v oblasti Blízkého východu a severní Afriky. Druhou formou, která neodmyslitelně patří k těmto útokům na produktovody, jsou sabotáže ropovodů a plynovodů. Jejich hlavním účelem je vytváření národních ekonomických ztrát. I když z historického hlediska nejsou sabotáže úplně běžné, i tak je důvod předpokládat, že tento druh akcí získává na popularitě u teroristických skupin. Sabotáže se pak dějí především z těchto tří hlavních důvodů: (1) za účelem krádeže ropy a jejího následného prodeje na černém trhu; (2) za účelem odvedení pozornosti bez ztráty lidských životů; (3) k vytvoření podprahového politického nátlaku nebo korporátních koncesí.

V minulosti byly ke třetí formě, tj. k útokům na kanceláře ropných společností, použity různé taktiky. Tyto kanceláře běžně umístěné v městských centrech jsou relativně snadnými cíli. Ale až dosud byly tyto útoky prováděny

v relativně malém měřítku s omezenými ztrátami na životech. Primární důvod, proč tomu tak je, vychází ze skutečnosti, že za útoky stojí skupiny ekoteroristů a různých antiglobalizačních seskupení, které většinou nemají zájem na větších lidských obětech. Jako takové byly tyto útoky spíše symbolické a byly využívány především jako propagandistické akce. Ještě méně běžné než bombové útoky na kanceláře a řídicí centra jsou útoky proti ropným depům, benzinovým stanicím nebo samotným rafineriím, jež představují čtvrtou formu. Vezmeme-li v potaz kvalitu ochrany těchto zařízení (vyjma benzinových stanic), tak jde o cíle s velmi obtížně proniknutelnou obranou a tím i minimální šancí na úspěch. I přes to všechno by bylo naivní se domnívat, že k takovým útokům nemůže téměř dojít. V extrémních případech byly totiž tyto útoky vedeny nejenom různými separatistickými skupinami, ale také jako poslední východisko frustrovaných národních vojsk. Jako lokace s nejvyššími možnostmi útoků připadají v úvahu oblasti jižní Asie, Nigérie³⁷ a v neposlední řadě také zařízení v Iráku a Sýrii, které má pod kontrolou militantní organizace Islámský stát.

Pátou formou jsou útoky na energetická zařízení spojené s braním rukojmí. Spolu s násilnými přepadeními těchto zařízení nejde o běžnou taktiku teroristických skupin, právě z důvodů relativně vysokého stupně zabezpečení. Bohužel ale velmi dobře organizované skupiny mohou tuto taktiku využít, což pak ústí ve velmi vážné následky. I když s těmito útoky bývají obvykle spojovány místní skupiny, tak se vyskytují útoky jak levicových, tak pravicových teroristických skupin, jejichž obvyklá motivace může být např. jak výkupné, tak mediální propagace. Šestá a nejsmrtonosnější forma útoků na energetický sektor, ve smyslu potencionálních civilních ztrát, je přímý vojenský útok na personál ropných zařízení či závodů na zpracování plynu. Násilí samotné je totiž samotnou podstatou těchto útoků a oběti na životech přímým cílem. Tato taktika je běžná u islamistických radikálních a militantních skupin mj. na Blízkém východě, v Alžírsku a v poslední době také i ve státech Perského zálivu. Poslední a častěji se objevující formou jsou únosy zaměstnanců ropných a plynárenských společností teroristickými skupinami. S přihlédnutím k jednoduchosti provedení, únos pro výkupné je častou taktikou ze tří hlavních důvodů. Zaprvé jako zdroj příjmů, zadruhé jako protest proti korupčním taktikám energetických společností a zatřetí pro rušení a ničení průzkumu a rozvoje ropných polí – což značně zatěžuje národní finance. Historické zkušenosti nám navíc říkají, že únosy se nejčastěji vyskytují v oblastech

s aktivními guerillovými organizacemi, jako je např. Latinská Amerika. Nicméně různé etnicko-separatistické skupiny operují také v oblasti jižní Asie.³⁸

Teroristický útok cílený na energetický sektor pak představuje velkou hrozbu energetické bezpečnosti kdekoliv, kde k těmto útokům dochází nebo může dojít, přičemž možné ekonomické důsledky jsou potenciálně enormní ve vztahu k cílům útoků, jako jsou ropovody, depa, tankery, personál, rafinerie, LNG a ropné terminály atd. Při zranitelnosti této přepravní infrastruktury pak jakýkoliv výpadek v dodávkách nebo produkci může mít vážné dopady na ekonomiky závislé na energetických zdrojích.

Pachatele teroristických útoků zaměřených na energetický sektor lze rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou nestátní aktéři jako politicky motivované teroristické organizace, zahrnující i kriminální aktivity. Druhou skupinou jsou teroristické organizace, které fungují na popud státního sponzoringu a jsou tedy financovány státním aktérem. Obě skupiny mají ke svým činům různou motivaci. Mezi těmi nejdůležitějšími je těchto pět: (1) potenciál způsobit katastrofální škody pro národní ekonomiku; (2) naplnění specifického požadavku, který není možno dostat jiným způsobem, či osobní nebo obecná pomsta; (3) ukázat na neschopnost vlády řešit situaci v očích místního obyvatelstva; (4) snaha rozpoutat paniku ve společnosti vytvořením dojmu, že klíčové uzly infrastruktury jsou velice snadným cílem narušení stability vlád; (5) snaha získat finanční prostředky z produkce.³⁹

Ochrana klíčové energetické infrastruktury proti teroristickým útokům je nepochybně jednou z nejvyšších priorit bezpečnosti a prosperity. Mnohé státy se zaměřují především na ochranu ropovodů, plynovodů, rafinerií a svých tankerů. Jiné státy se soustředí na ochranu vodních zdrojů a vodního potrubí. Všechny státy však potřebují zásoby strategických surovin, jež nejsou nevyčerpatelné a ubývají. Je stále těžší dostat ropu a jiné suroviny z nedostupných míst a drsnějšího prostředí až ke koncovému uživateli nebo do bezpečného prostoru. Navíc teroristé si byli vždy velmi dobře vědomi důležitosti ropy a zemního plynu jako politické a ekonomické potřeby, takže teroristické útoky na energetické cíle jsou pro ně velmi lákavé.⁴⁰

Jinak řečeno, v základu terorismu cíleného proti sektoru energetiky jde o útoky zaměřené na energetickou infrastrukturu a průmysl, např. elektrárny, rozvodné sítě, či rafinerie, ropná a plynová pole, podniky na zpracování zemního plynu apod., ale i nezákonnou činnost s tím spojenou s cílem destabilizovat vládu nebo i region.⁴¹ Kromě samotného přispění k politické

a ekonomické nestabilitě může být cílení na energetický průmysl symbolem odporu vůči národním vládám a v neposlední řadě také jako způsob tlaku na cizí síly a mezinárodní korporace, jež mají strategický zájem v zemích produkujících ropu a plyn. To znamená, že teroristické útoky na energetický sektor představují v určitých případech důležitou součást strategie teroristických organizací v boji proti cizím mocnostem. Navíc teroristé čím dál častěji cílí na ropovody a plynovody jako možnosti získávání ekonomických prostředků, z nichž financují další teroristické operace, nebo jako způsob jak zvýšit svůj vliv mezi dalšími skupinami usilujícími o kontrolu.⁴²

1.3.2 Rozhodování teroristických skupin podle racionalismu

V postoji a rozhodování teroristických a militantních organizací a hnutí o útocích cílených proti energetickému sektoru je patrný vliv racionalismu, který vychází ze samotné podstaty jednání, jehož pomocí teroristé sledují konkrétní záměr. Naopak chybou při zkoumání rozhodování teroristických organizací je představa, že teroristé jsou iracionální aktéři, kteří nemohou být efektivně analyzováni a hodnoceni. Druhou chybou při zkoumání jednání teroristických organizací je mylný předpoklad, že se teroristé rozhodují dle západní logiky, tj. dle stejné etiky, hodnot a zdůvodnění.

Podle Boaze Ganora, racionalismus, resp. „teorie racionální volby představuje nejvhodnější a nejlepší model k vysvětlení chování teroristických organizací“.⁴³ Je založen na představě, že lidé tváří v tvář několika způsobům jednání a rozhodování budou obvykle dělat to, co považují za nejvhodnější a co jim pravděpodobně přinese celkově nejlepší výsledek. Teorie racionální volby vychází z přesvědčení, že se aktéři snaží maximalizovat vlastní zájmy, jež mohou být jak materiální, tak ideové povahy, přičemž tito aktéři využívají a dodržují normy jen tehdy, pokud je to pro ně užitečné, aby tak učinili. Zároveň se tito aktéři snaží racionálně manipulovat se svým okolím, jež může být jak materiálního, tak ideového charakteru, ve snaze dosáhnout svého zájmu.⁴⁴

To znamená, že racionálně jednající a rozhodující se aktér bude identifikovat a vyhodnocovat svoje alternativy a jejich důsledky, a poté si bude vybírat tu alternativu, která maximalizuje jeho spokojenost s výsledkem. Lze proto očekávat, že se aktér pokusí maximalizovat očekávaný užitek ve svém rozhodování mezi rizikovou možností. Jinak řečeno, racionální rozhodování je proces, ve kterém rozhodující aktér provádí analýzu nákladů a přínosů alternativních akcí a vybírá si tu alternativu, kterou považuje za nejvýhodnější,

tj. takovou, kde výhody převažují nad náklady při dosahování svých cílů.⁴⁵ Vzhledem k tomu, že teroristické organizace při svém jednání sledují tento racionální proces rozhodování, je třeba souhlasit s Brucem Hoffmanem, že teroristé jsou „znepokojivě normální a racionální“ a provádějí pečlivé výpočty a na jejich základě volí teroristický čin/útok jako zcela racionální rozhodnutí.⁴⁶

Teroristické činy včetně teroristických útoků cílených na energetický sektor jsou výsledkem záměrného rozhodnutí skupiny lidí využívajících specifický typ politického násilí k podpoře jejich očekávání, ať už jsou ideologická, socioekonomická, náboženská nebo nacionalistická, přičemž některé z politických cílů jsou základní cíle zakotvené v ideologii teroristické organizace, zatímco jiné jsou bezprostředně vytvořené v reakci na měnící se okolnosti a časové omezení. Přes četnost a rozmanitost cílů, které se teroristické organizace snažily a snaží dosáhnout, je možné podle B. Ganora dospět v rozhodování teroristických organizací k obecné klasifikaci těchto cílů a motivů, jež se dělí na „základní motivace a cíle“ a „instrumentální motivace a cíle“.⁴⁷

Základní motivace jsou příčiny a podmínky, které jsou často definovány v zakládajících dokumentech (teroristické) organizace, tvoří její ideologický základ a vymezují její „strategický plán“. Specifické cíle, jež jsou odvozeny a znamenají reakci na základní motivace organizace, jsou základní cíle organizace. Naproti tomu instrumentální motivace jsou ty, které vznikají v reakci na měnící se okolnosti, v nichž se teroristická organizace sama ocitla, a na omezení, s nimiž se musí vyrovnat. Někdy jsou instrumentální motivace konkrétní, pragmatické výklady základních motivací, neboť jsou více relevantní a atraktivní pro cílovou populaci organizace a tím je i větší pravděpodobnost, že efektivně podpoří své základní motivace v dané společnosti a časovém rámci. Tyto instrumentální motivace jsou obvykle zneužívané s odkazem na skutečné sociální a politické zájmy, jež reprezentují křivdy, které je třeba napravit za použití násilí. Instrumentální motivace se mohou lišit od základní motivace. Instrumentální motivace jsou určeny k zamaskování základních motivací v organizaci, což jí umožní nepřímo propagovat své skutečné základní motivace v prostředí, které je vůči organizaci nesympatické a nepřátelské. Zároveň základní motivace a cíle jsou statické, zatímco instrumentální motivace a cíle jsou dynamické.⁴⁸

1.3.3 Islám a energetika

Vedle racionalismu předpokládáme v rozhodování teroristických organizací a hnutí o činnosti a útocích cílených na energetický sektor také přítomnost a vliv islámu. Nicméně určitý problém při vymezení vztahu islámu (sunnitského a šiitského) a energetiky a zkoumání jeho přítomnosti ve strategii námi zvolených teroristických organizací představuje skutečnost, že následná analýza role islámu v energetice reprezentuje pouze dílčí vzorec, resp. pohled, byť významných muslimských představitelů a myslitelů, kteří zásadním způsobem ovlivňují a formují postoj islámu k energetice.⁴⁹ Druhý problém při zkoumání role islámu v energetice pak představuje skutečnost, že každá teroristická organizace, včetně Islámského státu, může své rozhodování a jednání, zaměřené např. na teroristické útoky proti energetickému sektoru, ospravedlňovat vlastním výkladem islámu a jeho vztahem k energetice.

Přestože korán obecně nemluví o energetických problémech, podle slavného *hadísu* předneseného Abú Daúdem, muslimové jsou „společníci“ ve třech oblastech, a to vody, zelených pastvin a ohně. Islámští učenci pak interpretují slovo oheň (*nár*) také jako uhlovodík, ale dá se použít i jako zdroj energie.⁵⁰ Nicméně jednotlivé větve islámu interpretují tuto problematiku, včetně otázky vlastnictví energetických zdrojů, rozdílně. Zatímco v rámci sunnitského islámu např. malikovská škola tvrdí, že minerály včetně ropy nemohou být soukromé, hanafijská škola naopak říká, že energetické zdroje mohou být soukromé, ale musí se z nich platit státní daně. Naproti tomu šiitská škola Dža'fari zakazuje soukromé vlastnictví energetických zdrojů. Nicméně důležitá role ropy a plynu v ekonomice mnoha muslimských zemí často mění přístupy těchto škol a nejvyšších nebo duchovních představitelů islámu.⁵¹

1.3.3.1 Sunnitský islám

Kromě toho role ropy a plynu v ekonomice mnoha muslimských států nutila islámské myslitele k hledání řešení energetických otázek. Pravděpodobně první sunnitský učenec, který otevřel otázku energetiky, byl Taqví ad-Dín an-Nabhání. Ve své knize *Ekonomický systém islámu* vydané v roce 1953 vyjádřil přesvědčení, že veřejný majetek, jako voda, ropa, zemní plyn, železo ad., musí být využit k dosažení hospodářského pokroku pro *ummu*, protože jejich vlastnosti patří společenství věřících, a stát má na starosti pouze jejich správu a rozvoj. Zároveň pokud stát bude poskytovat finanční prostředky a starat se o záležitosti lidu, a když každý schopný jedinec získá majetek, pak

bude k dispozici dostatek bohatství pro uspokojení základních potřeb *ummy*.⁵² Dále podle an-Nabháního by podniky, které zpracovávají minerály, měly být veřejným vlastnictvím, a to kvůli materiálům, ze kterých továrna vyrábí, ať už je to zlato, stříbro, železo, ropa. Stejně tak by tyto podniky měly být ve vlastnictví vlády, protože stát je povinen produkovat minerály jménem muslimů, za účelem jejich zájmu.⁵³ Kromě toho an-Nabhání vysvětlil, jak by budoucí islámský stát měl vést ropný obchod se zahraničními společnostmi: „islámské země mají komodity, jako např. ropu, které potřebují všechny ostatní země. Islámský stát by proto mohl omezit prodej takových komodit, pokud nejsou placeny zlatem.“⁵⁴

Naopak jeden z nejvlivnějších současných sunnitských náboženských vůdců, egyptský islámský teolog, právník, kazatel a publicista Jusúf Abdalláh al-Karadáví, obhajoval používání ropy jako politické zbraně, přičemž „arabské a muslimské země by při řešení palestinské otázky měly vyvíjet tlak na Západ prostřednictvím zastavení nebo snížení produkce ropy“.⁵⁵ Hlavní zdroj kritiky a negativního postoje al-Karadávího ve vztahu k Západu představuje zahraniční politika Spojených států a dalších západních mocností vůči zemím arabského a muslimského světa, kde Západ rozdmýchává válečné konflikty, aby oslabil Araby a muslimy a ospravedlnil vojenskou intervenci do na ropu bohatého Perského zálivu, a tím získal přístup k energetickým zdrojům.⁵⁶ Al-Karadáví také tvrdil, že je „nezbytné vynaložit všechny peníze z ropy v zájmu chudých muslimů a dalších sociálně potřebných skupin“.⁵⁷ Kromě toho se domnívá, že fyzické i právnické osoby využívající ropu a plyn jsou povinny platit *zakat*⁵⁸ z jedné pětiny, protože tyto nerostné suroviny jsou *rikaz*; jmenovitě, byly pohřbeny do země v době Jahiliyyah (to znamená v předislámském období).⁵⁹

Jiný pohled na původ a využití energetických zdrojů nabídl další ze sunnitských myslitelů, a to Ibrahim Abdul-Matin, afro-americký intelektuál, který konvertoval k islámu. Podle něj je třeba rozlišovat mezi „energií z nebe“ (sluneční a větrná), jež je šetrná a bezpečná k životnímu prostředí, a „energií z pekla“ (uhlí, ropa a zemní plyn), která je naopak nebezpečná a škodlivá pro životní prostředí. Z jeho pohledu pak islám příkazuje využívat energii šetrnou k životnímu prostředí.⁶⁰

1.3.3.2 Šiitský islám

Podobně diskutovali o významu ropného průmyslu i šiitští kněží a intelektuálové. Například irácký šiitský duchovní Muhammad Báqir as-Sadr ve své knize *Naše ekonomika* klasifikuje minerály do dvou kategorií, a to na otevřené (např. sůl či ropa), které nevyžadují dodatečnou práci a zpracování s cílem projevit svůj aktuální stav, a na skryté (např. zlato a železo), jež vyžadují dodatečnou práci a rozvoj práce s cílem dosáhnout jejich potřebného stavu. „Pokud jde o otevřené minerály, jako je ropa, podle převažujícího právníkého názoru jde o věc společného sdílení mezi všemi lidmi. Šiitský islám neuznává, aby si někdo přivlastňoval energetické bohatství, které tak nemůže být v soukromém vlastnictví, ale spadá do společného vlastnictví.“⁶¹ Nicméně M. B. as-Sadr tvrdil, že islámské právo *šaría* umožňuje „podnikům získat takové množství minerálních zdrojů, které pokrývá individuální potřeby člověka“.⁶² Jinými slovy, as-Sadr představil veřejný a soukromý sektor, kde společnost může pronajímat veřejnou půdu za účelem rozvoje a produkce zásob ropy a plynu.

Vedle toho o významu ropy v iránských a blízkovýchodních záležitostech diskutoval také vůdce iránské islámské revoluce ajatolláh Rúholláh Chomejní. V jedné ze svých přednášek nazvané *Neslučitelnosti monarchie s islámem*, kterou v sedmdesátých letech minulého století prezentoval z exilu v posvátném šiitském městě Nadžafu v jižním Iráku, se R. Chomejní ptal: „Proč nikdo neprotestuje proti skutečnosti, že ropa patřící Íránu a islámu je prodávána do státu, který je ve válce s muslimy? Proč je Izrael schopen získat vliv v záležitosti muslimské země?“⁶³ Chomejní tímto způsobem kritizoval privilegovaný vztah šáha Muhammada Rezi Pahlavího k židovskému státu, který byl pro většinu islamistů úhlavním nepřitelem.⁶⁴ Ještě důležitější je skutečnost, že Chomejní pochopil a zdůrazňoval strategický význam ropného sektoru pro přežití iránského režimu. V tomto ohledu v listopadu 1978 uvedl, že „je povinností všech úředníků a pracovníků ropných firem zabránit vývozu ropy jako životně důležitého zdroje. Vědí tito pracovníci a úředníci, že kulky, které probodávají prsa našich drahých mladých lidí, které utápí v krvi naše muže, ženy a děti, jsou hrazeny z peněz získaných z ropy, kterou oni produkují?“⁶⁵

Ajatolláh Chomejní nebyl jediný iránský vůdce, který věnoval pozornost energetickým otázkám. Stejně tak např. iránský intelektuál Alí Šarí'atí, který

se zabýval vztahem islámu s marxismem a zejména podivným spojením mezi energetickými surovinami (včetně ropy a zemního plynu) a západní sexuální etikou. A. Šarí'atí ve své přednášce nazvané *Očekávání od muslimské ženy* jasně uvedl, že „západní kolonialismus exportoval sexuální svobody do východních zemí výměnou za jejich energetické suroviny. Na místo ropy, diamantů, zlata, kaučuku apod., které Západ dovážel z východu, sem vyvážel freudismus a sexuální svobody.“⁶⁶ Ve spisech R. Chomejního a A. Šarí'atího je tak zcela patrná anti-imperialistická nálada, resp. postoj. Pro oba představitele byla ropa zdrojem a příčinou cizího vměšování do iránských vnitřních záležitostí; zatímco Chomejní se zaměřil na Izrael, Ali Šarí'atí obviňoval Západ z využívání/zneužívání nerostných zdrojů muslimů.⁶⁷

Podobný názor sdílel i přední libanonský šíitský ajatolláh Muhammad Hussejn Fadlallah, který v ekonomické oblasti obvinil Západ ze zneužívání Blízkého východu jako oblasti s cenově dostupnými přírodními zdroji, zejména ropy a zemního plynu, a jako obrovského trhu, kam západní státy vyváží spotřebitelské produkty a zastaralou vojenskou techniku. Fadlallah pak v tomto ohledu přijímá perspektivu neomarxistů a stoupenců teorie závislosti, kteří nevidí žádný nebo jen malý přínos pro ekonomiky zemí třetího světa z obchodních, energetických a hospodářských vazeb se Západem.⁶⁸ Nicméně i přes tento postoj a nespočet odkazů na negativní ekonomické důsledky těsných hospodářských vazeb muslimských zemí se Západem, není Fadlallah kritikem ekonomických vztahů Západu a států arabského a islámského světa. *Fatwa* a opakované výzvy k bojkotu amerických výrobků z jeho strany jsou důsledkem toho, že Spojené státy bezpodmínečně podporují Izrael, a nikoliv tedy proto, že by Fadlallah považoval hospodářské vztahy se Spojenými státy za vykořisťovatelské.⁶⁹

To znamená, že navzdory základním rozdílům sdílejí sunnitští a šiitští náboženští vůdci podobné chápání energie, přičemž vnímají energetické zdroje jako vlastnictví *ummy*, která dosud neposloužila svým plným smyslem. Kromě toho mají islámští náboženští vůdci tendenci politizovat využívání energetických zdrojů, a to jak interně, tak externě. Vzhledem k zaměření této práce na sunnitské a šiitské teroristické a militantní organizace a hnutí, bude další pozornost při zkoumání dané problematiky věnována oběma větvím islámu a jejich vlivu na energetiku. Analýza role energetiky v islámu je důležitá při následném zkoumání problematiky teroristických útoků cílených na energetický průmysl a infrastrukturu, neboť může odhalit určité ideologické

motivy, ale i (ne)konzistentnost a ambivalenci jednání vybraných organizací, které svoji činnost ospravedlňují islámem.

1.3.4 Shrnutí teoretického rámce

Výsledkem je ucelený teoretický rámec, který identifikuje čtyři formy rozhodování a jednání společně s cíli a motivy teroristické činnosti a útoků ze strany zvolených organizací a hnutí. První forma předpokládá, že organizace či hnutí rozhoduje a jedná čistě racionálně. Jak cíle, tak motivy útoků či teroristické nebo kriminální činnosti zaměřené na energetický sektor jsou tedy pouze racionální ve vlastním zájmu. Druhá forma je založena na předpokladu, že teroristická organizace či hnutí rozhoduje racionálně v rozporu s islámem, přičemž islám je zneužíván k ospravedlnění racionálního jednání. Cíle kriminální činnosti a teroristických útoků na energetický sektor jsou tedy vedeny ve jménu islámu a motivy jsou racionální, ku prospěchu organizace. Třetí forma předpokládá jednání teroristické organizace či hnutí založené na islámu a v souladu s racionalismem, přičemž dochází k rozhodování ve jménu islámu z racionálních důvodů. Cíle teroristické a kriminální činnosti a teroristických útoků zaměřených na energetický sektor jsou tedy vedeny racionálně a motivy jsou v souladu s islámem, ku prospěchu *ummy*. Dle poslední formy se teroristická organizace či hnutí rozhoduje a jedná výhradně ve jménu islámu bez vlivu racionalismu. Jak cíle, tak motivy teroristických útoků a nezákonné činnosti cílené na energetický sektor jsou realizovány v souladu s islámem, v zájmu *ummy*.

Tabulka č. 1 znázorňuje čtyři formy jednání a rozhodování teroristických a militantních organizací. V souladu s tím pak tabulka také uvádí čtyři varianty cílů a motivů teroristických útoků na energetický průmysl společně s doprovodnou kriminální činností.

Tyto čtyři formy, resp. varianty, jednání a rozhodování, pak budeme zkoumat v rámci každé zvolené teroristické a militantní organizace s cílem zjistit vliv a zdroj jejich činnosti. Současně s tím se zaměříme na cíle a motivy těchto jednání a rozhodování o teroristických útocích cílených na energetický sektor ze strany vybraných organizací.

V této souvislosti je nicméně důležité poznamenat, že tento model, resp. teoretický rámec, je v monografii použitelný zejména pro šest zmíněných teroristických a militantních organizací a hnutí, tj. al-Káidu, Islámský stát, Hizballáh, Hamás, Muslimské bratrstvo a Hizbut ut-Tahrir, v jejichž jednání

a rozhodování hraje důležitou úlohu islám. Naopak pro Kurdskou stranu pracujících nehraje islám žádnou významnou roli. V rozhodování a jednání PKK hrají rozhodující roli především ideologie marxismu a separatismus, tj. snaha nebo tendence vedoucí k oddělení (separaci) a osamostatnění; nejčastěji určitého území, jehož vztahem k energetice se krátce zabývá následující část.

Tabulka č. 1:
Formy jednání a rozhodování teroristických organizací / cíle
a motivy teroristických útoků na energetický sektor

Formy jednání a rozhodování / cíle a motivy útoků	Racionalismus	Islám
Racionalismus	Racionální jednání a rozhodování / cíle a motivy jsou pouze racionální.	Racionální rozhodování v rozporu s islámem / cíle jsou realizovány ve jménu islámu a motivy jsou racionální.
Islám	Jednání založené na islámu a v souladu s racionalismem / cíle jsou realizovány racionálně a motivy jsou v souladu s islámem.	Jednání a rozhodování ve jménu islámu / cíle a motivy jsou v souladu s islámem.

Zdroj: sestaveno autory.

1.3.4.1 Vztah separatismu a energetiky

Podle Michaela L. Rossa ropné (energetické) bohatství podporuje separatismus. Ropa a zemní plyn se obvykle produkují v samostatných hospodářských enklávách, které na jedné straně pro centrální vládu přinášejí spoustu příjmů, ale na straně druhé poskytují místním obyvatelům jen málo pracovních míst. Ti také často nesou náklady na rozvoj a produkci ropy, jako jsou ztracená majetková práva a škody na životním prostředí. Ve snaze vyrovnat tuto nerovnováhu požadují někteří místní obyvatelé autonomii či dokonce nezávislost svého, na ropě, zemním plynu či dalších energetických zdrojích bohatého území/oblasti na centrální vládě.⁷⁰ Tento požadavek, pokud se nesetká s požadovanou odezvou u centrální vlády, může následně vyústit v násilí ve formě guerilly, terorismu či dokonce občanské války.

Ve výzkumu občanských válek v oblastech, kde se nalézají přírodní zdroje (ať už ropa, diamanty apod.), se často předpokládá, že protagonisté z obou stran konfliktu jsou ovlivňováni chamtivostí.⁷¹ Cílem povstaleckých skupin je zmocnit se přírodních zdrojů a zajistit jejich samostatnou těžbu a prodej na světové trhy ať už přes šedá schémata, nebo legálně. Z tohoto hlediska povstalecké skupiny mohou často připomínat kriminální syndikáty (nebo se od nich ničím neodlišovat). Tyto charakteristiky se často vztahují k problematice Sierra Leone, Nigérie nebo Somálska. Alternativní pohled zase zpochybňuje univerzalitu této teze.⁷²

Naopak samotná kontrola nad hospodařením přírodními zdroji může být v případě neuznaných vlád vnímána jako jeden z významných prvků suverenity. Ekonomická efektivita je tak až na druhém místě. Cílem těchto subjektů je dokázat vnějšmu světu, obzvláště těm jeho částem, jež zpochybňují legitimitu neuznaného státu, svou suverenitu nad ovládaným územím a schopnost aktivně na něm hospodařit.

Jak tato monografie ukáže, alternativní teoretický koncept teze chamtivosti (*greed thesis*) lze spatřit u islamistického hnutí Hamás a především u marxistického hnutí PKK. V případě Hamásu se jedná o bojkot spolupráce při těžbě palestinského zemního plynu s Izraelem. V případě PKK se jedná o cílené útoky na infrastrukturu iráckého Kurdistanu s cílem zpochybnění legitimacy Masúda Barzáního.

1.4 Metodologický rámec: případová studie

Poslední čtvrtá část první kapitoly se věnuje metodologickému rámci a zvolené hlavní metodě, kterou představuje případová studie. Pro úspěšné vytvoření případové studie je nezbytné nejprve vymezit a definovat, co je rámcem případových studií, co je případ a co případová studie.

1.4.1 Případ

Případ (*case*) lze definovat jako „určitý prostorově a časově vymezený objekt (jev), uzavřený systém, jenž má jasné hranice a svou vnitřní logiku fungování a svou specifickou podstatu“.⁷³ S ohledem na vymezenou definici, představuje v tomto ohledu náš první krok výběr konkrétních případů (*case selection*), kterými se rozumí forma, resp. podoba teroristického útoku nebo

vyhrožování teroristickým útokem na energetický sektor či politickým vydíráním zvolenou organizací či hnutím.

1.4.2 Rámec případových studií

Všechny případové studie navržené v této knize mají svůj předem stanovený rámec (*case study design*). Ten je určen výběrem zkoumaných případů.⁷⁴

1.4.3 Případová studie

Vedle rámce případových studií a případu je třeba se zaměřit také na vymezení případové studie (*case study*), kterou je možné chápat jako situaci, „zaměřenou na specifické téma, zahrnující jak teoretický aspekt problému, tak jeho projev v aplikované podobě v konkrétním prostředí“.⁷⁵ Pokud jde o tento pojem, autoři chápou případovou studii jako „detailní analýzu případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. Jejím cílem je poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení.“⁷⁶

V této monografii se případovou studií rozumí ucelený rámec jednotlivých forem a podob teroristických útoků či hrozeb útoků na energetický průmysl společně s doprovodnou kriminální činností nebo politickým vydíráním zvolených teroristických a militantních organizací. Jinak řečeno, prostřednictvím případové studie tak budeme ve zvoleném časovém období rámovat činnost teroristických útoků cílených na energetický průmysl a infrastrukturu ze strany každé vybrané teroristické organizace. Celkem půjde o sedm případových studií.

1.4.4 Zdroj informací a kritéria výběru případů v rámci případové studie

Na závěr je třeba zmínit několik poznámek ke zdrojům informací a kritériím výběru případů. Zaprvé, hlavním zdrojem informací o uskutečněných teroristických útocích, případech vyhrožování útokem na energetický sektor či politického vydírání jsou různé internetové stránky domácích, západních a arabských deníků, ale i různé webové stránky, jež tuto problematiku monitorují. Zároveň, jak již bylo zmíněno v úvodu, důležitý zdroj informací o teroristických útocích na energetický sektor představují databáze *Global Terrorism Database* a *Global Incident Map*. Zadruhé, určitým problémem je dostupnost těchto informací o teroristických útocích na energetický sektor, která se ovšem liší v případě každé teroristické a militantní organizace.

V knize uvedené jednotlivé formy teroristické činnosti a útoků zaměřených na energetický sektor ze strany vybraných organizací či hnutí pak reprezentují pouze určitý vzorek případů k pochopení cílů a motivů teroristického jednání a rozhodování. Zatřetí, jednotlivé formy a podoby teroristických útoků společně s doprovodnou kriminální činností, jejich cíle a motivy jsou odvozeny z konkrétních příkladů útoků cílených na energetický sektor. To znamená, že studiem jednotlivých příkladů teroristické činnosti zaměřené na energetický sektor vyvozujeme konkrétní formy a podoby, ale i cíle a motivy těchto útoků militantních a teroristických organizací a hnutí. Začtvrté, v závislosti na této skutečnosti se pak u každé zvolené organizace liší jednotlivá kritéria výběru případů teroristické činnosti a útoků na energetický sektor.

Poznámky

- ¹ Hermann, Margaret (2012): The Study of American Foreign Policy. In: Hook, Steven W.– Jones, Christopher M. (eds.): *Routledge Handbook of American Foreign Policy*. London: Routledge.
- ² Hodnocení terorismu jako rizika přinesla Nová strategická koncepce NATO, schválená na římském summitu v roce 1991.
- ³ *The Joint Publication (JP) 1-02* [on-line]. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 15. 2. 2016 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/jYu4qE>.
- ⁴ Pilar, Paul (2001): *Terrorism and U. S. Foreign Policy*. Washington: Brookings Institution Press.
- ⁵ Eichler, Jan (2006): Hrozba globálního terorismu a její vyhodnocování. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 41, No. 3, s. 20–21.
- ⁶ Boniface, Pascal (2002): *Les guerres de demain*. Paris: Seuil.
- ⁷ Eichler, Jan (2013): Globální terorismus jako vážná hrozba pro civilní obyvatelstvo. *The Science for Population Protection*, Vol. 5, No. 1, s. 1.
- ⁸ Eichler, Jan (2006): Hrozba globálního terorismu a její vyhodnocování, op. cit., s. 19–45.
- ⁹ Cílené útoky na politiky byly typické zejména pro teroristické úder v Rusku v osmdesátých letech 19. století a vyznačovaly se zabíjením státních činitelů, považovaných za přímé viníky procesu pozápádňování tehdejšího Ruska.
- ¹⁰ Attentat de Nice: le terroriste „a mûri son projet criminel plusieurs mois“ avant l’attaque [on-line]. *Le Monde*, 21. 7. 2016 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/rdlkl9>.
- ¹¹ Série d’attaques terroristes à Paris, au moins 120 morts, état d’urgence décrété [on-line]. *Liberation*, 3. 11. 2015 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z http://www.liberation.fr/france/2015/11/13/fusillade-dans-le-10e-arrondissement-de-paris_1413313.

- ¹² Dále k tomu srov. *United Nations Security Council Resolution 731* [on-line]. United Nations Security Council, 1992 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/S-RES-731-1992.pdf>.
- ¹³ Šedivý, Jiří (2003): Nové paradigma terorismu. *Mezinárodní politika*, Vol. 27, No. 1.
- ¹⁴ Rogers, Paul (2008): *Global security and the war on terror*. London: Routledge; Rogers, Paul (2008): *Why we're losing the war on terror*. Cambridge: Polity.
- ¹⁵ Byman, Daniel (2006): ISIS Goes Global. Fight the Islamic State by Targeting Its Affiliate. *Foreign Affairs*, No. March/April, s. 76–85.
- ¹⁶ McCants, William (2015): *The ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of the Islamic State*. New York: St. Martin's.
- ¹⁷ Hassan, Hassan (2016): Is the Islamic State Unstoppable? [on-line]. *The New York Times*, 9. 6. 2016 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z http://www.nytimes.com/2016/07/10/opinion/is-the-islamic-state-unstoppable.html?_r=1.
- ¹⁸ Eichler, Jan (2009): Hlavní aktéři globální války proti terorismu (GWOT), jejich sociální sítě, alokativní a autoritativní zdroje [The Main actors in the global war on terrorism (GWOT) and their social networks, allocative and authoritative resources]. *Sociológia*, Vol. 41, No. 5, s. 457–484.
- ¹⁹ Dále k tomu srov. Jihad Against Jews and Crusaders [on-line]. *Al-Quds al-Arabi*, 23. 2. 1998 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.encyclopedia.com/article-1G2-3447800087/jihad-against-jews-and.html>.
- ²⁰ K tomu srov. Hoffmann, Stanley (2002): Clash of Globalizations. *Foreign Affairs*, July/August, Vol. 81, No. 4, s. 104.
- ²¹ Henderson, Harry (2001): *Terrorism. Library in Book*. Facts on File (World News Digest), s. 18.
- ²² Tamtéž.
- ²³ Eichler, Jan (2006): Hrozba globálního terorismu a její vyhodnocování, op. cit., s. 22–23.
- ²⁴ Wilkinson, Paul (2005): *International terrorism: the changing threat and the EU's response*. Paris: European Union Institut for Security Studies.
- ²⁵ Ikenberry, John G. (2001): American Grand Strategy in The Age of Terror. *Survival*, Winter, Vol. 43, No. 4.
- ²⁶ Walt, Stephen (2005): Tamind American Power. *Foreign Affairs*, September/October, Vol. 84, No. 5.
- ²⁷ Rogers, Paul (2002): *Losing Control: Global Security in the Twenty-first Century*. London, VA: Pluto Press.
- ²⁸ Hoffmann, Stanley (2002): Clash of Globalizations. *Foreign Affairs*, July/August, Vol. 81, No. 4.
- ²⁹ Hoffman, Bruce (2006): *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- ³⁰ Jean-Clément, Martin (2010): *La Terreur: part maudite de la révolution*. Paris: Découvertes Gallimard.
- ³¹ Rogers, Paul (2014): Islamic State vs its far enemy [on-line]. *openDemocracy*, 21. 11. 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z www.opendemocracy.net/paul-rogers/islamic-state-vs-its-far-enemy.

- ³² Bennett-Jones, Owen (2016): Islamic State v. al-Qaida. *London Reiview of Books*, November, Vol. 38, No. 21, s. 17–18.
- ³³ Dále srov. Koknar, Ali M. (2009): The Epidemic of Energy Terrorism. In: Gal, Luft–Korin, Anne (eds.): *Energy Security Challenges for the 21st Century*. California: ABC-CLIO, LLC, s. 18–30.
- ³⁴ Tamtéž, s. 18–19.
- ³⁵ Makarenko, Tamara (2003): *Terrorist Threat to Energy Infrastructure Increases* [on-line]. University of St. Andrews: Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, June 2003 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z: <http://goo.gl/VBQrg4>.
- ³⁶ Jeden z nejvýznamnějších útoků tohoto typu se udál v říjnu 1998 v Kolumbii, kdy Národní osvobozenecská armáda (tzv. ELN) provedla bombový útok na ropovod Oceansa. V důsledku útoku se uniklá ropa vznítla a zapálila domy a část potrubí Manchuca, při tom zemřelo 70 osob.
- ³⁷ Jeden z příkladů úspěšného teroristického útoku se odehrál v roce 1999 v Nigérii, na pravděpodobně jednom z nejhůře dostupných míst, a to na ropné vrtné plošině. Právě tento druh útoků ilustruje zranitelnost této infrastruktury při útoku organizovaných a cílevědomých teroristických skupin.
- ³⁸ Dále srov. Makarenko, Tamara (2003): *Terrorist Threat to Energy Infrastructure Increases*, op. cit.
- ³⁹ Cook, David (2008): *Oil and Terrorism* [on-line]. Rice University: The James A. Baker III Institute for Public Policy, May 2008, s. 3–4 [cit. 31. 6. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/Kfw9AR>.
- ⁴⁰ Koknar, Ali M. (2009): The Epidemic of Energy Terrorism, op. cit., s. 20.
- ⁴¹ Dále srov. Giroux, Jennifer (2009): *Targeting Energy Infrastructure: Examining the Terrorist Threat in North Africa and its Broader Implications* [on-line]. Real Institute Ecano, 13. 2. 2009 [cit. 31. 6. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/7jCjIK>.
- ⁴² Srov. Steinhäusler, Friedrich et al. (2008): Security Risks to the Oil and Gas Industry: Terrorist Capabilities. *Strategic Insights*, Vol. 7, No. 1; Makarenko, Tamara (2003): *Terrorist Threat to Energy Infrastructure Increases*, op. cit.; Koknar, Ali M. (2009): The Epidemic of Energy Terrorism, op. cit., s. 20.
- ⁴³ Ganor, Boaz (2015): *Global alert: the rationality of modern Islamist terrorism and the challenge to the liberal democratic world*. New York: Columbia University Press, s. 98.
- ⁴⁴ K tomu dále např. srov. Kratochvíl, Petr–Tulmets, Elsa (2010): *Constructivism and Rationalism in EU External Relations. The Case of the European Neighbourhood Policy*. Baden-Baden: Nomos, s. 26.
- ⁴⁵ Ganor, Boaz (2015): *Global alert: the rationality of modern Islamist terrorism and the challenge to the liberal democratic world*, op. cit., s. 98–99.
- ⁴⁶ K tomu dále srov. Hoffman, Bruce (1988): *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press, s. 7.
- ⁴⁷ Ganor, Boaz (2015): *Global alert: the rationality of modern Islamist terrorism and the challenge to the liberal democratic world*, op. cit., s. 102.
- ⁴⁸ Tamtéž, s. 103.

- ⁴⁹ K tomu dále srov. Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 37, No. 8, s. 620.
- ⁵⁰ Tamtéž, s. 620.
- ⁵¹ Tamtéž, s. 620.
- ⁵² Dále srov. An-Nabhani, Taqiuddin (2004): *The Economic System of Islam*. Allahabad: Milli Publications, s. 58.
- ⁵³ Tamtéž, s. 259.
- ⁵⁴ Tamtéž, s. 333.
- ⁵⁵ K tomu dále srov. Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, op. cit., s. 620.
- ⁵⁶ Baroudi, Sami E. (2014): Sheikh Yusuf Qaradawi on International Relations: The Discourse of a Leading Islamist Scholar (1926–). *Middle Eastern Studies*, Vol. 50, No. 1, s. 12.
- ⁵⁷ Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, cit., op., s. 620.
- ⁵⁸ Je označení jednoho z pěti pilířů islámu, náboženské daně z majetku a z příjmů, určené k dobročinné pomoci.
- ⁵⁹ Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, op. cit., s. 620.
- ⁶⁰ Abdul-Martin, Ibrahim (2010): *Green Deen: What Islam Teaches about Protecting the Environment*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- ⁶¹ Dále srov. As-Sadr, Mohammad Baqir (1994): *Our Economics*, vol. 2. Tehran: World Organization for Islamic Services, s. 112.
- ⁶² Tamtéž, s. 112.
- ⁶³ Dále srov. Khomeini, Imam (1981): *Islam and Revolution: Writings and Declarations*. Berkeley: Mizan Press, s. 203.
- ⁶⁴ Írán za vlády Šáha Pahlavího nejenže prodával ropu izraelským společnostem, ale také stavěl a provozoval ropovod Ejlat–Aškelon na přepravu ropy z Íránu na evropské trhy.
- ⁶⁵ Dále srov. Khomeini, Imam (1981): *Islam and Revolution: Writings and Declarations*, op. cit., s. 243.
- ⁶⁶ Sariati, Ali: *Expectations from the Muslim Woman*, part 1 [on-line]. Dr. Ali Shariati [cit. 28. 5. 2016]. Dostupné z: <http://www.shariati.com/english/woman/woman1.html>.
- ⁶⁷ Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, op. cit., s. 621.
- ⁶⁸ Dále k tomu např. srov. Baroudi, Sami E. (2013): Islamist Perspectives on International Relations: The Discourse of Sayyid Muhammad Hussein Fadlallah (1935–2010). *Middle Eastern Studies*, Vol. 49, No. 1, s. 120.
- ⁶⁹ Tamtéž, s. 120.
- ⁷⁰ Dále srov. Ross, Michael (2008): Blood Barrels Why Oil Wealth Fuels Conflict [on-line]. *Foreign Affairs*, May/June, 2008 [cit. 11. 5. 2017]. Dostupné z <https://www.foreignaffairs.com/articles/2008-05-03/blood-barrels>.

- ⁷¹ Dále k tomu srov. Ross, Michael (2006): A closer look at oil, diamonds, and civil war. *Annual Review of Political Science*, Vol. 9.
- ⁷² Voller, Yaniv (2013): Kurdish Oil Politics in Iraq: Contested Sovereignty and Unilateralism. *Middle East Policy*, Vol. 20, No. 1.
- ⁷³ Kořan, Michal (2008): Jednopřípadová studie. In: Drulák, Petr a kol.: *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál, s. 33.
- ⁷⁴ Gillham, Bill (2000): *Case Study Research Methods*. London: Bloomsbury Academic, s. 2.
- ⁷⁵ Tamtéž.
- ⁷⁶ Kořan, Michal (2008): Jednopřípadová studie, op. cit., s. 33.

2. Energetický sektor a bezpečnost regionu Blízkého východu a severní Afriky

V této části monografie se věnujeme energetickému sektoru a bezpečnosti regionu Blízkého východu a severní Afriky a jeho vybraným zemím. Nejprve se zaměříme na energetický potenciál regionu MENA z pohledu zásob, produkce a exportu ropy a zemního plynu, ale také na přepravu ropy a zkapalněného zemního plynu po moři pomocí tankerů proplovajících přes námořní úžiny (tzv. škrťící body, které se v této oblasti nacházejí). V hlavní části této kapitoly analyzujeme energetický sektor a potenciál vybraných zemí MENA. To znamená, že zkoumáme energetický sektor a bezpečnost zejména Saúdské Arábie, Iráku, Libye, Egypta, Alžírsko, Jemenu, Sýrie, Jordánska, Libanonu a států východního Středomoří a Turecka, tedy států, jež buď představují významné producenty a exportéry, nebo mají strategický význam z hlediska přepravních tras, a na jejichž území se vyskytuje teroristická aktivita.

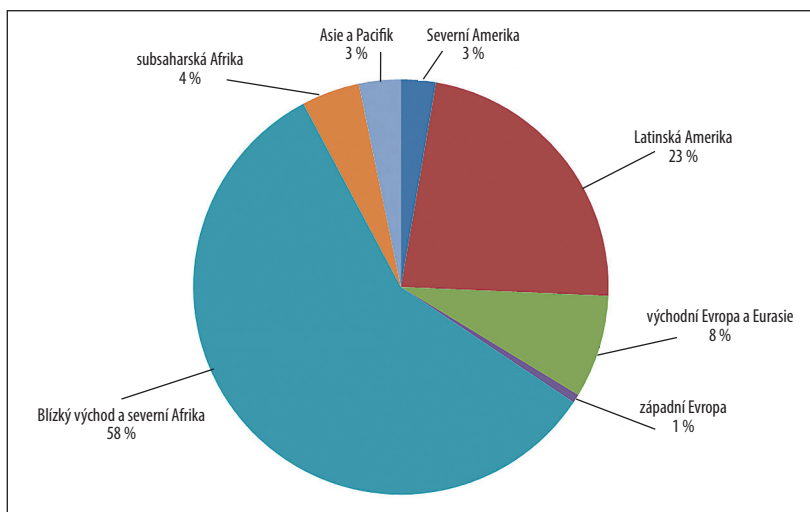
2.1 Energetický potenciál Blízkého východu a severní Afriky

Blízký východ a severní Afrika představuje klíčový region pro světový ropný trh. Po intervenci do Iráku v roce 2003 a arabském jaru v roce 2011 je však region MENA krajně politicky a nábožensky destabilizován. To může přirozeně mít i negativní dopad na jeho přírodní bohatství.

Jak bylo výše zmíněno, na území Blízkého východu a severní Afriky se nachází téměř 60 % světových zásob ropy, tedy něco přes 860 mld. barelů

(viz graf č. 1). Strategickou zemí je Saúdská Arábie, která má 15 % světových zásob a těží přes 10 mil. barelů ropy denně (viz graf č. 2). Saúdská Arábie rovněž díky svým značným rezervním produkčním kapacitám stojí v čele Organizace zemí vyvážejících ropu. Tento region je i významný z hlediska nalezišť plynu, je zde asi 80 bln. m³ zemního plynu, neboli zhruba 40 % světových zásob (viz graf č. 3). Nejvýznamnější státy ohledně světových zásob zemního plynu jsou Katar (13% podíl) a Írán (18% podíl). Zatímco Írán prozatím zdaleka nepatří mezi největší exportéry (z vytěžených 192 mld. m³ plynu exportuje pouze 10 mld. m³ plynu ročně), Katar exportuje 106,4 mld. m³ plynu, což představuje asi 10% podíl na světovém trhu.¹

Graf č. 1:
Podíl světových zásob ropy

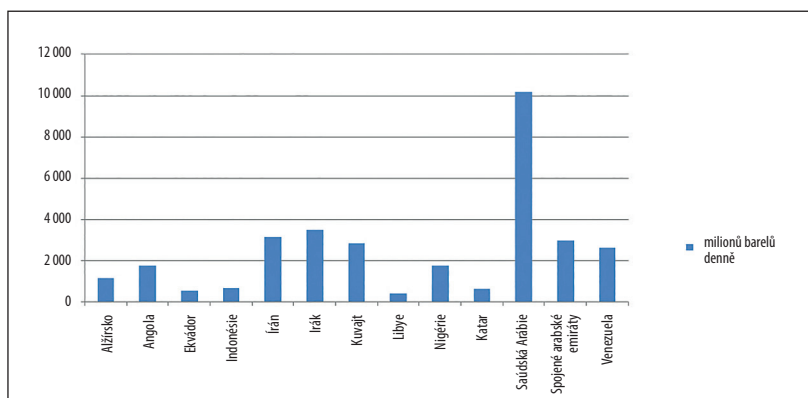

Zdroj: Vlastní graf. Data založená na *OPEC Annual Statistical Bulletin* [on-line].
OPEC [cit. 29. 6. 2016]. Dostupné z <http://asb.opec.org/images/pdf/ASB2016.pdf>.

V roce 2015 celkový světový obchod se surovinou ropou představoval 61 mil. barelů denně. Z toho země Blízkého východu a severní Afriky exportovaly asi 17,8 mil. barelů denně. Pokud k tomuto objemu přičteme i export

ropných produktů, tak se dostaneme na úroveň 21,5 mil. barelů denně. Největším vývozcem je Saúdská Arábie, která exportuje přes 8 mil. barelů surové ropy denně. Téměř 70 % veškerého exportu Blízkého východu směřuje na trhy Asie a Tichomoří, což představuje asi 14,7 mil. barelů denně. Z Blízkého východu se do Evropy dodává asi 2,4 mil. barelů ropy a ropných produktů, což představuje asi 17 % z celkového evropského importu. Téměř 30 % evropského importu ropy pochází z Ruské federace (RF) (srov. graf č. 4).²

Graf č. 2:
Těžba ropy členskými státy OPEC v milionech barelů denně

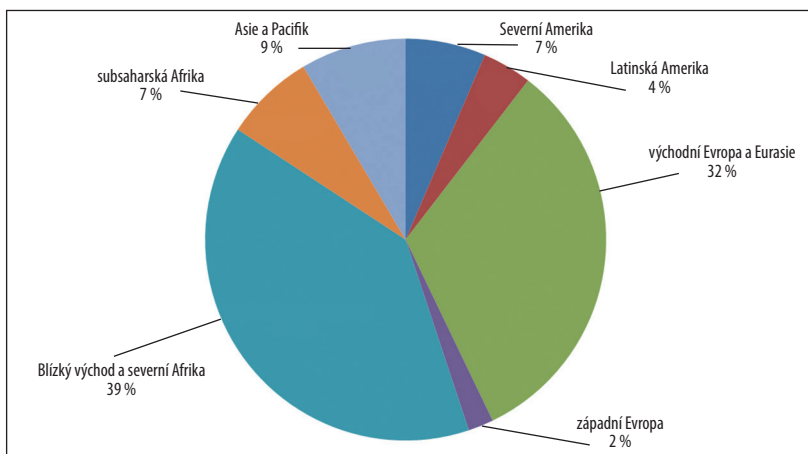
Zdroj: Vlastní graf. Data založená na *OPEC Annual Statistical Bulletin* [on-line].
OPEC [cit. 29. 6. 2016]. Dostupné z <http://asb.opec.org/images/pdf/ASB2016.pdf>.

Asi dvě pětiny světového obchodu s ropou se uskutečňuje prostřednictvím tankerů. Z pohledu světové energetické bezpečnosti je nutné zajistit bezpečnost přepravních tras obzvláště v uzlových bodech. Přes Hormuzský průliv se transportuje přes 17 mil. barelů ropy denně, což představuje asi 27 % světového obchodu. Přes něj se rovněž přepravuje přes 100 mld. m³ zkapalněného plynu z Kataru, což představuje asi 30 % světového obchodu s LNG. Nejkratší cesta do Evropy vede přes průliv Báb al-Mandab, Suezský kanál a ropovod SUMED o kapacitě 2,5 mil. barelů ropy denně, který spojuje Rudé a Středozemní moře. Přes Suezský kanál a SUMED se celkově transportuje přes 4,5 mil. barelů ropy denně. Revoluce v Egyptě v roce 2011 neměla žádný

dopad na provoz kanálu. Kromě toho je nutné připomenout, že Suezský kanál byl po šestidenní válce z roku 1967 uzavřen asi osm let.³

Z hlediska bezpečnosti dodávek však možné uzavření přepravní trasy přes Rudé moře nepředstavuje zásadní hrozbu. V takovém případě by tankery musely obeplout Mys dobré naděje, což by prodloužilo jejich cestu z přístavu Rás Tanura do Rotterdamu ze současných 19 dní na 34 dnů.⁴ Uzavření přepravní trasy přes Rudé moře by se mohlo krátkodobě odrazit na ropných trzích v případě paniky spekulantů, nicméně dlouhodobé dopady by závisely na sazbách tankerů. V současné době můžeme sledovat mnohem rychlejší nárůst kapacit tankerové přepravy, jejich sazby začaly klesat. Kromě toho asi 57 supervelkých tankerů (VLCC) je v současné době využíváno jako ropné sklady, což představuje asi 10 % světového loďstva tohoto typu.⁵ Taková situace je výsledkem přesycení ropného trhu. Podle některých odhadů v případě zásadnějšího válečného konfliktu na Blízkém východě by bezpečnostní prémie v pojištění mohla stoupnout o 2 %, což by pro supertankery při cenách 50 USD za barel znamenalo růst asi o jeden USD za barel. To je ale extrémní případ.

Graf č. 3:
Podíl světových zásob zemního plynu

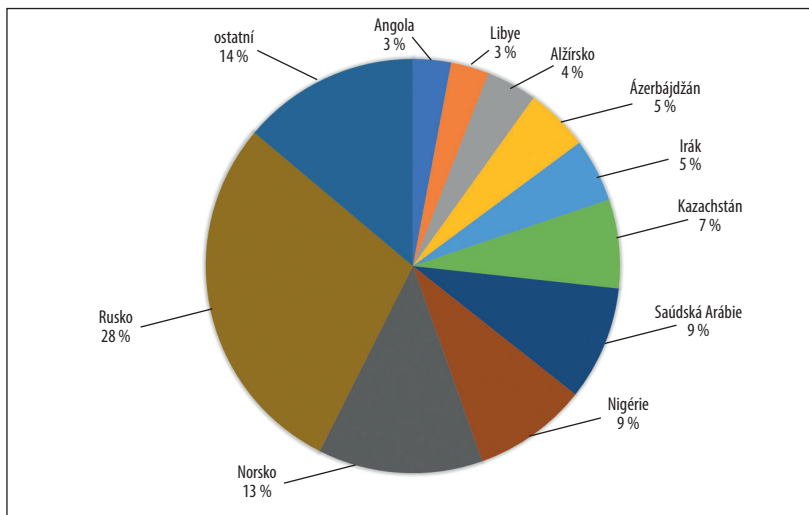

Zdroj: Vlastní graf. Data založená na *OPEC Annual Statistical Bulletin* [on-line]. OPEC [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://asb.opec.org/images/pdf/ASB2016.pdf>.

Z tohoto hlediska mnohem závažnější dopady pro světový obchod s ropou může představovat uzavření Malackého nebo Hormuzského průlivu. Hormuzský průliv je však dostatečně široký a hluboký na to, aby tankery mohly bezpečně obeplout vzniklou překážku. Proto není pravděpodobné, že by teroristické organizace mohly zablokovat tento škrtící bod. Takovou schopnost mají pouze státy, které k tomu mohou využít miny nebo jejich makety či systematické útoky proti tankerům.⁶

Naopak dříve přehlíženou bezpečnostní hrozbou je uzavření černomořských úžin. Vzhledem k obtížné navigaci a velice hustému provozu je proveditelnost útoku větší než v případě Hormuzského průlivu.⁷ Masivní angažmá Ankary v občanské válce v Sýrii a tolerance džihádistických skupin na svém území spolu s obnovením ozbrojeného konfliktu s Kurdy destabilizovalo Turecko. Pouze v roce 2015 se na území Turecka uskutečnilo přes 350 úspěšných teroristických útoků.⁸

Graf č. 4:
Import EU v roce 2014 – podíl na trhu v procentech

Zdroj: Kiernan, Peter. Europe's Oil Import Dilemma [on-line]. *The Fuse*, 26. 10. 2015 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://energyfuse.org/europes-oil-import-dilemma/>.

Nicméně i pokud by došlo k útoku, který by mohl dočasně přerušit lodní přepravu přes černomořské úžiny, tak by cca tři miliony barelů ropy denně „nezmizelo“ ze světového trhu, neboť část těchto dodávek by byla Ruskem přesměrována jiným směrem.

Pokud se vrátíme k Hormuzskému průlivu, tak lze ještě zmínit alternativní přepravní trasy, které by mohly minimalizovat bezpečnostní dopady na případné útoky ve vodách Perského zálivu. Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty mají kapacity exportovat ropu přes alternativní ropovody. Saúdský ropovod Východ–západ (rovněž známý jako Petroline) má kapacitu přepravovat 4,8 mil. barelů denně z Abqaiqu na pobřeží Perského zálivu do rafinerie Janbu na pobřeží Rudého moře. V současné době však jeho kapacita není plně využita. V květnu 2015 se saúdská společnost Aramco nechala slyšet, že ke konci roku 2018 ji plánuje zvýšit na 7 mil. barelů denně.⁹ Rozšíření kapacity tohoto ropovodu bude znamenat, že prakticky veškerá saúdská ropa se dokáže vyhnout Hormuzskému průlivu. Bude ale nutné ještě rozšířit kapacitu terminálu v Janbu. Spojené arabské emiráty exportující asi 2,5 mil. barelů ropy denně mají k dispozici ropovod Abu Dhabi Crude Oil Pipeline, který je schopen přepravit 1,5 mil. barelů ropy denně z Habšanu v Perském zálivu do terminálu Fudžajra v Omanském zálivu.¹⁰

Z tohoto hlediska lze konstatovat, že i v případě krátkodobého uzavření Hormuzského průlivu Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty mají (nebo v brzké budoucnosti budou mít) prostředky, aby zajistily transport alespoň části ropy alternativními trasami. Oproti tomu ostatní velcí exportéři, jako jsou Irák a Írán, jejichž ropa se z větší části stále přepravuje tankery přes Hormuzský průliv, takové možnosti nemají. Každopádně existující alternativní přepravní trasy, jež alespoň částečně mohou pokrýt výpadek Hormuzského průlivu a černomořských úžin, a vysoká náročnost provedení podobného teroristického útoku nestátním aktérem nečiní uzlové body světového obchodu s ropou lákavým terčem pro teroristy, kteří většinu svých útoků směřují na jiné cíle.

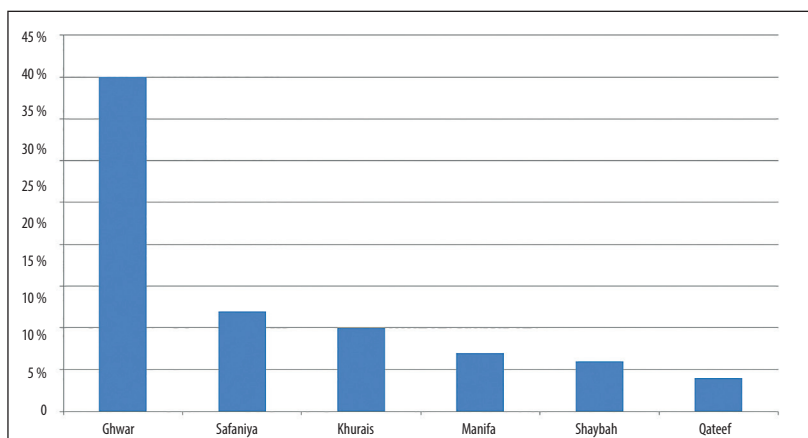
2.2 Charakteristika vybraných exportujících zemí

Níže bude vyhodnocen energetický sektor vybraných států Blízkého východu a severní Afriky. Pro světovou ekonomiku jsou tyto země významné z hlediska ropy a zemního plynu, proto analýza bude cílená právě na tato dvě odvětví.

2.2.1 Saúdská Arábie: charakteristika energetického sektoru

Království Saúdská Arábie (KSA) se svými 266 mld. barelů ropných rezerv (což představuje cca 15 % světových zásob) patří spolu se Spojenými státy a Ruskem mezi největší světové producenty surové ropy. Ekonomika této země je velmi závislá na exportu ropy, který představuje asi 85 % celkového vývozu. Polovina veškerých ropných zásob se nachází pouze v osmi ropných polích na severovýchodě země.¹¹ Největší z nich je pole Ghawar s asi 75 mld. barelů. Těžba na tomto poli představuje kolem 5,8 mil. barelů denně z celkové denní těžby 10 mil. barelů surové ropy (viz graf č. 5).

Graf č. 5:
Podíl těžby na saúdských ropných polích

Zdroj: Al-Ahmed, Ali-Bond, Andrew-Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia's Oil Infrastructure* [on-line]. Institute for Gulf Affairs [cit. 29. 6. 2016]. Dostupné z <http://www.gulfinstitute.org/iga-report-reviewed-in-ahramonline/>.

Saúdská Arábie zvětšuje své rafinerské kapacity. V současné době má rafinerský sektor kapacity o objemu 2,5 mil. barelů denně. Největšími komplexy na pobřeží Perského zálivu jsou terminál Rás Tanura, SATORP Džubajl a SASREF Džubajl. Klíčovými komplexy na pobřeží Rudého moře jsou rafinerie v Janbu a Rabighu. Další relativně menší rafinerie je v Džiddě. Rafinerie

pro lokální potřeby se nalézá i poblíž hlavního města Rijád. Rafinerie v Rabighu je z hlediska mezinárodního trhu klíčová, její produkty jsou určeny zahraničním odběratelům, zatímco ostatní rafinerie vesměs uspokojují domácí poptávku.¹² Saúdská Arábie má rovněž podíl v rafineriích v USA, Číně, Jižní Koreji a v Japonsku o celkové kapacitě asi 2,4 mil. barelů denně. Ropa se zpracovává na zařízeních v Abqaiqu o celkové kapacitě 7 mil. barelů denně, což ho činí největším komplexem na světě.

Většinu saúdského exportu odbavuje přístav Rás Tanura na pobřeží Perského zálivu o průměrné zatíženosti asi 3,4 mil. barelů denně, který je zásobován ropovodem z procesního komplexu Abqaiq.¹³ Asi 3 mil. barelů se odbavuje na Rás al-Džu'ajmah. Terminál v Janbu na pobřeží Rudého moře má kapacity v objemu 1,3 mil. barelů denně. Surová ropa se sem dopravuje z pobřeží Rudého moře ropovodem Petroline.

Z bezpečnostního hlediska tak značnou škodu pro saúdský ropný průmysl může způsobit teroristický útok proti některé z velkých rafinerií, přístavů nebo ropovodů. V únoru 2006 se al-Káida pokusila zaútočit na procesní zařízení v Abqaiqu. Přestože útok nebyl úspěšný, ceny na ropné *futures* třídy Brent stouply o 2,06 USD z 60,54 USD na 62,60 USD za barel.¹⁴ Reakcí Saúdské Arábie bylo navýšení počtu bezpečnostního personálu. Jak již bylo řečeno, útoky na rafinerie jsou poměrně složité.

Mnohem zranitelnější je potrubní infrastruktura, která přepravuje velké množství ropy. Útok na ropovody spojující Abqaiq a Rás Tanuru tak mohou mít závažné dopady na přepravu ropy a mohou omezit saúdské exportní kapacity. Na každém kilometru potrubí jsou instalované nouzové klapky a rozsáhlý kamerový systém. Saúdská Arábie rovněž vyvinula systém likvidačních prací, jenž by měl umožnit odstranění vzniklé škody maximálně během 36 hodin. Podél ropovodů je uskladněn materiál nutný pro případnou opravu potrubí.

2.2.2 Porevoluční Libye: charakteristika energetického sektoru

Libye je země nejvíce postižená útoky na energetický sektor. Tato země má největší zásoby ropy na africkém kontinentě, které dosahují 48 mld. barelů. Před arabským jarem těžba dosahovala kolem 1,7 mil. barelů ropy denně. V roce 2011, kdy vypuklo povstání, se těžba propadla na 0,5 mil. barelů denně. Přestože se v následujícím roce podařilo těžbu zvýšit, v roce 2015 se produkce opět propadla na 0,4 mil. barelů denně, z toho asi polovina byla spotřebována doma. Po určité stabilizaci bezpečnostní situace těžba v prvním

čtvrtletí 2017 dosáhla 0,7 mil. barelů denně. Co se týče zemního plynu, díky tomu, že se naleziště nacházejí na šelfu, objem těžby se podařilo zachovat na úrovni 15 mld. m³ ročně, byť v posledním roce začal znatelně klesat.¹⁵

V Libyi se nalézá šest ropných kotlin, z nichž je nejvýznamnější Syrta, která představuje asi 80 % libyjských rezerv. Během občanské války se ropná zařízení často stávaly terčem útoků a sabotáží (viz kapitola 3, část 3.3.3, a kapitola 4, část 4.3.4). Většina ropy tradičně směřovala na evropské trhy, hlavně do Itálie, Německa a Francie. Zemní plyn byl exportován ve formě LNG do Španělska a plynovodem Greenstream, který byl spuštěn v roce 2004, do Itálie s kapacitou 8 mld. m³ plynu ročně. Po revoluci v roce 2011 byl provoz jediného LNG terminálu v zemi v Marsá al-Briga přerušen. Problémy s exportem ropy nastaly, když v polovině roku 2013 se polní velitel Ibrahim Džadrán (vůdce Strážců ropných zařízení, PFG) zmocnil exportních terminálů na východě země a ukončil odbavování tankerů. Nově vytvořená Prezidentská rada, která vznikla po podepsání Libyjské politické smlouvy z prosince 2015 a která navrhla složení mezinárodně uznávané vlády Národního souladu sídlící v Tripolisu (od 31. 3. 2016), uzavřela v polovině roku 2016 dohodu s Džadránem, podle které on uznává vládu a obnoví dodávky ropy a výměnou zato ho Prezidentská rada uzná za hlavu PFG, přičemž mu i jeho oddílům bude Rada vyplácet finanční kompenzaci (plat neboli výpalné).

Tato dohoda však nemohla být splněna, neboť ropná naleziště v ropné pánvi Syrta v provincii Kyrenaika jsou kontrolovány generálem Chalífou Haftarem a jeho Libyjskou národní armádou (LNA) a spojeneckými kmeny. Haftara podporuje alternativní vláda (přesněji parlament) v Tobruku a Egypt. V září 2016 pak Haftar zahájil útok na Džadránovy ropné terminály, bez větších problémů je dobyl a velitel PFG musel uprchnout. Haftarovy jednotky tak kontrolují terminály Rás Lanúf, as-Sidr, Zuvajtín a Briga. Západně od těchto terminálů ve městě Syrta byl zase usazen Islámský stát, odkud jej v prosinci 2016 vyhnaly brigády z města Misuráta (které mají blízko vládě v Tripolisu) za podpory amerických leteckých úderů. Islámský stát poté začal útočit na místní infrastrukturu: vodní potrubí, ropovody a elektrické vedení.

Generál Haftar tak kontroluje ropná pole a exportní terminály, jež v předrevoluční době zajišťovaly většinu libyjské těžby a exportu.¹⁶ Takový vývoj situace může přispět k obnovení exportu ropy z této části Libye, ale zpochybní politickou moc mezinárodně uznávané Prezidentské rady, resp. vlády Národního souladu v čele s premiérem Fáizem Sarráždžem.

Na konci září byl již z terminálu Rás Lanúf odbaven první tanker Seadelta s 781 000 barely ropy směřující do Itálie a na začátku roku 2017 byly zprovozněny veškeré hlavní terminály.¹⁷ V současné době Libyjská Národní ropná společnost (NOC) zachovává určitou neutralitu v konfrontaci mezi tripoliskou vládou a Haftarem. Zdálo by se, že ke stabilitě může přispět i vyjednávání mezi posledními dvěma aktéry, o čemž by mohla svědčit unifikace managementu NOC (který byl předtím rozdělen na tripoliskou část a část sídlící v Benghází) a Haftarovo rozhodnutí převádět zisky z exportních terminálů v Benghází do pokladny libyjské vlády v Tripolisu. Nicméně právě poslední rozhodnutí vedlo ozbrojené milice Obranné brigády Benghází k útoku na dva významné terminály as-Sidr a Rás Lanúf. Haftarovi se nakonec podařilo udržet nad nimi kontrolu, ale to vše nasvědčuje, že ke stabilitě má Libye ještě daleko.¹⁸

2.2.3 Irák: charakteristika energetického sektoru

Irák, jehož zásoby jsou páté největší na světě (143 mld. barelů ropy), je druhým největším blízkovýchodním producentem a exportérem ropy. Navzdory tomu, že centrální vláda nekontroluje podstatnou část země, produkce ropy překročila předválečnou úroveň a dosáhla 4,1 mil. barelů denně, z čehož 3,3 mil. barelů jde na export. Nicméně v zemi, ve které 93 % rozpočtových příjmů pochází z exportu ropy, nízké ceny způsobují významný rozpočtový deficit a jak vláda v Bagdádu, tak i kurdská vláda v Arbílu má problém nejen s platbami mezinárodním ropným společností, ale i s plněním svých sociálních závazků, což k uklidnění situace v zemi příliš nepřispívá.¹⁹

Většina nalezišť se nachází na jihu země (60 % zásob), který je z větší části obývaný šíity, a na severu země (17 % zásob) hlavně kolem měst Kirkúk, Mosul a Khanaqin, které převážně obývají Kurdové. Sunnitské oblasti příliš mnoho ropného bohatství nemají. Jih produkuje asi 85 % veškeré irácké ropy. V iráckém Kurdistanu bylo v roce 2015 vytěženo přes 10 % ropy a export z tohoto regionu dosahuje 421 000 barelů denně. V červnu 2014 se Islámský stát zmocnil města Bajdži (Baiji), kde se nachází největší rafinerie v zemi, a držel ho až do října 2015. To vedlo k přerušení produkce na severu arabského Iráku (tedy vyjímaje irácký Kurdistan). Jedním z problémů energetického sektoru Iráku je to, že po přerušení provozu strategického ropovodu nejsou naleziště na severu a jihu země propojeny. Mezitím chaosu v Iráku využily milice iráckého Kurdistanu, které se zmocnily Kirkúku, u něhož se nalézá velké naleziště ropy.²⁰

Z nalezišť na jihu země je ropa exportována na světové trhy prostřednictvím terminálu v Basře, ze severu jde do Turecka. Zde jsou v provozu dva exportní ropovody spojující naleziště v Kurdistánu a turecký Cejhan: ropovod Kirkúk–Cejhan s maximální kapacitou 1,5 mil. barelů denně a DNO–Tawke s kapacitou 0,2 mil. barelů denně. Přes interkonektory přepravuje rovněž ropovod Kirkúk–Cejhan ropu z naleziště Taq Taq v iráckém Kurdistánu. Čelí však četným útokům jak ze strany PKK v Turecku, tak i ozbrojenců v Iráku, a proto dochází často k jeho odstávkám. V současné době se přes něj exportuje asi 100 000 barelů ropy denně. Norský operátor DNO ropného naleziště Tawke, které leží na hranici s Tureckem, na konci roku 2016 vytěžil 110 982 barelů denně.²¹ Ropa se rovněž dodává na území Turecka cisternami, ale přirozeně v mnohem menším objemu.

Právě z bezpečnostních důvodů Islámská republika Írán (Írán, IRI) nabídla kurdské vládě v Arbílu alternativní přepravní trasu přes své území. Podle dohody, jež je ještě ve stavu vyjednávání (leden 2017), má dojít k vybudování potrubní infrastruktury, přes kterou se bude do Íránu exportovat surová ropa a plyn, zatímco Írán bude zásobovat irácký Kurdistán ropnými produkty.²² Tím by se Íránu podařilo omezit vliv Turecka v regionu. Nicméně vláda v Bagdádu se kategoricky staví proti samostatnému exportu ropy z Kurdistánu, podle ní to odporuje irácké ústavě. Naproti tomu se Arbíl připravuje k vyhlášení samostatnosti. Írán se rovněž chystá začít s dodávkami zemního plynu do „arabského Iráku“ v počátečním objemu 4 mil. m³ denně, jež mají zásobovat elektrárny v Bagdádu.²³ Jejich zprovoznění se však odkládá kvůli bezpečnostním důvodům. Výstavba dalšího plynovodu má zjednodušit dodávky zemního plynu z Íránu do elektrárny v irácké Basře.²⁴

Jistým nevyužitým potenciálem Iráku jsou jeho naleziště zemního plynu, velikost zásob se odhaduje na 3,7 bln. m³. Asi čtvrtina z nich se nachází v iráckém Kurdistánu a zbytek na jihu země společně s nalezišti ropy. V tomto ohledu existuje určitý potenciál dodávat část tohoto plynu na mezinárodní trh. Perspektivně by šlo i zapojit irácký Kurdistán do Jižního koridoru Evropské unie.

2.2.4 Alžírský energetický sektor

Na území Alžírska je kolem 12,2 mld. barelů zásob ropy a 4,5 bln. m³ plynu. Podle odhadů má Alžírsko třetí největší zásoby břidlicového plynu na světě. Alžírsko je po Rusku a Norsku třetím největším exportérem plynu do Evropy.

Asi 40 % veškeré alžírské ropy pochází z naleziště Hassi Mess'ud, které produkuje cca 0,5 mil. barelů ropy denně. Určitou konkurenční výhodou Alžírsko je to, že ropa, která se zde těží, má velmi malý obsah síry. Asi polovina zásob plynu se nachází na nalezišti Hassi R'Mel, které zajišťuje tři pětiny alžírské těžby. Objem těžby plynu dosahuje 83 mld. m³ ročně a objem ropy 1,16 mil. barelů denně, přičemž 50 % těžby plynu se spotřebuje doma a jeho poptávka neustále roste. Těžba ropy i plynu v posledních letech klesá, byť v případě těžby plynu Alžírsko plánuje spustit mezi léty 2016–2019 celou řadu nových projektů. Jedním z nich je projekt na poli Reggane Nord, které se nachází v odlehlé části západního Alžírsko, a od roku 2017 by mělo zajišťovat těžbu v objemu 4,3 mld. m³ plynu ročně. Zpracovaný zemní plyn z tohoto naleziště pak bude nutné přepravit na sever do exportních terminálů a plynovodů, což může představovat snadný (lákavý) cíl pro teroristy.²⁵

Plyn se exportuje dvěma LNG terminály ve městech Arzeu a Skikda a podmořskými plynovody TransMed o kapacitě 30 mld. m³ ročně, který vede přes Tunisko a Středozemní moře do Itálie, Maghreb–Europe o kapacitě 12 mld. m³ ročně, který vede přes Maroko do Španělska, a MEDGAZ o kapacitě 8 mld. m³ ročně, který vede přes Středozemní moře přímo do Španělska. Dále se plánují plynovod GALSI do Itálie a Trans-saharský plynovod z Nigérie do Alžírsko. Výstavba obou plynovodů však není pro tuto chvíli na pořadu dne. Současné kapacity zdaleka nejsou využity. Celkově Alžírsko v roce 2015 exportovalo plynovody asi 25 mld. m³ zemního plynu a přes terminály asi 16 mld. m³ LNG.

Bezpečnostní problém pro alžírskou energetiku představuje právě ten fakt, že hlavní naleziště jsou velmi koncentrovaná a nacházejí se daleko od míst spotřeby a exportu. To zvyšuje náklady na jejich ochranu a na ochranu potrubní infrastruktury, v případě úspěšného teroristického útoku hrozí značné snížení exportních kapacit (viz kapitola 3, část 3.3.3). Pokud by došlo k přerušení dodávek zemního plynu z Alžírsko, tak to bude mít negativní dopad pro státy jižní Evropy a povede to k růstu cen na spotových trzích. To by se mohlo částečně odrazit na cenách v dlouhodobých kontraktech na dodávky zemního plynu, které do cenové formule zahrnují spotovou komponentu. Případný úplný výpadek v důsledku rozsáhlého teroristického útoku na alžírský sektor zemního plynu by měl negativní dopad pouze pro Španělsko a Portugalsko, které mají minimální nouzové zásoby (Španělsko), nebo je nemají vůbec (Portugalsko).²⁶ Úplný výpadek je však krajně nepravděpodobný.

Současná bezpečnostní situace v Alžírsku znepokojuje zahraniční investory v zemi, kde investiční klima i bez toho nepatří mezi ty nejpřívětivější. V době občanské války v Alžírsku v devadesátých letech 20. století platila nepsaná dohoda, při které útoky nebyly namířeny na energetickou infrastrukturu. Útoky v In Amanas v roce 2013 a In Salah v roce 2016 (viz níže) však ukázaly, že taková dohoda již neplatí. Současná vnitropolitická situace není příliš stabilní a 79letý prezident není v nejlepším zdravotním stavu. Chaos v Libyi a Mali proto může vést i k destabilizaci Alžírska. Kromě toho špatný management společnosti Sonatrach a neschopnost přilákat nové investice vede k propadu těžby ropy a plynu, což obzvláště ve světle nízkých ropných cen prohlubuje krizi alžírského energetického sektoru, která se přelévá dále i do ostatních segmentů hospodářství. To pak vede i k sociálnímu a politickému napětí, což je živná půda pro terorismus.

2.2.5 Jemenský energetický sektor

Jemen má ve srovnání s ostatními státy Perského zálivu zásoby ropy minimální, jejich objem činí 3 mld. barelů, zásoby zemního plynu dosahují 0,3 bln. m³. Před posledním kolem občanské války, ve které Hútiové bojují proti prezidentovi Hádímu, jehož podporuje Saúdská Arábie, Jemen exportoval asi 250 000 barelů ropy denně a asi 10 mld. m³ zkapalněného plynu ročně. V důsledku občanské války a saúdské intervence však těžba a export zkolabovaly. Význam Jemenu však spočívá v tom, že leží na jednom ze škrťících bodů světového obchodu, přes který se transportuje téměř 4 mil. barelů ropy denně. Aktivita al-Káidy v tomto regionu tak může ohrozit bezpečnost přepravních tras (viz kapitola 3).²⁷

2.2.6 Východní Středomoří a Egypt: charakteristika energetického sektoru

Východní Středomoří má odhadnuté velké zásoby zemního plynu. V Levantické kotlině se může nacházet až 3,4 bln. m³ plynu.²⁸ Většina těchto nalezišť leží ve vodách Izraele, Kypru a Palestinské autonomie (PA), byla objevena americkou společností Noble Energy mezi léty 2009 a 2010. Mezi velká plynová pole patří Dalit, Tamar, Afrodita, Tanin a Leviathan, jenž je z nich největší. V roce 1999 byl nalezen plyn ve vodách Pásma Gazy (PG), což v té době mohlo z Palestinské autonomie vytvořit důležitý regionální plynový hub. Nicméně objevení nových nalezišť a nekončící izraelsko-palestinský

konflikt význam palestinského zemního plynu znatelně snížil (viz kapitola 7).²⁹

V roce 2013 Izrael zahájil těžby na plynovém poli Tamar o obsahu asi 0,3 bln. m³ zemního plynu, který by mohl uspokojit izraelskou poptávku na desetiletí dopředu.³⁰ V kyperských vodách se nalézá pole Afrodita s 0,2 bln. m³ plynu. Geologický průzkum ještě zdaleka není ukončen, a proto se dá očekávat, že naleziště budou znatelně větší. Těžba a export plynu se očekává v roce 2017. Podle seizmických odhadů Libanon může vlastnit až 0,3 bln. m³ zemního plynu, nicméně tyto rezervy je ještě nutné doložit.

V současné době státy v regionu nejsou aktivní na mezinárodních energetických trzích. Do roku 2012 Egypt vyvážel menší objem plynu do Izraele ze Sinaje přes podmořský plynovod z al-Aríš do Aškelonu (19 mil. m³ denně). Nicméně po řadě teroristických útoků proti pozemní části plynovodu a vyčerpání egyptských nalezišť byl tento export zastaven. Menší objem plynu Egypt stále exportuje do Jordánska (asi 27 mil. m³ denně), ale i zde se Arabský plynovod, který rovněž vede přes Sinaj, stal terčem teroristických útoků. Od roku 2015 Egypt dováží LNG a vyjednávají se dodávky plynu z Izraele a Kypru. Těžba zemního plynu v Egyptě klesá asi o 6 % ročně a je na úrovni 45,6 mld. m³ plynu ročně, zatímco spotřeba je na úrovni 47,8 mld. m³. Nedávné objevy plynových polí v egyptských vodách o objemu asi 860 mld. m³ plynu však mohou z Egypta vytvořit energeticky soběstačnou zemi a objevené pole Zohr se může stát největším plynovým polem ve Středomoří.³¹ Před objevením naleziště Zohr měl Egypt asi 1,8 bln. m³ plynu. Mezitím pokračující teroristická aktivita může ohrozit pozici Egypta coby klíčové země pro světový ropný trh. Kromě Suezského kanálu mezi potenciální teroristické terče patří i ropovod SUMED s kapacitou 1,5 mil. barelů denně, který spojuje Rudé a Středozemní moře s cílem odlehčit Suezskému kanálu.

Co se exportního potenciálu regionu týče, tak v horizontu jednoho až dvou let Izrael bude moci začít s exportem zemního plynu. Pravděpodobně nejdříve půjde o dodávky uvnitř regionu (Egypt, Jordánsko, Libanon, Palestinská autonomie). Stále zůstává otázkou, jakým způsobem lze exportovat zemní plyn do Evropy a na další mezinárodní trhy. V úvahu připadá plynovod do Turecka nebo výstavba LNG terminálu. V případě terminálu však hrozí nebezpečí teroristického útoku. Proto se zvažuje o možnosti exportovat plyn přes podmořský plynovod na Kypr, kde bude zkapalněn. Dokud bude v Pásmu Gazy vládnout Hamás, tak rozvoj nalezišť Palestinské autonomie je nepravděpodobný.

Jordánsko prakticky žádné energetické zdroje nemá a 90 % své spotřeby uspokojuje importem. V důsledku poklesu přepravy zemního plynu po Arabském plynovodu hledá alternativní zdroje. Na konci září 2016 došlo k uzavření dohody na dodávky plynu z Izraele v objemu 45 mld. m³ na dobu 15 let.³² To vzbudilo celou řadu protestů v Ammánu, neboť import zemního plynu ze „sionistické entity“ je poměrně kontroverzní.³³

Problémem brzdícím úspěšnou těžbu plynu ve východním Středomoří představují teritoriální spory, kdy si na naleziště dělá nárok vícero států. Z hlediska energetického terorismu za pozornost stojí spor mezi Izraelem a Libanonem o 850 km² exkluzivní ekonomické zóny.³⁴ Do sporu se může aktivně vložit i hnutí Hizballáh. Libanon prakticky žádné zdroje ropy nebo plynu nemá. Vláda však doufá, že v libanonských vodách mohou být naleziště plynu v objemu 700–850 mld. m³. V červenci 2016 se vláda rozhodla vydávat povolení na průzkum ropy a zemního plynu ve vodách, které si nárokuje Izrael. Prozatím snahy o mezinárodní mediaci mezi spornými stranami selhaly.³⁵ V tomto ohledu problém představuje i ten fakt, že Izrael na rozdíl od Libanonu není stranou Úmluvy OSN o mořském právu. Obě země jsou navíc oficiálně ve válečném stavu. Další problém představuje Turecko, které považuje průzkum východního středomoří ze strany Kypru a Izraele za nelegální. Podle Turecka je nutné uzavřít dohodu o demarkaci exkluzivních ekonomických zón, jejímiž stranami by byly nejen Izrael a Kypr, ale i Turecko a Turecká republika severní Kypr. Zdroje by přitom měly být sdíleny rovnoměrně.³⁶

Problematika teroristických útoků překazila plány využití syrského tranzitu, kdy v květnu 2011 Írán, Irák a Sýrie uzavřely dohodu o výstavbě potrubní infrastruktury a exportu íránského plynu do Sýrie, Libanonu a Jordánska. Současná bezpečnostní situace takový obchod neumožňuje. Podle některých konspiračních teorií konflikt v Sýrii je výsledkem konfliktu mezi Íránem a Katarem, kdy město Dauhá údajně chtělo zabránit exportu íránského plynu ve prospěch svého alternativního potrubí, jež by mělo rovněž vést přes Sýrii dále do Turecka.³⁷ Dle našeho soudu takové vysvětlení postrádá ekonomickou logiku a pro Katar je export LNG zrovna tak výhodný, zatímco větší objem exportu z Íránu nelze v blízké budoucnosti očekávat.

Sýrie na svém území žádná strategicky velké zásoby zemního plynu nebo ropy nemá (2,5 mld. barelů ropy a 0,3 mld. m³ plynu). Před občanskou válkou Sýrie těžila až 400 000 barelů ropy denně a 7 až 8 mld. m³ plynu ročně.

To jí umožnilo exportovat asi 109 000 barelů ropy denně a uspokojovat domácí poptávku plynu. V důsledku občanské války však klesla těžba zemního plynu o polovinu a v případě ropy se produkce propadla na pouhých 25 000 barelů denně. Islámskému státu se podařilo zmocnit se celé řady nalezišť a zajistit těžbu ropy a její prodej ať již na lokální trhy, nebo ji exportovat do Turecka (viz kapitola 4, část 4.3.2).³⁸

2.2.7 Turecko: charakteristika tranzitního potenciálu

Turecko se může stát potenciálně důležitou tranzitní zemí zemního plynu, která by se měla stát součástí Jižního koridoru Evropské unie. Turecko je rovněž čtvrtým největším spotřebitelem zemního plynu v Evropě (po Německu, Velké Británii a Itálii), ale je zcela závislé na jeho importu. V tomto ohledu má Turecko výhodnou geografickou polohu, která mu umožňuje koncentrovat na svém území toky z Kaspického moře, Blízkého východu a Středomoří a z Ruska. To, jak doufají v Ankaře, umožní nejen zajistit dostatek zemního plynu pro rostoucí domácí poptávku, ale i přetvořit zemi v regionální energetický hub (tedy nejen tranzitní zemi).

Již teď je Turecko významnou tranzitní zemí, kdy se přes její území transportuje ropa z Ázerbájdžánu přes ropovod Baku–Tbilisi–Cejhan (BTC) o kapacitě 1,2 mil. barelů denně, z iráckého Kurdistanu přes ropovod Kirkúk–Cejhan (o maximální kapacitě 1,5 mil. barelů denně) a rovněž přes černomořské úžiny. Právě z města Cejhan plánuje Turecko vytvořit energetický hub, kam by měl být dopravován i plyn z iráckého Kurdistanu, kde by se měl zkapalňovat a exportovat.³⁹ Spekuluje se rovněž i o zvýšení dodávek plynu z Íránu, který je dnes dodáván přes plynovod Tabriz–Dogubayazit. Jedná se i o výstavbě ruského plynovodu Turkish Stream, jenž má nahradit South Stream. V poslední době se však z Turecka rovněž stal významný tranzitní stát pro militantní a teroristickou organizaci Islámský stát.

V současné době přes 50 % turecké spotřeby plynu uspokojuje Rusko, dále 20 % Írán a 10 % Ázerbájdžán. Zbytek se do Turecka dodává formou LNG. Ankara se snaží zajistit nové dohody s dodavateli, které by jí umožnily nejen kupovat plyn pro domácí spotřebu, ale i jeho reexport, což spadá do turecké strategie vytvoření energetického hubu. Do roku 2019 Turecko plánuje začít s dodávkami zemního plynu z iráckého Kurdistanu v objemu 10 mld. m³ ročně a v perspektivě tento objem zdvojnásobit. Projednává se i možnost dodávek plynu z Izraele podmořským plynovodem. Nicméně určitý problém

představuje turecká podpora Hamásu a incident s flotilou Mavi Marmara z května 2010, které značně zkomplikovaly vztahy s Izraelem, byť, podobně jako v případě Ruska, se rysuje jejich zlepšení.

Z hlediska energetické bezpečnosti EU jsou klíčové plynovody TANAP (Transanatolský) a TAP (Transadriatický), které mají dopravit ázerbájdžánský plyn přes tureckou Anatólii až do Itálie. Tyto dva plynovody nahradily mnohem ambicióznější projekt plynovodu Nabucco. TANAP má být zprovozněn k roku 2019 a má být schopen přepravit 16 mld. m³ plynu ročně, v budoucnu by se mohly jeho kapacity podstatně rozšířit, pokud se podaří zajistit dostatek zdrojů. Plyn by se pak měl přes Řecko a Albánii dále přepravovat do Itálie přes plynovod TAP v počátečním objemu 10 mld. m³ plynu ročně. Každopádně smysl Jižního koridoru bylo poskytnout alternativní zdroj plynu pro státy jihovýchodní Evropy – Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko a Slovensko –, což byl původní záměr plynovodu Nabucco a jeho upravené verzi Nabucco West. Proto jak v případě Turecka, tak i v případě EU je nutné zajistit další zdroje zemního plynu.

V tomto ohledu je klíčové zajištění bezpečnosti přepravních tras v regionu, které vedou na území obývaném Kurdy. Proto se Ankara snažila urovnat kurdský konflikt na svém území – v roce 2012 bylo uzavřeno příměří s PKK. O rok později došlo k historické návštěvě (jak byla tehdy označována) prezidenta iráckého Kurdistánu Masúda Barzáního města Diyarbakiru, jež je považováno za „neoficiální hlavní město“ tureckého Kurdistánu, kde se setkal s prezidentem Erdoganem a podpořil mírový proces s Kurdy.⁴⁰ Toto příměří však trvalo pouze do července 2015, kdy po vzájemném obviňování PKK a turecká armáda obnovily bojové operace, přičemž potrubní infrastruktura se stala terčem řady útoků. To může potenciálně zvýšit náklady evropské diverzifikace.

Poznámky

¹ *OPEC Annual Statistical Bulletin* [on-line]. OPEC [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://asb.opec.org/images/pdf/ASB2016.pdf>.

² Tamtéž.

³ Dále k tomu srov. *World Oil Transit Chokepoints* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 10. 11. 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/cNOjJP>.

- ⁴ Mills, Robin (2016): *Risky Routes: Energy Transit in the Middle East*. Brooking Doha Center.
- ⁵ Dále k tomu srov. Kayakiran, Firat (2016): For Tanker Owners, Shrinking Oil Glut Is Least of Their Worries [on-line]. *Bloomberg*, 26. 5. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-05-25/for-tanker-owners-shrinking-oil-glut-is-least-of-their-worries>.
- ⁶ Mills, Robin (2016): *Risky Routes: Energy Transit in the Middle East*, op. cit.
- ⁷ Pamir, Necdet (2009): A Case of a Transit State. In: Luft, Gal-Korin, Anne (eds.): *Energy Security Challenges for the 21st Century*. California: ABC-CLIO, LLC, s. 250–260.
- ⁸ Dále k tomu srov. *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=&end_yearonly=&start_year=2015&start_month=1&start_day=1&end_year=2015&end_month=12&end_day=31&asmSelect0=&country=209&asmSelect1=&dt2=all&success=no&casualties_type=b&casualties_max=.
- ⁹ Dipaola, Anthony–Majdu, Wael (2016): Saudi Aramco Plans to Boost Capacity on Oil Pipeline to Red Sea [on-line]. *Bloomberg*, 31. 5. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-05-31/saudi-aramco-plans-to-boost-capacity-on-oil-pipeline-to-red-sea>.
- ¹⁰ Dále srov. *World Oil Transit Chokepoints* [on-line]. U.S. Energy Information Administration, 10. 11. 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.eia.gov/beta/international/regionstopics.cfm?RegionTopicID=WOTC>.
- ¹¹ *Saudi Arabia* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 10. 9. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/8r8o74>.
- ¹² Al-Ahmed, Ali–Bond, Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia's Oil Infrastructure* [on-line]. Institute for Gulf Affairs [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.gulfinstitute.org/iga-report-reviewed-in-ahramonline/>.
- ¹³ Tamtéž.
- ¹⁴ Tamtéž.
- ¹⁵ *Libya* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 19. 11. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/j1gLkz>.
- ¹⁶ Gazzini, Claudia (2016): After Libya's Oil Grab, Compromise Could Lead to a Restart of Exports [on-line]. *International Crisis Group*, 14. 9. 2016 [cit. 29. 6. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/AHdLRH>.
- ¹⁷ Mohareb, Hatem–Dipaola, Anthony (2016): Tanker Returns to Libya's Rás Lanúf Port to Load Oil After Clash [on-line]. *Bloomberg*, 18. 9. 2016 [cit. 29. 6. 2016]. Dostupné z <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-09-18/libya-clashes-halt-first-oil-cargo-from-ras-Lanuf-since-2014>.
- ¹⁸ Wintour, Patrick (2017): Struggle for control of Libya's oil threatens to deepen conflicts [on-line]. *The Guradian*, 29. 3. 2017 [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/29/struggle-for-control-of-libyas-oil-threatens-to-deepen-conflicts>.
- ¹⁹ *Iraq* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 28. 4. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/zUp6Ba>.

- ²⁰ Al Ansary, Khalid–Stanley, Bruce (2016): Kurds Tighten Grip on North Iraq Oil Fields With Kirkuk Deal [on-line]. *Bloomberg*, 3. 3. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-03-03/kurds-tighten-grip-on-north-iraq-oil-fields-with-kirkuk-deal>.
- ²¹ *Q1 2017 Interim Report* [on-line]. DNO, 2017 [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://www.dno.no/en/investor-relations/reports-and-presentations//>.
- ²² In Iraqi Kurdistan, Momentum Builds for an Iranian Pipeline [on-line]. *Stratfor*, 14. 4. 2016 [cit. 29. 9. 2006]. Dostupné z <https://www.stratfor.com/analysis/iraqi-kurdistan-momentum-builds-iranian-pipeline>.
- ²³ Report: Iran gas exports to Iraq delayed [on-line]. *PressTV*, 27. 6. 2015 [cit. 29. 6. 2016]. Dostupné z <http://www.presstv.com/Detail/2015/06/27/417724/iran-iraq-gas-exports-pipeline>.
- ²⁴ Al-Aqily, Ali et. al. (2016): Iran gas pipeline crosses into Basra [on-line]. *Iraq Oil Report*, 13. 4. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.iraqoilreport.com/news/iran-gas-pipeline-crosses-basra-18599/09>.
- ²⁵ *Algeria* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 11. 3. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/jp2Uc5>.
- ²⁶ Flouri, Maria et al. (2015): How Does a Natural Gas Supply Interruption Affect the EU Gas Security? *A Monte Carlo Simulation, Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Vol. 44, s. 785–796.
- ²⁷ *Yemen* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 29. 9. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Qy8qor>.
- ²⁸ De Micco, Pasquale (2014): *The prospect of Eastern Mediterranean gas production: An alternative energy supplier for the EU?* [on-line]. Directorate-General for External Policies: Policy Department [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z [http://www.europarl.europa.eu/Reg-DATA/etudes/briefing_note/join/2014/522339/EXPO-AFET_SP\(2014\)522339_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/Reg-DATA/etudes/briefing_note/join/2014/522339/EXPO-AFET_SP(2014)522339_EN.pdf).
- ²⁹ Dále srov. *Eastern Mediterranean* [on-line]. U.S. Energy Information Administration, 2013 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.cfm?RegionTopicID=EM>.
- ³⁰ Srov. tamtéž.
- ³¹ Dále k tomu srov. Euregas! [on-line]. *Economist*, 5. 9. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/wJMWTF>.
- ³² Wrobel, Sharon (2016): Israel's Leviathan Partners Sign Gas Export Deal With Jordan [on-line]. *Bloomberg*, 26. 9. 2016 [cit. 10. 1. 2016]. Dostupné z <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-09-26/israel-s-leviathan-partners-sign-gas-export-deal-with-jordan>.
- ³³ Amman protests: Jordan-Israel natural gas deal in focus [on-line]. *Aljazeera*, 1. 10. 2016 [cit. 1. 10. 2016]. Dostupné z <http://www.aljazeera.com/news/2016/09/amman-protests-jordan-israel-natural-gas-deal-focus-160930170916074.html>.
- ³⁴ Tamtéž.
- ³⁵ Lifkin, Shimon B. (2016): Report: Lebanon to Explore Gas in Disputed Waters [on-line]. *Hamodia*, 19. 7. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://hamodia.com/2016/07/19/report-lebanon-explore-gas-disputed-waters/>.

- ³⁶ Giannakopoulos, Angelos (2016): The Eastern Mediterranean in Light of Recent Energy Developments and Their Impact. In: Giannakopoulos, Angelos (ed.): *Energy Cooperation and Security in the Eastern Mediterranean*. The S. Daniel Abraham Center for International and Regional Studies, Tel Aviv University. Research Paper No. 8, February 2016, s. 13.
- ³⁷ Durso, James (2016): The Natural Gas War Burning Under Syria [on-line]. *Oil Price*, 22. 9. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://oilprice.com/Energy/Energy-General/The-Natural-Gas-War-Burning-Under-Syria.html>.
- ³⁸ Solomon, Erika–Kwong, Robin–Bernard, Steven (2016): Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil [on-line]. *The Financial Times*, 29. 2. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/>.
- ³⁹ Winrow, Gareth M. (2013): The Southern Gas Corridor and Turkey's Role as an Energy Transit State and Energy Hub. *Insight Turkey*, Vol. 15, No. 1, s. 145–163.
- ⁴⁰ Uras, Umut (2013): Kurdish leader makes historic Turkey visit [on-line]. *Al-Jazeera*, 20. 11. 2013 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/11/kurdish-leader-makes-historic-turkey-visit-201311208312697500.html>.

3. Al-Káida a útoky na energetický sektor

V této kapitole se nejprve zaměříme na stručnou charakteristiku islamistické teroristické organizace al-Káida. Následně se budeme věnovat významu energetiky a teroristických útoků na sektor energetiky pro strategii al-Káidy na pozadí vlivu racionalismu a islámu. A konečně v poslední části budeme analyzovat teroristické útoky cílené na energetický sektor ve vybraných zemích oblasti MENA a jejich reálné a možné implikace pro mezinárodní energetickou bezpečnost, resp. bezpečnost Západu a zasažených zemí.

3.1 Charakteristika organizace al-Káida

Al-Káida je globální salafisticko-džihádistická islamistická teroristická organizace, jejíž počátky vzniku jsou datovány do konce osmdesátých let minulého století. V čele této organizace stál již od jejího založení saúdskoarabský multimilionář Usáma bin Ládín, který se podílel na jejím financování. Teroristická organizace al-Káida pokládá za svůj cíl nastolení ryze muslimských států na celém Arabském poloostrově a šíření islámské víry do jiných zemí. Za svého hlavního nepřítele pak al-Káida označuje Spojené státy a jejich spojence, které mj. viní z drancování arabského ropného bohatství a snahy o dosažení rozhodujícího politického a ekonomického vlivu v oblasti MENA.¹

Poté, co byl Usáma bin Ládín dopaden a zastřelen při vojenském útoku v jeho sídle v Pákistánu v květnu 2011, působí al-Káida dále pod vedením Ajmána az-Zawahíriho. Přestože al-Káida byla po smrti bin Ládina ideologicky oslabena, utrpěla řadu zásadních ztrát, např. v červnu 2012 byl zabit

v regionu severního Vaziristánu v Pákistánu také druhý muž velení al-Káidy, Abú Jahíja al-Líbi, a nebyla schopna provádět teroristické útoky na stejné úrovni a v rozsahu jako 11. 9. 2001, nedošlo k její destabilizaci a zůstala i nadále funkční. A naopak, navzdory předpovědím o jejím zániku se povedlo al-Káidě pod vedením Ajmána az-Zawahíriho dokonce zvýšit svůj vliv v regionu MENA.

Nicméně od smrti bin Ládina došlo ke strategickému posunu v paradigmatu al-Káidy, která se snaží více využít regionální změny, jež přineslo arabské jaro. To znamená, že al-Káida již není teroristická organizace zaměřená výhradně na rozsáhlé útoky proti USA, ale místo toho využívá regionální boje mezi muslimy a nestabilitu v oblasti MENA k dalšímu posílení a rozšíření svého postavení a sféry vlivu, o které ovšem v současné době musí bojovat s konkurenční islamistickou militantní organizací Islámský stát, jenž si nárokuje pozici teroristické organizace číslo jedna v regionu MENA.

Al-Káida je velmi amorfní skupina s nesmírně rozsáhlou geografickou působností. Jedná se zejména o společensko-sociální hnutí s roztržštěnou nahodilou strukturou svých následovníků, které spojuje dohromady zejména ideologie radikálního islámu. Systém je založený na „rozlehlosti“ a zároveň rychlé adaptaci i schopnosti samostatně se učit na základě zkušeností.² Podle Jonese G. Setha je možné definovat teroristickou organizaci al-Káidu v rámci pěti úrovní, a to: (1) centrální al-Káida, (2) přidružené skupiny, (3) spolupracující skupiny, (4) spolupracující jednotky a (5) jednotlivci.³

Vzhledem k zaměření této knihy na teroristické útoky proti energetickému sektoru ze strany al-Káidy, bude další pozornost krátce věnována přidruženým skupinám, jež se staly formálními větvemi al-Káidy. Jedná se o skupiny, které do nějaké míry profitují z úzkého napojení na centrální al-Káidu a mají její jméno ve svém názvu, např. al-Káida v Iráku (2004–2006), al-Káida v islámském Maghrebu (AQIM), jež vznikla v lednu 2007; militantní džihádistická organizace Al-Mulasamín, která je od roku 2015 odnoží AQIM; al-Káida na Arabském poloostrově (AQAP),⁴ která byla oficiálně vytvořena v lednu 2009, kdy saúdská a jemenská al-Káida oznámila sjednocení a vytvoření jednotné skupiny⁵; dále al-Káida na indickém subkontinentu (AQIS), která vznikla v září 2014; al-Káida na Sinajském poloostrově (AQSP) a její ozbrojené křídlo Ansar al-Džihád na Sinajském poloostrově,⁶ které vznikly v listopadu 2011 a hlavním cílem jejich útoků je přepravní infrastruktura.

Vedle toho existují spolupracující skupiny napojené či hlásící se k al-Káidě, jako např. islamistická militantní skupina Ansar aš-Šaría v Libyi, nebo teroristické organizace, které přislíbily věrnost vůdci al-Káidy. Například v únoru 2012 Muchtár Abú Zubajr, bývalý vůdce rebelů somálského hnutí aš-Šabáb, slíbil poslušnost Ajmánu az-Zawahírimu a jeho organizaci.⁷ Podobně v dubnu 2013 slíbila Fronta an-Nusra v Sýrii věrnost vůdci al-Káidy, nicméně v červenci 2016 došlo k oddělení obou teroristických skupin a přejmenování Fronty an-Nusra na Džabhat Fatah aš-Šám.

3.2 Význam energetiky a teroristických útoků na sektor energetiky pro al-Káidu

Al-Káida a její odnože se ve své strategii dlouhodobě zaměřují na energetickou otázkou, přičemž postoj al-Káidy k problematice energetiky prošel řadou zásadních změn. Od odmítnutí útoků na energetickou infrastrukturu a naopak k požadavku na ochranu energetického bohatství muslimských zemí, jež by měly být energeticky a ekonomicky nezávislé na USA, přes výzvu k využívání ropy jako politického nástroje k poškození americké ekonomiky, až po spojení ropy a džihádu a výzvě k útokům na energetický sektor. V tomto ohledu je strategickým zájmem al-Káidy: zaprvé, nechat „zbankrotovat“ ekonomiku USA a jejich spojenců, zadruhé, vyhnat západní společnosti z energetického průmyslu muslimských zemí a potrestat a poškodit své nepřátele a spojence Západu, a zatřetí, v omezené míře ovládnout energetický sektor daného státu pro vlastní potřeby. Postoj al-Káidy k energetice a význam, jaký teroristickým útokům na energetický sektor přisuzuje, lze doložit častými videi a prohlášeními bin Ládina a az-Zawahíriho, kteří opakovaně analyzovali politické a bezpečnostní důsledky obchodu s energetickými zdroji pro arabské země a význam plynu a ropy v regionu MENA.⁸

Poprvé se bin Ládín zmínil o energetice v rozhovoru pro deník *The Independent* 10. 7. 1996, kde varoval před špatnou politikou Saúdské Arábie a její závislostí na USA: „Obyčejný člověk ví, že [Saúdská Arábie – pozn. aut.] je největším producentem ropy na světě, ale zároveň trpí daněmi a špatnou politikou. Nyní lidé pochopí projevy ulámy v mešitách, že se naše země stala americkou kolonií.“⁹ V září 1996 pak bin Ládín v *Deklaraci války proti Američanům okupující zemi dvou svatých míst* uznal strategický význam

energetického sektoru a naznačil, že ropné bohatství Saúdské Arábie by mělo být vyloučeno z vojenských cílů.¹⁰

Podle bin Ládina: „Já bych chtěl upozornit, moji bratři, [...] abyste chránili toto [ropné – pozn. aut.] bohatství a nezahrnovali jej do bojů, protože je to skvělé islámské bohatství a velký ekonomický potenciál nezbytný k brzkému vybudování islámského státu...“¹¹ Zároveň bin Ládin opět zdůraznil ekonomický rozměr konfliktu a upozornil na to, že „v důsledku politiky uvalené na [Saúdskou Arábii – pozn. aut.] [...] jsou ceny stanoveny tak, aby vyhovovaly americké ekonomice“.¹²

Ze zneužívání a neoprávněného odebrání ropy pak bin Ládin obvinil Spojené státy několikrát také v roce 1998, když např. ve své *fatwě Džihád proti Židům a křižákům* z 23. 8. 1998 zdůraznil, že „po více než sedm let Spojené státy [...] spotřebovávají a rabují (naše) bohatství...“¹³. Stejně tak v *Dopise Americe* z listopadu 2002 obvinil Usáma bin Ládin znovu Spojené státy „z krádeže našeho bohatství a ropy za mizerné ceny“.¹⁴

K přehodnocení dosavadní strategie al-Káidy ve vztahu k energetice došlo v roce 2003, kdy bin Ládin v *Kázání o svátku oběti* zdůraznil, že „Amerika je supervelmoc obdařena obrovskou vojenskou mocí a rozsáhlou ekonomikou, ale to vše je postaveno na nestabilních základech, které mohou být cílené, se zvláštním zřetelem na jedno slabé místo [závislosti na ropě z Blízkého východu – pozn. aut.]“.¹⁵ Na konci roku 2003 pak Usáma bin Ládin znovu upozornil na energetickou zranitelnost a závislost Spojených států, které budou poraženy v Iráku: „... Budme rádi za dobré zprávy: Amerika se utápí v bažinách Tigridu a Eufratu. Prezident Bush je prostřednictvím Iráku a jeho ropy snadnou kořistí. Zde je teď, díky Bohu, v trapné situaci a Amerika bude zničena před zraky celého světa.“¹⁶

K definitivní změně strategie al-Káidy zaměřené na útoky na energetický sektor došlo v roce 2004. V návaznosti na prohlášení bin Ládina vypracoval v červnu 2004 „ministr propagandy“ al-Káidy, Abdalláh bin Násir ar-Rašid, strategii zacílenou na ropnou infrastrukturu. V dokumentu nazvaném *Zákony cílené na zájmy související s ropou a přezkoumání zákonů týkajících se hospodářského džihádu* tvrdil, že (1) útoky na ropná zařízení jsou legitimní ekonomické útoky proti nepříteli; (2) nevěřící nevlastní, co obsadili, protože je to stále muslimský majetek; (3) zničení majetku nevěřícího je legitimní džihád, pokud je benefit vyšší než celkové náklady na tuto akci; (4) je přijatelné zničit muslimský majetek, pokud je zabrán nevěřícím a je pod jeho kontrolou,

nebo pokud by se tak mohlo stát; (5) jsou čtyři typy cílů: ropné vrty, ropovody, ropná zařízení a osoby zahrnuté v ropném businessu.¹⁷

Je zajímavé, že ar-Rašíd se v nové doktríně pokusil vytvořit analogii mezi al-Káidou a jejím cílením na energetickou infrastrukturu na straně jedné a prorokem Mohammedem a jeho „strategií v Medíně“ na straně druhé. Po Mohammedově odchodu z Mekky v roce 622 a založení prvního islámského státu v Medíně, Prorok a jeho stoupenci zahájili útoky na trasy karavan s cílem získat kořist a poškodit ekonomiku Mekky. „Tato strategie z Medíny byla přijata al-Káidou s cílem nechat ‚ekonomicky vykrváčet USA‘.“¹⁸ V dokumentu ar-Rašíd tvrdil, že cílení zájmů spojených se zpracováním ropy je legitimní prostředek ekonomického džihádu s potenciálem zvýšit ceny ropy, zvýšit náklady na ochranu infrastruktury a poškodit ekonomickou pověst USA.

V kontextu této strategie zaměřené na teroristické útoky proti energetickému sektoru byla publikována příručka nazvaná *Management krutosti* o džihádистické taktice a strategii, kterou její autor Abu Bakr Naji uveřejnil na internetu v roce 2004 a potvrdil tím další směr myšlení a jednání al-Káidy. Autor této strategie tvrdil, že „pokud budou ropné zájmy zasaženy v blízkosti přístavu Aden, budou tam muset být zavedena intenzivní bezpečnostní opatření pro všechny ropné společnosti, a jejich tankery a ropovody za účelem jejich ochrany, což zvýší celkové náklady“.¹⁹

Současně s tím představil v říjnu 2004 bin Ládín nepřímou prostřednictvím jedné ze svých videonahrávek adresované americkému lidu před volbami džihádистickou strategii, dle které al-Káida bude i nadále pokračovat ve své politice zaměřené na postupné oslabování americké ekonomiky s konečným cílem v podobě bankrotu USA.²⁰ Záměr bin Ládina byl jasný – přivést USA ke stejnému osudu, jako SSSR v osmdesátých letech minulého století v době války v Afghánistánu, jejímž průběhem byl SSSR ekonomicky vyčerpán a v roce 1989 byl nucen ukončit boje a stáhnout svoje vojáky. Podobně al-Káida plánovala oslabit vojenskou a hospodářskou převahu USA v oblasti MENA tak, aby byly USA nuceny se z této oblasti stáhnout a na jejich místo by se dostala al-Káida. Tato ekonomická válka al-Káidy proti USA, resp. Západu, pak měla být založena na třech pilířích, či spíše metodách.²¹

První metodou byla snaha al-Káidy způsobit USA obrovské ekonomické ztráty za využití minimálních nákladů. Příkladem jsou útoky z 11. 9. 2001, které podle bin Ládina stály al-Káidu kolem 500 000 USD, zatímco USA ztratily kolem 500 mld. USD. Druhou metodou bylo úsilí al-Káidy přimět USA

k vynaložení obrovských finančních výdajů na zbrojení v boji proti terorismu a vyprovokování nákladných vojenských intervencí do oblasti MENA, přičemž tyto finanční prostředky by následně měly USA chybět pro realizaci domácí politiky. Třetí metodou měly být útoky na ropu. Jinak řečeno, bin Ládín povzbuzoval své následovníky k útokům na cíle spojené s produkcí ropy v zemích Perského zálivu.²²

K definitivní změně strategie al-Káidy došlo v roce 2004, kdy Usáma bin Ládín v jedné ze svých videonahrávek z 16. prosince vůbec poprvé přímo vyzval k útokům na ropný průmysl jako součást strategie al-Káidy. Podle něj: „Jednou z hlavních příčin, proč naši nepřátelé získávají nadvládu nad naší zemí, jsou jejich krádeže naší ropy, jejíž cena neodráží skutečnou situaci na trhu a měla by v současné době činit minimálně 100 dolarů za barel.“²³ „...Zaměřte vaše [teroristické – pozn. aut.] operace na produkci ropy, a to zejména v Iráku a oblasti Perského zálivu, protože toto [nedostatek ropy – pozn. aut.] jim [Spojeným státům a jejich spojencům – pozn. aut.] způsobí velké škody a postupné odumírání.“²⁴

Význam teroristických útoků cílených na energetický sektor, které mají být součástí budoucího boje zaměřeného na ekonomické oslabení nepřátel, vyzdvihl dále Abu Mus'ab an-Najdí ve své strategické analýze (souboru článků) nazvané *Bitva al-Káidy je hospodářská, nikoliv vojenská* z 3. 10. 2005. Podle an-Najdího, vzhledem k tomu, že mudžahedíni úspěšně „zabránili Američanům, aby získali kontrolu nad velkým množstvím irácké ropy k zaplnění ekonomické ztráty po útocích z 11. 9. 2001“, musí „al-Káida soustředit své úsilí na ropné cíle v jednom z těchto tří států – Kuvajt, Venezuela a Saúdská Arábie“ – a pokračovat ve své kampani „zabránit americkým zlodějům, aby těžili výhody z irácké ropy“.²⁵

Podrobnější úprava této strategie se znovu objevila v prosinci 2005 na fóru al-Safinat. V dokumentu nazvaném *Cíle pro džihád: Odpověď na slova šejka Ajmána az-Zawahíriho* se Abú Júsuf 911 zaměřil na rozšíření seznamu potenciálních míst na Blízkém východě a po celém světě, kde je v případě útoku zranitelná ekonomika Západu. Júsuf 911 dále popsal, jak mají mudžahedíni zasáhnout „ekonomické klouby“ USA ve smyslu strategických těžišť, přičemž cíle pro budoucí útoky rozdělil do několika sektorů. Prvním z nich jsou „islámské země okupované křižáky“ v čele s Irákem, kde by snaha mudžahedínů neměla být zaměřena na zničení toho, co zbylo z ropné infrastruktury, ale spíše na zbavení nepřátel finančních zisků z „kořistné války“, a to omezením

vývozu a zabráněním USA používat ropu jako palivo pro své tanky, obrněná vozidla, letadla či lodě.²⁶

Strategii al-Káidy zaměřenou na útoky proti energetickému sektoru asi nejlépe vyjádřila výzva z února 2006 na džihádistických webových stránkách: „Voláme naše bratry na bitevních polích, aby směřovali svoje útoky na ropné vrty a potrubí. Zabití 10 amerických vojáků je nic ve srovnání s dopady růstu cen ropy na ekonomiku USA.“²⁷

V průběhu následujících let se útoky na energetický sektor staly legitimní součástí kampaně hlavních představitelů al-Káidy, jako jeden z efektivních způsobů boje proti Západu a jeho spojencům. Například bin Ládín ve svých videonahrávkách či vystoupeních v letech 2005–2009 volal po útocích na ropný průmysl a energetickou infrastrukturu jako součást boje proti USA²⁸ a zároveň vyzval k džihádu proti energetickému průmyslu zemí Perského zálivu a „nevěřící“ Saúdské Arábie, jež levně „prodává muslimské bohatství západním křižákům“.²⁹ Podobně tehdejší druhý muž al-Káidy az-Zawahíri se o útocích na energetický sektor zmínil opakovaně v letech 2005–2007, když v jednom z rozhovorů z prosince 2005 pro arabskou televizní stanici Al-Džazíra vyzval mudžahedíny, aby „zaměřili svoje útoky na ukradenou ropu muslimů“, protože „většina příjmů z prodeje ropy jde nepřátelům islámu. [...] To je největší krádež v historii lidstva. Musíme [...] zachránit tento zdroj v zájmu muslimského národa.“³⁰

Jinak řečeno, jak bin Ládín, tak az-Zawahíri se ve svých prohlášeních zaměřili na zastavení „krádeže a rabování“ muslimské ropy, která je prodávána za nízkou cenu, aby odpovídala požadavku nepřátel. To je „největší loupež v historii“ muslimského světa, přičemž následně cílem útoků na energetický průmysl ze strany al-Káidy a napojených skupin má být zvýšení cen ropy, což v době globální ekonomické krize bylo důležité pro al-Káidu a její válku proti Západu.

Přestože v následujících letech po smrti bin Ládína částečně klesla intenzita tématu teoretických útoků na „energie“ ve vystoupeních a projevech Ajmána az-Zawahíriho, zůstávají útoky na energetický průmysl a infrastrukturu důležitou součástí strategie al-Káidy. Například v květnu 2012 az-Zawahíri v jedné ze svých videonahrávek vyzval občany Saúdské Arábie, aby povstali proti své vládě a následovali příkladu svých bratrů v Tunisku, Libyi, Egyptě, Jemenu a Levantě: „... drazí bratři, proč stále tolerujete rodinu Saúdů, která je jednou z nejkorumpovanějších vlád...“³¹ Je zřejmé, že

z nestability v Saúdské Arábii by měla přímý prospěch zejména al-Káida, která by se stejně jako v ostatních zemích MENA zasažených arabským jarem či občanskou válkou mohla zaměřit daleko efektivněji na útoky proti energetickému průmyslu a infrastruktuře, jež jsou součástí její strategie orientované na „využití“ závislosti USA a jejich spojenců na saúdské a blízkovýchodní ropě.

Velkou pozornost útokům na energetický sektor věnoval v prvním čísle nového časopisu al-Káidy na indickém subkontinentu *Resurgence* z podzimu 2014 také Chalíd Hamza, který se ve svém článku podrobně zabýval stěžejními ekonomickými uzly, jejichž napadáním chce al-Káida docílit oslabení západních ekonomik. Článek popisuje jednotlivé světové škrtící body, kterými propylouvají tankery s obchodovatelnou ropou, a upozorňuje, že „nejdůležitější škrtící body leží v muslimském světě, a jsou proto poměrně snadno dostupné a vhodné pro útoky islamistických teroristických skupin“.³² Ve druhém čísle časopisu *Resurgence*, uveřejněném v létě 2015, autor v úvodním článku ospravedlňuje teroristické útoky zaměřené na energetický sektor a infrastrukturu v rámci války, kterou vede al-Káida, „nikoliv kvůli ropě a imperiálním zájmům, ale [...] kvůli božskému poselství, jež je v hloubi našich srdcí...“.³³

Stejně tak ve většině z 16 čísel časopisu *Inspire*, který od roku 2010 vydává al-Káida na Arabském poloostrově, je opakovaně zmínka o blízkovýchodní ropě a její postupné krádeži ze strany Spojených států, které kvůli ropě vedou války. Například v úvodním článku 13. čísla časopisu (zima 2014) zdůraznil autor Yahya Ibrahim, že mezi hlavními důvody americké globální války proti terorismu je ropa a nerostné bohatství.³⁴ Podobně se autor Abd Allah al-Murabit ve svém článku v 16. čísle časopisu (podzim 2016) zamýšlí nad důvody, proč Američané a Evropané intervenovali v Libyi. „Nebyla to spíše libyjská ropa a desítky miliard dolarů, co přimělo a motivovalo Ameriku zasáhnout?“³⁵ Al-Murabit následně dospívá k závěru, že to byla především libyjská ropa a nikoliv ochrana civilních obyvatel, co přimělo Spojené státy k intervenci.

V energetické strategii al-Káidy je pak možné vidět určitou nekonzistentnost. Na jedné straně je pro al-Káidu jako globální teroristickou, militantní a náboženskou organizaci energetika zásadní oblastí její strategie a jednání ovlivněné islámem a v souladu s racionalismem, kdy dochází k rozhodování ve jménu islámu z racionálních důvodů. Zprvce, al-Káida je přesvědčena

o rozhodujícím vlivu náboženství prostupujícího všechny sféry soukromého i veřejného života, kde využívání primárních a sekundárních energetických zdrojů hraje zásadní roli. Zároveň al-Káida věří, že *umma* by mohla získat svou nezávislost pouze v případě, že převezme kontrolu nad svými energetickými zdroji, jež jsou klíčovou součástí státní moci. V tomto ohledu jedná al-Káida v souladu s názory an-Nabháního, které vycházejí z přesvědčení, že energetické zdroje musí být využity ve prospěch a zájmu *ummy*, přičemž stát má na starosti pouze jejich správu a další rozvoj. Zadruhé, al-Káida dlouhodobě kritizuje USA a jejich západní spojence z bezohledného zneužívání nerostného bohatství muslimských zemí, jež musí zůstat v rukou *ummy*. Al-Káida závislost západních ekonomik na blízkovýchodní ropě a plynu prezentuje jako potenciální důvod k rozšiřování politického vlivu Západu do muslimského světa, což ve shodě s názory al-Karadávího poskytuje al-Káidě argument pro mobilizaci odvetného opatření vůči Západu prostřednictvím zastavení produkce ropy s cílem oslabit ekonomiky západních zemí v čele s USA. Zatřetí, al-Káida zneužívá současných problémů muslimského světa, jako je např. omezený přístup běžných občanů k energetickým zdrojům, přerušení dodávek elektrické energie či nízká míra elektrifikace, k posílení svého postavení a získání větší podpory mezi sunnitskými muslimy, když opět podporována názory al-Karadávího tvrdí, že energetika musí být znárodněna a měla by sloužit všem muslimům. A naopak pod vlivem názorů an-Nabháního by dle al-Káidy měly muslimské země omezit prodej energetických komodit na Západ. V tomto ohledu je instrumentálním cílem al-Káidy, ovlivněným racionalismem, zejména snaha vybojovat „srdce“ muslimských mas, jež budou podporovat jeho teroristickou činnost zaměřenou na energetický sektor, přičemž instrumentálním motivem v souladu s islámem je úsilí al-Káidy získat podporu muslimské komunity po celém světě.

Na druhé straně al-Káida ve své energetické strategii rozhoduje racionálně v rozporu se sunnitským islámem, který je zneužíván k ospravedlnění racionálního jednání. Zprv, zaměřením se na teroristické útoky proti ropným a plynovým polím, energetickému průmyslu a infrastruktuře. Jejich zničením al-Káida usiluje o destabilizaci a způsobení hospodářské škody vybraného blízkovýchodního spojence Západu a tím i přerušení dodávek ropy, což má vést k vykrvácení ekonomik západních zemí, ale jde proti učení islámu, který jasně podporuje energetické zdroje jako společný majetek muslimů. Zadruhé, al-Káida a její odnože postupují proti zásadám sunnitského islámu,

když v rozporu s názory malikovské školy, jež tvrdí, že ropa nemůže být vlastněna soukromě, usilují v některých případech na území daného státu o ovládnutí jeho ropného průmyslu. Zároveň zaměřením se na ropu a její využívání preferuje al-Káida „energii z pekla“ na úkor „energie z nebe“. Přitom podle Abdul-Matina přikazuje islám využívat energii šetrou k životnímu prostředí. To znamená, že základním cílem ve jménu islámu je vytvoření celosvětového islámského chalífátu, kde ropný a plynárenský průmysl bude pouze v rukou muslimských zemí, bez účasti západních firem, a základním motivem, vedeným racionalismem, je snaha vyhnat západní firmy z energetického průmyslu muslimského světa a ekonomicky porazit USA a jejich spojence.

Energetická strategie al-Káidy, zaměřená na útoky proti energetickému sektoru, je založena na čtyřech pilířích. Zaprvé, bojovníci al-Káidy útočí na ropná a plynová pole, produktovody a ropné terminály s cílem narušit trh s energiemi a poškodit energetický průmysl daného státu, kdy hlavním motivem je jednak snaha přerušit dodávky ropy a plynu do západních zemí a tím poškodit jejich energeticky náročnou ekonomiku, jednak zvýšit cenu ropy. Zadruhé, al-Káida útočí či vyhrožuje útoky na lodě a tankery s ropou a LNG proplovající tzv. škrtíci body (*choke point*) s cílem poškodit mezinárodní dopravu a obchod s energiemi, kdy hlavním motivem je snaha narušit dodávky ropy na Západ a oslabit světovou ekonomiku. Zatřetí, radikální bojovníci al-Káidy útočí na energetický sektor, berou rukojmí nebo unášejí zaměstnance západních společností s cílem destabilizovat a ekonomicky oslabit nebo potrestat svého nepřítele, získat výkupné, vynutit si propuštění vězněných bojovníků či přitáhnout na sebe pozornost, přičemž hlavním motivem bývá snaha poškodit důvěryhodnost konkrétního státu, jenž není schopen zajistit bezpečnost, vyhnat západní firmy z muslimských zemí či ovládnout zasaženou zemi. Začtvrté, džihádisté al-Káidy v omezené míře útočí na ropná pole, přepravní infrastrukturu a rafinerie s cílem je fyzicky ovládnout, přičemž hlavním motivem je snaha využít tento energetický potenciál pro financování vlastní teroristické organizace.

Strategická hodnota těchto teroristických útoků al-Káidy a jejich odnoží cílených na energetický sektor je pak ve svém důsledku spojena s konečnými výsledky. Těmi jsou např. růst cen ropy, komplikovaná a nákladná opatření potřebná pro zlepšení bezpečnosti ropných a plynových polí, přepravní infrastruktury a energetických zařízení, snížení HDP západních zemí díky vyšším cenám ropy, vysoké náklady na projekty budování alternativních přepravních

tras, které zatěžují a oslabují ekonomiku postiženého státu. Vzor operací al-Káidy zaměřených na energetický sektor vykazuje tendenci znovu zaútočit na cíl, pokud první operace selže, což odráží takzvanou doktrínu „ztratit a poučit“.³⁶

3.3 Al-Káida a vybrané příklady teroristických útoků na energetický sektor v oblasti MENA

V návaznosti na předchozí analýzu postoje al-Káidy k energetice a teroristickým útokům na energetický sektor v její strategii, se následující část monografie zabývá konkrétními projevy, resp. příklady těchto teroristických útoků na energetický průmysl a doprovodné kriminální činnosti, jejich hlavními cíli a motivy, ale i dopady na energetickou bezpečnost ze strany al-Káidy a jejich odnoží ve vybraných zemích MENA, zejména Jemenu, Saúdské Arábie, Iráku, Egyptě, Alžírsku, Sýrii a částečně také Libyi, Jordánsku. Jedná se tedy o země, kde byly zaznamenány útoky (nebo pokusy o ně) na energetický sektor ze strany al-Káidy. Určitým problémem je ovšem dostupnost informací o jednotlivých teroristických útocích na ropná a plynová pole, energetický průmysl, přepravní infrastrukturu, tankery s ropou a LNG, ropné rafinerie a závody na zpracování plynu a jejich aktuálních počtech společně s doprovodnou kriminální činností al-Káidy. V této knize uvedené jednotlivé podoby/formy teroristických útoků zaměřených na energetický průmysl a s nimi spojené nezákonné činnosti ze strany al-Káidy pak reprezentují pouze určitý vzorek případů k pochopení cílů a motivů teroristického jednání a rozhodování al-Káidy v oblasti MENA, ale i reálných či potenciálních dopadů na energetickou bezpečnost.

Hlavním kritériem výběru případů byla především skutečnost, aby zvolený příklad odpovídal jednotlivým identifikovaným cílům a motivům teroristického útoku na energetický sektor ze strany al-Káidy. Druhým kritériem byla skutečnost, aby každý příklad reprezentoval jednu zvolenou zemi oblasti MENA, kde došlo k teroristickému útoku na energetický sektor. Vedle příkladů suchozemské dimenze teroristických útoků na energetický sektor, se tato část zaměří i na několik příkladů námořní dimenze teroristických útoků al-Káidy cílených na lodě a tankery proplouvající tzv. škrtíci body v regionu MENA.

3.3.1 Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor

I když je ničení energetických objektů vnímáno al-Káidou a jejími odnožemi jako akce s menším užitekem než útok na vojenské cíle s obrovskými ztrátami na lidských životech, teroristické útoky na energetický sektor představují důležitou součást strategie al-Káidy, neboť zničení energetických zařízení způsobuje stejně tak významné hospodářské škody. Bojovníci al-Káidy útočí na ropná pole, produktovody a energetická zařízení s cílem poškodit energetický průmysl daného státu. Primárním cílem útoků al-Káidy je narušení energetického trhu spíše než úplné zničení infrastruktury. Motivem těchto útoků na energetický sektor je především úsilí přerušit produkci a export dodávek ropy a zemního plynu ze zemí oblasti MENA do západních zemí a zemí jejich spojenců, včetně Izraele, a tím poškodit jejich energeticky náročnou ekonomiku, jež v konečném důsledku zkrachuje, ale také snaha zvýšit „nespravedlivé“ nízké ceny ropy.

3.3.1.1 Saúdská Arábie

Příkladem země, kde al-Káida a její odnože, zejména AQAP, realizovaly řadu útoků na energetickou infrastrukturu s cílem poškodit energetický sektor daného státu, je Saúdská Arábie. Například v roce 2004 nejprve 1. května došlo k útoku na petrochemický závod v Janbu, při kterém bylo zabito pět zahraničních pracovníků, a poté byl 29. května realizován útok na dvě zařízení ropného průmyslu a zahraniční dělníky z bytového komplexu v Chubaru, při kterém bylo zabito 22 cizinců, přičemž zaměření na ropný průmysl se stalo daleko jasnější.³⁷ Následně po těchto útocích pozdější vůdce AQAP, Abú Hadžar Abd al-Azíz al-Muqrin, zdůraznil, že „operace zasáhly nepřítele v důležitém ekonomickém centru, což ovlivnilo mezinárodní trh s ropou“.³⁸

První významný pokus namířený přímo na důležitou ropnou infrastrukturu Saúdské Arábie byl realizován ze strany AQAP 24. 2. 2006 na rafinerii v Abqaiqu provozovanou saúdkoarabskou společností Aramco. Toto zařízení bylo nejen přečerpávací stanicí, ale také centrem místního ropného pole, které v roce 2006 produkovalo asi 4 % (430 000 barelů ropy denně) celkové produkce státu. Přes Abqaiq bylo v době útoku přečerpáváno 5 mil. barelů ropy denně, což je šestina celkové světové produkce ropy. Samotná operace zahrnovala pětičlennou skupinu a konvoj tří vozidel. V prvním vozidle jeli tři střelci, ve druhém a třetím řidič jako sebevražedný atentátník s autem upraveným jako improvizované výbušné zařízení (*vehicle-borne improvised*

explosive device, VBIED). Konvoj se přiblížil k bráně. Střelci z prvního vozidla sesedli, začali střílet na bránu a zároveň házet ruční granáty. Po likvidaci dvou strážců na bráně, druhé vozidlo najelo do brány a explodovalo, přičemž otevřelo vstup dovnitř. Třetí vozidlo vjelo dovnitř, ale bylo záhy zastaveno palbou dalších stráží a útok nebyl úspěšný.³⁹

Dle prohlášení bin Ládina: „Útoky na ropná zařízení v Saúdské Arábii jsou výzvou pro al-Káidu, neboť takové útoky zvýší cenu ropy a poškodí na dovozu ropy závislou ekonomiku země, jako jsou Spojené státy,⁴⁰ přičemž cílem útoku bylo zničit zařízení, jež „zajišťuje ropu křížákům“.⁴¹ Přestože útok způsobil jen omezenou škodu, operace měla strategický úspěch. Zprávy o útoku zvýšily cenu ropy o přibližně 2 USD za barel a zároveň se v následujících letech zvýšil počet pokusů o útok na infrastrukturu v Saúdské Arábii.⁴²

O rok později, 27. 4. 2007, bylo zatčeno přibližně 172 osob podezřelých z napojení na al-Káidu, které plánovaly únosy civilních letadel v Kuvajtu a Dubaji, jejichž pomocí chtěly narazit do velkých saúdskoarabských ropných zařízení Rás Tanura (rafinerie a největší ropný terminál na světě) a Abqaiq.⁴³ Plánovaný útok představoval nový rozměr hrozby, které čelila saúdská ropná zařízení, neboť by to byl první zaznamenaný pokus al-Káidy o únos civilního letadla k útokům na Blízkém východě. 28. 11. 2007 pak oznámila saúdskoarabská vláda zatčení 208 radiálních bojovníků, z nichž někteří údajně plánovali útok na ropná zařízení v zemi. Další 18 džihádistů pašovalo přibližně osm střel do Saúdské Arábie s cílem poškodit ropnou infrastrukturu na východě země.⁴⁴ V červnu 2008 vydalo saúdské ministerstvo vnitra další prohlášení, že bylo zatčeno více než 700 ozbrojenců napojených na AQAP, kteří plánovali uskutečnit několik útoků proti saúdskoarabským ropným zařízením. A následně na konci března 2010 úřady oznámily zatčení 113 členů AQAP, kteří údajně plánovali zaútočit na energetická zařízení.⁴⁵

3.3.1.2 Egypt

I v Egyptě realizovaly napojené skupiny, organizace a beduíni hlásící se k al-Káidě,⁴⁶ nebo salafisticko-džihádistické skupiny sdílející ideologii al-Káidy⁴⁷ či organizace podporované al-Káidou⁴⁸ řadu teroristických útoků na energetickou infrastrukturu na Sinajském poloostrově, který je často vnímán jako vhodné území ke konfrontaci jak s Izraelem, tak s egyptskou vládou. Například egyptský plynovod (tzv. Arabský plynovod) přivádějící plyn

z egyptského města al-Ariš do Jordánska, Sýrie, Libanonu a podmořskou větví (plynovod al-Ariš–Aškelon) do Izraele, byl od počátku roku 2011 do října 2014 napaden 26krát. Jeden z prvních útoků se odehrál 5. 2. 2011, kdy útočníci vyhodili část plynovodu v blízkosti kompresorové stanice zemního plynu al-Ariš do povětří.⁴⁹ Přestože není zcela jasné, zda šlo opravdu o teroristický útok ze strany al-Káidy, ve stejné době se na internetu objevily její výzvy, aby islamisté na plynovod zaútočili: „Bratři, beduíni ze Sinaje, hrdinové islámu, zaútočte železnou pěstí, protože teď máte příležitost zastavit dodávky Izraelcům.“⁵⁰ V dubnu a červenci 2011 byly provedeny další teroristické útoky na plynovod v okolí vesnice al-Sabíl v oblasti al-Ariš a v okolí Nagah. Tyto útoky vedly k závažnému přerušení toku zemního plynu z Egypta do Jordánska a kompletnímu zastavení dodávek egyptského zemního plynu do Izraele v roce 2012.⁵¹

K odpovědnosti za sérii útoků na Arabský plynovod se přihlásila organizace Ansar al-Džihád na Sinajském poloostrově, která v srpnu 2013 uskutečnila další útok na egyptský plynovod a polovojskové centrální bezpečnostní síly.⁵² Během roku 2014 se pak počet útoků znovu zvýšil, když se např. v únoru 2014 al-Káidou inspirovaná militantní organizace Ansar Bajt al-Maqdis (ABM) přihlásila k další řadě útoků opět na Arabský plynovod,⁵³ v důsledku čehož došlo k přerušení dodávek plynu do Jordánska.⁵⁴

3.3.1.3 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Al-Káida a její odnože uskutečnily nebo se pokusily o řadu teroristických útoků na energetický průmysl a ropnou a plynovou infrastrukturu Saúdské Arábie a Egypta s cílem poškodit energeticky sektor daného státu, přičemž hlavním záměrem těchto útoků byla snaha přerušit produkci a dodávky ropy na Západ a zároveň zvýšit cenu ropy v případě Saúdské Arábie, ale také zastavit export plynu do Izraele a Jordánska v případě Egypta. V případě obou zemí, kde došlo k teroristickým útokům na energetiky sektor, pak existuje vždy několik společných, ale i rozdílných rysů.

Zprvée, obě země patří mezi spojence USA a Západu, což poskytuje al-Káidě záminku pro teroristické útoky na energetický sektor těchto zemí. Zadruhé, v obou státech má al-Káida své základny, což usnadňuje její teroristické útoky. Zatřetí, zatímco v Egyptě útočí al-Káida pouze na energetickou infrastrukturu a zařízení, v Saúdské Arábii se vedle útoků na energetická zařízení a produktovody zaměřuje také na „měkké cíle“, tj. na zahraniční

pracovníky ropného průmyslu, kterých je asi 3000. Začtvrté, zatímco v případě Egypta byla jeho energetická infrastruktura zranitelná v důsledku revolučních událostí arabského jara, které zemi zasáhly v roce 2011 a s jejichž následky se Egypt vypořádá dodnes, v případě Saúdské Arábie je její energetický sektor velmi citlivý na teroristické činy z důvodu silné přítomnosti al-Káidy, její schopnosti rekrutovat členy významných sunnitských rodin s vysokým postavením ve vládě, ale i inženýry zaměstnané v energetickém průmyslu a společnostech, provádět koordinované útoky, v neposlední řadě také kvůli struktuře ropné infrastruktury.

Na území Saúdské Arábie se nacházejí zásoby plynu ve výši 8,3 bil. m³ a roční produkce dosahuje 106 mld. m³ plynu. Vedle toho jsou zde druhé největší zásoby ropy na světě (kolem 266 mld. barelů ropy) a země patří k největším producentům ropy na světě (více jak 10 mil. barelů ropy za den⁵⁵). Jak bylo výše zmíněno, více než polovina zásob ropy se nachází v pouhých osmi ropných polích, včetně největšího pevninského pole Ghawar, jež zajišťuje více jak polovinu celkové produkce ropy v zemi, a Safáníja, jež je největší pobřežní pole na světě. Zhruba dvě třetiny ropy se zpracovává v jediném obrovském ropném zařízení Abqaiq a ropa je následně exportována třemi ropnými terminály. V zemi se dále nachází hustá síť produktovodů o délce kolem 17 000 km, jež představují řadu příležitostí pro potenciální útočníky.⁵⁶

Úspěšný útok ze strany al-Káidy a jejich odnoží na saúdskoarabské ropné terminály, rafinerie a infrastrukturu by měl negativní dopad na světovou ekonomiku a energetickou bezpečnost v důsledku přerušení dodávek ropy a zvýšení jejich cen. Například podle bývalého zaměstnance CIA na Blízkém východě Roberta Baera by útok na energetický sektor Saúdské Arábie byl „ekonomicky škodlivější a více devastující než špinavá jaderná bomba, která by zasáhla centrum Manhattanu [...] neboť by na ropě závislé ekonomiky, včetně americké, srazil na kolena“.⁵⁷ O citlivosti tématu svědčí událost z března 2012, kdy iránská státní televize Press TV informovala o napadení ropovodu ve východní provincii Saúdské Arábie. Ačkoliv oheň v blízkosti ropovodu byl ve skutečnosti způsoben zapálením odpadků místními obyvateli, vzrostla světová cena ropy o necelé 2 USD za barel.⁵⁸ Zároveň případný útok či série teroristických útoků ze strany al-Káidy na energetický sektor Saúdské Arábie by měl negativní dopad také na samotnou zemi, jejíž ekonomika by utrpěla finální propad a ztrátu a vedle toho by došlo k postupnému oslabení její důvěryhodnosti jako stabilního a spolehlivého dodavatele ropy.

Na území Egypta se nachází přibližně 1,8 mld. barelů ropy a 3,6 bil. m³ plynu. Egypt je největším producentem ropy v Africe mimo OPEC, kdy na přelomu let 2014 a 2015 činila produkce ropy asi 708 000 barelů denně, a druhým největším producentem plynu na kontinentu s produkcí ve sledovaném období asi 48,7 mld. m³.⁵⁹ Egypt hraje důležitou úlohu v mezinárodních energetických trzích prostřednictvím provozu Suezského průplavu a ropovodu SUMED. Suezský průplav, spojující Středozemní a Rudé moře, je důležitou tranzitní trasou pro přepravu ropy a LNG z Perského zálivu do Evropy a do Severní Ameriky a ze severní Afriky podél Středozemního moře do Asie. Ropovod SUMED je alternativní trasou v okolí Suezského průplavu pro přepravu ropy z Rudého do Středozemního moře.⁶⁰ Přestože v porovnání s energetickým sektorem Saúdské Arábie nemají útoky na infrastrukturu Egypta takové dopady na světovou ekonomiku a energetickou bezpečnost, teroristický útok a následné vyřazení Suezského průplavu či ropovodu SUMED by negativně ovlivnilo obchod s ropou, zvýšilo její ceny a poškodilo ekonomickou a energetickou bezpečnost řady zemí, neboť oběma trasami se realizuje zhruba 9 % světového obchodu s ropou.⁶¹ Nicméně stejně jako v případě Saúdské Arábie, i v Egyptě by v důsledku opakovaných útoků na energetický sektor byla poškozena zejména egyptská ekonomika a byla by oslabena důvěryhodnost země.

3.3.2 Teroristické útoky s cílem poškodit světový obchod s ropou a LNG

Al-Káida a její odnože se ve své energetické strategii v oblasti MENA zaměřují také na terorismus zacílený na lodě a námořní trasy pro přepravu ropy a LNG. To znamená, že al-Káida útočí na lodě a tankery přepravující ropu a LNG, vyhrožuje útoky na tyto lodě a tankery proplouvající škrtíci body v regionu MENA, zejména Hormuzským průlivem v Perském zálivu, průlivem Báb al-Mandab v Rudém moři, ale i Malackým průlivem mezi Indonésií a Malajsií, či hrozí útoky na tyto geografické škrtící body ovlivňující námořní tranzit ropy, které jsou pod kontrolou muslimských zemí a jsou velmi důležitou součástí globální energetické bezpečnosti. Hlavním cílem těchto útoků je pak především poškodit a omezit mezinárodní dopravu a obchod s ropou a zkapalněným zemním plynem či přerušit některý z geografických škrtících bodů, kdy primárním motivem je snaha narušit či zastavit dodávky ropy a LNG na Západ, oslabit světovou ekonomiku a zvýšit cenu ropy.

3.3.2.1 *Útoky na americké lodě a tankery*

Například 3. 1. 2000 se skupina Džamáa at-Tavhíd wa-al-Džihád (od roku 2004 al-Káida v Iráku) pokusila narazit člunem naloženým výbušninami do amerického torpédoborce USS The Sullivans v Jemenu. Útok selhal, když se člun naplněný výbušninami potopil, ještě než doplul k torpédoborci, na který měl zaútočit.

Naopak 12. 10. 2000 uskutečnila al-Káida člunem naplněným výbušninami úspěšný sebevražedný útok na americký torpédoborec USS Cole v přístavu Aden, při kterém bylo zabito 17 námořníků. V červnu 2002 pak marocká vláda oznámila, že zatkla skupinu bojovníků al-Káidy, kteří byli podezřelí z přípravy útoků na britský a americký tanker proplouvající Gibraltarským průlivem.⁶²

„Duchovní otec“ námořní strategie al-Káidy a tvůrce námořních teroristických útoků namířených proti lodím a tankerům byl Saúd jemenského původu Abd an-Rahím an-Našírí, přezdívaný „princ moře“. An-Našírí se naučil manipulovat s loděmi společně s dalšími dovednostmi od námořníků v západním Jemenu, přijal taktiku Mořských tygrů, kteří byli námořním křídlem Tygrů osvobození tamilského Ílamu (LTTE), islamistických povstalců na Srí Lance, a vypracoval plány na slabá místa škrťících bodů Hormuzského průlivu a Gibraltaru.⁶³

3.3.2.2 *Útok na francouzský tanker MV Limburg*

Šestého října 2002 byl realizován teroristický útok ze strany al-Káidy na francouzský tanker MV Limburg, na pobřeží Jemenu, které má významnou geografickou polohou, konkrétně blízkostí k průlivu Báb al-Mandab, tj. strategickému bodu ve světovém obchodu s ropou a důležitému dopravnímu uzlu. Šlo o jeden z prvních útoků pod hlavičkou al-Káidy, jenž měl nejen taktický, ale i obrovský strategický dopad, neboť vyvolal hrozbu teroristických útoků na námořní cíle a jejich trasy.⁶⁴ Útok byl proveden přiložením náloží k boku lodě, po kterém následoval výbuch. Pouze čtvrtina z celkového množství 397 000 barelů byla zachráněna a odvezena na bezpečné místo. Během útoku zemřel jeden člen posádky a dalších dvanáct bylo zraněno. Celosvětová cena ropy okamžitě stoupla a jemenská ekonomika utrpěla negativním efektem totálního kolapsu mezinárodní lodní dopravy v jemenských vodách finanční ztráty v řádu milionů dolarů z přístavních poplatků.⁶⁵ Po útoku na tanker MV Limburg vydala al-Káida prohlášení, ve kterém varovala, že „nešlo o náhodný

úder na projíždějící tanker, ale cílený útok na mezinárodní loď přepravující ropu v plném smyslu toho slova“.⁶⁶ Zároveň podle bin Ládina útokem na ropný tanker v Jemenu udeřili „útočníci na pupeční šňůru křesťanů, připomínající nepříteli krvavou cenu, jež musí zaplatit za pokračující agresi na náš národ a okrádání našeho bohatství“.⁶⁷

O měsíc později, 22. 11. 2002, byl an-Našírí dopadem a následně převezen do věznice v Guantánamu. Nicméně, al-Káida a některé její odnože či skupiny zůstaly i nadále schopné realizovat teroristické útoky na lodě a tankery.

3.3.2.3 Útok na japonský ropný tanker MV M. Star

Například v červenci 2010 došlo k sebevražednému útoku proti ropnému tankeru MV M. Star japonské společnosti Mitsui v ománských vodách v Hormuzském průlivu. K explozi, která poškodila obří japonský ropný tanker a zranila jednoho námořníka, se přihlásily Brigády Abdulláha Azzama, odnož al-Káidy pro země Levanty a Egypta. Na palubě tankeru M. Star o délce 333 metrů bylo 31 osob (16 Filipínců a 15 Indů) a náklad 270 000 tun surové ropy, která mířila ze Spojených arabských emirátů do japonského přístavu Šiba. Po výbuchu se plavidlo vrátilo do SAE. Podle prohlášení organizace Brigády Abdulláha Azzama: „Minulou středu po půlnoci se hrdina Ajjúb Ta-íšan hledající mučednickou smrt odpálil na japonském tankeru M. Star v Hormuzském průlivu mezi Spojenými arabskými emiráty a Ománem.“⁶⁸ Útok byl dle prohlášení ranou pro globální ekonomiku a ropný trh.

3.3.2.4 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Kromě útoků na přepravní energetický průmysl a energetickou infrastrukturu Saúdské Arábie a Egypta, pokusila se nebo uskutečnila al-Káida a její odnože několik útoků na lodě a tankery přepravující ropu s cílem přerušit mezinárodní dopravu s ropou. Hlavním záměrem těchto útoků byla snaha oslabit světovou ekonomiku a zvýšit cenu ropy.

V současné době je více jak 60 % ropy přepravováno asi 3500 tankery po moři, které musejí proplouvat několika tzv. škrtíci body. Ty mohou být kvůli své omezené šířce blokovány a jsou snadným terčem pirátství a terorismu. Jak bylo výše zmíněno, nejdůležitějším škrtícím bodem je Hormuzský průliv, jímž je přepravováno kolem 17 mil. barelů ropy denně, což představuje asi 27 % světového obchodu a až 40 % globální ropné produkce. Úžina je životně důležitá pro přepravu ropy a LNG. Dalšími významnými úžinami

je Malacký průliv, jímž se přepravuje asi 15,2 mil. barelů ropy za den, a průliv Báb al-Mandab s přepravou téměř 3,8 mil. barelů denně.⁶⁹ Většina těchto škrtících bodů se nachází v oblastech s převládajícím islámským fundamentalismem.

Mnoho odborníků na terorismus pak v tomto kontextu vyjádřilo obavy, že by se organizace al-Káida mohla zmocnit menší lodě, člunu či dokonce malé ponorky a jejich pomocí by mohla zaútočit na tanker v některém ze škrtících bodů. Pokud by teroristé zaútočili na takové plavidlo, výsledná exploze by mohla vyřadit z provozu kanál/úžinu, což by mělo negativní dopad na světové trhy s ropou a námořní dopravu a tím i mezinárodní energetickou bezpečnost. Přitom al-Káida opakovaně prokázala svůj záměr a schopnost zaútočit na tankery, které jsou příliš pomalé a těžkopádné k manévrování před útočníky a nemají téměř žádnou ochranu. Kromě toho skupiny napojené na al-Káidu ohrožují hlavní tranzitní trasy ropy Jemenu, včetně úžiny Báb al-Mandab, která je jen 29 km široká ve svém nejužším místě a slouží jako strategická trasa pro přepravu přírodních zdrojů z Perského zálivu do celého světa. Kontrola jižního pobřeží Jemenu ze strany AQAP pak v současné době činí tankery proplovající úžinou dvou přepravních kanálů zranitelné v případě teroristických útoků.⁷⁰

3.3.3 Teroristické útoky a braní rukojmí s cílem destabilizovat či potrestat nepřítele

Další formu útoků, které al-Káida realizuje v oblasti Blízkého východu a severní Afriky, představují teroristické útoky zaměřené na energetický průmysl a s tím spojená kriminální činnost. Radikální bojovníci al-Káidy v rámci své energetické strategie útočí na energetický sektor, berou rukojmí nebo unášejí zaměstnance západních energetických společností s cílem ekonomicky oslabit postavení svého nepřítele a spojence Západu, nebo potrestat západní státy jako odvetné opatření za jejich politiku v oblasti MENA, získat výkupné, vynutit si propuštění bojovníků al-Káidy z vězení či přitáhnout na sebe pozornost. Hlavním motivem těchto teroristických útoků cílených na sektor energetiky bývá jednak snaha poškodit důvěryhodnost konkrétního státu, jenž není schopen zajistit bezpečnost energetických dodávek a společností působících na jeho území, úsilí vyhnat západní energetické firmy z muslimského světa a posílit svoji přítomnost a vliv v postižené zemi, která půjde snadno ovládnout.

3.3.3.1 *Irák*

Příkladem může být Irák, kde al-Káida a její odnože, zejména al-Káida v Iráku (AQI) vedená Abú Mus'abem az-Zarkávím, realizovala celou řadu útoků na energetický sektor. I když za všemi teroristickými útoky nestojí jen al-Káida, ale také různé povstalecké skupiny, v období po vojenské invazi USA v březnu 2003 způsobily pobočky al-Káidy při cílení na irácké ropné zařízení, přepravní infrastrukturu a unášení pracovníků energetického průmyslu či zabíjení bezpečnostního personálu střežící ropovody nemalé ekonomické ztráty a vážně poškodily energetický sektor Iráku. Představitelé Iráku se proto snaží bojovat proti rostoucímu počtu těchto útoků, jež jsou realizované al-Káidou a skupinami k ní se hlásící, nebo různými militantními a teroristickými organizacemi, jež jsou al-Káidou sponzorované.

Například v lednu 2007 asi 50 džihádistů napojených na al-Káidu a vyzbrojených raketami a granáty přepadlo skupinu pracovníků bezpečnostních sil ropného průmyslu, z nichž 20 bylo zabito.⁷¹ Podobně v dubnu 2012 vypálili útočníci z Islámského státu v Iráku (ISI), lokálního křídla al-Káidy, několik granátů s raketovým pohonem na ropnou rafinerii ve městě Bajdži. Při útoku byl jeden pracovník rafinerie zraněn.⁷² O rok později, v dubnu 2013, pak ozbrojenci z ISI zaútočili na ropné pole Akkas v provincii Anbar blízko syrské hranice, zabili tři místní pracovníky a dalších šest unesli.⁷³ O měsíc později, koncem května 2013, irácké úřady oznámily, že se podařilo zabránit útoku teroristů z al-Káidy, kteří se za použití cisteren naplněných výbušninami pokusili zaútočit proti klíčovému ropnému zařízení v Bagdádu. Jen o několik dní později byla zneškodněna řada nastražených bomb u ropného pole Bai Hassan, které čerpá asi 150 000 barelů ropy denně.⁷⁴

Řada teroristických útoků na energetický sektor se odehrála i na severu Iráku, kde se nachází velké ropné pole Kirkúk s produkcí kolem 10 mld. barelů ropy, odkud vede potrubí do středozemního tureckého přístavu Cejhan. Důvod těchto útoků je etnický, neboť Kirkúk se nachází v blízkosti dělicí čáry mezi převážně sunnitskou centrální částí Iráku a převážně kurdským severem. Například sunnitští povstalcí financovaní al-Káidou zaútočili v únoru 2013 na rafinerii Bajdži a poškodili potrubí z ropného závodu a v dubnu 2013 pak zaútočili na ropovod Kirkúk–Cejhan a přeprava ropy musela být dočasně zastavena.⁷⁵

Stejně tak se útoky nevyhnuly ani jihu Iráku s ropným polem Rumaila, které je napojeno na potrubí vedoucí do přístavu Basra v Perském zálivu. Například

13. 6. 2004 došlo k sabotáži na ropovod na poloostrov Faw, jehož následkem bylo, že výrazně poklesl vývoz ropy ze 1,7 mil. na 0,5 mil. barelů ropy.⁷⁶

Přestože ani v současné době neustaly teroristické útoky na energetický sektor Iráku, které by neměly nějakou přímou nebo nepřímou spojitost s al-Káidou či jejími odnožemi a přidruženými skupinami, přibližně od roku 2014 stojí za velkou částí teroristických útoků na irácká ropná pole, infrastrukturu a zařízení zejména Islámský stát v Iráku a Sýrii (ISIS) a později Islámský stát (viz kapitola 4).

3.3.3.2 *Jemen*

Stejně jako v Iráku, útočí al-Káida a její odnože opakovaně na ropnou infrastrukturu také v Jemenu. Tři dny po výzvě az-Zawahíriho k útokům na ropnou infrastrukturu, naplánovali bojovníci al-Káidy 15. 9. 2006 útoky proti dvěma ropným zařízením, jež byly ovšem charakterizovány jako příliš ambiciózní a špatně provedené, proto je jemenské bezpečnostní síly zmařily. Nejprekvapivějším elementem útoků byl výběr cílů, neboť teroristé si zvolili silně chráněné ropné zařízení. První útok proběhl v provincii Hadramaút a byl zaměřen na zařízení pro skladování ropy v přístavu Dubba, který je jeden z hlavních terminálů pro vývoz ropy do celého Jemenu. Teroristé měli k dispozici dvě vozidla VBIED. Jedno vybuchlo na vnějším perimetru a druhé na začátku vnitřního perimetru poté, co by postřelen řidič. Druhý útok začal po 45 minutách v severovýchodní provincii Marib s cílem poškodit rafinerii produkující 10 000 barelů ropy denně. Teroristé měli k dispozici také dvě vozidla VBIED. První vybuchlo ještě před dojezdem k bráně a druhé změnilo směr a uvízlo na zátarasech, předtím než vybuchlo. Takticky se operace nezdařila a strategický dopad byl nulový.⁷⁷ Zároveň díky neúspěchu operace nebyly ceny ropy nakonec ovlivněny.

Naopak úspěšný útok provedla al-Káida v listopadu 2007, když teroristé v provincii Marib poškodili část ropovodu přepravující ropu z ropného pole Safer do exportního terminálu Hodeida na pobřeží Rudého moře.⁷⁸ Zároveň 30. 5. 2008 se jemenská skupina napojená na al-Káidu, Katá'ib Jund al-Jemen (Brigáda jemenských vojáků), přihlásila k odpovědnosti za neúspěšný útok na jemenskou rafinerii. Podobně jako se al-Káida 25. 7. 2008 přihlásila k odpovědnosti za další útok na budovu jemenských bezpečnostních sil v provincii Hadramaút. Ještě předtím, 30. 6. 2008, se Brigády jemenských vojáků přihlásily k odpovědnosti za raketové útoky na ropnou rafinerii Safir v provincii

Marib a pohrozily dalšími útoky na ropnou infrastrukturu, pokud stát nepropustí vězněné členy al-Káidy. O necelé dva roky později, v lednu 2010, pak několik ropných společností evakuovalo své zaměstnance z Jemenu v reakci na pokračující hrozby útoků ze strany AQAP.⁷⁹

V důsledku revolučních událostí arabského jara, které v roce 2011 zasáhly Jemen, se následně zvýšil počet útoků na energetický sektor. Například úspěšný byl útok AQAP v dubnu 2011 na terminál LNG v přístavu Balhaf a dva útoky na plynovod v jižní provincii Šabwa bohaté na plyn, stejně jako útok na plynovod v prosinci 2012, který byl již osmý od října 2011.⁸⁰ Dále 24. 5. 2013 vyhodili džihádisté napojení na al-Káidu do vzduchu hlavní exportní ropovod v zemi s denní kapacitou 125 000 barelů ropy a tím omezili dodávky ropy.⁸¹ Znovu pak AQAP zaútočila 6. 8. 2013 na stejný jemenský ropovod, čímž došlo opět k zastavení dodávek ropy do jemenských přístavů. Útok přišel necelý týden po podobném incidentu na ropovod určený k přepravě z ropných polí Safer do exportního terminálu v provincii Hodeida, podél východního pobřeží.⁸²

Naopak začátkem srpna 2013 jemenská vláda uvedla, že se podařilo zabránit útoku ze strany radikálů AQAP na ropný terminál v přístavu Dubba, kde působili zahraniční pracovníci. V neposlední řadě jemenské úřady oznámily v únoru 2014, že zabránily pokusu o útok na rafinerii v Adenu ze strany al-Káidy.⁸³

Zabránit se nicméně 10. 6. 2014 nepodařilo sérii čtyř útoků během 24 hodin na elektrické vedení ve městě Jahm v provincii Marib. Přestože při útoku AQAP palnými zbraněmi nebyl nikdo zraněn, elektrické vedení bylo poškozeno.⁸⁴ Stejně tak byli útočníci z AQAP úspěšní o měsíc později při odpálení výbušného zařízení podél ropovodu v Usaylanské oblasti v provincii Šabwa, které následně poškodilo potrubí.⁸⁵ Útoky na energetický sektor v Jemenu pokračovaly i po 26. 3. 2015, kdy došlo k zahájení mezinárodní vojenské intervence vedené Saúdskou Arábií proti hutijskému povstání v Jemenu. Koncem prosince 2015 bojovníci AQAP zaútočili a poškodili ropovod v údolí Ubaydah, v provincii Marib,⁸⁶ či o rok později, začátkem prosince 2016, bojovníci napojení na teroristickou organizaci al-Káida vyhodili do povětří jediný jemenský exportní plynovod v odlehlé oblasti pouště al-Uqla v jižní provincii Šabwa. V důsledku výbuchu pak došlo k přerušení spojení mezi jemenskou plynárenskou oblastí Marib a exportním terminálem Balhafa na pobřeží Arabského moře.⁸⁷

3.3.3.3 *Alžírsko*

Kromě Iráku a Jemenu došlo k několika teroristickým útokům na energetický sektor a k únosům zaměstnanců energetických společností ze strany al-Káidy a jejich odnoží či organizací hlásících se k al-Káidě také v Alžírsku. Západní a alžírské ropné a plynárenské objekty se staly opakovaným terčem řady teroristických útoků nejprve ze strany Salafistické skupiny pro kázání a boj, která se později transformovala v jednu z odnoží al-Káidy pod názvem al-Káida v islámském Maghrebu. V prosinci 2006 realizovala teroristický útok uvnitř chráněné vojenské zóny na autobus s pracovníky amerických ropných služeb Kellog Brown a Root, jehož výsledkem byl odchod zaměstnanců této společnosti z Alžírska.⁸⁸

Zatím největší teroristický útok na zahraniční pracovníky v energetickém průmyslu se odehrál od 16. do 19. 1. 2013, kdy více jak 30 islamistických bojovníků ze skupiny Al-Mulasamín, od prosince 2015 odnož al-Káidy v islámském Maghrebu, pod vedením Alžířana Mochtára Belmochtára,⁸⁹ obsadilo podnik na zpracování plynu na jihovýchodě Alžírska u města In Amenas a zajalo asi 700 zaměstnanců, mezi nimiž bylo 130 cizinců z USA, Velké Británie, Japonska, Norska, Francie apod. Během následující osvobozovací operace alžírských jednotek zahynulo nejméně 40 rukojmí a 11 teroristů. Události v oblasti In Amenas, jež se na alžírské plynové produkci podílí ze 12 %, donutily zahraniční ropné a plynárenské firmy přezkoumat přítomnost v Alžírsku, a koncerny jako španělská Cepsa, norský Statoil a britská BP evakovaly své pracovníky. Zároveň útok v komplexu In Amenas poškodil tři zařízení na zpracování plynu, z nichž každé má kapacitu zpracovávat 3 mld. m³ zemního plynu ročně, a došlo k dočasnému pozastavení produkce plynu. Produkce zemního plynu v In Amenas byla nejprve částečně restartována na konci února 2013 v jednom ze tří závodů, druhé zařízení bylo uvedeno zpět do provozu v dubnu a třetí závod na zpracování plynu je stále mimo provoz.⁹⁰ Cílem teroristických útoků bylo potrestat Francii za její vojenskou intervenci v Mali.

Krátce na to byli 28. 1. 2013 zabiti dva strážci a sedm dalších zraněno při raketovém útoku al-Káidy v islámském Maghrebu na plynovod Ain Chikh, který vede severně od druhého největšího plynového pole na světě, Hassi R'Mel v saharské poušti na pobřeží Středozemního moře. V reakci na útoky v oblasti In Amenas pak zvýšila alžírská vláda ostrahu podél libyjských hranic, kde jsou islamističtí radikálové nejvíce aktivní, posílila bezpečnost

v okolí ropných a plynových zařízení a k ochraně nasadila vojenský personál v rámci těchto zařízení.⁹¹

O tři roky později, 19. 3. 2016, se džihádisté AQIM přihlásili k zodpovědnosti za útok na závod na těžbu a zpracování plynu Krechba v oblasti In Salah, asi 1200 km jižně od hlavního města Alžír, kde se nachází plynová pole s celkovou roční produkcí kolem 9 mld. m³ zemního plynu. Na rozdíl od útoku na komplex In Amenas z roku 2013, březnový útok byl realizován dvěma podomácky vyrobenými raketami ráže 130 mm odpálenými z území Mali na plynárenský závod v oblasti In Salah, který spravuje alžírská státní společnost Sonatrach ve spolupráci s norskou Statoil a britskou BP a kde pracuje přibližně 600 zaměstnanců. Přestože nebyly hlášeny žádné oběti ani nevznikla větší škoda, norská energetická společnost Statoil a britská energetická společnost BP se rozhodly pro stažení svých zaměstnanců z tohoto plynárenského zařízení. Podle prohlášení AQIM byl útok součástí „války proti zájímům křižáků“ s cílem „zastavit krádeže našeho plynu a ropy“.⁹²

3.3.3.4 Libye

Přestože v mnoha případech nelze dokázat odpovědnost al-Káidy za útoky na libyjský energetický sektor, uskutečnily militantní islamistické skupiny napojené na al-Káidu, jako např. Ansar aš-Šaría v Libyi,⁹³ řadu teroristických útoků cílených na ropná a plynová pole, infrastrukturu a zařízení v Libyi, zasažené od roku 2011 občanskou válkou, které předcházelo povstání proti diktátoru Muammaru Kaddáfimu. Například 20. 5. 2013 zaútočili islamističtí ozbrojenci z Ansar aš-Šaría v Libyi na závod na zpracování zemního plynu Mellitah. Po útoku byli zraněni dva strážci a z areálu byly ukradeny zbraně a vozidla.⁹⁴ Stejně tak se terčem útoku staly ropná pole, rafinerie a ropné terminály, když např. od listopadu 2012 narušili demonstranti přibližně čtyřikrát průtok ropy z terminálu Zuvajtín na východě Libye, který v té době zajišťoval asi 20 % každodenního libyjského exportu ropy.⁹⁵ V březnu 2013 pak střelec hlásící se k al-Káidě zaútočil na bezpečnostní pracovníky střežící ropné pole Dahra, jež je spravováno libyjskou společností Waha Oil Company. Dva strážce ropného pole zranil a ukradl zbraně a vozidla. O měsíc později, 2. 4. 2013, byl vyhozen do povětří ropovod spojující terminál Zuvajtín.⁹⁶

Ušetřen nebyl ani sektor elektřiny, když 25. 12. 2014 útočníci napadli vojenský personál ostrahy elektrárny v oblasti Al-Gbeba, která se nachází 30 kilometrů západně od libyjského města Syrta. Při útoku bylo zabito 18

vojáků a útočníků. Současně v ten samý den byl proveden útok na ropný terminál v okrese Syrta. Přestože se žádná skupina k útoku nepřihlásila, oba útoky jsou přisuzovány libyjské odnoži al-Káidy, tj. Ansar aš-Šaría v Libyi.⁹⁷ O měsíc později, 31. 1. 2015, pak útočníci odpálili raketu na elektrárnu ve městě Benghazi. Při útoku nebyl nikdo zraněn, ale došlo k poškození elektrárny. I v tomto případě je útok přisuzován skupině Ansar aš-Šaría v Libyi.⁹⁸

I když se libyjské úřady a jednotky Strážců ropných zařízení snažily zajistit bezpečnost energetického sektoru a posílily ostrahu klíčových objektů v zemi, situaci se nepodařilo dostat pod kontrolu. Naopak po roce 2014 se několikanásobně zvýšil počet teroristických útoků na energetický průmysl a přepravní infrastrukturu, zejména ze strany IS (viz kapitola 3), ale i militantních islamistických skupin napojených na al-Káidu v Libyi. V březnu 2017 např. islamistická skupina Ansar aš-Šaría v Libyi zaútočila na ropné terminály Rás Lanúf a as-Sidr.⁹⁹

3.3.3.5 Jordánsko

Několik pokusů o teroristický útok na energetický sektor ze strany al-Káidy se objevilo i v Jordánsku. Na počátku roku 2006 oznámily jordánské úřady, že zajaly skupinu radikálních ozbrojenců nejordánského původu hlásících se k al-Káidě, kteří plánovali zaútočit a vyhodit do vzduchu hlavní elektrárnu zásobující elektřinou celou zemi. Zároveň měla tato militantní skupina zaútočit na ropný terminál na pobřeží Rudého moře a další energetická zařízení v Jordánsku.¹⁰⁰

3.3.3.6 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Teroristická organizace al-Káida a její odnože či různé militantní islamistické skupiny napojené či financované al-Káidou uskutečnily řadu teroristických útoků zaměřených na ropná a plynová pole, ropná zařízení, terminály, rafinerie, závody na zpracování plynu a přepravní infrastrukturu. Útočily na bezpečnostní pracovníky energetického průmyslu a za rukojmí vzali zaměstnance zahraničních ropných a plynárenských společností v Iráku, Jemenu, Alžírsku a Libyi. Pokusily se zaútočit na elektrárnu a ropný terminál v Jordánsku s cílem destabilizovat a potrestat svého nepřítele a spojence Západu, získat výkupné či vynutit si propuštění spolubojovníků a členů al-Káidy. V případě těchto zemí, kde došlo k teroristickým útokům na energetický sektor, pak existuje několik společných, ale i rozdílných rysů.

Zaprvé, na území všech sledovaných států se nacházejí zásoby ropy a zemního plynu. Irák má zásoby ropy ve výši 143 mld. barelů a plynu 3,7 bln. m³, Libye (48 mld. barelů a 1,5 bln. m³), Alžírsko (12,2 mld. barelů a 4,5 bln. m³), Jemen (3 mld. barelů a 0,3 bln. m³) a Jordánsko (1 mld. barelů a 6,3 mld. m³).¹⁰¹

Zadruhé, s výjimkou Jordánska se v ostatních případech jedná o producenty ropy a plynu. Na přelomu let 2014 a 2015 byla v Iráku produkce ropy ve výši 4,1 mil. barelů ropy za den a produkce plynu ve výši kolem 1 mld. m³, v Libyi (1 mil. barelů ropy za den a 12, 8 mld. m³ plynu), v Alžírsku (1,1 mil. barelů ropy za den a 83 mld. m³ plynu), v Jemenu (100 000 barelů ropy za den a 2,7 mld. m³ plynu).¹⁰²

Zatřetí, opět s výjimkou Jordánska, jsou zbývající země exportéry ropy či plynu. Na přelomu let 2014 a 2015 exportoval Irák 3,3 mil. barelů ropy za den zejména do Asie, Evropy a Ameriky, Libye 375 000 barelů ropy za den, zejména do Evropy a Asie a přibližně 6,5 mld. m³ plynu do Itálie, Alžírsko 540 000 barelů ropy za den zejména do Evropy a Ameriky a 41 mld. m³ zemního plynu a LNG, zejména do Evropy, a Jemen 250 000 barelů ropy denně a asi 10 mld. m³ plynu ve formě LNG ročně, především do Asie.

Začtvrté všechny země jsou partnery západních zemí nebo s nimi Západ udržuje dobré a stabilní vztahy, což poskytuje al-Káidě záminku pro útoky na energetický průmysl a přepravní infrastrukturu.

Zapáté, v řadě zkoumaných zemí došlo k vojenské intervenci (Irák 2003, Libye 2011) ze strany Západu či arabských zemí (Jemen 2015), nebo v těchto zemích probíhá občanská válka (Libye od roku 2014, Jemen od roku 2015), což al-Káidě a k ní připojeným a financovaným skupinám a organizacím usnadňuje situaci při cílení útoků na energetický sektor.¹⁰³

Stejně tak existuje řada shodných a rozdílných motivů, které vedou al-Káidu a její odnože k útokům na energetický sektor ve sledovaných zemích. V případě Iráku bylo záměrem těchto teroristických útoků v prvé řadě dále destabilizovat již tak rozvrácenou zemi zasaženou sektářskými boji mezi šíity a sunnity, kterou lze lépe ovládnout. Dalším motivem byla snaha ukázat na neschopnost irácké vlády zajistit bezpečnost v zemi a přimět zahraniční těžbařské společnosti opustit Irák. A konečně v neposlední řadě pomocí teroristických útoků na energetický sektor se al-Káida a její odnože snažily zdiskreditovat iráckou vládu jako nespolehlivého dodavatele ropy pro Západ. Nicméně ještě více alarmující byly zkušenosti získané prostřednictvím těchto útoků.

Al-Káida prokázala schopnost učit se ze svých předchozích operačních zkušeností a tyto zkušenosti využila při dalších útocích proti ropné a plynárenské infrastruktuře v Iráku a dalších zemích Blízkého východu a severní Afriky.

Podobně v případě Alžírsko, kde zaprvé hlavním motivem teroristických útoků AQIM a napojených skupin bylo úsilí dále destabilizovat stát na pozadí prohlubující se krize domácího energetického sektoru, jenž negativně ovlivňuje ekonomiku, a postupně vyvolat sociální a politické napětí v zemi, které půjde lépe ovládnout. Zadruhé, snahou AQIM bylo poškodit důvěryhodnost Alžírsko jako důležitého producenta a ukázat, že bezpečnostní služby nedokážou zabezpečit přepravní infrastrukturu a zajistit stabilní dodávky plynu pro spotřebitele v EU. Zatřetí, záměrem AQIM bylo demonstrovat, že plynárenský a ropný průmysl v Alžírsku je zranitelný vůči útokům militantních skupin a alžírská vláda není schopna garantovat bezpečnost pro západní společnosti. Začtvrté, AQIM vyslala svými útoky jasný vzkaz, aby západní ropné a plynárenské firmy přestaly spolupracovat s alžírskou vládou a odešly, nebo aby AQIM platily za ochranu a zahájily s ní jednání o podmínkách budoucích aktivit na rozvoji plynárenských polí v Alžírsku.

V případě Jemenu bylo zaprvé hlavním motivem útoků AQAP na energetický průmysl a přepravní infrastrukturu, stejně jako u Iráku, především posílení své přítomnosti a následné ovládnutí země rozvrácené občanskou válkou a zasažené sektářskými boji mezi šííty a sunnity. Zadruhé, záměrem AQAP bylo také zabránit hospodářskému oživení v zemi a ekonomicky poškodit Jemen.

Podobně v případě Libye bylo hlavním motivem útoků ze strany militantních islamistických skupin hlásících se k al-Káidě na energetický sektor zejména zaprvé posílit svoji přítomnost v zemi a zajistit si rozhodující vliv. Zadruhé, motivem útoků bylo poškodit důvěryhodnost libyjské vlády, jež není schopna zajistit bezpečnost dodávek ropy a plynu a jejich export.

A konečně v případě Jordánska bylo motivem plánovaných útoků zejména ekonomicky poškodit zemi.

Tyto teroristické útoky pak mají negativní dopad na ekonomickou situaci dané země v důsledku poklesu produkce ropy mezi lety 2014 a 2015, např. Jemen (-67,8 %), Libye (-13,4 %) a Alžírsko (-0,4 %), a zemního plynu, např. Jemen (-71,5 %), Alžírsko (-0,4 %),¹⁰⁴ omezení exportu ropy, např. Jemen (-65 %) a Libye (-20 %), a plynu, např. Alžírsko (-18 %) a Libye (zcela zastaven export LNG), finančních výdajů vynaložených na opravu a ochranu

energetické infrastruktury a zařízení a zároveň ztráty finančních příjmů z prodeje ropy a plynu v řádu miliard dolarů za rok, na kterých jsou sledované země silně závislé, zejména Irák (příjmy z exportu ropy činí 93 % celkových vládních příjmů), Libye (příjmy z exportu ropy a zemního plynu činí 96 % celkových vládních příjmů), Alžírsko (95 %) a Jemen (63 %).¹⁰⁵ Zároveň v důsledku přerušení dodávek ropy či zemního plynu nebo poškození energetického zařízení mají tyto útoky jak přímý negativní dopad na energetickou bezpečnost postižené země, tak mají nepřímý negativní vliv na energetickou bezpečnost státu, který importuje ropy a plyn z této zasažené země, a zároveň ohrožují bezpečnost energetických firem působících v těchto zemích.

3.3.4 Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor

Spíše v omezené míře pak al-Káida a její odnože ve své energetické strategii zaměřené na oblast MENA vedou teroristické útoky na ropná a plynová pole, přepravní infrastrukturu, rafinerie a závody na zpracování plynu, LNG a ropné terminály s cílem fyzicky ovládnout energetický sektor daného státu. Hlavním motivem těchto útoků je především snaha na území vybraného státu využít tento energetický potenciál k financování teroristické činnosti.

3.3.4.1 Sýrie

Takovým příkladem je Sýrie, kde Fronta an-Nusra, syrská radikální militantní skupina, v jejímž čele od roku 2012 stojí Abú Muhammad al-Džulání, a která byla do července 2016 napojená na al-Káidu,¹⁰⁶ po vypuknutí povstání proti vládnoucímu režimu prezidenta Bašára al-Asada a následně občanské válce od poloviny roku 2011 postupně obsadila několik nejbohatších ropných a plynových polí, řadu rafinerií, závodů na zpracování plynu, elektrárny a ovládla ropnou infrastrukturu na severu a východě země v provincii Dajr az-Zaur, Rakka a Hasaka.¹⁰⁷ V listopadu 2013 obsadila Fronta an-Nusra jedno z největších syrských ropných polí Omar v provincii Dajr az-Zaur s kapacitou kolem 75 000 barelů ropy za den, z něhož následně údajně těžila přibližně 10 000 barelů ropy za den.¹⁰⁸

Pašováním (nejčastěji kamiony s cisternami, z nichž každá může přinést zisk ve výši 9900 USD) a prodejem ropy (za cenu kolem 30 USD za barel) v řádu tisíců barelů ropy za den a částečně zemního plynu do ovládaných oblastí na severu, mimo kontrolované území Sýrie, např. do Turecka či dokonce zpět syrskému režimu, získala Fronta an-Nusra několik desítek milionů

dolarů. Zároveň jí vládnoucí režim platil za ochranu ropovodů a plynovodů, které syrská militantní skupina ovládala na severu a východě země, aby za to umožnila přepravu ropy do vládou kontrolovaných oblastí.¹⁰⁹ Syrský režim prezidenta al-Asada tak Frontě an-Nusra platil více jak 2,1 mil. USD měsíčně za bezpečnost a fungování dvou hlavních ropovodů v Banias a Latákii.¹¹⁰ Tyto finanční prostředky pak Fronta an-Nusra následně použila k nákupu zbraní, výplatám mezd svých bojovníků a realizaci vojenských operací v boji proti režimu prezidenta Bašára al-Asada, ale i k získání podpory místních obyvatel a poskytnutí pomoci obyvatelstvu v tzv. osvobozených územích.¹¹¹

Po zapojení Islámského státu v Iráku do bojů proti vládnoucímu syrskému režimu v roce 2013 a následném vypuknutí nepřátelství mezi Islámským státem v Iráku a Sýrii a Frontou an-Nusra, převzal Islámský stát v Iráku a Sýrii do července 2014 většinu syrských plynových a ropných polí, včetně Omaru, Tanaku, Konika, Jafry, ovládaných Frontou an-Nusra, jež tím přišla o značný příjem pro financování své činnosti.¹¹² Jenom např. ztrátou plynového pole a závodu na zpracování zemního plynu Conocu, kterého se v únoru 2014 zmocnil ISIS, přišla Fronta an-Nusra o cca 5 mil. USD.¹¹³ Nicméně i přes tuto ztrátu dokázala v následujícím období získat část finančních příjmů z prodeje a pašování zbytku kontrolované a vyprodukované ropy¹¹⁴ v ovládaných rafineriích Saraqeb a Džizr aš-Šugu na severu Sýrii,¹¹⁵ kde v současnosti ovládá většinu ropných a plynových polí islamistická militantní organizace Islámský stát (viz kapitola 4).

3.3.4.2 Jemen

Podobným příkladem je také Jemen, zasažený od roku 2015 občanskou válkou a vojenskou intervencí vedenou arabskými zeměmi v čele se Saúdskou Arábií. Na jihu Jemenu se podařilo AQAP během roku 2015 ovládnout téměř 600 kilometrů dlouhý pás území při pobřeží Arabského moře a vybudovat tam bohatý ministát se střediskem a námořním přístavem Mukallá. AQAP získala rovněž kontrolu nad pobřežním městem Šihr a jeho významným ropným terminálem, odkud bývalo v mírových dobách vyváženo kolem 80 % v Jemenu vytěžené ropy.¹¹⁶ Ve snaze pokračovat v obchodu s ropou, a tak prodat a zpeněžit dva miliony barelů ropy, které měly k dispozici, pokusila se al-Káida na Arabském poloostrově získat povolení od jemenské vlády pro export ropy pod jejím jménem a nabídla podíl zisku z prodeje ropy v poměru 75 % pro vládu a 25 % pro AQAP.¹¹⁷ Nicméně vzhledem k tomu, že jemenská vláda

odmítla tuto nabídku, rozhodli se džihádisté vést obchod zaměřený více na pašování ropy pomocí nákladních automobilů, přičemž Šihr se stal největším centrem nelegálního obchodu džihádistů s ropou. Al-Káida na Arabském poloostrově takto získávala denně přibližně 2 mil. USD z daní vybíraných v přístavu a z pašování pohonných hmot na vnitřní trh. Kromě toho si AQAP vymohla na jemenské národní ropné společnosti kolem 1,4 mil. USD na zajištění bezpečnosti velké části pobřeží Arabského moře.¹¹⁸

Ve snaze o znovuzískání kontroly nad touto oblastí, zahájily 24. a 25. 4. 2016 jemenské síly a jejich spojenci v čele se Saúdskou Arábií dvou-denní ofenzivu na jihu Jemenu, po které se podařilo osvobodit všechna města, včetně Mukallá a Šihru, a vyhnat z tohoto regionu radikální bojovníky al-Káidy na Arabském poloostrově.¹¹⁹ Stovky džihádistů však uprchly na jih do sousední provincie Šabwa a i nadále získávají obrovské finanční prostředky z prodeje a pašování ropy.¹²⁰

3.3.4.3 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Na al-Káidu napojená militantní skupina Fronta an-Nusra uskutečnila řadu útoků na ropná a plynová pole a přepravní infrastrukturu v Sýrii. Stejně tak jedna z odnoží al-Káidy, AQAP, realizovala teroristické útoky na ropná pole a terminály v Jemenu. Hlavním cílem těchto útoků bylo zejména ovládnout částečně tento energetický sektor. I v těchto dvou státech můžeme popsat několik společných, ale i rozdílných motivů a rysů teoretických útoků al-Káidy na energetický sektor.

Zaprvé, na území Sýrie a Jemenu probíhá v současné době vojenský konflikt, který dále destabilizuje situaci v těchto zemích a umožňuje al-Káidě a jejím odnožím obsadit ropná a plynová pole a ropné terminály. Zadruhé, společným motivem ovládnutí části energetického sektoru Jemenu a Sýrie bylo prostřednictvím pašování a prodeje ropy a částečně i plynu získat finanční prostředky, které bude možné použít k realizaci teroristické činnosti. Zatřetí, zatímco v případě Sýrie al-Káida o většinu ropných a plynových polí přišla, v Jemenu drží AQAP stále několik menších ropných polí. Začtvrté, na rozdíl od předchozích států MENA, nemají Jemen a Sýrie žádné velké zásoby ropy a plynu. Na území Sýrie se nacházejí zásoby ve výši 2,5 mld. barelů ropy a 0,3 bln. m³ zemního plynu. Zatímco před vypuknutím občanské války produkovala Sýrie v roce 2010 asi 383 000 barelů ropy denně (z toho

asi 100 000 barelů ropy za den exportovala do EU) a asi 8 mld. m³ zemního plynu, v důsledku probíhajících bojů mezi vládními jednotkami a povstaleckými skupinami a mezi různými radikálními sunnitskými a šíitskými militantními organizacemi, krádeží ropy a ovládnutí ropných a plynových polí např. ze strany Fronty an-Nusra klesla v roce 2014 produkce ropy v Sýrii na pouhých 25 000 barelů denně a produkce zemního plynu se propadla na přibližně 4,7 mld. m³.¹²¹

Přestože v porovnání s Islámským státem neovládla Fronta an-Nusra po roce 2014 žádné velké ropné či plynové pole a produkovala a pašovala na ovládaném území Sýrie jen zanedbatelné množství ropy, kromě částečného poklesu syrské těžby ropy přispěla společně s dalšími okolnostmi a událostmi také k zastavení exportu ropy ze Sýrie, poškození syrské ropné infrastruktury, způsobila syrskému režimu prezidenta Bašára al-Asada finanční ztráty, oslabilu syrskou ekonomiku. Kumulací těchto faktorů pak Fronta an-Nusra přímo či nepřímo negativně ovlivnila energetickou bezpečnost Sýrie. Navíc v důsledku těžby, prodeje, a dokonce i rafinace 50 000–60 000 barelů ropy denně ignorovala Fronta an-Nusra rostoucí riziko, které ohrožuje budoucnost produkce ropy těchto ropných polí, a to zvyšuje možnost plné nebo částečné ztráty těchto ropných rezerv, a to vyčerpáváním nebo trvalým poškozením ropných polí.

Stejně tak al-Káida na Arabském poloostrově, která sice utrpěla porážku v části Jemenu, ale stále kontroluje vysoce zisková ropná pole v jižních oblastech země a využívá nedostatku pohonných hmot v oblasti k pašování ropy, z čehož má velké zisky použitelné k financování svojí teroristické činnosti. Navíc, jak bylo řečeno, kontrola jižního pobřeží Jemenu ze strany al-Káidy na Arabském poloostrově ohrožuje hlavní tranzitní trasy ropy Jemenu a činí tankery proplouvající námořní úžinou Báb al-Mandab zranitelné vůči teroristickým útokům, což ohrožuje nejen energetickou bezpečnost Jemenu, ale i energetickou bezpečnost mezinárodní.

Následující tabulka č. 2 srovnává hlavní formy, cíle, motivy a příklady teroristických útoků al-Káidy na energetický sektor v oblasti MENA. Tabulka č. 3 srovnává jednotlivé dopady jednotlivých forem teroristických útoků na energetickou bezpečnost. Příloha č. 2 pak přináší tabulku s počtem útoků al-Káidy na energetický sektor ve vybraných zemích MENA v letech 2001–2016.

Tabulka č. 2:
Srovnání hlavních forem, cílů, motivů a příkladů teroristických útoků
al-Káidy na energetický sektor v oblasti MENA

Hlavní forma	Cíle teroristických útoků	Motivace teroristických útoků	Příklady teroristických útoků
Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor	– Útočí v první řadě na ropná a plynová pole, produktovody a energetická zařízení či vyhrožují útoky na tankery proplouvající škrticími body s cílem narušit trh a poškodit energetický průmysl daného státu.	– Hlavním motivem je snaha přerušit energetické dodávky do západních zemí a Izraele a tím poškodit jejich energeticky náročnou ekonomiku, jež nakonec zkrachuje, a zvýšit ceny ropy.	– V Saúdské Arábii zaútočily al-Káida a AQAP na petrochemický závod v Janbu, energetický komplex v Chubaru a na rafinerii v Abqaiq; – v Egyptě skupiny hlásící se k al-Káidě, jako Ansar al-Džihád, realizovaly na Sinajském poloostrově řadu útoků na Arabský plynovod.
Teroristické útoky s cílem poškodit světový obchod s ropou a LNG	– Útočí na lodě a tankery přepravující ropu a LNG, vyhrožuje útoky na tyto lodě a tankery proplouvající tzv. škrticími body s cílem přerušit mezinárodní dopravu a obchod s ropou a LNG či poškodit některý ze škrticích bodů.	– Hlavním motivem je snaha narušit či zastavit dodávky ropy a LNG na Západ, oslabit světovou ekonomiku a zvýšit cenu ropy.	– V přístavu Aden zaútočila al-Káida na americký torpédoborec USS Cole; – na pobřeží Jemenu zaútočila al-Káida na francouzský tanker MV Limburg; – v ománských vodách v Hormuzském průlivu zaútočila odnož al-Káidy (Brigády A. Azzama) na japonský tanker MV M. Star.

Teroristické útoky a brání rukojmí s cílem destabilizovat či potrestat nepřítele	– Útočí zejména na energetický sektor, berou rukojmí nebo unášejí zaměstnance západních energetických společností s cílem destabilizovat a ekonomicky poškodit svého nepřítele, potrestat západní státy za jejich politiku v oblasti MENA, získat výkupné, vynutit si propuštění uvězněných členů al-Káidy či přitáhnout na sebe pozornost.	– Hlavním motivem je snaha poškodit důvěryhodnost konkrétního státu, jenž není schopen zajistit bezpečnost energetických dodávek a společností působících na jeho území, úsilí vyhnat západní energetické firmy z muslimského světa a posílit svoji přítomnost a vliv v postižené zemi, která půjde snadněji ovládnout.	– V Iráku uskutečnila al-Káida a její odnože řadu útoků na infrastrukturu, zařízení a bezpečnostní personál; – v Jemenu se al-Káida pokusila neúspěšně o útok proti rafinerii v provincii Marib a sklad s ropou v přístavu Dubba; – v Alžírsku zaútočila AQIM jak na podnik na zpracování plynu a vzala rukojmí v komplexu In Amenas, tak na závod na těžbu a zpracování plynu v oblasti In Salah; – v Libyi zaútočily skupiny hlásící se k al-Káidě, jako Ansar aš-Šaría, na energetickou infrastrukturu; – v Jordánsku se al-Káida pokusila neúspěšně zaútočit na elektrárnu a terminál.
Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor	– V omezené míře útočí na ropná a plynová pole, přepravní infrastrukturu a rafinerie s cílem je fyzicky ovládnout.	– Hlavním motivem je především snaha využít tento energetický potenciál pro financování vlastní teroristické činnosti či vojenských operací.	– Fronta an-Nusra ovládla několik ropných a plynových polí a infrastrukturu na severu a východě Sýrie, o které přišla; – AQAP ovládla jižní část území Jemenu, včetně ropného terminálu Ših, který později ztratila.

Zdroj: sestaveno autorem.

Tabulka č. 3:
Implikace útoků al-Káidy pro energetickou bezpečnost

Forma teroristického útoku	Implikace teroristických útoků pro energetickou bezpečnost
Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor	– úspěšný útok na saúdskoarabské ropné terminály, rafinerie a infrastrukturu by měl negativní dopad na saúdskoarabskou a světovou ekonomiku a energetickou bezpečnost v důsledku přerušení dodávek ropy a zvýšení jejích cen; – útok a následné vyřazení Suezského průplavu či ropovodu SUMED u pobřeží Egypta by negativně ovlivnilo obchod s ropou, zvýšilo ceny ropy a poškodilo ekonomickou a energetickou bezpečnost Egypta a řady západních zemí.
Teroristické útoky s cílem poškodit světový obchod s ropou a LNG	– útok v některém z hlavních škrtících bodů, např. v Malackém, Hormuzském či průplavu Báb al-Mandab, na tanker přepravující ropu či LNG, výsledná exploze by mohla vyřadit z provozu kanál/úžinu, což by mělo negativní dopad na světové trhy s ropou a námořní dopravu a tím i mezinárodní energetickou bezpečnost.
Teroristické útoky a brání rukojmí s cílem destabilizovat či potrestat nepřitele	– útoky mají negativní dopad na ekonomickou situaci zasažené země MENA v důsledku poklesu produkce a omezení exportu ropy a plynu, výdajů vynaložených na opravu a ochranu infrastruktury a zařízení a ztráty příjmů z prodeje ropy a plynu, na nichž jsou státy závislé; – útoky způsobující přerušení dodávek ropy či plynu či poškození energetického zařízení mají dopad jak na energetickou bezpečnost postižené země MENA, tak částečně na energetickou bezpečnost importujícího (západního) státu a zároveň ohrožují bezpečnost energetických firem působících v těchto zemích.
Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor	– v důsledku kontroly ropných a plynových polí, infrastruktury a pašování ropy ze strany Fronty an-Nusra došlo k poklesu syrské těžby ropy a plynu, k zastavení exportu ropy, poklesu finančních příjmů a oslabení ekonomiky syrského režimu prezidenta al-Asada, což negativně ovlivňuje energetickou bezpečnost Sýrie; – v důsledku kontroly ropných polí ohrožuje AQAP hlavní jemenské tranzitní trasy ropy a činí tankery proplouvající úžinou Báb al-Mandab zranitelné v případě teroristických útoků, což ohrožuje energetickou bezpečnost nejen Jemenu, ale i celosvětově.

Zdroj: sestaveno autorem.

Poznámky

- ¹ Srov. Gerjes, Fawaz A. (2014): *The Rise and Fall of Al-Qaeda*. Oxford: Oxford University Press.
- ² Makariusová, Radana (2013): *Terorismus, globální terorismus a éra al-Káidy*. Praha: Metropolitan University Prague Press, s. 131–132.
- ³ Setha, Jonese G. (2011): The Terrorist Threat from Pakistan. *Survival*, Vol. 53, No. 4, s. 69–94.
- ⁴ Al-Káida Arabského poloostrova vedená nejprve Násirem al-Wahishi a od roku 2015 pak Kásimem al-Rajmí zaměřuje velmi často svoje teroristické útoky na energetickou infrastrukturu a přemysl jako klíčovou taktiku své strategie cílené na destabilizaci Saúdské Arábie a oslabení ekonomiky Spojených států, závislých na saúdské ropě.
- ⁵ Makariusová, Radana (2013): *Terorismus, globální terorismus a éra al-Káidy*, op. cit., s. 131–132, 135.
- ⁶ Její vůdce Ramzi Mahmoud al-Mowafi slíbil koncem roku 2011 věrnost az-Zawahírimu.
- ⁷ Jedna z odštěpeneckých frakcí aš-Šabáb se však přihlásila k Islámskému státu.
- ⁸ Dále srov. Williams, Mark S.–Williams, Paul (2008): The Weaponization of Oil in the Messages of Osama bin Laden. *Journal of Military and Strategic Studie*, 2007–0810, No. 2, s. 20–24.
- ⁹ *Compilation of Usama bin Ladin Statements 1994–January 2004*. FBIS product, January 2004, s. 12.
- ¹⁰ Urgo, Marisa–Williams, F. Jack (2008): Al-Qa'ida's Median Strategy: Targeting Global Energy Infrastructure. *CTC SENTINEL*, Vol. 1, No. 6, s. 1.
- ¹¹ Gartenstein-Ross, Daveed (2005): Al Qaeda's Oil Weapon [on-line]. *The Weekly Standard*, 3. 10. 2005 [cit. 3. 10. 2016]. Dostupné z <http://www.weeklystandard.com/al-qaedas-oil-weapon/article/7357>.
- ¹² Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 37, No. 8, s. 627.
- ¹³ Bin Ladin, Usama (1998): Džihád proti Židům a křesťákům. Prohlášení světové islámské fronty [on-line]. *FAS*, 23. 2. 1998 [cit. 3. 10. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/zHXoMr>.
- ¹⁴ Full text: bin Laden's „letter to America“ [on-line]. *The Guardian*, 24. 11. 2002 [cit. 3. 10. 2016]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/world/2002/nov/24/theob-server>.
- ¹⁵ Osama's Sermon on the Feast of Sacrifice [on-line]. *FRONTPAGEMAG.COM*, 6. 3. 2003 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/qYk6M2>.
- ¹⁶ Hegghammer, Thomas (2005): *Al-Qaida Statements 2003–2004 – A compilation of translated texts by Usama bin Ladin and Ayman al-Zawahiri* [on-line]. Norwegian Defence Research Establishment, s. 45 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/xDNcw6>.
- ¹⁷ Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, op. cit., s. 628.

- ¹⁸ Pippard, Tim (2010): „Oil-Qaeda“: Jihadist Threats to the Energy Sector [on-line]. *Perspectives on Terrorism*, Vol. 4, No. 3, s. 4 [cit. 9. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/bD-8Hlh>.
- ¹⁹ Naji, Abu Bakr (2004): The Management of Savagery: The Most Critical Stage Through Which the Umma Will Pass (přeloženo Williamem McCantsem v květnu 2006) [on-line]. Dokument al-Káidy [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/fiuLF3>.
- ²⁰ Hegghammer, Thomas (2005): *Al-Qaida Statements 2003–2004 – A compilation of translated texts by Usama bin Ladin and Ayman al-Zawahiri*, op. cit., s. 45 [cit. 30. 3. 2016].
- ²¹ Pippard, Tim (2010): „Oil-Qaeda“: Jihadist Threats to the Energy Sector, op. cit., s. 3.
- ²² Tamtéž.
- ²³ Scheuer, Michael (2006): Al-Qaeda and the Oil Target. In: Scheuer, Michael–Ulph, Stephen–Daly, John C. K. (eds.): *Saudi Arabian Oil Facilities: The Achilles Heel of the Western Economy*. Washington: The Jamestown Foundation.
- ²⁴ Gartenstein-Ross, Daveed (2005): Al Qaeda’s Oil Weapon [on-line]. *The Weekly Standard*, 3. 10. 2005 [cit. 3. 10. 2016]. Dostupné z <http://www.weeklystandard.com/al-qaedas-oil-weapon/article/7357>; John C. K. Daly (2006): Saudi Oil Facilities: Al-Qaeda’s Next Target? *Terrorism Monitor*, Vol. 4, Issue 4, 23. 2. 2006. Dostupné z <https://goo.gl/0mNlUuM>.
- ²⁵ Ulph, Stephen (2006): Saudi Arabia’s Islamist Insurgency. In: Scheuer, Michael–Ulph, Stephen–Daly, John C. K. (eds.): *Saudi Arabian Oil Facilities: The Achilles Heel of the Western Economy*. Washington: The Jamestown Foundation, s. 14.
- ²⁶ Tamtéž.
- ²⁷ Luft, Gal (2006): An Energy Pearl Harbor? [on-line]. *The Washington Post*, 5. 3. 2006 [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/rOApYb>.
- ²⁸ Ulph, Stephe (2006): Saudi Arabia’s Islamist Insurgency, op. cit., s. 13.
- ²⁹ Al Qaeda has „continuing interest“ in attacking energy infrastructure [on-line]. Institute for Environmental Diplomacy and Security, n/a [cit. 3. 10. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/h49Wxz>.
- ³⁰ Pippard, Tim (2010): „Oil-Qaeda“: Jihadist Threats to the Energy Sector, op. cit., s. 5.
- ³¹ Dále k tomu srov. Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia’s Oil Infrastructure* [on-line]. Washington: The Institute for Gulf Affairs, 27. 11. 2013 [cit. 3. 10. 2016]. Dostupné z <http://www.gulfinstitute.org/iga-report-reviewed-in-ahramonline/>.
- ³² Hamza, Khalid (2014): On Targeting the Achilles heel of Western Economies. *Resurgence*, 2014, Vol. 1, No. 1, s. 94–105.
- ³³ From the editor. *Resurgence*, 2015, Vol. 2, No. 2, s. 3.
- ³⁴ Ibrahim, Yahya (2014): From the editor. *Inspire*, Winter 2014, s. 4.
- ³⁵ Al-Murabit, Abd Allah (2014): A Message to our Muslim Brothers in America. *Inspire*, Fall 2014, s. 36–37.
- ³⁶ Scheuer, Michael (2006): Al-Qaeda and the Oil Target, op. cit.
- ³⁷ Cook, David (2008): *Oil and Terrorism*. Houston: Rice University. The James A. Baker III Institute for Public Policy, May 2008, s. 9–10.
- ³⁸ Scheuer, Michael (2006): Al-Qaeda and the Oil Target, op. cit., s. 3.

- ³⁹ Tamtéž, s. 9.
- ⁴⁰ Tamtéž.
- ⁴¹ Tamtéž.
- ⁴² Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, op. cit., s. 628.
- ⁴³ Johnston, Peter (2008): *Oil and Terrorism. Al Qaeda's Threat* [on-line]. Defence R & D Canada: Centre for Operational Research & Analysis, April 2008, s. 6 [cit. 3. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/oAuWQa>.
- ⁴⁴ Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia's Oil Infrastructure*, op. cit.
- ⁴⁵ Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, op. cit., s. 628.
- ⁴⁶ Například Ansar al-Džihád na Sinajském poloostrově či organizace Sit' Mohameda Džamála, která vznikla okolo roku 2000 a má vazby nejen na vrcholné představitele al-Káidy, ale také na AQIM a AQAP. Stejně tak sem patří Brigády Abdalláha Azzama.
- ⁴⁷ Dříve to byla např. militantní organizace Ansar Bait al Maqdis (ABM), která v listopadu 2014 slíbila věrnost Islámskému státu.
- ⁴⁸ Například Al-Gama'a al-Islamiyya.
- ⁴⁹ Cordano, Diego (2016): Terrorist threats to energy infrastructure in North Africa [on-line]. *African Defence Review* [cit. 3. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QDswDq>.
- ⁵⁰ V Egyptě vybuchl plynovod, podle televize to byl útok teroristů [on-line]. *iDNES.cz*, 5. 2. 2011 [cit. 3. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/B03s27>.
- ⁵¹ Cordano, Diego (2016): Terrorist threats to energy infrastructure in North Africa, op. cit.
- ⁵² Watanabe, Lisa (2015): *Sinai Peninsula – from Buffer Zone to Battlefield*. ETH Zurich: Center for Security Studies, February 2015, s. 2.
- ⁵³ Al Qaida attacks Sinai gas pipeline for fourth time this year [on-line]. *WorldTribune.com*, 28. 2. 2014 [cit. 3. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/AgrXn6>.
- ⁵⁴ K tomu dále srov. Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia's Oil Infrastructure*, op. cit.
- ⁵⁵ Dále k tomu např. srov. *Saudi Arabia* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 10. 9. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z: <http://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=SAU>.
- ⁵⁶ Tamtéž.
- ⁵⁷ Luft, Gal–Korin, Anne (2013): Terror's next target [on-line]. *The Journal of International Security Affairs* [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z: <http://www.iags.org/n0111041.htm>.
- ⁵⁸ Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia's Oil Infrastructure*, op. cit.
- ⁵⁹ *Egypt* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 2. 6. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=EGY>.
- ⁶⁰ Tamtéž.
- ⁶¹ Tamtéž.
- ⁶² Luft, Gal–Korin, Anne (2011): Terror's next target, op. cit.

- ⁶³ Jihad At Sea – Al Qaeda’s Maritime Front in Yemen [on-line]. *The Maritime Executive*, 25. 2. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/vvOBDp>.
- ⁶⁴ Karagiannis, Emmanuel (2014): *Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond*, op. cit., s. 627–628.
- ⁶⁵ Tamtéž, s. 6.
- ⁶⁶ Tamtéž.
- ⁶⁷ Tamtéž, s. 627.
- ⁶⁸ Japonský tanker poničil sebevražedný útočník, tvrdí odnož Al-Káidy [on-line]. *iDNES.cz*, 4. 8. 2010 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/kBa2sU>.
- ⁶⁹ *World Oil Transit Chokepoints* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 10. 11. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/cNOFjP>.
- ⁷⁰ Saudi-led coalition claims recapture of key Yemen oil terminal from Al-Qaeda [on-line]. *RT*, 26. 4. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/xjQzxL>.
- ⁷¹ Tamtéž, s. 48.
- ⁷² *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/SMCb2m>.
- ⁷³ Rasheed, Admed (2013): Gunmen attack Iraq’s Akkas gas field, three workers killed [on-line]. *Reuters.com*, 1. 4. 2013 [cit. 13. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/I2PeIT>.
- ⁷⁴ Rasheed, Admed (2013): Iraq says it averted al Qaeda tanker truck attack on major oil site [on-line]. *Reuters.com*, 30. 5. 2013 [cit. 13. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/OLtOI8>.
- ⁷⁵ Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia’s Oil Infrastructure* op. cit., s. 49.
- ⁷⁶ Tamtéž, s. 49.
- ⁷⁷ Pippard, Tim (2010): „Oil-Qaeda“: Jihadist Threats to the Energy Sector, op. cit., s. 8.
- ⁷⁸ Johnston, Peter (2008): *Oil and Terrorism. Al Qaeda’s Threat* [on-line], op. cit.
- ⁷⁹ Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia’s Oil Infrastructure*, op. cit., s. 47–48.
- ⁸⁰ Tamtéž, s. 48.
- ⁸¹ Is Oil the Next Front in Al-Qaida’s War? [on-line]. *Stockhouse.com*, 5. 8. 2013 [cit. 3. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/kS7Ghg>.
- ⁸² Yemen Says It Foiled Al-Qaeda Plot to Seize Oil Export Terminal [on-line]. *Bloomberg*, 7. 8. 2013 [cit. 3. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/DNqs47>.
- ⁸³ Al-Qaeda attack on Yemen oil refinery thwarted [on-line]. *Al Arabiya News*, 17. 2. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/I7Y59p>.
- ⁸⁴ Power line attacks leave Yemen in the dark [on-line]. *Al Jazeera*, 11. 6. 2014. [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/power-line-assault-plunge-yemen-into-darkness-201461164559672523.html>.
- ⁸⁵ Suspected al-Qaida attackers bomb oil pipeline in SE Yemen [on-line]. *Global Times*, 23. 7. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.globaltimes.cn/content/872262.shtml>.
- ⁸⁶ Yemen: Security Roundup 2000 GMT 31 December 2015 [on-line]. *OSC Summary*, 31. 11. 2015 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Incident-Summary.aspx?gtid=201512310010>.

- ⁸⁷ Qaeda militants blow up Yemen gas export pipeline: local officials [on-line]. *Reuters*, 5. 11. 2016 [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z <http://www.reuters.com/article/us-yemen-security-gas-idUSKBN13U2HA>.
- ⁸⁸ Koknar, Ali M. (2009): *The Epidemic of Energy Terrorism*. In: Luft, Gal–Korin, Anne (eds.): *Energy Security Challenges for the 21st Century*. California: ABC-CLIO, LLC, s. 23.
- ⁸⁹ Mochtár Belmochtár byl s největší pravděpodobností zabit v Libyi 14. 6. 2015.
- ⁹⁰ *Algeria* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 11. 3. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=DZA>.
- ⁹¹ Dále k tomu např. srov. Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia's Oil Infrastructure*, op. cit., s. 51.
- ⁹² BP gas plant hit in Algerian rocket attack [on-line]. *The Telegraph*, 18. 3. 2016 [cit. 13. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/OnFIPq>.
- ⁹³ Je salafistická islamistická militantní skupina, která vznikla v roce 2011.
- ⁹⁴ Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia's Oil Infrastructure*, op. cit., s. 52.
- ⁹⁵ Tamtéž.
- ⁹⁶ Tamtéž.
- ⁹⁷ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/2K2NpM>.
- ⁹⁸ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtid=201501310098>.
- ⁹⁹ *New Libyan Militia's Oil Strike Risks Wider Conflagration* [on-line]. International Crisis Group, 10. 3. 2017 [cit. 4. 4. 2017]. Dostupné z <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/new-libyan-militias-oil-strike-risks-wider-conflagration>.
- ¹⁰⁰ Al Qaeda has „continuing interest“ in attacking energy infrastructure [on-line]. *CNN*, 20. 5. 2011 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://www.uvm.edu/ieds/node/2>.
- ¹⁰¹ Dále k tomu srov. *Iraq; Libya* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 19. 11. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/j1gLkz>; *Algeria; Yemen* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 29. 9. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Qy8qor>; *Jordan* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, March, 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/IT8OU2>.
- ¹⁰² Tamtéž.
- ¹⁰³ Tamtéž.
- ¹⁰⁴ Tamtéž.
- ¹⁰⁵ Tamtéž.
- ¹⁰⁶ Koncem ledna 2017 došlo k vytvoření nové aliance povstaleckých skupin nazvané Haját Tahrír aš-Šám (Výbor pro osvobození Levanty), v jejímž čele stojí Fronta dobytí Sýrie (bývalá Fronta an-Nusra napojená na al-Káidu).
- ¹⁰⁷ Islamic State seizes oil field and towns in Syria's east [on-line]. *Reuters.com*, 3. 7. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Y7Yx4x>.

- ¹⁰⁸ *Jabhat Fatah al-Sham (Formerly Jabhat al-Nusra)* [on-line]. Stanford University: Mapping Militants Project, 25. 8. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Pdhffid>.
- ¹⁰⁹ K tomu dále např. slov. Sherlock, Ruth (2014): Syria's Assad accused of boosting al-Qaeda with secret oil deals [on-line]. *The Telegraph*, 20. 1. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QQMBw7>.
- ¹¹⁰ *Operatives from the Al-Nusra Front, Al-Qaeda's branch in Syria, together with other rebel organizations, have taken over the large oil field in Deir ez-Zor* [on-line]. Spotlight on Global Jihad. The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, 3. 12. 2013 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://www.terrorism-info.org.il/en/article/20599>.
- ¹¹¹ Dále k tomu slov. Lust, Ellen (ed.) (2017): *The Middle East*, 14th Edition. London: Sage Publication, s. 801; Tichý, Lukáš (2016): Teroristické útoky na energetický sektor jako strategie al-Káidy v oblasti Blízkého východu a severní Afriky. *Obrana a strategie*, Vol. 16, No. 2.
- ¹¹² IS takes control of all main Syria oil fields [on-line]. *Greater Kashmir*, 5. 7. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/TJsGaF>.
- ¹¹³ Islamic State seizes oil field and towns in Syria's east [on-line]. *Reuters.com*, 3. 7. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Y7Yx4x>.
- ¹¹⁴ Teroristé z Fronty an-Nusra při rafinaci ropy a benzínu používají především primitivní, improvizovaná zařízení, která způsobují vážné znečištění ovzduší.
- ¹¹⁵ Dále k tomu slov. Syrian Army Targets Terrorists' Oil Tankers in Idlib Province [on-line]. *FARS News Agency*, 25. 5. 2016 [cit. 5. 9. 2016]. Dostupné z <http://en.farsnews.com/news-text.aspx?nn=13950305000190>.
- ¹¹⁶ Yemen's al-Qaeda seized airport, oil terminal in south [on-line]. *Press TV*, 6. 4. 2015. [cit. 5. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/wewodL>.
- ¹¹⁷ Saudi-led coalition claims recapture of key Yemen oil terminal from Al-Qaeda [on-line]. *RT*, 26. 4. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/xjQzxL>.
- ¹¹⁸ Tamtéž.
- ¹¹⁹ Tamtéž.
- ¹²⁰ Al Qaeda still reaping oil profits in Yemen despite battlefield reverses [on-line]. *Reuters.com*, 27. 5. 2016 [cit. 5. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/NnVqrl>.
- ¹²¹ *Syria* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 24. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=SYR>.

4. Islámský stát a teroristické útoky na energetický sektor

Stejně jako v předchozí části, i v tomto případě se nejprve zaměříme na charakteristiku militantní islamistické organizace Islámský stát. Následně se budeme věnovat významu energetiky a útoků na sektor energetiky pro strategii Islámského státu na pozadí vlivu racionalismu a islámu. V poslední části se zaměříme na analýzu útoků IS cílených na energetický sektor ve vybraných zemích oblasti MENA a jejich vlivu na energetickou bezpečnost.

4.1 Charakteristika organizace IS

Islámský stát je radikální džihádistická organizace původem z Iráku, která nejprve v letech 1999–2004 působila pod názvem Džamáa at-Tavhíd wa-al-Džihád (Organizace pro monoteismus a džihád), poté jako al-Káida v Iráku (2004–2006) pod vedením Jordánce Abú Mus'aba az-Zarkáviho a po jeho smrti v roce 2006 se následně pod vedením jeho nástupců, tj. Abú Hamzy al-Muhajira a Abú Omara al-Bagdádího, přejmenovala na Islámský stát v Iráku (2006–2013). Islámský stát v Iráku od roku 2010 vedl Abú Bakr al-Bagdádí, který v dubnu 2013 přejmenoval organizaci na Islámský stát v Iráku a Levantě (ISIL) nebo také Islámský stát v Iráku a Sýrii, a tím odstartoval její působení v Sýrii. Od začátku roku 2014 zahájil ISIS svoje operace i v Iráku. Tam nejprve získal část provincie Anbár s městy Ramádí a Fallúdža a v polovině června 2014 dobyl po bojích s demoralizovanou a špatně vycvičenou iráckou armádou také Mosul a Tikrít a další města na severu země. 29. 6. 2014 vyhlásil ISIS na dobytých územích Iráku a Sýrie chalífát a změnil svůj název na Islámský stát.¹

Vůdcem IS a zároveň chalífou je al-Bagdádí, jemuž jsou bezprostředně podřízeni dva zástupci, jeden pro území v Sýrii a druhý pro Irák.² Al-Bagdádí má k dispozici kabinet s ministry, z nichž každý má jasně vymezenou roli a přenesené působnosti. Finance (energetika), doprava, bezpečnost a vězení jsou hlavní oblasti, které mají své ministerstva, resp. ministry. Stejně tak je zřízena funkce ministra, jenž má na starosti péči o potřeby zahraničních bojovníků džihádu. Vedle toho je IS řízen sofistikovanou hierarchií velitelů, z nichž každý má své specifické oblasti odpovědnosti.³ Islámský stát tak není jen islamistická teroristická skupina, ale jde o politickou a vojenskou organizaci.

Zároveň IS, který si nárokuje náboženskou autoritu nad všemi, především sunnitskými muslimy na světě, představuje náboženskou organizaci, jejíž ideologie je založena na kombinaci salafismu/wahhábismu a džihádu. Pro IS pak neexistuje žádný rozdíl mezi náboženstvím a státem a realizuje přísnou interpretaci islámu a islámského práva *šaría*, přičemž je nechvalně proslulý násilím páchaným na obyvatelstvu, zejména jiného náboženství než je sunnitský islám.⁴

Politickým cílem Islámského státu je založit chalífát na územích Iráku a Levanty (dřívější geografické označení zahrnující Sýrii, Palestinu, Jordánsko a Libanon), či dalších zemí, které byly někdy v historii pod muslimskou vládou. Své plány spojené s formováním chalífátu IS podrobně rozpracoval v prvním čísle anglicky psaného propagandistického časopisu *Dabiq* z 5. 7. 2014, přičemž praktické úkoly spojené s obnovou chalífátu jsou založení, vybudování, zachování a obrana společenství věřících v zemi získané prostřednictvím vojenského dobytí.⁵ Jinak řečeno, politická vize islámského chalífátu je podle IS realizována v prvé řadě zavedením kontroly nad ovládaným územím, „zasazením vlajky“ a vytvořením funkční vlády, která bude na oplátku legitimizovat náboženskou autoritu. Zároveň podle IS by se chalífát měl dále teritoriálně rozšiřovat.

Islámský stát založil svoje oficiální pobočky v Libyi, Egyptě (Sinajský poloostrov), Saúdské Arábii, Jemenu, Alžírsku, Afghánistánu, Pákistánu, Nigérii a na severním Kavkaze. Mimo Irák a Sýrii ovládá IS území pouze na Sinaji, v Afghánistánu a Libyi. Má také členy v Maroku, Jordánsku, Libanonu, Turecku a Izraeli, ale nemá oficiální pobočky v těchto zemích. Území rozděljuje na *wiláját* – provincie. Například libyjská odnož Islámského státu – Provincie Libye (*Wilayah Barqa*), která byla založena 13. 11. 2014, působí

v Libyi už několik let a postupně si zde vybudovala poměrně dobré zázemí. Následně Abú Bakr al-Bagdádí oznámil vytvoření tří poboček IS-Provincie Libye: Kyrenaika na východě, Fezzan na jihu a Tripolitania na západě. V květnu 2017 byl IS přítomen v centrální části severní Libye v oblasti táhnoucí se západně podél pobřeží od města Bani Walid, které částečně ovládá přes Abu Grein, okolí města Syrta, jež ztratil v prosinci 2016, až na východ k pouštnímu městu Nufaliya. Zároveň IS kontroluje některé části města Benghází, které představuje jeho hlavní sídlo v Libyi, a své operační buňky má i ve městě Sabratha v severozápadní části Libye.

Podobně Islámský stát – Provincie Sinaj (IS-SP, *Wilayah Sinai*) je pobočkou IS, aktivní v Egyptě na Sinajském poloostrově. Skupina vznikla 13. 11. 2014 poté, co sinajská odnož al-Káidy, Ansar al-Bait Maqdis, slíbila věrnost vůdci IS, Abú Bakr al-Bagdádímu. Skupina IS-Provincie Sinaj má kolem 1000–2000 bojovníků a frakce skupiny působí také v Pásmu Gazy, kde je označována jako IS v Gaze.

Alžírská provincie Islámského státu – Jund al-Khilafah (Vojáci chalífátu v Alžírsku) je alžírská militantní skupina, která byla frakcí AQIM do září 2014, kdy její vůdce Chálíd Abú Sulejmán (známý spíše jako Abdelmalek Gouri) slíbil věrnost vůdci Islámského státu. Po jeho smrti, když byl zabít alžírskými ozbrojenými silami v prosinci 2014, skupina Jund al-Khilafah částečně utlumila svoji činnost.

Islámský stát – Provincie Chorasán (IS-K, *Wilayah Khorasan*) je pobočkou IS působící v Afghánistánu a Pákistánu. Islámský stát oznámil vznik této skupiny v lednu 2015 a do jejího vedení jmenoval bývalého člena Talibánu Hafize Sá'ida Chána a bývalého velitele afghánského Talibánu Abdula Raufa Alizu jako jeho zástupce. Oba velitelé v letech 2015–2016 zemřeli při amerických náletech a aktuální vůdce IS – Provincie Chorasán není v současné době zatím znám.

A konečně Islámský stát – Provincie Jemen (IS-PY, *Wilayah al-Jemen*) je pobočkou IS, aktivní v Jemenu. Islámský stát oznámil vznik této skupiny 13. 11. 2014. Organizační struktura Provincie Jemen je rozdělena podle zeměpisných oblastí na základě dílčích celků, přičemž nejméně sedm samostatných *sub-wiláját* je pojmenováno dle stávajících správních divizí Jemenu.⁶

Jak vyplývá z druhého čísla časopisu *Dabiq*, zveřejněného 28. 7. 2014, IS plánuje ovládnutí Levanty a osvobození posvátných míst, jako je Mekka, Medína či Jeruzalém, což ve svém důsledku předpokládá dobytí Saúdské Arábie

a Izraele.⁷ V neposlední řadě IS v tomto čísle časopisu *Dabiq* odkazuje na budoucí útoky proti Západu prohlášením, že „džihádisté napadnou Řím a pak [...] si ho podmaní“.⁸ To znamená, že konečným cílem IS je globální válka, nikoliv jen omezený konflikt ve snaze o ovládnutí Iráku a Sýrie.

4.2 Význam energetiky a teroristických útoků na sektor energetiky pro IS

K naplnění tohoto záměru publikoval IS v listopadu 2014 v pátém čísle časopisu *Dabiq* svoji strategii nazvanou „přetrvávající a expandující“, která spočívá v naplnění dvou souběžných cílů.⁹ Zatímco první cíl podporuje obranu uvnitř Iráku a Sýrie, druhý cíl usiluje o expanzi chalífátu, přičemž IS rámuje svou strategii napříč třemi geografickými okruhy: (a) vnitřní okruh v Iráku a Sýrii, (b) blízké zahraničí zahrnující širší pojetí oblasti MENA a (c) dálné zahraničí v Evropě, Asii a USA. Tento strategický rámec IS odpovídá kampani se třemi nadřazenými cíli: (a) bránit se doma v Iráku a Sýrii, (b) rozšířit regionálně operace a (c) narušovat a rekrutovat v globálním měřítku.¹⁰

V kontextu této strategie pak energetika a s ní spojené útoky na energetický sektor zaujímají významné místo, přičemž „energetickým“ zájmem Islámského státu je zaprvé, efektivní využívání stávajících ropných a plynových polí na území Sýrie a Iráku a jejich další rozšiřování, např. na území Libye, zadruhé, zvyšování produkce ropy a plynu a financování organizace z prodeje této ropy a zemního plynu, a zatřetí, pomocí zabírání a ovládání nových ropných a plynových polí a útoků na přepravní infrastrukturu ekonomicky potrestat a poškodit Západ a své nepřátele. Jinak řečeno, v rámci energetické strategie IS vidí džihádisté ropu a v omezené míře také zemní plyn jako hlavní pilíř pro svoji vizi Islámského státu. Zároveň *šúra* (rada) IS identifikovala ropu (a zemní plyn) jako zásadní nástroj pro přežití povstání, a co je daleko důležitější, také jako nástroj financování ambicí na vytvoření a rozšíření chalífátu.

Přestože ropa nebo plyn nejsou zásadním způsobem zastoupeny v několika málo vystoupeních a kázáních Abú Bakra al-Bagdádího, lze v těchto projevech a dokumentech nepřímou nalézt odkaz na význam (energetických) zdrojů pro Islámský stát. Například ve videonahrávce IS z 29. 6. 2014 je zmínka, že „musíme využívat bohatství naší země“, ¹¹ což je možné chápat

i jako nerostné bohatství, tj. ropu a plyn. Podobně al-Bagdádí v jednom ze svých poselství z května 2015 jasně zdůraznil, že je potřeba vyhnat „křížáky a Židy, kteří plundrují naše bohatství a zdroje“ [ropa a plyn – pozn aut.], jež „patří ummě“, která „by je měla používat“, proto „my bráníme tebe, tvoji čest a tvoje bohatství“.¹² Vedle toho al-Bagdádí v jedné z prvních videonahrávek z listopadu 2014 zdůraznil, že „Židé se bojí o svoji ekonomiku, bojí se našeho bohatství, které plundrovali, rozkrádali a vysávali“.¹³ Tímto bohatstvím je možné opět rozumět ropu a plyn, které „představuje slabost Židů a křížáků“,¹⁴ což lze vidět jako výzvu k útokům vůči Západu s cílem poškodit jeho ekonomiku. Tento postoj potvrdil al-Bagdádí již dříve ve svém *Poselství mudžahedínům a muslimské ummě v měsíci ramadán* z 1. 7. 2014, kde zopakoval křivdy, kterých se západní státy dopustily, když „plundrovaly bohatství a zdroje muslimů“, a vyzval k terorismu, který „poukazuje na Alláhovy zákony k ospravedlnění“,¹⁵ což vytváří základ mj. i pro strategii teroristických útoků na energetický průmysl ze strany Islámského státu. Naopak v poselství s názvem *To je to, co nám Alláh a Jeho posel slíbil* z 2. 11. 2016 al-Bagdádí varoval před nebezpečím využití (nerostného) bohatství ze strany Západu proti muslimům, kdy „nepřátelé Alláha – Židé, křesťané, ateisté [...] odpadlíci víry [...] – věnovali své bohatství [myšlena ropa, kterou získali v islámském světě – pozn. aut.], armády a vozidla k vedení války proti muslimům [...]“.¹⁶

Stejně jako al-Bagdádí se opakovaně vyjádřil i Abú Muhammad Adnání, dřívější mluvčí Islámského státu, když upozornil na zranitelnost Západu v podobě jeho závislosti na ropě, „křížáci jsou financováni vaším bohatstvím a jsou poháněni vaší ropou, což je činí zranitelné“.¹⁷ Adnání proto nepřímou vyzval k útokům na přepravní trasy a infrastrukturu dopravující ropu na Západ a zastavení zásobování ropou západního světa muslimskými státy, protože „to povede ke kolapsu Američanů a jejich spojenců, kteří jsou živeni vaší ropou“¹⁸ a budou pak „muset za to platit velkou cenu, až jejich ekonomiky začnou kolabovat“.¹⁹ Po Adnáního smrti²⁰ se novým mluvčím IS stal Abú Hasan Muhadžir, který např. ve svém poselství s názvem *A budete pamatovat, co pravím vám* z prosince 2016 vyzval k džihádu a k „podpoře Alláhových bojovníků všemi zdroji“, ²¹ tj. i pomocí ropy, která bude použita jako politická zbraň vůči Západu.

V projevech a kázáních Abú Bakra al-Bagdádího a částečně i Abú Muhammada Adnáního a Abú Hasana Muhadžira je tak patrný zejména vliv

sunnitského učenice Taqwí ad-Dín an-Nabháního, podle kterého veřejný majetek, jako jsou např. ropa a zemní plyn, musí být využit k dosažení hospodářského pokroku pro *ummu*. Nicméně odkazováním na potřebu získání plné kontroly ropy a plynu v muslimských zemích v zájmu a ve prospěch *ummy* se oba představitelé IS snažili především ospravedlnit vlastní využívání ropy a plynu na území Iráku a Sýrie ovládané Islámským státem. Zároveň vystoupení al-Bagdádího, Adnáního a Muhadžira jsou v souladu s názorem sunnitského náboženského vůdce Júsufa al-Karadávího, který obhajoval využívání ropy jako politické zbraně vůči Západu, když tito představitelé IS opakovaně vyzývali k zastavení exportu ropy do západních zemí s cílem poškodit jejich ekonomiku.

O důležitosti energetiky a teroristických útoků na energetický sektor pro strategii IS svědčí dále skutečnost, že ve všech patnácti číslech časopisu *Dabiq* je opakovaně ve vybraných článcích zmíněna ropa nebo plyn. Ve většině případů jde o články oslavující dobytí ropného nebo plynového pole či rafinerie v Iráku a Sýrii, nebo vyzývající k útokům na energetickou infrastrukturu, např. „v Iráku, který je druhý největší exportér ropy po Saúdské Arábii, přerušil Islámský stát dodávky ropy [...] zatímco nigerijská produkce je zasažena ze strany tamních mudžahedínů“²² či „mudžahedíni uskutečnili v Sýrii útok na plynové pole Mahar severozápadně od Tadmur. Ovládli polovinu plynového pole a zabili několik nevěřících.“²³ Pozici Islámského státu k energetice a teroristickým útokům na energetický sektor jasně vyjádřil Abú Nabíl al-Anbari,²⁴ vůdce IS v Libyi, v jednom z rozhovorů pro jedenácté číslo časopisu *Dabiq* z 9. 8. 2015: „Libye má velký význam pro muslimskou ummu, protože je v Africe a sousedí s jižní Evropou. Obsahuje také studnici (energetických) zdrojů, které nemohou vyschnout. Všichni muslimové mají právo na přístup k těmto zdrojům. [Libye – pozn. aut.] je také vstupní branou do africké pouště táhnoucí se k řadě afrických zemí. Je důležité si uvědomit, že o libyjské zdroje mají zájem i západní země, které řadu let spoléhají na libyjskou ropu a zemní plyn. Kontrola Islámského státu nad touto oblastí povede k ekonomickým poruchám a přerušení dodávek ropy a plynu zejména do Itálie a ostatních evropských států.“²⁵

Stejně tak se v *Dabiqu* objevily články upozorňující na nerostné bohatství a obhajující využívání ropy k financování IS. Například v jednom článku obsaženém v šestém čísle z 29. 12. 2014 obhazuje jeho autor rozhodnutí IS razit vlastní měnu ve formě zlatých dinárů a stříbrných dirhamů, přičemž

zdůrazňuje potřebu přechodu od platby za ropu v dolarech, jako nestabilní měně, ke směně ropy za zlato.²⁶ Tato představa byla dále rozpracována během 55minutového videa s názvem *Dědictví Prorokovy metodologie* z konce srpna 2015, jehož hlavním poselstvím byla výzva „k návratu před petrodolarovou ekonomikou, kde pouze zlato kupovalo ropu“.²⁷ I v tomto případě Islámský stát navázal na myšlenky an-Nabháního, který již dříve jasně navrhl, aby islámské země prodávaly ropu pouze za zlato a v opačném případě, tj. pokud nebude zaplacená zlatem, tento prodej ropy omezily.

V neposlední řadě se ústřední role energetiky, zejména ropy a plynu, odráží i ve stavu mocenské struktury IS. Jestliže Abú Bakr al-Bagdádí ukázal ochotu přenést odpovědnost na své podřízené a z větší části se tak spoléhá na regionální guvernéry (*wallis*), kteří spravují území podle pouček stanovených centrální *šúrou*, což vytváří výrazně decentralizovaný přístup IS k ovládaným územím, v případě nerostného bohatství je tomu jinak. Ropa a plyn, společně s náboženskými a vojenskými operacemi a jejich sofistikovanými mediálními výstupy, jsou centrálně řízeny nejvyšším vedením, které jako jediné rozhoduje o jejich následném využití.²⁸

Hlavním zájmem energetické strategie IS, jenž se pokouší spustit svůj vlastní ropný průmysl způsobem podobným národním či mezinárodním ropným korporacím, je snaha o maximální využití energetického bohatství na svém území, které představuje důležitý zdroj jeho příjmů (méně jak 25 % z celkových výše příjmů a jeho význam klesá, viz níže). Tato vize energetické strategie byla patrná již od počátku, kdy nejprve ISIS/ISIL a později IS začal ovládat území Iráku a Sýrie, čímž si organizace zajistila kontrolu nad řadou syrských a iráckých ropných nalezišť a plynových polí. Během roku 2014 pak Islámský stát ovládal více jak 60 % syrské produkce ropy a necelých 10 % produkce ropy v Iráku na přibližně 20 ropných polích s celkovou kapacitou mezi 80 000 a 120 000 barelů ropy za den, kterou prodával za cenu kolem 25–50 USD za barel při v té době aktuální ceně mezi 60–80 USD za barel.²⁹ Podle odhadů americké vlády generovaly ropné transakce v té době kolem 2 až 4 mil. USD za den, což znamená roční zisk mezi 730 až 1460 mil. USD pro IS za prodej ropy. Islámský stát získal kontrolu také nad několika plynovými poli v Sýrii a Iráku s teoretickou celkovou těžbou kolem 35 mil. m³ plynu za den, z jehož prodeje IS mohl získat od 489 do 979 mil. USD ročně.³⁰

S cílem oslabit IS a omezit finanční příjmy z prodeje ropy a plynu, podnikly Spojené státy a jejich spojenci od roku 2014 do současnosti více jak 1000

leteckých útoků proti energetickým cílům, tj. mobilním rafineriím, ropné infrastruktuře, ale z počátku ignorovaly pašerácké trasy a tankery, kterými byla ropa pašována. Nicméně v poslední době se tento postoj změnil a spojenci zničily na stovky tankerů s ropou. V listopadu 2015 zničily např. letecké útoky USA v rámci „Operace Přílivová vlna II“ více jak 116 tankerů a cisteren s ropou, a jenom 6. 9. 2016 zlikvidovala Spojenými státy vedená koalice pomocí leteckých útoků dalších nejméně 13 tankerů a cisteren s ropou.

Podobně Ruská federace provedla od 30. 9. 2015, kdy došlo k vojenské intervenci do Sýrie, více jak 1000 leteckých útoků na energetické cíle IS. Při těchto útocích, zejména v Sýrii, bylo zničeno kolem 32 ropných komplexů, asi 11 mobilních rafinerií, 23 ropných čerpacích stanic a více jak 1100 kamionů přepravujících ropu a ropné produkty.

V důsledku leteckých úderů ze strany Spojených států v rámci „Operace Přílivová vlna II“ zahájené na podzim 2015, Ruské federace a jejich spojenců na energetický průmysl, tj. naleziště ropy a zemního plynu, energetickou infrastrukturu, mobilní rafinerie, pašerácké distribuční trasy a ropná a plynárenská zařízení, současně s postupem irácké a syrské armády na svém území, došlo k zpětnému ovládnutí některých ropných a plynových polí držených Islámským státem a oslabení jeho těžby ropy a zemního plynu.³¹ Přesto Islámskému státu zůstala na přelomu let 2015 a 2016 na dobytých územích Iráku a Sýrie řada plynových a především ropných polí, zejména na východě Sýrie a severovýchodě Iráku, na kterých IS i nadále těžil ropu s produkcí kolem 30 000–40 000 barelů denně.

Islámský stát tak na začátku roku 2016 stále kontroloval asi 253 vrtů, z nichž 161 bylo v provozu. Pracovalo na nich 257 inženýrů a 1107 dělníků.³² Ropu pak Islámský stát prodával za cenu mezi 20 až 35 USD za barel, ale i za 45 USD za barel, a to za vysoce kvalitní syrskou ropu z pole Omar nebo v důsledku získání místního trhu ve válečných severních a východních oblastech Sýrie při současné ceně kolem 44 USD za barel. Radikálové z IS pak na začátku roku 2016 vydělávali prodejem ropy asi 1 až 1,5 mil. USD za den, což je kolem 400 až 500 mil. USD za rok.³³

Nicméně produkce ropy a příjmy z jejího prodeje během první poloviny roku 2016 neustále klesala.³⁴ Na konci roku 2016 ovládal Islámský stát již méně jak 10 ropných polí s kapacitou kolem 20 000–25 000 barelů ropy za den. S tím došlo také k poklesu finančních příjmů z prodeje ropy, které ve druhé polovině roku 2016 činily pouze 0,5 mil. USD za den, tj. přibližně

150–200 mil. USD za rok.³⁵ Následující tabulka č. 4 srovnává počet nalezišť ropy, resp. ropných polí, produkci ropy, cenu prodávané ropy a příjem z prodeje ropy Islámského státu v letech 2014 až 2016.³⁶

Tabulka 4:
Srovnání nalezišť, produkce a příjmů z prodeje ropy IS
v letech 2014 až 2016

Kritérium	2014	2015	2016
Naleziště ropy	20–25 ropných polí	10–11 ropných polí	Méně než 10 polí
Produkce ropy v barelech za den	80 000–120 000 barelů za den	30 000–40 000 barelů za den	20 000–25 000 barelů za den
Cena za prodávaný barel ropy/světová cena za barel ropy	25–50 USD za barel / 60–80 USD za barel	20–35 až 45 USD za barel / 44 USD za barel	20–25 / cca 50 USD za barel
Příjem z prodeje ropy za den/rok	2–4 mil. USD za den / 730–1460 mil. USD za rok	1–1,5 mil. USD za den / 400–500 mil. USD za rok	asi 0,5 mil. USD za den / 150–250 mil. USD za rok

Zdroj: sestaveno autorem dle Harrell, Peter E. (2015): *Testimony before the U. S. Senate Committee on Energy and Natural Resources. Hearing to examine terrorism and the global oil markets* [on-line]. Center for a New American Security, 10. 12. 2015, s. 2–5 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/4eeUfG>; Solomon, Erika et al. (2016): *Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil* [on-line]. *The Financial Times*, 29. 2. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/>; Wintour, Patrick (2016): *Oil revenue collapse means Isis reliant on Gulf funds, inquiry hears* [on-line]. *The Guardian*, 8. 3. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/CDnhT1>; The Business of ISIS [on-line]. *The Huffington Post.com*, 24. 7. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/v8m42Y>.

Vlastněním ropných a plynových polí na ovládaných územích a jejich využíváním k vlastnímu prospěchu se Islámský stát dostává do rozporu se sunnitským islámem, a to v několika oblastech. Zaprvé, podle malikovské školy nemohou minerály, včetně ropy a plynu, být soukromě vlastněny, což IS naopak realizuje. Zároveň, i když podle hanafijské školy sice energetické zdroje mohou být soukromě vlastněny, musí se z nich ale platit daně státu. To ovšem IS nepraktikuje. Zadruhé, využíváním ropy a plynu pak IS preferuje „energii z pekla“ na úkor „energie z nebe“, přitom dle I. Abdul-Matina přikazuje islám využívat energii šetrnou k životnímu prostředí. A konečně zatřetí, i když představitelé IS ovládnutí části ropných a plynových polí v Sýrii a Iráku

ospravedlňují zájmem *ummy*, ve skutečnosti sledují vlastní prospěch, čímž se v realitě dostávají do rozporu s názorem Taqwí ad-Dín an-Nabháního, podle kterého nerostné bohatství patří společnosti věřících, a stát má na starosti pouze jeho správu a rozvoj.

To je dále patrné na probíhajícím procesu, kdy převážná část ropy vyprodukovaná na území Islámského státu pokrývá vlastní spotřebu kontrolovaného území. To znamená, že IS těží především z využívání vlastní ropy a ropných produktů, které ovládá, nebo získává finanční příjmy z prodeje ropy místním spotřebitelům.

Poté, co Islámský stát v roce 2015 ztratil iráckou rafinerii Bajdži, viz níže, neovládá v současné době již žádnou. Namísto toho se spoléhá na primitivní mobilní rafinerie, které jsou schopné rafinace asi 1000 litrů ropy denně. Většinu své ropy prodává IS nezávislým obchodníkům na ropných polích. Ve vysoce organizovaném systému pak syrští a iráčtí kupující přijedou se svými kamiony přímo na ropná pole a nakupují surovou ropu. Jakmile je ropa rafinována, je koupena nebo pořízena prodejci na trzích v celé Sýrii a Iráku.³⁷ Zbývající část příjmů IS z ropy pochází z prodeje směřovaného přes prostředníky (pašeráky), jež přepravují kamiony s objemem kolem 150 barelů ilegální ropu a ropné produkty na prodejní místa za přibližně 60 až 100 USD za barel konečným uživatelům na území, které IS ovládá, nebo do jeho blízkého okolí.³⁸ Tyto toky příjmů mohou také zahrnovat přečerpávání ropy Islámského státu k vývozu nebo dovozu ropných produktů do/z Iráku a Sýrie, přičemž z těchto dvou zemí, zejména přes severní kurdskou oblast v Iráku a severozápadní hranici Sýrie, je ropa dále pašována do okolních států,³⁹ zejména Turecka, Jordánska a Íránu. Ropa z ropného pole Qayara poblíž Mosulu na severu Iráku byla např. až do července 2016 často pašována do Turecka, odkud byla podle mnoha odhadů dále přepravována na západní trhy, a to jak v Evropě, tak dokonce i v USA.

Samotní pašeráci jsou nezávislí provozovatelé a nejsou součástí IS. Síť pašování ropy pak sahá až do dob vlády Saddáma Husajna, kdy byly na Irák uvaleny sankce ze strany OSN na vývoz ropy. Islámský stát tak síť k pašování ropy nevytvořil, ale pouze využil tu existující.

Vedle ropy usiluje IS také o ovládnutí nalezišť zemního plynu a jeho prodej. Obecně se předpokládá, že zájem IS při obsazování plynových polí je veden touhou získat prodejné přírodní zdroje, a to způsobem jako v případě využití ropných polí v oblastech, které má pod kontrolou. Nicméně na rozdíl

od ropy, jež může být očištěna pomocí primitivních procesů v provizorních zařízeních a následně přepravována cisternami a kamiony, zemní plyn vyžaduje daleko více sofistikované zařízení pro čištění plynu a specializované potrubí pro jeho dopravu.

V energetické strategii IS je následně patrná určitá ambivalence. Na jedné straně pro IS jako globální teroristickou, ale i militantní, politickou a náboženskou organizaci představuje energetika klíčovou oblast jeho strategie a jednání založené na islámu a v souladu s racionalismem, přičemž dochází k rozhodování ve jménu islámu z racionálních důvodů. Zprvče, IS věří, že náboženství musí diktovat každý aspekt soukromého i veřejného života. Islámský stát proto výrazně spoléhá na islámské zdroje, aby si zajistil legitimizaci svých kampaní a zájmů, včetně vlastního práva na využívání energetických zdrojů, zejména ropy na ovládaných územích, které jsou tak běžně podporovány verši z koránu a *hadísy* tvořícími hlavní pramen *sunny*. Zároveň IS věří, že má posvátnou misi v životě, vývoji nebo tvorbě politické reakce na energetické problémy, což je víc než jen náboženskou povinností. Zadržte, tvorba a podpora energetické agendy ze strany IS slouží jako cenná politická zbraň proti Západu a jeho hlavním spojencům na Blízkém východě, zejména Izraeli. Velká spotřeba energetických zdrojů ze strany západních ekonomik je IS interpretována jako pouhý důsledek jejich chamtivosti a nezodpovědnosti. Nicméně tato situace je zároveň využívána jako argument, že západní hlad po ropě dal vzniknout neoimperialistické politice namířené proti muslimskému světu, a proto využívání energetických zdrojů musí zůstat v rukou muslimů za každou cenu. V tomto ohledu je racionálním instrumentálním cílem IS především snaha přesvědčit sunnitské muslimy o správnosti svých teroristických útoků na energetický sektor jako nástroj boje proti Západu, přičemž instrumentálním motivem v souladu s islámem je úsilí IS získat k této činnosti podporu sunnitských muslimů po celém světě.

Na druhé straně Islámský stát ve své energetické strategii rozhoduje racionálně v rozporu se sunnitským islámem, který je zneužíván k ospravedlnění racionálního jednání. Kromě sporné otázky „soukromého“ vlastnictví nerostného bohatství na ovládaných územích a sledování vlastních energetických zájmů, postupuje IS proti zásadám sunnitského islámu, když dle požadavku al-Karadávího nepoužívá všechny peníze z prodeje ropy v zájmu chudých muslimů a dalších sociálně potřebných skupin, ale naopak tyto peníze z ropy využívá k vlastnímu prospěchu. Zároveň v rozporu s těmito požadavky

jsou pak především samotné teroristické útoky proti ropným a plynovým polím a na energetický průmysl a infrastrukturu, jejichž zničením IS poškozují veřejný majetek, který má sloužit ku prospěchu *ummy*, jak to např. vyjádřil Taqwí ad-Dín an-Nabhání. To znamená, že základním cílem IS ve jménu islámu je vytvoření islámského chalífátu a jeho další rozšiřování mimo oblast MENA, kdy tato expanze je doprovázena procesem zabírání a fyzického ovládnutí energetického sektoru na území okupovaného státu. Základním motivem IS v souladu s racionalismem je snaha využít energetické bohatství daného státu k financování vlastní teroristické činnosti.

Islámský stát pak ve své energetické strategii spoléhá na metodu „užití nebo hrozby násilí“, která je zároveň základním pilířem jeho terorismu zaměřeného na útoky proti energetickému sektoru, jenž se projevuje ve třech směrech. Zaprvé, džihádisté IS útočí na ropná a plynová pole, přepravní infrastrukturu a energetická zařízení s cílem je fyzicky ovládnout, přičemž hlavním motivem je snaha využít tento energetický potenciál pro financování vlastní organizace a její teroristické a militantní činnosti. Zadruhé, džihádisté IS útočí na ropná a plynová pole, přepravní infrastrukturu a energetická zařízení s cílem poškodit energetický průmysl daného státu, kdy hlavním motivem je snaha přerušit dodávky ropy a zemního plynu do západních zemí, poškodit jejich ekonomiku či omezením exportu energetických dodávek zvýšit ceny ropy, nebo dokonce zapalovat ropná a plynová pole jako krycí manévry při ústupu. Zatřetí, radikální bojovníci IS útočí na energetický sektor, berou rukojmí či unášejí zahraniční pracovníky s cílem destabilizovat postavení svého nepřítele nebo potrestat nepřátelský stát za jeho politiku vůči Islámskému státu, získat výkupné nebo přitáhnout na sebe pozornost, přičemž hlavním motivem bývá snaha poškodit důvěryhodnost konkrétního státu, který není schopen zajistit bezpečnost.

4.3 Příklady teroristických útoků na energetický sektor ze strany IS ve vybraných zemích oblasti MENA

Následující část monografie se věnuje konkrétním projevům, resp. příkladům teroristických útoků na energetický průmysl a doprovodné kriminální činnosti, jejich hlavními cíli a motivy, ale i dopady na energetickou bezpečnost. Terorismus cílený na sektor energetiky Islámský stát v oblasti Blízkého

východu a severní Afriky realizuje zejména v Iráku, Sýrii, Libyi a Egyptě, přičemž současně s tím je výběr těchto čtyř zemí oblasti MENA ovlivněn několika faktory. Zaprvé, ve všech těchto státech ovládá Islámský stát části jejich území (Irák a Sýrie) nebo se o to pokouší (Libye, Egypt). Zadruhé, Irák, Egypt a Libye jsou velmi bohaté země na ropu a zemní plyn. V případě Sýrie jsou zásoby ropy a plynu spíše omezené. Zatřetí, s výjimkou Iráku, Sýrie, Egypta a Libye nejsou na území jiných států oblasti MENA prozatím potvrzeny teroristické útoky ze strany IS zaměřené na energetický sektor. Začtvrté, ve všech těchto zemích buď došlo k západní vojenské intervenci (Irák 2003 a Libye 2011) nebo v současné době probíhá občanská válka (Sýrie a Libye) či se dlouhodobě vypořádávají s důsledky vojenské intervence (Irák), nebo arabského jara (Egypt), což IS usnadňuje situaci při cílení teroristických útoků na energetický sektor.

Určitým problémem, stejně jako u předchozí kapitoly, je dostupnost informací k jednotlivým teroristickým útokům na ropná a plynová pole, energetický průmysl, přepravní energetickou infrastrukturu, ropné rafinerie a závody na zpracování zemního plynu a jejich celkovému počtu společně s doprovodnou kriminální činností ze strany IS v Iráku, Sýrii, Egyptě a Libyi. Uvedené příklady teroristických útoků zaměřených na energetický sektor a s nimi spojená další nezákonná činnost ze strany IS ve zvolených zemích MENA pak reprezentují pouze určitý vzorek případů k pochopení cílů a motivů jednání IS v Iráku, Sýrii, Egyptě a Libyi.

4.3.1 Irák

V Iráku útočí Islámský stát na ropná a plynová pole, ropné rafinerie, závody na zpracování plynu minimálně ze dvou důvodů. Zaprvé, ve snaze ovládnout irácký sektor energetiky. Zadruhé, ve snaze poškodit energetický sektor Iráku a destabilizovat svého nepřítele. Kromě toho bojovníci IS zapalují ropné vrty jako krycí manévry při ústupu před postupující iráckou armádou.

4.3.1.1 Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor Iráku

Přibližně do poloviny roku 2014 se ISIS/Islámskému státu podařilo převzít kontrolu nad některými menšími severoiráckými ropnými poli, včetně Ajilu, Hamrinu, Allasu, Qayary, Baladu, Batmanu, Najmy, Ain Zalahu ad. Islámský stát tak na severu a severovýchodě Iráku, v oblastech Ninive, al-Anbar, Salahedín a Kirkúk, ovládal cca 13 ropných polí s celkovou kapacitou kolem

60 000 barelů za den a s příjmem kolem 0,7 mil. USD za den z prodeje ropy. Po zahájení leteckých úderů ze strany USA a jejich spojenců v srpnu 2014 však IS postupně ztratil kontrolu nad některými z těchto ropných polí a denní produkce ropy se v Iráku snížila na cca 15 000 barelů za den.⁴⁰ Nejvážnější porážku pak IS utrpěl na začátku dubna 2015, kdy ztratil tři velká ropná pole, včetně Ajilu a Harminu, přičemž těžba ropy IS se snížila na pouhých 5 % předchozí úrovně.⁴¹ Tabulka č. 5 srovnává ropná naleziště a procentuální podíl ovládané produkce ropy v Iráku ze strany IS v období 2014 až červenec 2016.

Tabulka č. 5:
Srovnání nalezišť a ovládané produkce ropy IS v Iráku v období 2014 až červenec 2016

Kritérium	2014	2015–červenec 2016
Naleziště ropy	13 ropných polí	2 ropná pole
Produkce ropy v barelech za den	60 000 barelů za den	10 000–15 000 barelů za den
Ovládaná produkce	10 % produkce ropy v Iráku	4–5 % produkce ropy v Iráku

Zdroj: sestaveno autorem dle Harrell, Peter E. (2015): *Testimony before the U. S. Senate Committee on Energy and Natural Resources. Hearing to examine terrorism and the global oil markets* [on-line]. Center for a New American Security, 10. 12. 2015, s. 2–5 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/M8Rwfn>; Solomon, Erika et al. (2016): *Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil* [on-line]. *The Financial Times*, 29. 2. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/>; Wintour, Patrick (2016): *Oil revenue collapse means Isis reliant on Gulf funds, inquiry hears* [on-line]. *The Guardian*, 8. 3. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/CDnhT1>.

V průběhu první poloviny roku 2016 pak džihádisté z IS ovládali pouze dvě ropná pole, a to pole Qayara poblíž Mosulu na severu Iráku, s odhadovanými zásobami kolem 800 mil. barelů ropy a s celkovou kapacitou kolem 8000–10 000 barelů ropy za den včetně nedaleké rafinerie s kapacitou kolem 16 000 barelů ropy za den, a pole Najma s produkcí asi 5000 barelů ropy za den. Z ropných polí Qayara a Najma pak IS přepravoval denně kolem 50 kamionů/cisteren naplněných ropou do sousední Sýrie.⁴²

Proto ve snaze znovu převzít kontrolu nad některými iráckými ropnými poli, které IS ztratil v autonomní oblasti iráckého Kurdistanu během roku

2014, zaútočili neúspěšně jeho bojovníci nejprve začátkem února 2016 na ropná pole Alas a Ogail v provincii Salahudín, poté v polovině března 2016 asi 150 bojovníků IS uskutečnilo opět neúspěšný útok na tato ropná pole a následně bojovníci IS zaútočili koncem března 2016 raketami na kurdské a irácké vojáky ve městě Makhmur, jež leží pouhých 120 kilometrů od města Kirkúk bohatého na ropu. Nicméně s přímou podporou příslušníků americké námořní pěchoty, působících na území Iráku, se daří irácké armádě odolávat podobným útokům a úspěšně bránit energetickou infrastrukturu.⁴³

Navíc irácká armáda v rámci „Operace Fatah“, zahájené koncem března 2016 proti IS s cílem vyhnat do konce roku radikály z dvoumilionového města Mosul, převzala koncem července 2016 zpět zbývající ropná pole Qayara a Najma. Islámský stát tak ztrátou obou ropných polí přišel asi o 60 ropných vrtů, ale především o produkci ropy a tím o značnou část finančních příjmů z jejího prodeje, kdy lokálním obchodníkům v Mosulu prodával tuto ropu od 2000 až po 6000 USD za tanker.⁴⁴ Operace k znovudobytí Mosulu byla následně zahájena 17. 10. 2016, viz níže.

Ojedinelé útoky s cílem převzít některé irácké ropné pole pokračovaly i začátkem roku 2017. Koncem února 2017 bojovníci IS uskutečnili dva synchronní útoky v oblasti východně a severovýchodně od Tikritu, přičemž jeden z útoků byl veden na ropné pole Ajil a další na oblast al-Mobaded východně od města Tikrít.⁴⁵

Dlouhé boje s ozbrojenci Islámského státu sváděla irácká armáda také v letech 2014–2015 ve městě Bajdži o ropnou rafinerii s produkcí kolem 300 000 barelů rafinovaných ropných produktů za den, což pokrývá 50 % potřeby země. Rafinerii v Bajdži ležící jen přibližně 250 kilometrů od hlavního města Bagdádu, napadli 18. 6. 2014 bojovníci ISIS s minomety a kulomety a přibližně po dvou dnech, tj. kolem 20. června, ji dostali z větší části pod svou kontrolu. Zpět do rukou irácké armády se rafinerie dostala až po několikadenních tuhých bojích 18. 11. 2014, kdy iráčtí vojáci vstoupili do města a převzali i ropnou rafinerii, která se stala pro bojovníky IS „hřbitovem“.⁴⁶ Nicméně 11. 4. 2015 zahájili ozbrojenci IS znovu útok na rafinerii v Bajdži a do 22. května se jim podařilo ovládnout z větší části město včetně rafinerie.⁴⁷ Kvůli tomuto selhání se Spojené státy rozhodly umožnit šíitským milicím, pod kontrolou irácké vlády, aby se připojily k bitvě. Ještě během května iráčtí vojáci znovu vstoupili do města a jeho část převzali pod kontrolu. Po řadě bojů, kdy např. v srpnu radikálové IS znovu neúspěšně zaútočili na rafinerii,

se 16. 10. 2015 podařilo irácké armádě definitivně ovládnout město Bajdži společně s jeho ropnou rafinerií.⁴⁸

4.3.1.2 Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor Iráku a destabilizovat nepřítel

Ještě předtím, začátkem března 2015, radikální bojovníci IS zapálili ropné pole Ajil severovýchodně od města Tikrít. Cílem bylo vytvořit kouřovou clonu, přes kterou irácké vrtulníkové letectvo nebude moci útočit na jejich pozice v okolí města Tikrít. V této době byl klíčový boj o město a snahou IS bylo ho udržet. Ajil byl pod kontrolou teroristů, sami se však rozhodli ho zapálit a využít ho jako štít proti vládním silám. Před obsazením islámskými radikály Ajil produkoval 25 000 barelů ropy a 150 mil. m³ plynu denně. Islámský stát sice neumí plně využít technologie těžby, ale rozhodně byl Ajil významným prvkem pro jeho financování. Z taktického pohledu je zajímavostí, že IS neváhal využít jeden ze svých zdrojů jako kouřový štít pro širší operaci v okolí Tikrítu. Ajil byl nakonec vybombardován spojeneckými nálety a město Tikrít později obsazeno iráckými vojsky. Strategický význam pro IS byl nakonec téměř nulový.⁴⁹

Podobně nejprve 11. 3. 2016 v důsledku teroristického útoku ze strany ozbrojenců IS zastavila irácká společnost North Oil Company (NOC) vývoz ropy ze tří ropných vrtů v okolí Kirkúku, Baba Gurgur, Khabaz a Jambouri, s celkovou kapacitou 150 000 barelů za den. Stejně tak v dubnu a poté začátkem května 2016 ozbrojenci IS za použití improvizovaných výbušnin vyhodily do povětří tři ropné vrty č. 18, 33 a 39 a jeden vrt poškodili na ropném poli Khabaz, jež se nachází asi 20 km jihozápadně od Kirkúku v severním Iráku a jež obsahuje přibližně 41 ropných vrtů s celkovou kapacitou kolem 10 000–15 000 barelů ropy za den. Následně 12. 5. 2016 podnikli džihádisté z IS znovu útok na ropné pole Khabaz, kde zapálili dva ropné vrty, v důsledku čehož došlo k poklesu produkce o 4 000 barelů ropy denně.⁵⁰ O měsíc později džihádisté ve snaze zastavit iráckou armádu, která postupovala k hlavnímu městu IS, tj. Mosulu, zapálily pět ropných vrtů v blízkosti Qayara v provincii Ninive.⁵¹

Na konci července 2016 pak radikálové IS provedli souběžně dva sebevražedné útoky na ropné pole a stanici Bai Hassan, asi 25 kilometrů severozápadně od Kirkúku. Nejprve zaútočili 31. července na pole Bai Hassan, kde se při vstupu odpálil jeden sebevražedný atentátník a další čtyři bojovníci se sebevražednými vestami zajali čtyři pracovníky irácké ropné společnosti North

Oil Company. Při útoku byli zraněni tři kurdští pešmergové (vojenské jednotky autonomní oblasti iráckého Kurdistánu).⁵² Současně s tímto přepadením realizovali ozbrojenci IS velmi podobný útok na ropnou stanici Bai Hassan, který začal odpálením sebevražedného útočnicka u brány do zařízení, po kterém se dostali dovnitř další dva bojovníci se sebevražednými vestami a zničili zásobník pro skladování ropy. Čtvrtý bojovník byl později zabit při střetech s bezpečnostními složkami. Při útoku byl zabit jeden zaměstnanec, zraněno šest policistů a ropná stanice Bai Hassan, která produkuje 55 000 barelů ropy denně, byla nucena pozastavit veškerou produkci.⁵³ Další z útoků poblíž severoiráckého města Kirkúk se uskutečnil koncem února 2017, kdy bojovníci IS odpálili nálož u ropovodu vedoucího z ropného pole Bai Hassan.⁵⁴

Stejně tak se bojovníci Islámského státu v polovině května 2016 přihlásili k odpovědnosti za teroristický útok na zařízení na zpracování zemního plynu v oblasti Tadží, která se nachází severně od hlavního města Iráku. Útok začal sebevražedným odpálením auta naplněného bombami u vchodu do závodu, po kterém druhý sebevražedný atentátník odpálil výbušninu uvnitř objektu. Následně šest bojovníků IS zaútočilo na budovu s cílem probjít se dovnitř a ovládnout zařízení. Nicméně iráckým bezpečnostním silám s nasazením dvou vojenských helikoptér se podařilo útok džihádistů odrazit. Přestože útok neměl zásadní vliv na výrobu, došlo k poškození tří zásobníků s plynem a bylo celkem zabito sedm iráckých policistů a nejméně čtyři bezpečnostní pracovníci.⁵⁵

O dva měsíce později, 31. 7. 2016, čtyři ozbrojenci Islámského státu s ručními granáty zaútočili na kompresorovou stanici pro přepravu zemního plynu AB2 nacházející se asi 15 kilometrů severozápadně od Kirkúku v oblasti Bajwan. Při útoku byli zastřeleni čtyři zaměstnanci a další dva byli zraněni. Bojovníci IS zároveň napadli ložisko zemního plynu, které vlastní irácká společnost NOC v oblasti Bajwan. Útok byl neúspěšný, neboť jednotky kurdských pešmergů odrazili útok a zabili několik radikálních IS, kteří v blízkosti plynového pole rozmístili také několik improvizovaných výbušných zařízení.

4.3.1.3 Taktika IS zaměřená na zapalování ropných polí a irácká ofenziva s cílem dobýt Mosul

Jak bylo výše zmíněno, 17. 10. 2016 zahájily irácké vládní jednotky společně s kurdskými pešmergy za letecké podpory USA a jejich spojenců vojenskou ofenzivu s cílem znovudobýt město Mosul, kde se nachází i jeho vůdce Abú Bakr al-Bagdádí. Irácká vláda plánovala převzít znovu kontrolu

nad Mosulem během roku 2017, přičemž se jí a jejím speciálním protiteroristickým jednotkám podařilo na začátku listopadu 2016 proniknout do města a obsadit několik jeho čtvrtí.

Po ztrátě posledních dvou ropných polí v Iráku v červenci a zahájené ofenzivě na Mosul v říjnu 2016, uchýlili se radikální bojovníci IS při ústupu před iráckou armádou více než dříve k taktice zapalování ropných polí. Islámský stát si tak osvojil taktiku, kterou použil již Saddám Husajn během válek v Perském zálivu. Zapalování ropných polí má poničit ropné vrty, a navíc oblaka kouře znemožňují přesné bombardování ustupujících islamistů. Například 26. 10. 2016 zapálili ustupující bojovníci Islámského státu ropná pole a vrty poblíž Mosulu⁵⁶ a začátkem listopadu zapálili dalších 19 vrtů s cílem zastavit postup irácké armády.

4.3.1.3 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Islámský stát na území Iráku uskutečnil celou řadu teroristických útoků na ropná a plynová pole, ale i rafinerie, ropnou infrastrukturu a závody na zpracování zemního plynu. Cílem těchto teroristických útoků je dobýt a ovládnout irácká ropná a plynová pole, ale i ropné rafinerie a další energetická zařízení, přičemž hlavním motivem je snaha o dosažení maximální produkce z ovládaných iráckých ropných polí a následné využití k prodeji ropy pro financování činnosti a ambicí IS na vytvoření a rozšíření chalífátu.

Současně Islámský stát na území Iráku útočí na ropná a plynová pole či závody na zpracování plynu, ropné stanice a kompresorové stanice pro přepravu plynu s cílem poškodit irácký energetický sektor. Stejně tak bojovníci IS útočí na energetický sektor Iráku, berou rukojmí s cílem destabilizovat postavení svého nepřítele, tj. Iráku, a přitáhnout na sebe pozornost. V neposlední řadě radikální bojovníci v rámci všech těchto útoků ve snaze zbrzdit postup irácké armády na Mosul zapalují ropná pole jako krycí manévry při ústupu. Tyto teroristické útoky jsou ovlivněny řadou motivů, kdy konečným výsledkem by mělo být ovládnutí zbytku území Iráku. Zaprvé, záměrem těchto útoků je snaha přerušit produkci a export ropy na Západ, zvýšit její cenu a poškodit západní ekonomiku. Tento motiv bývá ovšem v případě teroristických útoků na irácký energetický sektor ze strany IS spíše omezený, neboť export irácké ropy činí pouze 4,6 % importu EU a asi 4–5 % importu v případě USA. Zadruhé, častějším motivem je snaha poškodit důvěryhodnost Iráku jako nespolehlivého dodavatele ropy, který nedokáže zabezpečit její dodávky do západních zemí.

Zatřetí, nejčastějším záměrem těchto teroristických útoků je úsilí IS zdiskreditovat iráckou vládu, jež není schopna zajistit bezpečnost na vlastním území a jako nestabilní země nebude vhodná pro zahraniční investice.

Teroristické útoky s cílem buď ovládnout, nebo poškodit energetický sektor Iráku mají negativní dopad na iráckou ekonomiku, která přichází o příjmy z produkce plynu a exportu ropy a musí vynakládat finanční prostředky na ostrahu energetického průmyslu a opravu infrastruktury poničené leteckými nálety spojenců a Islámským státem. Současně s tím výpadky v produkci a zásobování ropou a zemním plynem v zemi pak mají negativní dopad i na energetickou bezpečnost samotného Iráku. Zároveň v kontextu nestabilní vnitropolitické a etnicko-náboženské situace uvnitř Iráku se IS v poslední době zaměřuje daleko více na teroristické útoky s hlavním cílem prohloubit dále nestabilitu Iráku, což znamená i lepší možnost jeho ovládnutí Islámským státem. Obsazení celého Iráku by následně mělo negativní vliv na světovou energetickou bezpečnost, neboť ovládnutí významného producentského státu teroristickou organizací Islámský stát by následně vyvolalo obavy o bezpečnost a stabilitu dalších klíčových producentů a exportérů v oblasti Blízkého východu a severní Afriky v důsledku hrozby tzv. dominového efektu, tedy že budou obsazeny podobným způsobem. Současně s tím by tyto události způsobily paniku na světových trzích a došlo by ke zvýšení cen ropy, což Islámský stát potřebuje.

4.3.2 Sýrie

Podobně jako u Iráku, také v případě Sýrie útočí Islámský stát na ropná a plynová pole, ropné rafinerie, závody na zpracování zemního plynu, vodní a tepelné elektrárny a energetickou infrastrukturu minimálně ze dvou důvodů. Zaprvé, ve snaze ovládnout syrský sektor energetiky. Zadruhé, ve snaze poškodit energetický sektor Sýrie a politicky a ekonomicky destabilizovat režim prezidenta Bašára al-Asada. Ale stejně tak syrský režim v některých případech spolupracuje v sektoru energetiky s bojovníky IS.

4.3.2.1 Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor Sýrie

V případě zemního plynu, Islámský stát uskutečnil v letech 2014 až 2015 řadu teroristických útoků na syrská plynová pole. Například 16. 7. 2014 zahájili ozbrojenci IS masivní útok na plynové pole Šá'ir, které se nachází v pouštní oblasti Palmýra v centrální provincii Homs a je součástí areálu, kde jsou

masivní ložiska zemního plynu s produkcí okolo 3 mil. m³ za den. Útok začal sebevražedným bombovým útokem, po kterém následoval útok na kontrolní stanoviště armády. Po 12 hodinách bojů pak radikálové zajistili plynové pole. O deset dnů později se syrské armádě podařilo plynové pole získat zpět, stejně jako okolní kopce. Nicméně na konci října bojovníci Islámského státu opět napadli plynové pole a po třech dnech bojů jej obsadili. Definitivně se plynové pole Šá'ir a kopec Syriatel podařilo syrské armádě dobýt 6. listopadu. Je jasné, že vedle samotného pole jako zdroje zemního plynu sledovali ozbrojenci z IS především strategický cíl v podobě kontroly nad okolními kopci. Geograficky jsou kopce kolem plynového pole Šá'ir jedním z nejdůležitějších bodů v pomyslném kruhu tvořeném vojenskou přítomností Islámského státu ve městech Anbar, Rakká a v okolí měst Hasaka, Aleppo a Homs.⁵⁷

Po tomto neúspěchu se Islámský stát rozhodl v květnu 2015 zaútočit na město Palmýra s okolními plynovými poli, které zajišťují 45 % produkce zemního plynu a významným způsobem se podílejí na produkci elektrické energie v Sýrii. Jinak řečeno, obsazením Palmýry a jejího okolí se IS dostaly do ruky plynová pole, jako např. Arak, Dubaja, Hail, Hajan, Džihar, al-Mahr, Nadžib, Sukhneh a Abi Rabah, s celkovou produkcí kolem 9 mil. m³ plynu za den. Zároveň Palmýra je také tranzitním bodem pro plynovod vedoucí z důležitých polí v provincii Hasaka a Dajr az-Zaur v severovýchodní a východní části Sýrie. Nicméně koncem března 2016 syrská armáda za podpory ruského letectva dobyla zpět celé město Palmýra a radikály IS z něj vyhnala.⁵⁸

První územní expanzi v oblasti Palmýry, po ztrátě tohoto města, uskutečnil Islámský stát až o dva měsíce později, kdy džihádisté po třech dnech bojů se syrskou armádou obsadili 6. 5. 2016 velké plynové pole Šá'ir. Při střetech bylo zabito přinejmenším 30 syrských vojáků a bojovníci IS se zmocnili těžkých zbraní včetně tanků a raket.⁵⁹ Poté, co syrská armáda s provládními silami převzala o týden později plynové pole zpět do rukou režimu, IS údajně 17. 5. 2016 vyhodil do povětří hlavní ložisko plynového pole Šá'ir společně s čerpacími stanicemi, což vyvolalo kolem města Palmýra zemětřesení o síle 4,4 stupně Richterovy škály.⁶⁰

Nicméně v prosinci 2016 Islámský stát Palmýru znovu ovládl. Současně s ovládnutím tohoto starověkého města se radikální bojovníci IS zmocnili mj. plynového pole Hajan a dalších polí ve východní části provincie Homs. S denní produkcí kolem 3 mil. m³ plynu je pole Hajan největším zdrojem a produkčním závodem zemního plynu využívaného k výrobě elektřiny ve

střední a jižní části Sýrie. Poté, co syrské síly po bojích s džihádisty IS v první polovině února 2017 převzaly oblast al-Muher na východě centrální provincie Homs, kde se nachází několik ropných a plynových polí, ovládla syrská armáda zpět také plynové pole Hajan.⁶¹ Zároveň za pomoci ruských náletů nakonec na začátku března 2017 opět plně ovládla Palmýru a vyhnala z ní radikální bojovníky Islámského státu.

Také v případě ropy uskutečnil ISIS/IS v letech 2013–2015 celou řadu útoků na syrská ropná pole ve snaze je ovládnout. Například koncem července 2014 převzal IS kontrolu nad vysoce kvalitním ropným polem Omar v provincii Dajr az-Zaur s kapacitou kolem 6000–9000 barelů za den. V září 2015 pak bojovníci IS zabrali středně velké ropné pole Džazal, ležící severozápadně od Palmýry, s kapacitou kolem 2500 barelů ropy za den.⁶² Islámskému státu se podařilo do konce roku 2015 převzít hlavní syrská ropná pole, jako např. Omar, Taim, Tabqa, Deiro, Tank, Jafráh, Ward, soustředěná v oblastech Dajr az-Zaur, Hasaka, Rakká a východní Homs, s denní produkcí asi 90 000 barelů, což představuje ovládnutí 80 % veškeré ropné produkce syrského režimu, jenž na svém území ovládá pouze 8 % produkce ropy, a zbylých 12 % připadá na kurdské síly.⁶³ Nicméně v důsledku leteckých útoků ze strany Spojených států a Ruské federace na přepravní trasy Islámského státu, nedostačné technologie pro efektivní těžbu ropy a využívání starých těžebních mechanismů, které vedly k vyčerpání mnoha ropných polí, a v neposlední řadě následkem ztráty např. ropného pole Jabsah ve východní Sýrii v lednu 2016, klesla v první polovině roku 2016 celková produkce IS v Sýrii, soustředěná především v provincii Dajr az-Zaur, na asi 20 000–30 000 barelů ropy denně a nadále klesá až k současné úrovni kolem 20 000–25 000 barelů ropy za den.⁶⁴

Kromě toho se Islámskému státu podařilo do konce roku 2015 ovládnout nejméně osm elektráren, včetně tří vodních elektráren na severu Sýrie na vodních přehradách Eufrat, Baas a Tišrín,⁶⁵ kterou ovšem v prosinci 2015 získaly Syrské demokratické síly zpět. Zároveň do poloviny roku 2015 převzala teroristická organizace IS kontrolu nad největším závodem v Sýrii na zpracování zemního plynu, známým jako „Conoco“, jenž se nachází jižně od provincie Dajr az-Zaur.⁶⁶

Tabulka č. 6 srovnává ropná naleziště a procentuální podíl ovládané produkce ropy v Sýrii ze strany Islámského státu v letech 2014 až 2016. Tabulka č. 7 následně seznamuje s hlavními syrskými ropnými poly, jejich denní produkcí a cenou, za kterou Islámský stát prodává barel ropy.

Tabulka č. 6:
Srovnání nalezišť a ovládané produkce ropy IS v Sýrii
v letech 2014 až 2016

Kritérium	2014–2015	2015–2016
Naleziště ropy	17 ropných polí	8 ropných polí
Produkce ropy v barelech za den	70 000–90 000 barelů za den	20 000–25 000 (30 000) barelů za den
Ovládaná produkce	60–80 % syrské produkce ropy	40–50 % syrské produkce ropy

Zdroj: sestaveno autory podle Solomon, Erika et al. (2016): Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil [on-line]. *The Financial Times*, 29. 2. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/>; Wintour, Patrick (2016): Oil revenue collapse means Isis reliant on Gulf funds, inquiry hears [on-line]. *The Guardian*, 8. 3. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/CDnhT1>; Hammadeh, Abdullah (2015): *Deadly Oil. Theft of Syria's Future* [on-line]. Center for International Private Enterprise, July 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.syrianef.org/En/deadly-oil-theft-of-syrias-future/>.

Tabulka 7:
Přehled hlavních ropných polí ovládaných IS v Sýrii v roce 2016

Ropné pole	Odhadovaná produkce (barelů za den)	Cena (dolarů za barel)
at-Tanak	11 000–12 000	40
al-Omar	6000–9000	45
at-Tabqa	1500–1800	20
al-Kharata	1000	30
as-Shoula	650–800	30
Deiro	600–1000	30
at-Taim	400–600	40
at-Rašíd	200–300	25

Zdroj: sestaveno autory dle Solomon, Erika et al. (2016): Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil [on-line]. *The Financial Times*, 29. 2. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/>; Hammadeh, Abdullah (2015): *Deadly Oil. Theft of Syria's Future* [on-line]. Center for International Private Enterprise, July 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z goo.gl/Sm3SE2.

4.3.2.2 Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor Sýrie a destabilizovat nepřítel

Ve snaze poškodit režim Bašára al-Asada, zaútočili již dříve teroristé Islámského státu, např. v červnu 2014, na plynovod, který funguje mezi stanicí Šá'ir a plynárenským závodem, v důsledku čehož došlo k výpadku elektřiny po celé Sýrii, než se podařilo po několika dnech potrubí opravit. Stejně tak 31. 5. 2015 vyhodili bojovníci IS do vzduchu plynovod poblíž města Furqlus, kde se nachází mj. zpracovatelský závod Ebla nebo plynový generátor, který poničili v březnu 2016 bojovníci IS. Ještě předtím, v červnu 2015, vyhodili džihádisté do povětří plynovod, jenž se používal pro přepravu plynu do předměstí Damašku a Homsu k výrobě elektrické energie, která vytápěla jednotlivé domácnosti.⁶⁷ Kromě útoků na plynovody, zaútočili v roce 2014 bojovníci IS opakovaně na elektrické vedení a přerušili dodávky elektrické energie zásobující např. vojenské letiště nebo město Dajr az-Zaur.⁶⁸

Útoky IS na energetický sektor s cílem oslabit režim Bašára al-Asada pokračovaly i na začátku roku 2017, kdy např. 2. 2. 2017 bojovníci IS vyhodili do povětří ze tří stran, tj. ze severu, východu a západu, plynové potrubí vedoucí z plynového pole Hajan v centrální provincii Homs a způsobili obrovský požár. Šlo již o druhý útok na plynové zařízení v této oblasti od doby, kdy se IS znovu zmocnil města Palmýra. Ještě předtím, v lednu 2017, tisková agentura IS Amak zveřejnila fotografie z bombardování plynového pole Hajan, které ovšem nebylo syrskou vládou potvrzeno.⁶⁹ O tři týdny později, 23. 2. 2017, pak bojovníci IS vyhodili do povětří několik vrtů na těžbu zemního plynu umístěných na plynových polích v horách Jazal v západní Palmýře, která se nachází v centrální provincii Homs.⁷⁰ Následně 25. 2. 2017 zaútočili raketami proti dvěma závodům na výrobu plynu Ebla a al-Janub v oblasti Furqlus ve východní části provincie Homs. Raketový útok vyřadil z provozu závod al-Janub a továrna na plyn Ebla utrpěla škody na strojním zařízení. Továrnu al-Janub zpracovává 6 mil. m³ plynu, což pomáhá vyrábět kolem 1100 megawattů elektřiny zásobující centrální a jižní region Sýrie. Teroristickým útokem, který poškodil továrnu al-Janub, bylo „ztraceno“ 65 % elektrické energie určené pro centrální a jižní region Sýrie.⁷¹

4.3.2.3 Spolupráce syrského režimu s IS v sektoru energetiky

Přestože hlavním cílem teroristických útoků IS na energetický sektor Sýrie je snaha o jeho převzetí nebo poškození, existuje mezi syrským režimem

prezidenta Bašára al-Asada a představiteli IS tajná dohoda např. ohledně ropných polí, ale především o spolupráci v sektoru zemního plynu, který generuje 90 % syrské elektřiny. Na základě takové dohody v zájmu zabezpečení provozu společných podniků s IS (např. závodů na zpracování plynu či elektráren) platí státní a soukromé syrské společnosti v těchto podnicích svoje zaměstnance s odbornými znalostmi a dodávají potřebná zařízení. Obě strany si následně v takovém společném podniku, např. elektrárně, rozdělí elektrinu vyrobenou z těžkého metanového tzv. „suchého plynu“, zatímco IS, který dodá zemní plyn, dále dostane ještě palivové produkty vyrobené v závodě na zkapalněný zemní plyn. Zároveň ve většině zařízení, v nichž obě strany spolupracují, dává IS svoji denní produkci zkapalněné ropy či zemního plynu svým vlastním členům nebo ho dále prodá místním obyvatelům.⁷²

Příkladem takové tajné dohody mezi syrským prezidentem al-Asadem a představiteli IS o společném podniku je závod na zpracování zemního plynu Tuweinan, který dodává zemní plyn do tepelné elektrárny Aleppo, jež je pod kontrolou Islámského státu. Dohoda uzavřená mezi oběma stranami obsahuje klauzuli, podle které je 50 megawatt elektrické energie denně určeno pro syrský režim, zatímco IS obdrží denně 70 megawatt elektrické energie a 300 barelů kondenzátu. Plynový závod Tuweinan je částečně řízen syrskou společností Hesco, jejíž majitel George Haswani, který je pod sankcemi EU kvůli podezření z jednání s IS, posílá této teroristické organizaci přibližně 50 000 USD měsíčně za ochranu svého zařízení.⁷³

4.3.2.4 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Také v případě Sýrie uskutečnili radikální bojovníci Islámského státu celou řadu teroristických útoků zaměřených na syrský energetický sektor společně s doprovodnou kriminální činností. Hlavním cílem těchto teroristických útoků je především dobytí a ovládnutí syrských ropných a plynových polí, ale i hydroelektráren, tepelných elektráren, rafinerií a závodů na zpracování zemního plynu. Primárním motivem těchto útoků je snaha maximálně využít energetický potenciál, zejména ropy, jejímž prodejem IS financuje vlastní činnost organizace, ale také elektrickou energii a zemní plyn pro zajištění chodu strategických objektů na ovládaném území.

Džihádisté z Islámského státu realizovali několik teroristických útoků na energetický sektor s cílem poškodit syrskou plynovou a ropnou infrastrukturu, síť elektrického vedení a tím přerušit dodávky zemního plynu

a elektřiny a zároveň destabilizovat pozici nepřítele, přičemž tyto útoky jsou motivovány snahou oslabit politicky a ekonomicky vládnoucí režim prezidenta Bašára al-Asada pomocí ovládnutí syrské energetiky, rozvrátit zbytek syrského území a následně toto rozpadlé území snadno obsadit. Existují ovšem výjimky z těchto útoků, jejichž cílem je dohoda mezi syrským režimem a IS o spolupráci v sektoru ropy, zemního plynu a elektřiny motivovaná ze strany IS jeho vlastním užitkem.

Jinak řečeno, v porovnání s Irákem realizuje Islámský stát na území Sýrie v první řadě teroristické útoky na energetický průmysl a přepravní infrastrukturu s cílem a motivem maximálně ovládnout a co nejefektivněji využít syrskou ropy a zemní plyn k vlastnímu prospěchu a zájmu, což podporuje stávající situace v zemi, jež je zasažená občanskou válkou. Současně s tím IS prostřednictvím kontroly nad energetickými zdroji vyvíjí tlak na syrský režim prezidenta Asada, který by měl padnout, a Sýrie by se tak snadněji a rychleji měla dostat pod kontrolu džihádistů z IS.

Vzhledem k tomu, že v porovnání s okolními zeměmi Blízkého východu nepředstavuje Sýrie nijak významného světového producenta a exportéra plynu a ropy, teroristické útoky na energetickou infrastrukturu mají negativní dopad především na energetickou bezpečnost Sýrie, a to jak v důsledku ztráty ropných a plynových polí, rafinerií, závodů na zpracování plynu a elektráren, tak i následkem přerušování či zastavení dodávek ropy, zemního plynu a elektřiny domácnostem a průmyslovým podnikům, což se syrský vládnoucí režim snaží částečně kompenzovat, stejně jako v případě Fronty an-Nusra, „energetickou“ dohodou o vzájemné spolupráci s IS.

4.3.3 Egypt

Pobočka Islámského státu na Sinajském poloostrově, IS – Provincie Sinaj (IS-PS), vznikla po listopadu 2014 z džihádistické militantní organizace Ansar Bajt al-Maqdis, která do ní byla inkorporována, a v září 2015 začala nést současný název. Uskutečnila několik teroristických útoků na energetickou infrastrukturu Egypta s cílem poškodit energetický sektor a destabilizovat vládu prezidenta Abd al-Fattáha as-Sísiho, jehož považuje za svého nepřítele, a unesla (a následně zavraždila) zahraničního pracovníka energetické společnosti.⁷⁴ Hlavním motivem těchto teroristických útoků cílených na egyptskou energetickou infrastrukturu a doprovodné kriminální činnosti je v první řadě snaha přerušit dodávky zemního plynu do okolních zemí (především

Jordánska), oslabit egyptskou ekonomiku a poškodit důvěryhodnost Egypta jako stabilního a bezpečného dodavatele a státu.

4.3.3.1 Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor Egypta a destabilizovat nepřítele

S cílem poškodit energetickou infrastrukturu Egypta a potrestat egyptského prezidenta, přihlásil se 25. 10. 2014 sinajský spojenec Islámského státu Ansar Bajt al-Maqdis k odpovědnosti za teroristický útok, při kterém zahynulo nejméně 31 egyptských vojáků, a k dalšímu bombovému útoku na Arabský plynovod mezi Egyptem a Jordánském. Ve videonahrávce uveřejněné na Twitteru pak mluvčí skupiny Ansar Bajt al-Maqdis řekl, že jako spojenec IS bude pokračovat v boji proti egyptskému prezidentu as-Sísimu, egyptské armádě a dalším kolaborantům.⁷⁵ Na dalším videu pak organizace ABM ukázala výbuch v jednom sektoru přibližně 1200 kilometrů dlouhého Arabského plynovodu, jehož výstavba stála přibližně 1,2 mld. USD, a který se již v minulosti stal opakovaným terčem desítky útoků různých islamistických skupin, včetně odnoží al-Káidy.⁷⁶

O měsíc později, 12. 11. 2014, odpálil IS – Provincie Sinaj výbušninu v blízkosti Arabského plynovodu na severu Sinaje. Při výbuchu nebyl nikdo zraněn, ale došlo k jeho poškození.⁷⁷ V listopadu 2014 pak IS-PS v další videozprávě ukázal záběry z dřívějšího úderu, pravděpodobně z 15. 10. 2014, kde členové ABM/IS-PS vyhodili do povětří egyptský plynovod přepravující zemní plyn do Jordánska, které se připojilo k válce proti Islámskému státu. Podle prohlášení členů IS-PS: „Dá-li Bůh, ani kapka zemního plynu nedosáhne Jordánska, dokud ji chalífa nedovolí.“⁷⁸ Další útok se odehrál 23. 12. 2014, kdy útočníci IS-PS znovu odpálili výbušninu u plynovodu u města al-Ariš v oblasti Sabeel, na severu Sinaje. Stejně jako o měsíc dříve, také v tomto případě nebyly po útoku hlášeny žádné oběti, ale došlo k poškození potrubí. Ve svém prohlášení organizace IS-PS uvedla, že útok byl proveden jako odplata za účast Jordánska v boji proti IS.⁷⁹

Následně se organizace IS – Provincie Sinaj přihlásila k odpovědnosti za další útoky na Arabský plynovod. Například 19. 1. 2015 oznámila organizace, že znovu zaútočila na egyptský plynovod na Sinaji, který přivádí zemní plyn do Jordánska, jako odvetu za účast v mezinárodní koalici vedené Spojenými státy proti IS v Iráku a Sýrii.⁸⁰ Znovu pak teroristé z IS-PS vyhodili do

povětrí a poškodili egyptský plynovod mimo město al-Aríš, v severní části Sinaje, koncem května 2015.⁸¹ O půl rok později, 6. 1. 2016, vyhodili teroristé z organizace IS-PS do povětří část potrubí Arabského plynovodu a přerušili tak dodávky plynu do Jordánska. Ve svém prohlášení na Twitteru organizace uvedla: „V požehnané operaci, zaútočili vojáci IS na potrubí, která dodává zemní plyn do odpadlé jordánské vlády od města al-Aríš,“ přičemž znovu zopakovala, že „ani jediná kubická stopa plynu nedosáhne Jordánska bez souhlasu Amira al-Mu'minina.“ Prohlášení pak bylo zakončeno slibem, že „džihádisté budou i nadále útočit na zájmy odpadlých panovníků na Blízkém východě a jejich ekonomická zařízení, která jsou paradoxně používána k boji proti islámu a muslimům“.⁸²

4.3.3.2 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Odbože a skupiny napojené na Islámský stát uskutečnily několik teroristických útoků na energetickou přepravní infrastrukturu Egypta s cílem poškodit a destabilizovat režim prezidenta as-Sísiho a s hlavním motivem poškodit důvěryhodnost Egypta. Útoky měly negativní dopad především na samotný Egypt a částečně na energetickou bezpečnost Jordánska, které v omezené míře importuje egyptský zemní plyn. Zároveň obnovené a opakované útoky na potrubí egyptského plynovodu představují nebezpečí pro možnost nové přepravy plynu z Izraele do Egypta prostřednictvím Arabského plynovodu na základě dohody mezi konsorciem Tamar⁸³ a egyptskou skupinou Dolphinus Holdings na dodávku 5 mld. m³ v následujících sedmi letech.⁸⁴

4.3.4 Libye

V porovnání s Irákem a Sýrií se odbož IS – Provincie Libye (IS-PL) a její pobočky zaměřují především na útoky na ropná pole, energetická zařízení, přepravní infrastrukturu a elektrárny, doprovázené velmi často kriminální činností, jako jsou únosy západních pracovníků energetických společností, s cílem poškodit energetický sektor Libye a přerušit dodávky do západních zemí, ale zároveň ekonomicky a politicky destabilizovat a zdiskreditovat libyjskou vládu Národního souladu. Ovládnutí ropných polí a jejich efektivní využívání v podobě produkce a prodeje ropy je v současné době v případě Libye spíše druhotný a do značné míry omezený cíl Islámského státu, jehož se ovšem nevzdává.

4.3.4.1 Teroristické útoky a brání rukojmí s cílem destabilizovat důvěryhodnost Libye

Přestože bojovníci Islámského státu realizovali omezené útoky v Libyi již během roku 2014, kdy např. opakovaně zaútočili na dva největší libyjské ropné přístavy as-Sidr a Rás Lanúf s exportní kapacitou kolem 550 000 barelů za den, nacházející se mezi městy Syrta a Benghází na východě Libye, největší počet útoků se odehrál především v roce 2015, kdy IS posílil svoji pozici v Libyi a zvýšil počet svých bojovníků na 2000–3000. Nejprve během února ozbrojenci IS zaútočili na několik ropných polí, včetně al-Mabrúk a al-Bahi, a unesli nejméně sedm cizinců a poté velmi podobně postupovali i o měsíc později, kdy začátkem března 2015 znovu zaútočili na ropná pole al-Bahi a al-Mabrúk a zároveň poškodili dva ropovody vedoucí z těchto ropných polí do přístavu as-Sidr, v důsledku čehož došlo k zastavení dodávek ropy do as-Sidru.⁸⁵ Pátého března pak zaútočili na dalších jedenáct ropných polí. Útok přišel několik hodin poté, co jiní džihádisté IS z města Syrta napadli ropné pole ad-Dahra v blízkosti centrálního pobřeží Libye. Další z mnoha útoků na energetické cíle v Libyi se stal 6. 3. 2015, kdy radikálové IS zaútočili na ropné pole al-Ghani na jihu Libye, asi 750 kilometrů jižně od Tripolisu, a zabili jedenáct strážců. Po tomto útoku se pohřešovalo sedm zahraničních pracovníků včetně jednoho Čecha.⁸⁶ Jinak řečeno, zatímco až do února 2015 uskutečnil IS jen minimum útoků na libyjský ropný průmysl, během února a března 2015 jeho bojovníci opakovaně zaútočili na ropovody a desítky ropných polí v centrální Syrtské pánvi. V důsledku těchto útoků pak bylo odstaveno nejméně 11 ropných polí, byly přerušeny dodávky ropy, byly zabity dvě desítky bezpečnostních pracovníků a radikálové z IS vzali několik rukojmí.

V červnu 2015 pak ozbrojenci z IS oznámili, že převzali plnou kontrolu nad pouštním městem Nufaliya, které leží pouhých 50 km od libyjského největšího exportního ropného terminálu as-Sidr. Zároveň s ovládnutím města Syrta, rodného města Muammara Kaddáfího, a pobřežního města Harawa, strategicky umístěného mezi Syrtou a Sidrou v centru libyjské pobřežní dálnice, se Islámskému státu otevřela cesta k ovládnutí tzv. ropného púlměsíce, který má strategický význam.⁸⁷ Jeho ovládnutím, včetně libyjské pobřežní provincie Syrta,⁸⁸ by totiž IS dostal pod kontrolu až 80 % všech ropných zásob Libye. Zároveň by Islámský stát ovládl ropné terminály Rás Lanúf a as-Sidr, na který radikální džihádisté opětovně zaútočili na konci října 2015.⁸⁹

4.3.4.2 Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor Libye

Ve snaze převzít kontrolu nad libyjskými ropnými poli v ropném půlměsíci podnikl IS znovu během ledna 2016 řadu teroristických útoků v této oblasti. Například 6. 1. 2016 uskutečnili ozbrojenci z IS tři útoky na ropné terminály Rás Lanúf a as-Sidr, které byly odstaveny od konce roku 2014, kdy byla Libye zasažena civilní válkou.⁹⁰ Oba ropné terminály se nakonec radikálům z IS nepodařilo ovládnout, a to z důvodu nedostatečného počtu ozbrojenců.⁹¹ Místo toho bojovníci IS zaútočili na terminály v malých týmech s automobily naplněnými bombami a zároveň ostřelovali terminály a skladovací nádrže z dálky. Přestože ve všech třech případech byli útočníci zabiti nebo se je podařilo zahnat, v porovnání s předchozími útoky vznikla v tomto případě daleko větší škoda. Zemřelo 18 bezpečnostních zaměstnanců, desítky byly zraněny. Zároveň bylo zapáleno pět skladovacích nádrží s ropou v terminálu as-Sidr a další dva zásobníky s ropou byly zničeny v terminálu Rás Lanúf. Celkem bylo zapáleno 850 000 barelů uložené ropy.⁹² O týden později, 14. ledna, pak radikálové z IS opět zaútočili na oba ropné terminály a zároveň poškodili ropnou infrastrukturu vedoucí do ropného přístavu Rás Lanúf, jenž je vybavený zařízením pro zpracování a vývoz ropy.⁹³ Následně v březnu 2016 se v libyjských médiích objevily informace o dalším chystaném útoku na ropnou infrastrukturu v as-Sidr a Rás Lanúf, který bojovníci IS plánovali uskutečnit pomocí 30 vozidel z ovládaných měst Bin Džawád a Nufaliya.⁹⁴

V polovině března 2016 IS zaútočil na plynovou elektrárnu Sarier nacházející se 320 km jižně od města Ajdabiya (v severní části centrální Libye), odkud ozbrojenci podnikají útoky proti libyjské armádě a nepřátelským militantním skupinám. Útok začal odpálením sebevražedného atentátníka u brány elektrárny, po kterém do objektu vnikli ozbrojenci IS a zapálili zásoby paliva v závodu, jakož i zařízení a vozidla, která tam našli. Útok poškodil vedení elektřiny pro čerpadla projektu „umělé řeky“, která dodávají vodu do východní části Libye. Po útoku následovalo vyhlášení nejvyšší pohotovosti na všech ropných polích v jihovýchodní části Libye.⁹⁵

4.3.4.3 Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor Libye

Na jedné straně, ačkoli je zřejmé, že Islámský stát bude i nadále ohrožovat ropné terminály Rás Lanúf a as-Sidr v zálivu Sidra a útočit na východní ropná pole v Syrské pánvi, má v současnosti poněkud omezené schopnosti těžit

z těchto útoků, tj. zahájit zde produkci ropy a především její prodej. Na rozdíl od geografických podmínek Sýrie, které umožňují pašování ropy, je tato kriminální činnost díky centrální odlehlosti Libye mnohem obtížnější a daleko zranitelnější proti případným útokům na vozidla atd. Jediný způsob, jak by IS mohl přepravovat ropu k dalšímu prodeji, je pomocí potrubí směřujícímu k pobřeží, kde jsou rafinerie a ropa je zde zpracovávána pro domácí a zahraniční trhy (celé Středomoří), na které je do velké míry strukturovaný ropný průmysl Libye závislý. Navíc Libye má pouze pět rafinerií, jež jsou ovšem buď ovládaný jinými ozbrojenými frakcemi, než je IS, nebo jsou umístěny daleko od hlavních ropných polí. Islámský stát, jenž by tak mohl reálně prodávat ropu zejména místnímu obyvatelstvu a dalším ozbrojeným skupinám, nemůže proto v současnosti v Libyi očekávat žádné velké zisky, kterými by nahradil finanční ztráty utrpěné v Iráku a Sýrii.

Na druhé straně, teroristické útoky IS zaměřené na ovládnutí libyjských ropných a plynových polí ve snaze využít následně příjmy z prodeje libyjské ropy a plynu k financování teroristické činnosti, nelze v případě Libye zcela vyloučit. Pokud by se bojovníkům IS podařilo převzít plnou kontrolu nad provincií Syrta, bohaté na ropná pole, a ovládnout potřebnou infrastrukturu společně s některými rafineriemi a ropnými terminály na pobřeží, bude mít, stejně jako v Sýrii a Iráku, zájem na získání finančních příjmů generující „merkantilistické“ ekonomiky založené na prodeji a pašování ilegální ropy a plynu z produkce, jež následně poslouží k realizaci svého systému vlády a sociálních programů. Stejně tak Islámský stát použije příjmy generované z pašování a exportu ovládané ropy a plynu k posílení své celkové pozice v Libyi a okolních regionech. Nicméně v současné době musí IS o svoji rozhodující pozici, stejně jako o libyjský energetický sektor bojovat jednak s různými opozičními skupinami, např. s radikály z Obranných brigád Bengházi či Libyjskou národní armádou generála Chalífy Haftara, jehož jednotky v první polovině září 2016 zaútočily na ropné terminály Rás Lanúf, as-Sidr, Briga a Zuvajtín a bez větších problémů je ovládly,⁶ ale i s různými soupeřícími islamistickými skupinami, napojenými např. na al-Káidu.

4.3.4.4 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Islámský stát v Libyi útočí na ropná pole, rafinerie a infrastrukturu s cílem poškodit energetický sektor, přičemž hlavním motivem je přerušit export ropy na Západ, zvýšit ceny ropy, oslabit na ropě závislé ekonomiky západních států

a vyvolat mezi nimi paniku z narušení jejich energetické bezpečnosti. Zároveň IS teroristickými útoky na ropná pole, přepravní infrastrukturu a energetická zařízení, elektrárny a ropné terminály v Libyi, ale i kriminální činností v podobě braní rukojmí sleduje dva cíle. Zaprvé, ekonomicky poškodit mezinárodně uznanou libyjskou vládu Národního souladu, která v důsledku ztráty svých ropných polí a poničené infrastruktury přijde o důležitou část příjmů do státního rozpočtu a nebude schopna zajistit stabilní dodávky plynu a elektřiny pro domácnosti. Motivem je snaha vytvořit deficit veřejných prostředků a vyvolat sociální nepokoje ve společnosti. Zadruhé, poukázat na politickou nestabilitu v zemi a mezinárodně zdiskreditovat Sarráždžovu vládu Národního souladu. Motivem je strategická představa, že dlouhodobé opakování podobných útoků by mělo jednak negativní dopad na světové trhy s ropou, ale zároveň by to fatálně poškodilo ropný průmysl Libye, která by se stala nestabilním a nedůvěryhodným dodavatelem. V neposlední řadě pak IS útočí v Libyi na energetický sektor spíše s omezeným cílem ovládnout ropná a plynová pole, přičemž hlavním motivem je efektivní využívání těžby, produkce a prodeje ropy a zemního plynu k financování činnosti teroristické organizace. Konečným výsledkem těchto teroristických útoků by mělo být ovládnutí zbytku území Libye.

Přestože se současná libyjská vláda Národního souladu, podporovaná ze strany mezinárodního společenství, snaží společně s jednotkami PFG libyjský energetický sektor bránit, nedaří se vládním silám ochránit ropná a plynová zařízení a zabránit operacím IS a Libyjské národní armády generála Chalífy Haftara v zemi. Naopak IS, i přes oslabení své pozice a konkurenci ze strany jednotek LNA a radikálů z Obranných brigád Benghází, je schopen v Libyi převzít a ovládnout ropnou oblast kolem přístavů as-Sidr a Rás Lanúf. To je možné demonstrovat mj. intenzitou a počtem útoků na ropný a plynárenský průmysl, energetická zařízení a infrastrukturu v řádu desítek, které Islámský stát od roku 2014 do současnosti v Libyi uskutečnil, přičemž další útoky na ropný sektor se dají očekávat.

V důsledku těchto útoků pak došlo k poškození libyjské ropné infrastruktury a ochromení produkce ropy, která v roce 2016 klesla na úroveň těžby 325 000 barelů za den, v porovnání s produkcí kolem 1,7 mil. barelů ropy za den před arabským jarem v roce 2011.⁹⁷ Stejně tak došlo k poklesu exportu plynu a ropy, kdy např. libyjská energetická firma National Oil Corporation (NOC) v současnosti exportuje pouze kolem 260 000 barelů ropy denně

a 100 000 barelů ropy za den ztratila následkem přerušení provozu ropných polí El Feel a Sharara. Škody způsobené útoky Islámského státu dosahují obrovských hodnot. Například 26. 1. 2016 libyjská společnost NOC uvedla, že Libye poklesem produkce a exportu ztratila asi 60 mld. USD.⁹⁸ V neposlední řadě nejsou ideální ani budoucí predikce, neboť Islámský stát např. zničil či převzal skladovací kapacity ropných terminálů as-Sidr a Rás Lanúf, což blokuje budoucí dodávky ropy. Navíc nová Sarráždžova vláda bude muset obnovit poškozenou ropnou a plynovou infrastrukturu, což bude trvat nejméně 5–8 let. Tyto skutečnosti se negativně projevují na libyjské ekonomice, závislé na vývozu ropy a plynu, a zároveň ohrožují energetickou bezpečnost Libye, která se musí vyrovnávat s opakovanými výpadky elektřiny a zemního plynu pro domácnosti a podniky v řadě měst, včetně Tripolisu.⁹⁹

Kromě energetické bezpečnosti Libye, může mít situace v této strategicky důležité zemi vliv také na energetickou bezpečnost Západu, především EU. Boji mezi západní a východní vládou rozvrácená a útoky proti energetickému sektoru ekonomicky a politicky destabilizovaná Libye, jež bude snadno ovládnutelná, totiž představuje pro IS první krok v jeho strategii pro konečné převzetí celé země v nadcházejícím období. Pokud by se Islámskému státu podařilo ovládnout celou Libyi, došlo by s největší pravděpodobností k zastavení veškerých dodávek ropy a zemního plynu do Evropské unie, která odsud dováží asi 3,4 % ropy a 2 % plynu.¹⁰⁰ Zároveň IS kontrolované území Libye by se mohlo stát výchozím prostorem k teroristickým útokům proti státům jižní Evropy, včetně jejich energetické infrastruktury a průmyslu. Navíc z území Libye by mohl Islámský stát realizovat teroristické útoky k ovládnutí či dalšímu posílení svého vlivu v okolních, na energetické zdroje bohatých afrických zemích, např. Alžírsku a Egyptu, kde by IS mohl pomoci svých odnoží (např. Ansar Bait al Maqdis a Jund al-Khilafah) opět dále útočit na jejich energetický sektor, včetně Suezského průplavu a ropovodu SUMED.¹⁰¹

Tabulka č. 8 srovnává hlavní cíle, motivy a případy teroristických útoků Islámského státu na energetický sektor v Iráku, Sýrii, Egyptě a Libyi. Následující tabulka č. 9 srovnává dopady jednotlivých forem teroristických útoků na energetickou bezpečnost ze strany IS. Příloha č. 3 přináší přehled o počtu útoků IS na energetický sektor v zemích MENA v letech 2014–2016.

Tabulka č. 8:
Cíle, motivy a příklady teroristických útoků IS na energetický sektor v Iráku, Sýrii, Libyi a Egyptě

Země	Cíle teroristických útoků	Motivace teroristických útoků	Příklady teroristických útoků
Irák	1) Cílem útoků na energetický sektor je dobýt a ovládnout irácká ropná a plynová pole, ale i rafinerie a další energetická zařízení; 2) cílem útoků zaměřených na ropná a plynová pole, vrty, rafinerie, ropnou stanici či závod na zpracování plynu je poškodit energetický sektor a destabilizovat vládu.	1) Hlavním motivem je snaha o dosažení maximální produkce z ovládaných ropných polí a následný prodej ropy pro financování vlastní činnosti; 2) útoky na energetický sektor jsou ovlivněny řadou motivů, kdy konečným výsledkem by mělo být ovládnutí zbytku území: a) přerušit produkci a export ropy na Západ a zvýšit cenu ropy; b) poškodit důvěryhodnost Iráku jako nespolehlivého dodavatele ropy; c) zdiskreditovat vládu, jež není schopna zajistit bezpečnost na vlastním území.	1) IS vedl bitvu o rafinerii Bajdži, získal a později ztratil ropná pole v Iráku; – IS zaútočil neúspěšně na ropná pole Alas a Ogail; 2) IS zapálil ropné pole Ajil v Iráku jako krycí manévry při útupu; – IS provedl dva útoky na ropné pole a stanici Bai Hassan.

Sýrie	1) Cílem útoků je ovládnutí syrských ropných a plynových polí, elektrárén a závodů na zpracování plynu; 2) cílem útoků zaměřených na plynovodu a ropnou infrastrukturu, síť elektrického vedení je poškodit energetický sektor Sýrie a destabilizovat nepřítele; 3) existují výjimky z útoků, kdy je cílem dohoda mezi syrským režimem a IS o „energetické spolupráci“.	1) Hlavním motivem je snaha maximálně využít energetický potenciál, zejména ropu, jejímž prodejem bude financována činnost organizace, ale i získání elektriny a plynu pro zajištění chodu strategických objektů na ovládaném území; 2) motivem je pomocí energetiky politicky a ekonomicky oslabit vládnoucí režim prezidenta al-Asada, rozvrátit zbytek syrského území, které režim ovládá, a následně toto rozpadlé území snadno obsadit; 3) tyto výjimky zaměřené na „energetickou spolupráci“ se syrským režimem prezidenta al-Asada jsou ze strany IS motivované vlastním užitekem.	1) IS ovládl několik elektrárén, ropná a plynová pole v Sýrii, která později částečně ztratil; 2) IS zautočil na plynovody, ropovody a elektrické vedení; 3) dohody o závodě na zpracování plynu Tuweinan, kde 50 MWh elektriny denně je určeno pro syrský režim, zatímco IS obdrží denně 70 MWh elektriny a 300 barelů kondenzátu.
---------------------	--	--	--

Libye	1) Cílem útoků na ropná pole, rafinerie a infrastrukturu je poškodit energetický sektor; 2) útoky na energetický sektor, ale i kriminální činnost v podobě brání rukojmí sledují dva cíle: a) ekonomicky poškodit mezinárodně uznanou libyjskou vládu, která v důsledku ztráty energetického průmyslu přijde o důležitou část příjmů státního rozpočtu; b) ukázat na politickou nestabilitu v zemi a mezinárodně zdiskreditovat libyjskou vládu; 3) spíše omezeným cílem je ovládnutí ropných a plynových polí, kterého se ovšem IS nevzdává.	1) Hlavním motivem je přerušit export ropy na Západ, zvýšit ceny ropy a vyvolat paniku z narušení energetické bezpečnosti; 2) teroristické útoky na energetický sektor mají dva motivy: a) snaha vytvořit deficit veřejných prostředků a vyvolat sociální nepokoje v zemi; b) představa, že dlouhodobé opakování podobných teroristických útoků by mělo nejen negativní dopad na světové trhy s ropou, ale zároveň by to fatálně poškodilo ropný průmysl Libye, která by se stala nestabilním a nedůvěryhodným dodavatelem; 3) hlavním motivem je efektivní využívání těžby, produkce a prodeje ropy a zemního plynu k financování činnosti teroristické organizace. – Konečným výsledkem těchto teroristických útoků na energetický sektor by mělo být ovládnutí zbytku území.	1) IS opakovaně zaútočil na dva největší ropné terminály Rás Lanúf, as-Sidr a přístav Zuwaytín; 2) IS zaútočil na řadu ropných polí (včetně al-Mabrúk, al-Bahi, ad-Dahra a al-Ghani), ropovodů, zabil desítky bezpečnostních pracovníků a zajal desítky zahraničních pracovníků energetických firem, včetně jednoho Čecha; 3) IS se snaží převzít plnou kontrolu nad provincií Syrta bohatou na ropná pole.	
Egypt	1) Cílem útoků je poškodit egyptský energetický sektor; 2) cílem útoků je destabilizovat vládu egyptského prezidenta, který je označován za nepřítel.	1) Hlavním motivem je nejen přerušit dodávky zemního plynu do okolních zemí, zejména Jordánska, ale také oslabit egyptskou ekonomiku závislou na spotřebě zemního plynu; 2) hlavním motivem je poškodit důvěryhodnost Egypta.	1) Odnože a skupiny hlásící se k IS opakovaně poškodily plynovod, kterým Egypt exportoval plyn do okolních zemí.	

Zdroj: sestaveno autory.

Tabulka č. 9:
Implikace teroristických útoků IS pro energetickou bezpečnost

Země	Forma teroristického útoku	Implikace útoků pro energetickou bezpečnost
Egypt	Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor a destabilizovat nepřítele	– mají negativní vliv na egypskou ekonomiku, která musí vynaložit finanční prostředky na opravu infrastruktury, ale částečně i na energetickou bezpečnost Egypta, který je výrazně závislý na spotřebě plynu; – mohou mít negativní dopad na energetickou bezpečnost zemí, které dovážejí egypský zemní plyn, zejména Jordánska, i když v důsledku rostoucí spotřeby plynu v Egyptě je jeho export omezován.
	Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor	– mají negativní dopad na iráckou ekonomiku, která přichází o příjmy z produkce plynu a exportu ropy a musí vynaložit finanční prostředky na ostrahu energetického průmyslu a opravu infrastruktury, ale zároveň v důsledku výpadků v produkci a zásobování ropou a plynem také na energetickou bezpečnost Iráku;
Irák	Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor a destabilizovat nepřítele	– mohou mít negativní vliv na světovou (asijskou a částečně západní) energetickou bezpečnost v důsledku přerušení dodávek ropy či dokonce ovládnutí Iráku ze strany IS, což by vyvolalo obavy o bezpečnost a stabilitu dalších klíčových producentů v oblasti MENA, způsobilo paniku na světových trzích a došlo by ke zvýšení cen ropy, a to IS potřebuje.

Sýrie	Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor	– mají negativní dopad jak na syrskou ekonomiku, tak především na energetickou bezpečnost Sýrie, a to v důsledku ztráty ropných a plynových polí, rafinerií, závodů na zpracování zemního plynu a elektráren, ale také následkem přerušování či zastavení dodávek ropy, zemního plynu a elektřiny domácnostem a průmyslovým podnikům, což se syrský vládnoucí režim snaží částečně kompenzovat, stejně jako v případě Fronty an-Nusra, „energetickou“ spoluprací s IS.
	Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor a destabilizovat nepříteli	
Libye	Teroristické útoky a brání rukojmí s cílem destabilizovat důvěryhodnost	– negativně se projevují na libyjské ekonomice, závislé na vývozu ropy a plynu, v důsledku poškození ropné a plynové infrastruktury a ropných terminálů, ochromení produkce ropy a plynu a poklesu exportu plynu a ropy, a zároveň ohrožují energetickou bezpečnost Libye, která se musí vyrovnávat s opakovanými výpadky elektřiny a plynu pro domácnosti a podniky;
	Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor	– mohou mít negativní dopad také na energetickou bezpečnost západních (evropských) zemí v důsledku možného ovládnutí Libye ze strany IS, po kterém by následovalo zastavení dodávek ropy a plynu do EU, ohrožení států jižní Evropy před možnými útoky proti jejich energetické infrastruktuře a průmyslu a útoky proti sousedním státům bohatým na ropu a plyn (např. Egypt, Alžírsko), ale i Suezskému průplavu a ropovodu SUMED.
	Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor	

Zdroj: sestaveno autory.

Poznámky

- ¹ McCants, William (2015): *The ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of the Islamic State*. New York: St. Martin's Press.
- ² Zároveň každá provincie má svého vlastního guvernéra odpovědného za správu regionu.
- ³ Mnoho z členů kabinetu a dalších velitelů na nejvyšší úrovni sloužilo jako vysocí důstojníci v armádě Saddáma Husajna a má technické znalosti na vysoké úrovni. Vojenská odbornost se pak projevuje na všech úrovních válečné mašinérie Islámského státu, který má k dispozici přibližně 1000 středních a nejvyšších polních velitelů. Jejich platy se pohybují mezi 300 až 2000 USD měsíčně v závislosti na práci, kterou dělají. Nicméně v současné době IS snížil platy bojovníků na polovinu.
- ⁴ Special Report: *The Islamic State* [on-line]. The Clarion Project, 10. 5. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/0Zt15P>.
- ⁵ K tomu srov. *The Return of Khilafah* [on-line]. *Dabiq*, 2014, No. 1 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- ⁶ Islámský stát dále založil Západoafrickou provincii, Severokavkazskou provincii, Jiho-východní Asie a Palestinské území. Zároveň řada teroristických organizací slíbila věrnost vůdci IS, např. The Free Sunnis of Baalbek Brigade v Libanonu, Sons of the Call for Tawhid and Jihad v Jordánsku apod.
- ⁷ Dále k tomu srov. *The Flood* [on-line]. *Dabiq*, 2014, No. 2 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- ⁸ Dále k tomu srov. *The Return of Khilafah*, op. cit.
- ⁹ Remaining and Expanding [on-line]. *Dabiq*, No. 5, 25. 11. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- ¹⁰ McFate, Jessica Lewis (2015): *The ISIS Defense in Iraq and Syria: Countering an Adaptive Enemy* [on-line]. Middle East Security Report 27, The Institute for the Study of War, May 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://understandingwar.org/report/isis-defense-iraq-and-syria-countering-adaptive-enemy>.
- ¹¹ Pietervanostayen: *The Islamic State Restores the Caliphate* (soubor videa) [on-line]. Musings on Arabism, Islamicism, History and current affairs, 29. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://pietervanostaeyen.wordpress.com/2014/06/29/the-islamic-state-restores-the-caliphate/>.
- ¹² Al-Baghdadi, Abu Bakr (2015): *A New Audio Message by Abu Bakr al-Baghdadi ~ March Forth Whether Light or Heavy* [on-line]. Audio Message released by al-Furqan Media on 14. 5. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/65qcYd>.
- ¹³ Al-Baghdadi, Abu Bakr (2014): *Audio Message by Abu Bakr al-Baghdadi – Even if the Disbelievers Despise Such* [on-line]. A new audio message by Abu Bakr al-Baghdadi, 13. 11. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/QJ17Pk>.
- ¹⁴ Tamtéž.
- ¹⁵ Al-Baghdadi, Abu Bakr (2014): *Islamic State ~ Message To the Mujāhidīn and the Islamic Ummah In the Month Of Ramadān* [on-line]. Audio-message by ISIS proclaimed Caliph

- Ibrahim, Abu Bakr al-Hussayni al-Qurayshi al-Baghdadi, 1. 7. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/CRLuoO>.
- ¹⁶ Al-Baghdadi, Abu Bakr (2016): *Audio Message by Abu Bakr al-Baghdadi ~This is What Allah and His Messenger Had Promised Us* [on-line]. *Jihadology.net*, 2. 11. 2016 [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z goo.gl/JRqX0H.
- ¹⁷ Al-Shani, Abu Muhammad al-Adnani (2015): *O Our People Respond to the Caller of Allah* [on-line]. Audio Statement by Abu Muhammad al-‘Adnani as-Shami published on 23. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/ZnOCov>.
- ¹⁸ Al-Shani, Abu Muhammad al-Adnani (2015): *Say to those who disbelieve „You will be overcome“* [on-line]. Audio Message by IS spokesman Abu Muhammad al-‘Adnani, 13. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/JcNAIF>.
- ¹⁹ Al-Shani, Abu Muhammad al-Adnani (2014): *Indeed Your Lord Is Ever Watchful* [on-line]. A new statement by IS spokesman Abū Muhammad al-‘Adnānī ash-Shāmī, 22. 9. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/cVNGTn>.
- ²⁰ Mluvčí IS abú Muhammad Adnání zahynul koncem srpna 2016 v syrském městě Aleppo.
- ²¹ Al-Muhajir Abu al-Hassan (2016): *Audio message by IS spokesman Abu al-Hassan al-Muhajir: And You Will Remember What I Say to You* [on-line]. *Jihadology.net*, 5. 12. 2016 [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z <http://jihadology.net/2016/12/05/new-audio-message-from-the-islamic-states-abu-al-%E1%B8%A5asan-al-muhajir-and-you-will-remember-what-i-now-say-to-you/>.
- ²² Al Qa'idah of Waziristan: A Testimony from Within [on-line]. *Dabiq*, No. 6, 29. 11. 2014, s. 61 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- ²³ *Break the Cross* [on-line]. *Dabiq*, No. 15, 31. 7. 2016, s. 61 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- ²⁴ Abú Nabil al Anbari byl zabit při leteckém útoku USA 13. 9. 2015.
- ²⁵ From the Battles of Al-Ahzāb to the War of Coalitions [on-line]. *Dabiq*, No. 11, 9. 8. 2015, s. 63 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- ²⁶ Al Qa'idah of Waziristan: A Testimony from Within [on-line], op. cit., s. 58–62.
- ²⁷ *The Legacy of the Prophetic Methodology* [on-line]. Tangentcode, 30. 8. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Ni3ahY>.
- ²⁸ Special Report: *The Islamic State*, op. cit., s. 17–18 [cit. 31. 3. 2016].
- ²⁹ Harrell, Peter, E. (2015): Testimony before the U. S. Senate Committee on Energy and Natural Resources. Hearing to examine terrorism and the global oil markets [on-line]. Center for a New American Security, 10. 12. 2015, s. 2–5 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/UCui9f>.
- ³⁰ Dále srov. Brisard, Jean-Charles–Martinez, Damien (2014): *Islamic State: the Economy-based Terrorist Funding* [on-line]. Thomson Reuters, October 2014, s. 4–8 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/ALCWnu>.
- ³¹ Kromě toho se IS potýká s řadou problémů. Zaprvé, IS musí řešit vyčerpanost řady ropných polí, která ovládá, a nedostatek kvalifikovaných pracovníků a inženýrů v oblasti energetiky. Zadruhé, IS chybí potřebná kvalitní těžební technika, v důsledku čehož inklinuje k použití primitivní techniky pro extrakci a rafinaci ropy, což má za následek nízkou efektivnost těžby a produkce ropy. K tomu dále srov. Fatf. *Financing of the Terrorist*

- Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)* [on-line]. The Financial Action Task Force, February 2015, s. 13–15 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.fatf-gafi.org/documents/documents/financing-of-terrorist-organisation-isil.html>.
- ³² Dále k tomu podrobněji srov. Solomon, Erika et al. (2016): Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil [on-line]. *The Financial Times*, 29. 12. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/>.
- ³³ Tamtéž.
- ³⁴ Wintour, Patrick (2016): Oil revenue collapse means Isis reliant on Gulf funds, inquiry hears [on-line]. *The Guardian*, 8. 3. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/CDnhT1>.
- ³⁵ Konem roku 2016 vydělával IS měsíčně asi 50–80 mil. USD, tedy méně jak jednu miliardu ročně. Přibližně polovinu příjmů tvoří daně, které IS na ovládaném území vybírá. Oficiálně jde pouze o 10% daň ze všech příjmů, ve skutečnost však existuje celá řada jiných daní a poplatků. Tak např.: služby jsou zatíženy dalšími 20 %, výběry z bankovních účtů 10 %, nemuslimové (křesťané a Židé) platí tzv. *džizju*, neboli 50% daň ze zisku, a muslimové porušující právo *šaría* daně „pokání“ ve výši 2500 USD. Islámský stát má na svém území asi 4500 archeologických nalezišť a nelegální prodej starožitností mu ročně vynáší asi 50 až 100 mil. USD, dále „vydělává“ (25–50 mil. USD ročně) různými únosy a braním rukojmí. Důležitým zdrojem příjmů je rovněž „charita“, resp. příspěvky posílané soukromými dárči z arabských zemí v Perském zálivu. Islámský stát si tímto způsobem přijde na minimálně 20 až 50 mil. USD ročně, ovšem jde jen o hrubé odhady a částka může být podstatně vyšší. Dalším významným zdrojem příjmů je rozprodej „válečné kořisti“, kterou IS uchvátil v roce 2014 během svého vítězného tažení Irákem a Sýrií. Dále srov. Tichý, Lukáš (2017): Ropa a víra. *Euro*, 2/2017, s. 38–40.
- ³⁶ The Business of ISIS [on-line]. *The Huffington Post.com*, 24. 7. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/CKs0Py>.
- ³⁷ Solomon, Erika et al. (2016): Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil, op. cit.
- ³⁸ Srov. Solomon, Erika et al. (2015): Isis Inc: how oil fuels the jihadi terrorists [on-line]. *The Financial Times*, 14. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/b8234932-719b-11e5-ad6d-f4ed76f0900a.html#axzz44mGXwotF>.
- ³⁹ Podle listu *The Financial Times* je v současné době největším odběratelem ropy od IS zejména Izrael, který získává 75 % své ropy z iráckého Kurdistanu. Více než třetina tohoto dovozu jde přes turecký přístav Cejhan, který představuje potenciální bránu, již odchází ropa pašovaná z IS.
- ⁴⁰ Dále k tomu srov. *Iraq* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 30. 1. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/jQYOJB>.
- ⁴¹ RFE/RF: Islamic State Loses Iraqi Oil Fields, Crucial Income [on-line]. *Radio Free Europe/Radio Liberty*, 9. 4. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/G87Cz5>.
- ⁴² K tomu dále srov. Rasheed, Ahmed (2016): ISIS suffers near collapse in oil revenue as it loses territory in Iraq [on-line]. *Business Insider*, 28. 7. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/ZQQ9Cj>.

- ⁴³ Banco, Erin (2016): US Marines Enter Battle In Iraq To Help Army And Peshmerga Defend Oil Fields From ISIS [on-line]. *International Business Times*, 23. 3. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/My9iQm>.
- ⁴⁴ Rasheed, Ahmed (2016): ISIS suffers near collapse in oil revenue as it loses territory in Iraq, op. cit.
- ⁴⁵ Two IS synchronous attacks on Tikrit, 3 security members wounded [on-line]. *Iraqi News*, 27. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.iraqinews.com/iraq-war/two-synchronous-attacks-tikrit-3-security-members-wounded/>.
- ⁴⁶ Iraq troops reach Baiji oil refinery besieged by IS [on-line]. *BBC*, 18. 11. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-30103392>.
- ⁴⁷ Poggot, Mark (2015): Isis in Iraq: Islamic State torches Iraq's largest oil refinery at Baiji [on-line]. *International Business Times*, 25. 5. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/GYFYyu>.
- ⁴⁸ Gordon, Michael R. (2015): Iraqi Forces and Shiite Militias Retake Oil Refinery From ISIS [on-line]. *The New York Times*, 16. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/2la0BX>.
- ⁴⁹ Islamic State torches oil field near Tikrit as militia advance [on-line]. *Reuters*, 5. 3. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/nWBpp7>.
- ⁵⁰ Dále k tomu např. srov. Burgess, James (2016): ISIS Sabotage Continues To Cause Outages In Iraqi Oil Fields [on-line]. *Oilprice.com*, 12. 5. 2016 [cit. 29. 5. 2016]. Dostupné z <http://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/ISIS-Sabotage-Continues-To-Cause-Outages-In-Iraqi-Oil-Fields.html>.
- ⁵¹ Militants killed, hostages freed after ISIS attack on oil field near Kirkuk, Iraq [on-line]. *CNN*, 31. 7. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/XiQYVN>.
- ⁵² Tamtéž.
- ⁵³ Dwibhashyam, Pavitra (2016): Isis attacks two energy facilities in northern Iraq [on-line]. *International Business Times*, 31. 7. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/tJ4rtW>.
- ⁵⁴ Bombs target Bai Hassan oilfield in Kirkuk, 3 casualties [on-line]. *Iraqi News*, 25. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.iraqinews.com/iraq-war/bombs-bai-hassan-oil-field-kirkuk/>.
- ⁵⁵ Hume, Tim-Alkshall, Hamdi (2016): ISIS claims responsibility for attack on Baghdad gas plant [on-line]. *CNN*, 15. 5. 2016 [cit. 29. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/3y0FtQ>.
- ⁵⁶ Lidské štíty, drony a hořící vrty. IS u Mosulu sází na guerillovou válku [on-line]. *iDNES.cz*, 26. 10. 2016 [cit. 29. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/eHgTCX>.
- ⁵⁷ Dále k tomu srov. Sayigh, Yezid (2015): *The War Over Syria's Gas Field* [on-line]. The Carnegie Endowment for International Peace, 8. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://carnegie-mec.org/diwan/60316?lang=en>.
- ⁵⁸ *Syria* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 24. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=SYR>.

- ⁵⁹ Dále srov. Yashar, Ari (2016): Comeback time? ISIS captures major gas field in Syria [on-line]. *Arutz Sheva* 7, 6. 5. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/211886>.
- ⁶⁰ ISIS Blown up a Major Gas Field Led to 4.4-Magnitude Earthquake in Homs [on-line]. *Alalam*, 17. 5. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://en.alalam.ir/news/1819083>.
- ⁶¹ Dále k tomu srov. Syrian army retakes key gas field from IS in central Syria [on-line]. *Xinhua*, 14. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z http://news.xinhuanet.com/english/2017-02/14/c_136056701.htm.
- ⁶² Islámský stát dobyl poslední velké ropné pole, které kontroloval Asad [on-line]. *Novinky.cz*, 7. 9. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/45DyVq>.
- ⁶³ Hammadeh, Abdullah (2015): *Deadly Oil. Theft of Syria's Future* [on-line]. Center for International Private Enterprise, July 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/W79GzJ>.
- ⁶⁴ Dále srov. Wintour, Patrick (2016): Oil revenue collapse means Isis reliant on Gulf funds, inquiry hears [on-line], op. cit.
- ⁶⁵ Dále srov. Energy makes strange bedfellows in Syria [on-line]. *Russia Today*, 20. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.rt.com/business/319046-syria-islamic-state-is-energy/>.
- ⁶⁶ Blake, Eben (2015): Islamic State Attacks Damascus: ISIS Militants Blow Up Gas Pipeline To Syrian Capital [on-line]. *International Business Times*, 11. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/xYLVV2>.
- ⁶⁷ Dále srov. Blake, Eben (2015): Islamic State Attacks Damascus: ISIS Militants Blow Up Gas Pipeline To Syrian Capital, op. cit.
- ⁶⁸ Dále k tomu srov. Solomon, Erika–Mhidi, Ahmed (2015): Isis Inc: Syria's „mafia-style“ gas deals with jihadists [on-line]. *The Financial Times*, 15. 10. 2015 [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/u32nVL>.
- ⁶⁹ IS militants blow up gas pipelines in Syria's Homs [on-line]. *Xinhua*, 7. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z http://news.xinhuanet.com/english/2017-02/07/c_136036235.htm.
- ⁷⁰ ISIL Sets Fire to Jazal Gas Fields as Syrian Army Units Approach [on-line]. Fars News Agency, 24. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z <http://en.farsnews.com/newstext.aspx?nn=13951206000563>.
- ⁷¹ IS rocket fire damages key gas plant in central Syria [on-line]. *Xinhua*, 25. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z http://news.xinhuanet.com/english/2017-02/25/c_136085041.htm.
- ⁷² Solomon, Erika et al. (2016): Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil, op. cit.
- ⁷³ Ceren, Kenar–Soylu, Ragip (2016): Why Are Russian Engineers Working at an Islamic State-Controlled Gas Plant in Syria? [on-line]. *Foreign Policy*, 9. 2. 2016 [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/LkXP6M>.
- ⁷⁴ 5. 8. 2015 se organizace IS-PS přihlásila k odpovědnosti za únos chorvatského občana Tomislava Salopeka, který pracoval jako topograf pro francouzskou energetickou společnost. Salopek byl unesen 22. července v západní poušti, asi 20 km západně od Káhiry. IS-PS

- požadoval propuštění všech muslimek v egyptských věznicích do 48 hodin výměnou za Salopeka, který byl nakonec popraven a organizace IS-PS se přihlásila k odpovědnosti.
- ⁷⁵ IS-linked group claims responsibility for Sinai pipeline explosion [on-line]. *Middle East Eye*, 7. 11. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/U8qwYH>.
- ⁷⁶ Dále k tomu srov. Egypt Reopening Gaza Crossing Wednesday, Say Officials [on-line]. *Arutz Sheva* 7, 26. 11. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/HWqFbo>.
- ⁷⁷ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=201411120082>.
- ⁷⁸ Egypt's Ansar Beit Al-Maqdis claims responsibility for deadly attack on soldiers [on-line]. *Ahram online*, 15. 11. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://english.ahram.org.eg/News/115554.aspx>.
- ⁷⁹ Militants bomb Sinai gas pipeline for 27th time [on-line]. *Daily News Egypt*, 23. 12. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/iFlpQL>.
- ⁸⁰ Egypt jihadists claim attack on Sinai pipeline to Jordan [on-line]. *The Daily Star*, 19. 1. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/2015/Jan-19/284619-egypt-jihadists-claim-attack-on-sinai-pipeline-to-jordan.ashx>.
- ⁸¹ Islamic State blows up natural gas pipeline in Egypt's Sinai Peninsula [on-line]. *Jihad Watch*, 1. 7. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.jihadwatch.org/2015/06/islamic-state-blows-up-natural-gas-pipeline-in-egypts-sinai-peninsula>.
- ⁸² ISIS affiliate in Sinai threatens to stop Jordan's natural gas supply [on-line]. *The Jerusalem Post*, 13. 1. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Middle-East/ISIS-Threat/ISIS-affiliate-in-Sinai-threatens-to-stop-Jordans-natural-gas-supply-441344>.
- ⁸³ Consortium Tamar – konsorcium je složené z pěti společností, a to Isramco (28,75 %), Alon Gas Exploration (4 %), Delek Drilling a Avner (každý 15,25 %) a Noble Energy (36 %).
- ⁸⁴ Islamic State Renews Attack on the Arab Gas Pipeline [on-line]. *Natural Gas World*, 18. 1. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.naturalgasworld.com/a-renewed-attack-on-the-arab-gas-pipeline-in-sinai-27657>.
- ⁸⁵ Esam, Mohammed (2015): Islamic State militants attack Libyan oil field [on-line]. *The New Arab*, 4. 3. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/ERH7ma>.
- ⁸⁶ Faucon, Benoît-Matt, Bradley (2015): New Attacks on Libya's Oil Assets Shake Nation's Stability, Energy Markets [on-line]. *The Wall Street Journal*, 8. 3. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QCvxNt>.
- ⁸⁷ Global Research New. Islamic State (IS) closes in on Libya's Oil Crescent [on-line]. *Global Research New*, 9. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/14U6rH>.
- ⁸⁸ Americké ozbrojené síly ve spolupráci s Libyjskou vládou Národního souladu v rámci „Operace Odyssey Lightning“ zahájené 1. 8. 2016 ukončily 21. 12. 2016 vojenské operace proti odnoži Islámského státu v libyjské Syrtě, kterou se podařilo osvobodit.
- ⁸⁹ Dále srov. Markey, Patrick–Elumani, Ahmed (2015): Islamic State risk for Libya's troubled oil sector [on-line]. *Reuters*, 28. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.reuters.com/article/us-libya-energy-idUSKCN0SM0HW20151028>; Tichý, Lukáš (2016): Islámský stát a jeho postoj k teroristickým útokům na energetický sektor. *Obrana a strategie*, Vol. 16, No. 1, s. 54.

- ⁹⁰ Na konci září již z terminálu Rás Lanúfu byl odbaven první tanker Seadelta s 781 000 barely ropy směřující do Itálie.
- ⁹¹ Koncem roku 2015 měl Islámský stát podle odhadů OSN v Libyi kolem 2000 až 3000 bojovníků. V polovině roku 2016 už to bylo kolem 8000 bojovníků.
- ⁹² Srov. Deyr, John (2016): The Islamic State's Next Target: Libyan Oil [on-line]. *ViceNews*, 6. 1. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://news.vice.com/article/the-islamic-states-next-target-libyan-oil>.
- ⁹³ Lewis, Aidan (2016): Islamic State offensive raises risk for Libya's oil sector [on-line]. *Reuters*, 18. 1. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/S7aL51>.
- ⁹⁴ *Attack on a power plant south of Ajdabiya* [on-line]. Spotlight on Global Jihad (17.–23. 3. 2016). The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.terrorism-info.org.il/en/article/20979>.
- ⁹⁵ Tamtéž.
- ⁹⁶ Ovšem radikálové z Obranných brigád Benghází na začátku března 2017 nakonec vyhnali jednotky LNA z lukrativních ropných přístavů as-Sidr a Rás Lanúf a obsadili je. Nicméně již kolem 14. března 2017 získaly jednotky LNA generála Chalífy Haftara znovu kontrolu nad oběma ropnými přístavy.
- ⁹⁷ ISIS Libya foothold threatens EU [on-line]. *Journal of Energy Security*, 26. 2. 2016 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/1i56ib>.
- ⁹⁸ Tamtéž.
- ⁹⁹ Tamtéž.
- ¹⁰⁰ *Libya* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 19. 11. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/j1gLkz>.
- ¹⁰¹ ISIS Libya foothold threatens EU [on-line], op. cit.

5. Hizballáh a energetika jako nástroj vyhrožování

V této části se zaměříme na další organizaci, resp. hnutí, kterým je libanonské islamistické (šíitské) militantní, politické a sociální hnutí Hizballáh. Stejně jako u předchozích kapitol se budeme nejprve věnovat stručné charakteristice tohoto hnutí. Dále se zaměříme na vztah Hizballáhu k energetice a jejímu významu ve strategii. Na závěr pak budeme věnovat pozornost příkladům vyhrožování teroristickým útokem na energetický sektor ze strany Hizballáhu a možným vlivem na energetickou bezpečnost Izraele.

5.1 Charakteristika hnutí Hizballáh

Hnutí později známé jako Hizballáh (česky „Strana boží“) bylo založeno šíitskými muslimy v severovýchodním Libanonu (údolí Bikáa) v roce 1982 k boji proti izraelské okupaci jižního Libanonu. „Hizballáh, jenž vznikl v souvislosti s libanonskou občanskou válkou a nedlouho předtím proběhnuvší íránskou revolucí, se na konci 80. let minulého století začal postupně proměňovat z ozbrojené bojůvky, často využívající teroristických metod boje, v centralizovanější organizaci, která (i díky štědrým íránským dotacím) dokázala rozšířit své aktivity do řady dalších oblastí.“¹

Podle Jana Daniela v roce 1990 sice hnutí prošlo takzvaným procesem *libanonizace*, začalo participovat na libanonském politickém systému a uznalo libanonský stát (přičemž částečně zmírnilo svou islamistickou rétoriku), ale zároveň si se syrským posvěcením ponechalo své zbraně a vedlo na jihu země ozbrojený boj proti Izraeli.² „Svého ozbrojeného křídla se nevzdalo ani po

odchodu Izraelců z okupovaného pásma na jihu Libanonu v roce 2000, ani po stažení syrské armády ze země v roce 2005. Své ozbrojence Hizballáh následně ve větší míře otevřeně využil během „letní války“ s Izraelci v roce 2006, při střetech se svými politickými oponenty v květnu 2008 a v současnosti v bojích s protiasadovskými povstalci v sousední Sýrii.⁴³

Hizballáh je pyramidově řízeným hnutím, k němuž je více či méně formálně připojena řada menších organizací zapojených do jeho aktivit nebo přispívajících k jejich financování (neziskové organizace, komerční společnosti, ale třeba i sítě organizovaného zločinu).⁴⁴ „Hizballáh pak obecně svými činnostmi, a to jak ozbrojeným bojem, tak i veřejnými službami či propagandou, vytváří pro šiitské komunity určité holistické prostředí paralelní (na státu nezávislé) islamistické společnosti (či podle vlastních slov „společnosti odporu“ – *mudžtama’a al-muqawama*), ukotvené v jednotící ideologii „islámského odporu“ proti ponížení, nedostatku a útlaku ze strany Izraele, Západu a jejich spojenců.“⁴⁵

V čele Hizballáhu stojí sedmičlenná rada tvořená z většiny seniorními duchovními, přičemž formální hlavu hnutí představuje generální tajemník volený radou z vlastních řad (v současnosti Hasan Nasralláh). Hnutí je dále rozděleno na politickou a ozbrojenou část, které spadají pod přímé velení rady a na nižších úrovních fungují do jisté míry odděleně.⁴⁶ „Mezi lokality s šiitskou většinou obyvatelstva, kde Hizballáh působí především, patří jižní předměstí Bejrútu – takzvaná *Dahije* (tvořící jeho hlavní základnu) – region jižního Libanonu s městy Nabatija a Bint Džabal a severní část údolí Bikáa s městy Baalbek a Hermel. Tyto tři hlavní oblasti mají v rámci hnutí vlastní velení, zodpovědné radě a hlavám jednotlivých sekcí, a dále se člení na menší teritoriální administrativní jednotky.“⁴⁷

V této monografii pak v souladu s názorem J. Daniela chápeme Hizballáh jako islamistické (politicky šiitské) sociální hnutí, které ovšem disponuje vlastními ozbrojenými složkami a využívá i teroristické metody boje.⁴⁸ „Těžiště aktivit Hizballáhu (včetně těch, které jsou obvykle asociovány exkluzivně se státem, jako je právě ozbrojené zajišťování bezpečnosti) a hlavní rozhodovací pravomoci v rámci hnutí ovšem leží mimo instituce libanonského státu a jsou na něm nezávislé, byť je využívají v některých případech pro své cíle.“⁴⁹ Hizballáh je pak v současné době jedním z nejznámějších příkladů nestátního aktéra, který dlouhodobě *de facto* ovládá určité teritorium formálně náležející suverénnímu státu.

5.2 Energetická strategie Hizballáhu

Hizballáh, který kdysi propagoval vytvoření islámského státu, byl jedním z průkopníků v rozvoji energetické agendy mezi islamistickými organizacemi. Hizballáh proto při plnění některých funkcí státu, včetně otázky zajištění stabilních a nepřerušovaných energetických dodávek, věnuje energetice zvýšenou pozornost. Zároveň energetika jako významná regionální otázka představuje pro Hizballáh důležitou součást jeho strategie, která nabízí příčinu konfrontace s úhlavním nepřítelem Izraelem a nástroj kritiky Západu. V tomto ohledu je hlavním zájmem energetické strategie Hizballáhu především snaha (a) zajistit energetickou bezpečnost Libanonu; (b) zahájit vlastní těžbu ropy a plynu na úkor Izraele, který má být poražen; a (c) potrestat Spojené státy a jejich západní spojence.

Libanon na svém území v současné době nemá žádné zásoby ropy ani zemního plynu. Naopak země je silně závislá na dovozu energie k pokrytí domácí poptávky, a to zejména ropy a ropných produktů, které v roce 2014 představovaly více jak 97 % celkových dodávek primární energie v hodnotě 5,11 mld. USD, což představuje 11,4 % libanonského HDP.¹⁰ Libanonská vláda chce proto do budoucna diverzifikovat energetický mix směrem od ropy k zemnímu plynu,¹¹ aby posílila svou bezpečnost dodávek. Nicméně stejně jako u ropy, bude muset Libanon prozatím importovat všechny své dodávky zemního plynu ze zahraničí. V neposlední řadě je energetickým problémem Libanonu také nedostatek elektřiny, na což upozornil Hasan Nasralláh: „V zemi je krize, nyní převládající – a sice krize elektrické energie. Poučme se od Íránců, kteří jsou naši přátelé. Vedení Íránu říká, že po 20, 30 nebo 40 letech, kdy dojde ropa a zemní plyn [...] země přejde na mírové využití jaderné energie, aby lidem zajistila elektřinu...“, proto „já vážně vyzývám libanonskou vládu, aby přezkoumala mírové využití jaderné energie a projednala v rámci mírového využití jaderné energie plán na výstavbu jaderného reaktoru k výrobě elektřiny v Libanonu“.¹²

Otázka zajištění a posílení energetické bezpečnosti je pak z pohledu Hizballáhu bezprostředně spojena se vztahem Libanonu k hlavnímu nepříteli, a to Izraeli, který si údajně neoprávněně nárokuje libanonské nerostné bohatství ropy a plynu ve východních vodách Středozemního moře. Postoj Libanonu a Hizballáhu k Izraeli a k této problematice explicitně vystihl novinový článek v deníku *Al-Safir*, který byl otištěn 8. 6. 2010, několik dní po

objevení zemního plynu v Izraeli, pod titulkem „Izrael plánuje ukrást Libanonu offshoreová plynová pole“. Podle autora článku: „Izraelci ignorují skutečnost, že zásoby plynu [v rámci pole Leviathan – pozn. aut.] se táhnou za rámec přibližných hranic jejich teritoriálních vod a podle jejich [vlastního – pozn. aut.] schématu zasahují do libanonských vod – něco, co představuje pro Libanon novou výzvu...“¹³ Článek pokračoval tvrzením, že většina vrtů Izraele na poli Leviathan byla mimo libanonské pobřeží, a dále předpověděl, že „oblast se brzy stane novou zónou konfliktu mezi Izraelem a Libanonem, který bude bránit svá práva na moři...“¹⁴

Tyto obavy pak potvrdil o tři roky později H. Nasralláh, když v jednom ze svých vystoupení zopakoval vyjádření libanonského ministra energetiky, který varoval, že „Izraelci jsou schopni položit potrubí a vzít naši – libanonskou – ropu a zemní plyn. Nicméně jako obvykle, nikdo [...] se ani nepohnul, zatímco Izraelci jsou schopni položit ruce na naši ropu, vodu, zemi, svrchovanost. [...] To je nepochybné.“¹⁵ Nasralláh dále zdůraznil, že Libanon zůstává pro své obyvatele a že „naše vody zůstanou libanonské a naše ropné bohatství zůstává Libanonců. Dohodli jsme se, že nebudeme akceptovat, aby se někdo dotýkal suverenity naší země [...]“ a „Izraelci vědí, že neexistuje žádná tolerance při překročení tohoto limitu...“¹⁶

Hasan Nasralláh dále kritizoval blízkovýchodní politiku USA a Izraele za jeho „přisluhování a provádění svého poslání v rámci západního projektu Spojených států“,¹⁷ které Izrael využívají jako nástroj politiky v oblasti MENA. Podle Nasralláha „USA používají Izrael jako bodec k pokoření Arabů a muslimů, aby porazily Araby a muslimy, k uvalení americké vůle na Araby a muslimy, aby mohly vyvážet svoje zbraně a plundrovat ropu v zemích Arabů a muslimů. Nikdo z nás na to nesmí nikdy zapomenout.“¹⁸ V tomto ohledu pak Nasralláh kriticky varoval, že hlavním zájmem USA v regionu MENA je ovládnutí a získání kontroly nad ropou a zemním plynem. „No, Irák je v jejich rukou. Oni by dále rádi svrhli režim v Íránu a dali ruce na Írán. Jsou již v Perském zálivu, který je hlavní a nejbohatší oblastí na energetické zdroje ve světě.“¹⁹ Zároveň Nasralláh naznačil, jakým způsobem by bylo možné potrestat, resp. zatlačit na Spojené státy a Izrael ohledně změny jejich agresivní politiky v regionu MENA, kdy „v současné době je USA ve finanční krizi a my máme ropu, peníze [...] a naše vlády můžou [pomocí ropy a peněz – pozn. aut.] zastavit agresí“²⁰ Spojených států a Izraele.

V energetické strategii Hizballáhu je následně patrná určitá ambivalence. Na jedné straně ve své energetické strategii rozhoduje racionálně v rozporu se šíitským islámem, který je zneužíván k ospravedlnění racionálního jednání. Hizballáh ve své politice zaměřené na zahájení vlastní těžby a produkce ropy a zemního plynu ve východní části Středozemního moře na úkor Izraele, který označuje jako hlavního nepřítele islámské obce, jedná v rozporu se šíitským islámem, kdy např. šíitská škola Dža'fari zakazuje soukromé vlastnictví energetických zdrojů. To znamená, že Hizballáh by neměl tyto zdroje ropy a plynu vlastnit pouze pro sebe, ale měly by být použity ku prospěchu celé *ummy*, a nikoliv jen pro Libanon. To dále potvrdil irácký šíitský duchovní Muhammad Baqir as-Sadr, který zdůraznil, že šíitský islám neuznává, aby si někdo přivlastňoval energetické bohatství, jež tak nemůže být v soukromém vlastnictví (Libanonu), ale spadá do společného vlastnictví islámského státu, který Hizballáh dříve podporoval. To znamená, že zatímco dřívějším základním cílem Hizballáhu ve jménu islámu bylo vytvoření islámského státu, v němž energetické zdroje měly být v rukou všech muslimů, zejména šíitských, současným základním motivem Hizballáhu v souladu s racionalismem je snaha realizovat svoji politiku k podpoře energetické bezpečnosti Libanonu založené na urychlení procesu domácí těžby zemního plynu a ropy.

Na druhé straně pro Hizballáh představuje energetika klíčovou regionální oblast jeho strategie a jednání založených na islámu a v souladu s racionalismem, přičemž dochází k rozhodování ve jménu islámu z racionálních důvodů. Zaprvé, Hizballáh svým bojem a vyhrožováním vojenským útokem vůči Izraeli ve snaze bránit energetické bohatství ropy a plynu ve sporných vodách východní Středomoří na pozadí zajištění energetické bezpečnosti Libanonu jedná v souladu se šíitským islámem reprezentovaným např. názorem vůdce iránské revoluce R. Chomejního, který viděl ropu jako zdroj a příčinu cizího vměšování do iránských vnitřních záležitostí, především ze strany Izraele, a vyzval k obraně ropného bohatství a zabránění jeho vývozu. Z druhé, Hizballáh svým jednáním zaměřeným na vyhrožování nebo podporu užití ropy jako politické zbraně proti USA a západním státům na pozadí snahy o jejich potrestání, postupuje v souladu s názorem Šarí'atího. Ten, podobně jako Chomejní, zastával antiimperialistický postoj ve vztahu k Západu, který obviňoval ze zneužívání zdrojů muslimů. Stejný názor pak sdílel i přední libanonský šíitský ajatolláh Fadlallah, jenž obvinil Západ ze zneužívání Blízkého východu jako oblasti s cenově dostupnými přírodními zdroji, zejména

ropy a plynu, a jako obrovského trhu, kam vyváží spotřebitelské produkty a zastaralou vojenskou techniku. V tomto ohledu je racionálním instrumentálním cílem Hizballáhu zejména snaha přesvědčit šíitské muslimy o správnosti své, na libanonském státu nezávislé politiky, jež se zaměřuje na obranu nerostného bohatství, vyhrožování Izraeli a výzvy k potrestání USA a jejich západních spojenců pomocí ropné zbraně. Instrumentálním motivem v souladu islámem je pak úsilí Hizballáhu získat k této činnosti podporu šíitských muslimů po celém světě.

Hizballáh vyvinul svoji energetickou strategii spoléhající se na metodu „užití nebo hrozby násilí“, která je založena na třech pilířích korespondujících s hlavními cíli a motivy. Zaprvé, hnutí Hizballáh vyhrožuje teroristickým útokem na energetický sektor Izraele s cílem vojensky bránit libanonské energetické bohatství ropy a zemního plynu před Izraelem a zajistit energetickou bezpečnost Libanonu, přičemž hlavním motivem je posílení stabilních dodávek a přístupu k energii, ale také požadavek na rozvoj vlastní produkce ropy a zemního plynu. Zadruhé, Hizballáh vyhrožuje teroristickým útokem na energetický sektor Izraele s cílem poškodit svého nepřítele a odradit Izrael od produkce zemního plynu a ropy ve sporných oblastech východního Středomoří, přičemž hlavním motivem je konfrontace a usvědčení Izraele z agresivní energetické politiky vůči Libanonu, na kterou hnutí nebude váhat odpovédět vojenským útokem. Zatřetí, hnutí Hizballáh vyhrožuje či vyzývá muslimské země k užití ropy jako politické zbraně proti Spojeným státům a západním zemím s cílem potrestat západní aktéry, tj. USA a EU, přičemž hlavním motivem je především snaha změnit chování západních zemí vůči na ropu bohaté oblasti MENA a přimět Západ k ukončení podpory Izraele.

5.3 Příklady vyhrožování útokem a zneužívání energetiky jako politického nástroje ze strany Hizballáhu

Tato část monografie se nejprve věnuje konkrétním projevům, resp. příkladům vyhrožování teroristickým či vojenským útokem ve vztahu k Izraeli či výzev k využívání ropy muslimskými zeměmi jako politického nástroje vůči Západu ze strany Hizballáhu. Zároveň se v této části budeme věnovat hlavním cílům a motivům teroristické činnosti Hizballáhu a její možné implikaci na energetickou bezpečnost. Hlavním informačním zdrojem následné analýzy

této činnosti Hizballáhu jsou projevy, vystoupení a rozhovory jeho generálního tajemníka Hasana Nasralláha.²¹

5.3.1 Vyhrožování útokem na energetický sektor Izraele s cílem potrestat nepřítele a bránit libanonské energetické bohatství

Hnutí Hizballáh vyhrožuje teroristickým nebo vojenským útokem na ropná a plynová pole a energetická zařízení Izraele s cílem bránit potenciální libanonská naleziště ropy a plynu ve východním Středomoří před Izraelem a zajistit energetickou bezpečnost Libanonu. Hlavním motivem tohoto vyhrožování je především snaha o zabezpečení stabilních a nepřerušovaných dodávek ropy, plynu, ale i elektřiny a posílení přístupu k energiím, ale také požadavek na rozvoj vlastní produkce ropy a plynu v libanonských vodách Středozemního moře. Zároveň hnutí Hizballáh vyhrožuje teroristickým nebo vojenským útokem na plynová a ropná pole v izraelských vodách Středozemního moře a energetickou infrastrukturu Izraele s cílem poškodit svého hlavního nepřítele a odradit Izrael od těžby a produkce plynu a ropy ve sporných oblastech východního Středomoří. Hlavním motivem vyhrožování je zejména obvinění a usvědčení Izraele z agresivní energetické politiky vůči Libanonu, na kterou hnutí nebude váhat odpovědět vojenským útokem.

Před hrozbou ze strany Izraele vůči Libanonu varoval generální tajemník Hizballáhu např. již při prvním výročí „letní války“ v červenci 2006 v jednom ze svých projevů, v němž zdůraznil, že Izrael je „nepřítelem, jehož povaha je agresivní s historickými ambicemi pro naši půdu, vodu a přírodní bohatství“.²² Skutečný význam tohoto varování před „agresí“ ze strany Izraele ve spojení s libanonským „přírodním bohatstvím“ se jasně projevil v posledních několika letech v souvislosti s objevením několika velkých a středně velkých plynových polí v rámci naleziště Levanta, které je jednou ze sedmi pánví (nalezišť) v regionu východního Středomoří.

V rámci naleziště Levanta bylo v roce 2009 nejprve objeveno plynové pole Tamar s prokázanými rezervami plynu kolem 283 mld. m³, které náleží Izraeli. Následně v listopadu 2010 americká firma Noble Energy, jako součást konsorcia zahrnujícího Delek Drilling, Avner Oil a Ratio Oil, objevila u izraelského pobřeží další plynové pole Leviathan s prokázanými rezervami plynu kolem 510 mld. m³. O rok později, v listopadu 2011, pak firma Noble Energy oznámila další významný objev zemního plynu na mořském dně mezi Kyprem a Izraelem, a to pole Afrodita s odhadovanými rezervami

kolem 102–170 mld. m³ plynu. Celkové rezervy naleziště Levanta jsou odhadovány až na 3,4 bln. m³ plynu (z toho 1,076 bln. m³ realizovatelného plynu) a 1,7 mld. barelů realizovatelné ropy.²³

Libanonská výlučná ekonomická zóna (VEZ), která je součástí naleziště Levanta, by pak mohla obsahovat značný potenciál uhlovodíků, s počátečním odhadem až 850 mld. m³ plynu a 660 mil. barelů ropy. Přestože zatím nebyly realizovaný žádné průzkumné vrty, libanonský ministr energetiky Gebran Bassil odhadl zásoby až na 2,7 bln. m³ plynu a na 865 mil. barelů ropy. Nicméně norská společnost Spectrum, která v srpnu 2012 provedla v Libanonu první 3D seismický průzkum, odhadla vytěžitelné zásoby plynu v libanonských pobřežních vodách na 700 mld. m³ zemního plynu.²⁴ Objevení těchto rezerv ropy a plynu a jejich produkce, která ovšem nezačne dříve než po roce 2020, by mělo přispět ke snížení energetické závislosti a posílení energetické bezpečnosti Libanonu, což opakovaně uvítal Nasralláh v řadě svých projevů. Například: „Dnes má Libanon ve svých regionálních vodách národní bohatství“²⁵ a „dokonce říkají, že to naše bohatství, jako libanonské, tj. ropa a plyn, stojí miliardy dolarů“,²⁶ proto „následujíc naši chválu Alláhu, naše poděkování jsou určeny Tobě za objevení ropy a plynu“,²⁷ které „budeme využívat“,²⁸ přičemž „Libanon je v současné době v přechodu do nové fáze s prozkoumanými zásobami ropy a plynu a naše země je nasměrována k prosperitě, zlepšení životních podmínek našich občanů a modernizaci naší infrastruktury a bude stát na stejné úrovni jako ostatní moderní národy“.²⁹

Nicméně komerční produkce uhlovodíkových rezerv Libanonu čelí mnoha vnitřním a vnějším výzvám. Zaprvé je problémem skutečnost, že energetický sektor zaměřený na těžbu ropy a plynu, stejně jako potřebný regulační a institucionální rámec, je v Libanonu stále v zárodku. Kromě toho Libanon až do roku 2005 neměl žádnou plynárenskou infrastrukturu. Zadruhé, uzavřený politický systém Libanonu vedl k velkému zpoždění hydrokarbonového rozvoje a způsobil nestabilní regulační prostředí, přičemž země trpí slabou správou, rozsáhlou korupcí a je zde špatné obchodní klima.³⁰

Asi největší problém představuje nejasná demarkační linie mezi Libanem a Izraelem ve Středozemním moři, kdy Libanon prohlašuje, že Izrael je v rozporu s libanonským námořním právem. Jinak řečeno, Libanon tvrdí, že je zde, mezi Kyprem, Libanem a Izraelem, sporná oblast o rozloze kolem 850 km², která zasahuje do izraelských plynových polí Tamara a Leviathan, jež je součástí výlučné libanonské ekonomické zóny.³¹ To potvrdil Nasralláh,

podle kterého je „Libanon přesvědčen, že tato oblast (850 km²) je jeho a Izrael zde nemá právo těžit ropu nebo zemní plyn...“.³² Zároveň skutečnost, že Libanon a Izrael jsou stále technicky ve válce a v současné době nemají diplomatické styky, znemožňuje vytyčení demarkační linie ve Středozemním moři mezi oběma státy.

V roce 2011 proto Libanon a Izrael předložily nároky na vymezení svých VEZ Organizaci spojených národů.³³ Ještě předtím v srpnu 2010 libanonský parlament schválil zákon č. 132 o ropných zdrojích v pobřežních vodách, který poskytuje právní a institucionální rámec pro průzkum a těžbu zdrojů ropy a plynu v pobřežních vodách Libanonu ve východním Středomoří a zpochybňuje vlastnická práva Izraele v rámci pole Leviathan, a následně v červenci 2016 se libanonská vláda rozhodla vydávat povolení na průzkum ropy a plynu ve vodách, na něž si nárokuje právo Izrael. Takový vývoj by mohl změnit plány Izraele na rozvoj jeho plynových polí, či dokonce působit jako příčina vojenské konfrontace mezi Izraelem a Hizballáhem.

To již dříve potvrdil Nasralláh, podle kterého „ropa a zemní plyn se mohou stát bodem konfliktu mezi Libanonom a jeho nepřítelem [Izraelem – pozn. aut.] zejména při vymezení sporné oblasti“, proto je otázkou „jaké jsou pro Libanon záruky, že v budoucnosti získá vlastní zemní plyn a ropu? A [...] budeme mít skutečně prospěch z dostupných schopností a kapacit na úrovni zemního plynu a ropy? To jsou důležité otázky, ale je tu ještě jedna důležitá otázka,“³⁴ a to: „Jak bychom měli bránit naši ropu a zemní plyn? Poezií? Transparenty? [...]“³⁵ Na tuto otázku pak jasně odpověděl náměstek generálního tajemníka Naim Kassim, dle kterého „Libanon [Hizballáh – pozn. aut.] bude stát na stráží s cílem chránit svá práva, bez ohledu na cenu“.³⁶

Kromě toho Hizballáh odmítl uznat dohodu se sousedním Kyprem podepsanou bývalým premiérem Fouadem Siniorou v lednu 2007, která vytyčuje libanonsko-kyperskou námořní hranici ve smyslu výlučné ekonomické zóny. V návaznosti na izraelské objevy plynu pak tato otázka získala nový politický význam, když např. v říjnu 2012 úředník hnutí Hizballáh uvedl, že „dohoda mezi Libanonom a Kyprem je anulována a neplatná, protože libanonská strana, která ji podepsala, překročila svoje oficiální kapacity. [...] Moře, stejně jako země jsou stoprocentním legitimním právem Libanonu a budeme je bránit celou svou silou.“³⁷ Ve skutečnosti Hizballáh nejenom oponoval libanonsko-kyperské vymežující dohodě, ale byl také znepokojen rychlým zlepšením vzájemných vztahů mezi Kyprem a Izraelem a neposlední řadě byl

překvapen zjištěním, že Kypr po desetiletí sledoval prolibanonskou a propalestinskou politiku.

Energetická otázka spojená s objevením nových zásob ropy a plynu ve východním Středomoří tak představuje novou spornou otázku v izraelsko-libanonských vztazích, kterou Hizballáh využil ke konfrontaci s Izraelem. Tvrzením, že Izrael krade libanonské zásoby plynu a ropy, hnutí Hizballáh ve skutečnosti demonizuje svého soupeře, který je obviněn z energetického imperialismu. Nicméně takové tvrzení dobře rezonuje s názory mnoha Libanonců, kteří vnímají Izrael jako agresivního souseda nerespektujícího územní celistvost Libanonu. V tomto ohledu může Hizballáh sám sebe prezentovat jako skutečně vlasteneckou organizaci, která bojuje proti Izraeli ve jménu národní nezávislosti a suverenity. Ještě důležitější je skutečnost, že otázka energie může přetvořit obraz hnutí Hizballáh v okamžiku, kdy čelí silné kritice za svoji účast v syrské občanské válce.

Tento postoj Libanonu vůči Izraeli zopakoval Nasralláh v televizním projevu na konci července 2011 u příležitosti pátého výročí „letní války“ v roce 2006. Podle něj „[Libanon – pozn aut.] nikdy neuzná právo Izraele na jeho existenci, stejně jako právo na těžbu ropy a plynu v libanonských a palestinských vodách“, přitom: „Hovořím z národní pozice s cílem chránit libanonské národní zájmy.“³⁸ Současně Nasralláh neváhal pohrozit Izraeli útokem proti jeho energetické infrastruktuře, když jasně zdůraznil, že „jsme varovali Izrael před rozšiřováním jeho vlivu v této oblasti a loupením libanonských zdrojů z libanonských vod“, přičemž „ten, kdo poškozuje naše budoucí ropná zařízení v libanonských teritoriálních vodách, musí počítat s tím, že také jeho vlastní zařízení budou napadena“.³⁹

Podobně se generální tajemník Hizballáhu vyjádřil i o rok později v jednom ze svých projevů v srpnu 2012, kde opět nepřímo pohrozil Izraeli vojenskou odpovědí v případě, pokud se pokusí těžit zemní plyn a ropu v libanonských teritoriálních vodách. Současně s tím ovšem H. Nasralláh připustil, že Hizballáh za stávající situace není schopen efektivně bránit libanonské přírodní bohatství proti Izraeli. Ve svém projevu zdůraznil: „Jaké jsou záruky, že Izrael nenapadne Libanon a jak jej můžeme odradit od útoku na Libanon [a krádeže našeho nerostného bohatství – pozn. aut.]? Neexistuje žádná odpověď. Je zde jen jedna odpověď: vyzbrojit armádu. Shodli jsme se na tom. Pojďme vyzbrojit armádu. Nicméně tato armáda není schopna tvořit odstrašující sílu a [bránit naši ropu a zemní plyn – pozn aut.]. Její síla musí být

přínejmenším stejná jako u Izraele. Musíme vlastnit nejsilnější letectvo v regionu, jako je např. izraelské letectvo, a musíme mít armádu podobnou izraelské armádě. To znamená vytvořit jakousi rovnováhu, s jejíž pomocí bychom mohli chránit Libanon a zároveň dosáhnout odstrašující vojenskou sílu v kvalitě, kvantitě a schopnosti.“⁴⁰

Na nerovnost mezi Izraelem a Libanonem ve schopnosti bránit své nerostné bohatství upozornil Nasralláh opět v lednu 2013, když zmínil, že „všichni Libanonci musí vědět, že když byly objeveny naleziště ropy a plynu, Izrael udělal změny ve svých námořních, raketových a leteckých silách a aktivoval cvičení a vše, co ochrání ropné bohatství vojensky [...] jakož i realizoval opatření na informační a technické úrovni...“.⁴¹ Nasralláh současně zdůraznil připravenost a odhodlání Libanonu bránit naleziště ropy: „Máme několik pušek a raket [...] a tímto způsobem budeme bránit naše ropné bohatství, které je historická šance jak naši zemi dostat ven z krize.“⁴²

Ve skutečnosti Hizballáh disponuje vlastní rozsáhlou vojenskou kapacitou, pokud by se rozhodl k útokům proti izraelským plošinám na těžbu zemního plynu v pobřežních vodách východní části Středozemního moře. To mj. potvrdila válka v roce 2006, která jasně ukázala, že Hizballáh disponuje např. raketami C-802 s doletem kolem 120 km k ničení lodí, stejně jako balistickými raketami Zelzal-2 s doletem od 200 do 400 km.⁴³ Kromě toho má libanonské hnutí ve své výzbroji také velice sofistikované nadzvukové rakety Onyx pro boj s plavidly, které byly s největší pravděpodobností získány ze Sýrie, jíž je naopak dodala Ruská federace.⁴⁴ Rakety Onyx jsou schopny zasáhnout plošiny k těžbě zemního plynu a ohrozit izraelské přístavy v Haifě a Ašdodu.⁴⁵ To potvrdil Hasan Nasralláh v jednom ze svých projevů v lednu 2016, když varoval Izrael před útokem na skladovací nádrže amoniaku v přístavu Haifa. Podle Hasana Nasralláha: „Není třeba se obávat války s Izraelem, protože po první a druhé válce s Libanonem se Izrael rozhodl vést válku, pouze pokud je zaručeno rychlé vítězství. Když Izrael ví, že je zde síla Libanonu, která mu může zabránit v dosažení rychlého vítězství, nebude se angažovat v takové válce. [...] Hizballáh má několik raket, jež jsou schopny způsobit katastrofu ve městě Haifa, která by byla ekvivalentem útoku ‚atomové bomby‘. Izraelští experti říkají, že obyvatelé Haify se obávají smrtícího útoku na zásobníky čpavku, které obsahují více než 15 000 tun tohoto plynu. [...] To by vedlo ke smrti desítek tisíc obyvatel a až 800 000 Izraelců by mohlo být postiženo. [...] To by bylo přesně jako jaderná bomba a můžeme říci, že

Libanon má dnes jadernou bombu, když vidím rakety, které by zasáhly tyto zásobníky.“⁴⁶

Hrozbu útoku na skladovací nádrže amoniakového plynu v přístavu Haifa zopakoval Hasan Nasralláh znovu v polovině února 2017. Vedle toho ovšem vůdce Hizballáhu pohrozil raketovým útokem na izraelské jaderné reaktory na jihu v městě Dimona. Nasralláh pak vyzval „Izrael nejen k evakuaci nádrže z Haify, ale i k demontáži jaderného zařízení Dimona“ a zároveň varoval, že „izraelské jaderné zbraně, které představují hrozbu pro celý region, proměníme v hrozbu pro Izrael“.⁴⁷

Libanonské šíitské hnutí Hizballáh tak přijalo jako součást své strategie energetický program, jenž se zaměřuje na zásoby plynu a ropy u pobřeží Libanonu. To znamená, že Hizballáh využívá problematiku pobřežních plynových polí k mobilizaci široké podpory pro jeho boj proti Izraeli a současně s tím poskytuje vizi o transformaci libanonské zadlužené ekonomiky. Zároveň představa Hizballáhu o vlastnictví zásob plynu a ropy vychází spíše z racionalistického, resp. pragmatického předpokladu, že tyto zdroje by mohly mít pozitivní vliv na domácí i zahraniční politiku než z idealistického, šíitským islámem ovlivněného požadavku, že by skupina měla chránit majetek *ummy*.

5.3.2 Ropa jako politický nástroj vyhrožování Západu

Vedle toho hnutí Hizballáh vyhrožuje, resp. vyzývá muslimské země k využití energetických zdrojů v podobě omezení či zastavení produkce a exportu ropy jako politické zbraně proti Spojeným státům a západním zemím s cílem potrestat západní aktéry, tj. USA a Evropskou unii. Hlavním motivem tohoto jednání ze strany Hizballáhu je především snaha změnit chování západních zemí vůči na ropu bohaté oblasti Blízkého východu a severní Afriky a přimět Západ k ukončení podpory Izraele.

O možnosti využití ropy jako nástroje nátlaku vůči Západu k jeho potrestání či vyřešení určité otázky hovořil Nasralláh např. na konci roku 2008: „Můžeme učinit hodně v této době, kdy Spojené státy a evropské země trpí těžkou finanční a hospodářské krizí. Ano, dnes arabský svět vlastní ropu, peníze a politickou pozici. Naše vlády a režimy mohou jednoduše a s minimálním úsilím zastavit agresi našich lidí v Gaze.“⁴⁸ Jako odpověď na politiku USA a západních států v oblasti Blízkého východu pak Nasralláh navrhl přijmout rozhodnutí o zastavení nebo snížení exportu ropy a zvýšení její ceny. Podle něj by tím došlo k potrestání Západu, jehož ekonomika je silně závislá

na ropě: „Víte, že dnes existují evropské státy, jejichž ekonomika, pokud se zvýší cena ropy, by se zhroutila. Já nepřeháním. [...] Pokud sníte vývoz ropy do Spojených států, které čelí ekonomickým a finančním potížím, a když se zvýší cena ropy trochu, uvidíte, že bude Amerika ořesená, a to velice, a Evropa bude ořesená taky. Pokud nejste schopni zastavit vývoz ropy, snižte produkci ropy a zvýšte její cenu, abychom vyvinuly tlak.“⁴⁹ Tento postoj Nasralláh částečně zmírnil, když zdůraznil, že „nic z toho, co je požadováno ze strany arabských států, se dosud neobjevilo. Neslyšeli jsme doposud o žádné hrozbě zprůtrhání vazeb, zrušení nebo pozastavení dohod nebo použití ropné zbraně, i když, jak jsem řekl, zvyšování nákladů na ropu nebo snížení její produkce je možné použít k nátlaku na USA...“⁵⁰ To znamená, že i přes opakovanou Nasralláhovu výzvu nebyla ropa v posledních několika letech muslimskými zeměmi použita jako politický nástroj nátlaku vůči Spojeným státům a jejich západním spojencům.⁵¹

5.3.3 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

V porovnání s al-Káidou a Islámským státem a jejich odnožemi neuskutečnilo šíitské libanonské hnutí Hizballáh žádný teroristický útok cílený na energetický sektor a infrastrukturu Izraele či jiného státu v oblasti Blízkého východu a severní Afriky. Energetická strategie Hizballáhu je tak založena především na vyhrožování možným vojenským nebo teroristickým útokem proti Izraeli a jeho ropným a plynovým polím a těžební technice ve východních vodách Středozemního moře a jeho pozemní energetické infrastruktury.

V současné době proto neexistují zatím žádné implikace pro energetickou bezpečnost a ekonomiku Západu, tj. EU a USA, ani Izraele, který je pouze nucen vynakládat další finanční prostředky na nákup vojenských prostředků a techniky k ochraně a obraně ropných a plynových polí v izraelských vodách Středozemního moře a energetické infrastruktury na území Izraele.

V případě, že by Hizballáh zaútočil a zničil těžební zařízení na moři či poškodil energetickou infrastrukturu Izraele, dopady na energetickou a ekonomickou bezpečnost se budou odvíjet od rozsahu a velikosti vzniklé škody. Naproti tomu energetická a ekonomická bezpečnost Západu by nebyla nijak zasažena, protože ani USA, ani EU z Izraele nedovází zemní plyn či ropu. Pouze by to negativně ovlivnilo rozhodování o budoucím exportu plynu z Izraele do EU buď prostřednictvím plánovaného plynovodu East Med Gas Pipeline s roční kapacitou kolem 30–40 mld. m³ plynu, který by vedl východním

Středomořím z Izraele přes Kypr do Řecka, kde by se následně napojil na plánovaný Transadriatický plynovod (TAP), nebo ve formě LNG pomocí tankerů s roční kapacitou kolem 7 mld. m³ plynu ze společného izraelsko-kyprského LNG terminálu v přístavu Vassilikos,⁵² a zároveň by se zvýšily náklady na diverzifikaci přepravních tras EU.

Podobně v případě výzvy Nasralláha na omezení produkce a exportu ropy jako nástroje politického nátlaku vůči Západu je implikace pro západní ekonomiku a energetickou bezpečnost minimální, neboť Írán jako nejbližší šíitský spojenec Hizballáhu dodává západním zemím minimum ropy a zemní plyn žádný. Navíc již jednou EU zakázala veškerý dovoz ropy z Íránu; USA íránskou ropu nedováží. Následující tabulka č. 10 shrnuje hlavní cíle, motivy a příklady vyhrožování a jejich implikace na energetickou bezpečnost ze strany hnutí Hizballáh.

Tabulka č. 10:
Hlavní cíle, motivy a příklady vyhrožování a jejich implikace pro energetickou bezpečnost ze strany Hizballáhu

Cíle vyhrožování	Motivace vyhrožování	Příklady vyhrožování	Implikace vyhrožování na energetickou bezpečnost
Vyhrožování teroristickým útokem na energetický sektor Izraele s cílem: 1) vojenský bránit libanonské energetické bohatství před Izraelem a zajistit energetickou bezpečnost Libanonu; 2) poškodit svého nepřítele a odradit Izrael od produkce plynu a ropy ve sporných oblastech východního Středomoří.	Hlavním motivem vyhrožování je: 1) posílení stabilních dodávek a přístupu k energii, ale také požadavek na rozvoj vlastní produkce ropy a zemního plynu; 2) konfrontace a obvinění Izraele z agresivní energetické politiky vůči Libanonu, na kterou hnutí nebude váhat odpovědět vojenským útokem.	Hasan Nasralláh a Naim Kassim opakovaně vyhrožovali vojenským nebo teroristickým útokem proti ropným a plynovým polím a energetické infrastruktuře Izraele. – Zatím nejzávažnější incident se odehrál v lednu 2016, kdy Nasralláh vyhrožoval útokem na skladovací nádrže amoniakového plynu v přístavu Haifa, po kterém by mohlo zemiřít až 800 000 Izraelců.	– V současné době neexistují žádné implikace pro energetickou bezpečnost a ekonomiku Západu, ani Izraele, který je pouze nucen vynaložit další finanční prostředky na nákup vojenských prostředků a do zbrojení k ochraně ropných a plynových polí v izraelských vodách Středozemního moře a infrastruktury na území Izraele. – V případě, že by Hizballáh zaútočil a zničil těžební zařízení na moři nebo poškodil energetickou infrastrukturu Izraele, dopady na energetickou a ekonomickou bezpečnost se budou odvíjet od rozsahu a velikosti vzniklé škody. – Západ by nijak zasažen nebyl, protože nedováží plyn či ropu z Izraele, pouze by to negativně ovlivnilo rozhodování o budoucím exportu plynu z Izraele do EU.
1) Vyhrožování či vyzyvání k užití ropy jako politické zbraně vůči USA a jejich západním spojencům s cílem potrestat Západ.	1) Hlavním motivem je změnit chování západních zemí vůči na ropu bohaté oblasti Blízkého východu a přimět Západ k ukončení podpory Izraele.	H. Nasralláh opakovaně vyhrožoval, resp. vyzyval muslimské země k zastavení produkce a exportu ropy do západních zemí; později tuto výzvu zmínil.	– Implikace pro západní ekonomickou a energetickou bezpečnost je minimální, neboť nejbližší síťový spojenec Hizballáhu je Írán, z něhož západní země dováží minimum ropy a žádný plyn. Navíc již jednou EU zakázala dovoz ropy z Íránu, USA nedováží žádnou iránskou ropu.

Zdroj: sestaveno autory.

Poznámky

- ¹ Daniel, Jan (2014): Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 49, No. 2, s. 37.
- ² Tamtéž, s. 37; ale také Azani, Eitan (2011): *Hezbollah: The Story of the Party of God From Revolution to Institutionalization*. New York: Palgrave Macmillan.
- ³ Daniel, Jan (2014): Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu, op. cit., s. 37; Harik, Judith Palmer (2010): Force of Arms and Hizbullah's Staying Power in Precarious Lebanon. In: Mulaj, Klejda (ed.): *Violent Non-State Actors in World Politics*. New York: Columbia University Press, s. 149–153.
- ⁴ Daniel, Jan (2014): Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu, op. cit., s. 37; Harb, Mona (2011): On Religiosity and Spatiality: Lessons from Hezbollah in Beirut. In: Al-Sayyad, Nezar–Massoumi, Mejian (eds.): *The Fundamentalist City? Religiosity and Remaking of Urban Space*. London: Routledge, s. 134–135.
- ⁵ Daniel, Jan (2014): Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu, op. cit., s. 37; Flanigan, Shawn Teresa–Abdel-Samad, Mounah (2009): Hezbollah's Social Jihad: Nonprofits as Resistance Organizations. *Middle East Policy*, Vol. 16, No. 2.
- ⁶ Politická část se poté dále člení na pět hlavních sekcí, zodpovědných za jednotlivé činnosti Hizballáhu (politická, parlamentní, výkonná – mající na starosti většinu komunitních a správních aktivit –, soudní a rada džihádu, představující v podstatě poradní orgán v oblasti strategie hnutí). Hamzeh, Ahmad Nizar (2004): *In the Path of Hizbullah*. Syracuse: Syracuse University Press, s. 46, 70–72.
- ⁷ Daniel, Jan (2014): Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu, op. cit., s. 38; Harb, Mona (2010): *Le Hezbollah a Beyrouth, 1985–2005: De la banlieue a la ville*. Paris: Karthala Editions, s. 86–88.
- ⁸ Daniel, Jan (2014): Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu, op. cit., s. 38; Azani, Eitan (2001): *Hezbollah: The Story of the Party of God From Revolution to Institutionalization*, op. cit.; Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 37, No. 8.
- ⁹ Daniel, Jan (2014): Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu, op. cit., s. 61–75.
- ¹⁰ Fattouh, Bassam–El-Katiri, Laura (2015): *Lebanon: The Next Eastern Mediterranean Gas Producer?* [on-line]. The German Marshall Fund of the United States, s. 1 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://www.gmfus.org/publications/lebanon-next-eastern-mediterranean-gas-producer>.
- ¹¹ Zemní plyn není v současné době nijak výrazně zastoupen v energetickém mixu Libanonu. Plyn vstoupil do energetického mixu Libanonu poprvé v roce 2009 prostřednictvím Arabského plynovodu, který začal dodávat plyn z Egypta do Izraele, Jordánska, Libanonu a Sýrie. Nicméně tok egyptského plynu byl často narušen z důvodu zpožděných vládních plateb a řadě útoků na plynovod na Sinaji.

- ¹² Nasralláh, Hasan (2010): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah on Tuesday August 24, 2010 [on-line]. *The Saker*, 27. 8. 2010 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/speech-of-hezbollah-secretary-general-sayyed-hassan-nasrallah-on-tuesday-august-24-2010/>; Nasralláh, Hasan (2013): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah of April 30th, 2013 [on-line]. *The Saker*, 5. 5. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/speech-of-hezbollah-secretary-general-sayyed-hassan-nasrallah-of-april-30th-2013/>.
- ¹³ Varulkar, H. (2010): *Internal Conflict in Lebanon Over Control of Oil and Gas Resources* [on-line]. MEMRI, 13. 7. 2010 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z http://www.ocnus.net/artman2/publish/Business_1/Internal-Conflict-in-Lebanon-Over-Control-of-Oil-and-Gas-Resources.shtml.
- ¹⁴ Tamtéž.
- ¹⁵ Nasralláh, Hasan (2013): Speech delivered by Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah during the annual Iftar dinner of the „Islamic Resistance Support Organization“ [on-line]. *The Saker*, 22. 7. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/ElbnQc>.
- ¹⁶ Tamtéž.
- ¹⁷ Nasralláh, Hasan (2008): Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah's September 26th speech – full Transcript [on-line]. *The Saker*, 30. 9. 2008 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/hezbollah-secretary-general-hassan-nasrallahs-september-26th-speech-full-transcript/>.
- ¹⁸ Nasralláh, Hasan (2011): Speech delivered by Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah on December 6th, 2011 [on-line]. *The Saker*, 7. 12. 2011 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/speech-delivered-by-hezbollah-secretary-general-sayyed-hassan-nasrallah-on-december-6th-2011/>.
- ¹⁹ Nasralláh, Hasan (2014): Full speech delivered by Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah on Friday August 15, 2014 [on-line]. *The Saker*, 18. 8. 2014 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://vineyardsaker.blogspot.cz/2014/08/full-speech-delivered-by-hezbollah.html>.
- ²⁰ Nasralláh, Hasan (2008): Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah Calls for Massive Rally Monday [on-line]. *The Saker*, 29. 12. 2008 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/hezbollah-secretary-general-hassan-nasrallah-calls-for-massive-rally-monday/>.
- ²¹ Autorům se podařilo nashromáždit celkem 60 projevů generálního tajemníka H. Nasralláha, které se věnují energetické otázce, zejména ropě a zemnímu plynu.
- ²² Nasralláh, Hasan (2007): Al-Sayyed Nasrallah's speech at Rayah Stadium on Divine Victory Festival [on-line]. *The Saker*, 19. 8. 2007 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/al-sayyed-nasrallahs-speech-at-rayah-stadium-on-divine-victory-festival/>; Nasralláh, Hasan (2008): Full text of Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah speech following Bush' visit to the Middle East [on-line]. *The Saker*, 18. 1. 2008 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/full-text-of-hezbollah-secretary-general-hassan-nasrallah-speech-following-bush-visit-to-the-middle-east/>.
- ²³ *Lebanon* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, March 2014 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=LBN>.

- ²⁴ Fattouh, Bassam–El-Katiri, Laura (2015): *Lebanon: The Next Eastern Mediterranean Gas Producer?* [on-line], op. cit., s. 1.
- ²⁵ Nasralláh, Hasan (2011): „Dignity and Victory“ Festival Speech by Hassan Nasrallah [on-line]. *Voltairnet.org*, 26. 7. 2011 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://www.voltairenet.org/article170913.html>.
- ²⁶ Srov. Nasralláh, Hasan (2012): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah during the Iftar of the women's cadre in the Islamic Resistance Support Association [on-line]. *Voltairnet.org*, 10. 8. 2012 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://www.voltairenet.org/article179653.html>.
- ²⁷ Dále k tomu srov. Nasralláh, Hasan (2013): Hassan Nasrallah's speech on The Injured Fighter Day [on-line]. *Voltairnet.org*, 1. 7. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://www.voltairenet.org/article179068.html>.
- ²⁸ Nasralláh, Hasan (2014): Full speech delivered by Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah on Friday August 15, 2014 [on-line]. *The Saker*, 18. 8. 2014 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://vineyardsaker.blogspot.cz/2014/08/full-speech-delivered-by-hezbollah.html>.
- ²⁹ Abdul-Hussain, Hussain (2013): Loud and Unclear: Nasrallah sends out mixed messages on Syria [on-line]. *The Majala*, 15. 5. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z http://hussainabdulhussain.blogspot.cz/2013_05_01_archive.html?view=sidebar.
- ³⁰ Fattouh, Bassam–El-Katiri, Laura (2015): *Lebanon: The Next Eastern Mediterranean Gas Producer?* [on-line], op. cit., s. 2.
- ³¹ De Micco, Pasquale (2014): *The prospect of Eastern Mediterranean gas production: An alternative energy supplier for the EU?* [on-line]. European Parliament, 20. 4. 2014 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/YWhVCT>.
- ³² Dále k tomu srov. Nasralláh, Hasan (2011): Dignity and Victory“ Festival Speech by Hassan Nasrallah [on-line], op. cit.
- ³³ To ovšem vyvolává problém neslučitelnosti vyplývající z dohod o námořní hranici, které obě země vyjednaly s Kyprem v roce 2007, resp. 2010. Rozpor mezi těmito dohodami má za následek vznik sporné oblasti, kde se překrývají izraelská a libanonská VEZ.
- ³⁴ Nasralláh, Hasan (2012): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah during the Iftar of the women's cadre in the Islamic Resistance Support Association [on-line], op. cit.
- ³⁵ Nasralláh, Hasan (2011): Speech of Hezbollah Secretary General of Hassan Nasrallah's on March 19, 2011 [on-line]. *Youtube.com*, 22. 3. 2011 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/7ShhSp>.
- ³⁶ Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, op. cit., s. 622.
- ³⁷ Choufi, Firas (2012): Hezbollah: Siniora Gave Away Lebanese Oil [on-line]. *Al Akhbar*, 27. 10. 2012 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://english.al-akhbar.com/node/13139>.
- ³⁸ Nasralláh, Hasan (2011): „Dignity and Victory“ Festival Speech by Hassan Nasrallah [on-line], op. cit.
- ³⁹ Tamtéž.

- ⁴⁰ Nasralláh, Hasan (2012): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah during the Iftar of the women's cadre in the Islamic Resistance Support Association [on-line], op. cit.
- ⁴¹ Nasralláh, Hasan (2013): Speech of Hezbollah Secretary general Sayyed Hassan Nasrallah during the ceremony marking the 40th day after the Day of Ashura [on-line]. *The Saker*, 7. 1. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/U64jph/>.
- ⁴² Tamtéž.
- ⁴³ Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond, op. cit., s. 623.
- ⁴⁴ Kromě toho se spekuluje, že by Hizballáh mohl získat, resp. vlastnit také ruské letecké protiletadlové rakety Jachont s doletem až 300 km, čímž by mohl potenciálně ohrožovat izraelská plynová pole ve Středozemním moři a schopnost izraelského námořnictva působit v oblasti. Dále srov. Hezbollah said to have obtained „game-changing“ anti-ship missiles [on-line]. *The Times of Israel*, 19. 2. 2017 [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné z <http://www.timesofisrael.com/hezbollah-said-to-have-obtained-game-changing-anti-ship-missiles/>.
- ⁴⁵ Zitun, Yoav (2016): Hezbollah is getting the most sophisticated Russian weapons [on-line]. *Israel News*, 20. 1. 2016 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/bxzhj>.
- ⁴⁶ Nasralláh, Hasan (2016): Sayyed Nasrallah Warns „Israel“ of 3rd Lebanon War, and to Al-Saud: Ground Intervention in Syria to End You [on-line]. *ABNA24.com*, 17. 2. 2016 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/zOWr3X>.
- ⁴⁷ Hezbollah chief threatens Israel's Dimona nuclear reactor [on-line]. *The Times of Israel*, 16. 2. 2017 [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné z <http://www.timesofisrael.com/hezbollah-chief-threatens-israels-dimona-nuclear-reactor/>.
- ⁴⁸ Nasralláh, Hasan (2008): Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah December 28 „Gaza“ speech [on-line]. *The Saker*, 30. 12. 2008 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/48Sc3e>.
- ⁴⁹ Nasralláh, Hasan (2012): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah on the first night of Ashura [on-line]. *The Saker*, 18. 11. 2012 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/saQfYd>.
- ⁵⁰ Nasralláh, Hasan (2012): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah on the third night of Ashura [on-line]. *The Saker*, 22. 11. 2012 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/MrEI5d>.
- ⁵¹ Jednou z mála výjimek mohou být současné nízké ceny ropy, které s největší pravděpodobností způsobila Saúdská Arábie ve snaze přimět USA upustit od domácí produkce a těžby ropy z břidlic.
- ⁵² De Micco, Pasquale (2014): *The prospect of Eastern Mediterranean gas production: An alternative energy supplier for the EU?* [on-line], op. cit.

6. Kurdská strana pracujících a energetické vztahy v regionu

Další, čtvrtou zkoumanou teroristickou organizací, kterou analyzujeme v této kapitole, je Kurdská strana pracujících (PKK). Stejně jako u předchozích kapitol se budeme nejprve věnovat stručné charakteristice organizace PKK. Dále se zaměříme na význam energetiky v teroristických útocích PKK a na analýzu vybraných útoků proti energetické infrastruktuře. V závěru budeme věnovat pozornost možným implikacím a dopadům teroristických útoků ze strany Kurdské strany pracujících na energetickou bezpečnost.

6.1 Charakteristika organizace PKK

Kurdská strana pracujících byla založena v roce 1978 skupinou radikálních levicových studentů pod vedením Abdullaha Öcalana. Öcalan zůstal v čele této organizace i navzdory svému uvěznění v roce 1999. Organizace je na seznamu teroristických organizací EU a USA.¹ Je ale blízkým spojencem Sjednocené demokratické strany (PYD), jež je vedoucí kurdskou silou v Sýrii a již Spojené státy podporují v boji proti Islámskému státu. Kurdská strana pracujících má rovněž blízko k Patriotické unii Kurdistánu (PUK), jedné ze dvou hlavních sil v iráckém Kurdistánu pod vedením Džalála Talabáního. Spolu s tím jsou PKK spolu s PUK v politickém konfliktu s Kurdskou demokratickou stranou, v čele které stojí současný prezident iráckého Kurdistánu Masúd Barzání.

Z pohledu současné mezinárodní situace Kurdská strana pracujících obnovila útoky proti tureckým cílům po krachu příměří v červenci 2015. Rovněž po boku PYD se účastní boje proti Islámskému státu. Své útočiště našla v horách Kandilu na severu Iráku a v současné době musí čelit tureckému bombardování v rámci jeho boje proti terorismu.² Turecko v této souvislosti rovněž zahájilo pozemní intervenci na severu Sýrie s deklarovaným cílem bojovat jak proti IS, tak i proti PYD. Naproti tomu PYD za podpory USA a PKK vedla poměrně úspěšný boj proti IS a zmocnilo se v Sýrii podstatného území, což právě přimělo Turecko k vojenskému zásahu, aby zabránilo možnosti vytvořit fakticky kurdský stát na opačné straně svých hranic.

Tato stručná charakteristika (která bude dále ještě rozebrána) svědčí o poměrně dynamickém vývoji bezpečnostní situace na Blízkém východě. Podobný dynamický vývoj je i charakteristický pro strategii a ideologii Kurdské strany pracujících, což mělo i dopad na cíle jejích teroristických útoků. Organizace bojuje proti tureckému státu s proměnlivým úspěchem již od roku 1984, kdy začala s prvními teroristickými útoky. Byla vždy poměrně flexibilní, přizpůsobovala se okolnostem a dokázala se vzpamatovat i ze značných porážek.

Kurdská strana pracujících coby levicová organizace se až do začátku devadesátých let striktně přidržovala marxismu-leninismu a maoismu (hlavně v oblasti teorie guerillové války) s nacionalistickým jádrem. Prokázala se jako nejefektivnější kurdská organizace, která byla schopna ustát vládní represe. Cílem PKK na konci sedmdesátých let a na začátku let osmdesátých bylo vytvoření nezávislého kurdského státu, který by fungoval podle marxistických principů beztrždní společnosti. Tureckou vládu (nebo z pohledu PKK nadvládu) konceptualizovala jako koloniální dominanci, a tak v zásadě organizace sebe samu řadila mezi skupiny vedoucí národně osvobozenecý boj. Taková ideologická základna jí umožnila získat značné kontakty s podobnými skupinami v Evropě a na Blízkém východě. Rovněž dokázala využívat geopolitické soupeření v regionu a získala patronát ze strany Sýrie, kdy jí v osmdesátých letech prezident Háfiz Asad poskytl útočiště v údolí Bikáa.³

Marxistická ideologie měla značný vliv i na organizační strukturu strany, která je charakterizována přísnou hierarchií, na jejímž vrcholu stál a doposud stojí Öcalan. Po konci studené války a krachu komunismu opustila PKK rigidní marxisticko-leninskou ideologii a při zachování si své levicové orientace nyní zdůrazňuje liberální hodnoty se značným důrazem na feminismus.⁴

Rovněž z ryze revolučního diskurzu vzešel důraz na politickou aktivitu strany, kdy i navzdory teroristickým útokům v devadesátých letech PKK zdůrazňovala nutnost mírového politického řešení a snažila se svou teroristickou aktivitu obhájit nutnou sebeobranou před brutalitou tureckého státu. Takový zvrat jí dopomohl udržet legitimitu ze strany kurdského lidu a získat ji i v očích obyvatel západní Evropy, kde působí celá řada kurdských aktivistů a lobbistických skupin. Nicméně i navzdory deklarovanému liberalismu PKK zůstává přísně hierarchickou skupinou působící podle marxisticko-leninské ideologie.

Na konci devadesátých let 20. století zintenzivnila turecká armáda svoje aktivity v Turecku a PKK utrpěla řadu porážek. Turecká vláda rovněž zahájila rozsáhlou kampaň nuceného přesídlování osob, což alespoň dočasně zbavilo PKK nutného zázemí mezi místním obyvatelstvem. Nakonec v roce 1998 pod hrozbou turecké vojenské invaze ukončila Sýrie svou podporu PKK a vyhostila Öcalana, který byl zanedlouho zatčen. K překvapení svých bojových soudruhů na soudním procesu vyzval svou stranu k ukončení bojů a vyhlášení příměří. Rovněž se vzdal myšlenky na vytvoření nezávislého státu a místo toho vystoupil s tezí demokratizace Turecka a poskytnutí větší autonomie Kurdům. Navzdory rozepřím ve svých řadách, PKK výzvu Öcalana přijala, nadále ho uznává za svého vůdce a plní jeho rozkazy, které je schopen přes své právníky vydávat z vězení.⁵

Přestože se jedná o striktně sekulární organizaci, v posledních patnácti letech lze sledovat i růst islámského faktoru. Jde tak v první řadě o snahu apelovat na konzervativní venkovské obyvatelstvo v tureckém Kurdistanu, kde navíc Erdoganova strana Spravedlnosti a rozvoje dokázala získat určitou podporu. Nicméně vzhledem k tomu, že se mezi Kurdy praktikují různé větve islámu, tak žádnou přísnou náboženskou indoktrinaci nelze vysledovat. Společnost se má tak nadále řídit liberálně levicovou ideologií. Proto na rozdíl od jiných zkoumaných skupin jakýkoliv ideologický přístup k ekonomickému uspořádání nebo energetickým surovinám, který by vycházel z práva *šaría*, zcela chybí.

Vzhledem k tomu, že na území Turecka není mnoho významných nalezišť energetických surovin, ani ekonomický program PKK je zvláštním způsobem nijak nezmiňuje. V případě, že by se chopila moci v tureckém Kurdistanu, bude strana nicméně prosazovat politiku znárodnění ekonomiky apod., což by se pravděpodobně dotklo i zahraničních společností, které jsou např. členy konsorcia Šáh Deniz, ale jde o čistě hypotetickou situaci. Krajně negativně

ale PKK vnímá obchodování s ropou a možný budoucí obchod se zemním plynem mezi iráckým Kurdistanem a Tureckem. Takový obchod považuje za zradu kurdských zájmů, protože „živí“ nepřítele (viz níže).

Ideologické změny neměly větší dopad na organizační strukturu organizace. Kurdská strana pracujících nadále uznává Öcalana za svého vůdce i navzdory jeho věznění a dokázala rovněž překonat řadu vnějších a vnitřních krizí a udržet si jednotu i navzdory porážkám na konci devadesátých let. Odstranění velitele přitom u hierarchicky vedených organizací často vede k jejich úpadku. V tomto případě k tomu nedošlo. Ideologická indoktrinace spolu s kultem osobnosti Abdullaha Öcalana vytvořila strategický narativ (tedy přesvědčivý příběh vysvětlující události určitým způsobem a vytvářející návod k strategickému jednání),⁶ který nadále udržuje PKK při životě a který vytvořil rozsáhlou síť aktivistů. Kurdská strana pracujících se tak těší značné podpoře kurdského obyvatelstva v Turecku a sousední Sýrii. Útoky na energetickou infrastrukturu, které jsou v posledních letech čím dál tím častější, obhájí spíše vojenskou nezbytností než ideologickými cíli.

6.2 Význam energetiky v teroristických útocích PKK

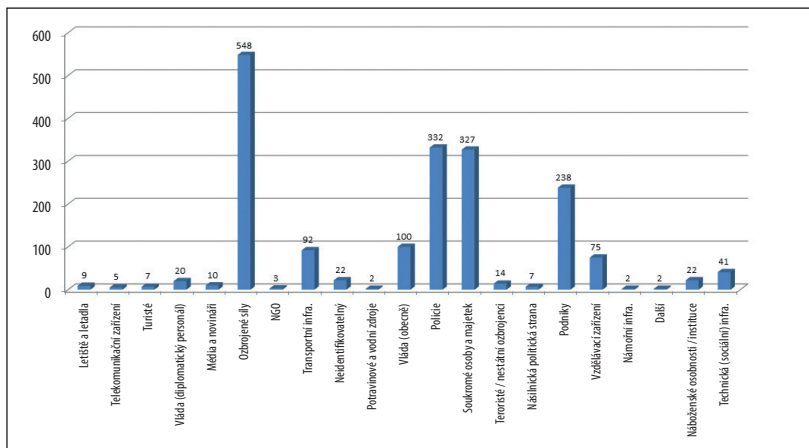
Největší aktivitu projevovala Kurdská strana pracujících od konce osmdesátých let až do poloviny let devadesátých. V roce 1992 PKK spáchala přes 300 útoků a turecká armáda nemohla zajistit kontrolu nad jihovýchodem země. Nicméně od druhé poloviny devadesátých let turecká vláda zahájila masivní vojenskou kampaň a přistoupila k nucenému vnitřnímu přesídlování osob, které se údajně dotklo až 300 000 lidí. Byly tak zlikvidovány celé kurdské vesnice a obyvatelé byli přesídleni do oblastí osídlených etnickými Turky. V tomto ohledu PKK ztratila v Turecku důležité zázemí. Z dlouhodobého hlediska to však zvýšilo počet jejích sympatizantů a vedlo k ustanovení politicky aktivních skupin v tureckých městech. V té době to však vypadalo, že Turecko zvítězilo.⁷ V roce 1998 pod hrozbou vojenské invaze Sýrie přerušila svou podporu PKK a vyhostila Öcalana, který byl později zatčen. Na soudním procesu Öcalan vyhlásil příměří a radikálně přezkoumal svou strategii. V období od roku 1999 do roku 2004 aktivita PKK takřka ustala.

Její členové se stáhli do Iráku a organizace přijala příměří vyhlášené Öcalanem. V roce 2004 však vliv v PKK získalo militantní křídlo, jež příměří

zrušilo s odůvodněním, že ho Turecko nerespektuje. Počet útoků stoupl, ale do roku 2012 zdaleka nedosáhl takové úrovně, jak tomu bylo začátkem devadesátých let. V roce 2012 situace ale drasticky eskalovala, nicméně turecké vládě se podařilo uzavřít s Öcalanem příměří. Právě zvýšení útoků lze vnímat jako součást taktiky vyjednávání. Příměří však bylo opět přerušeno v červenci 2015 po teroristickém útoku v Suruçi, ze kterého Kurdové obvinili tureckou vládu, a počet útoků PKK dnes připomíná první polovinu devadesátých let. V roce 2015 došlo k téměř 350 útokům (poslední data jsou dostupná pouze pro tento rok). Většina útoků byla provedena na jihovýchodě Turecka, kde je výrazné osídlení kurdskou menšinou.

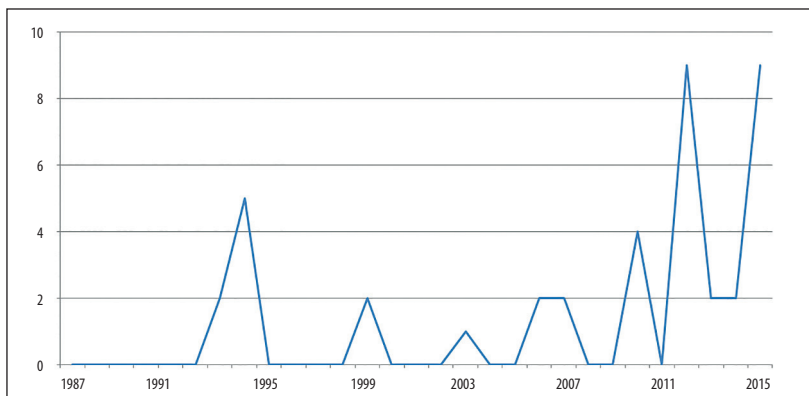
Hlavními terči byly vždy vojenské a policejní cíle. Dále Kurdská strana pracujících ve velkém rozsahu útočí i na „soukromé osoby a majetek“ a na obchodní sektor. V případě těchto nevojenských cílů se často jedná o útoky proti kurdskému obyvatelstvu, které je obviňováno z kolaborace s tureckým státem. Z tohoto hlediska v porovnání s jinými cíli útoky proti energetické infrastruktuře nejsou zdaleka tak rozsáhlé (viz graf č. 6). Jejich počet však v posledních třech letech stoupá. Mezi léty 1988 a 2015 bylo zaznamenáno kolem 44 útoků proti energetické infrastruktuře (viz graf č. 7). Z toho 20 útoků připadlo na období 2012–2015. Navíc podle posledních zpráv lze předpokládat, že i v roce 2016 intenzita útoků zůstává poměrně vysoká. Naprostá většina z nich je připisována PKK, ale ta za ně nebere vždy odpovědnost. Obzvláště po roce 2015 je určování aktérů útoků v Turecku poměrně kontroverzní vzhledem ke kontextu akcí v Suruçi a v Ankaře. Z útoku v Suruçi v červenci 2015 proti kurdským aktivistům byl obviněn Islámský stát (který se však k němu nepřihlásil), ale PKK obvinila z jeho organizace tureckou vládu a v odvěť za něj zabila dva turecké policisty. Analogická situace byla i v Ankaře v říjnu 2015, kdy byl spáchán útok proti mírovým aktivistům. Právě tyto dvě události vedly k přerušení příměří.

Graf č. 6:
Cíle útoků PKK, které jsou mu přisuzované

Zdroj: GTD, Global Database.⁸

Graf č. 7:
Počet útoků na energetickou infrastrukturu

Zdroj: GTD, Global Database.⁹

Příčiny útoků mohou být ideologické i strategické. Jak již bylo popsáno, ideologie PKK je směsicí kurdského nacionalismu a adaptovaného marxismu (či neomarxismu). Útoky proti energetické infrastruktuře ale nelze označit za projev levicového radikalismu, který tak bojuje proti kapitalistickému systému. V tomto ohledu levicová orientace se projevuje spíše v útocích na „soukromé osoby a majetek“, kdy cílem jsou kromě údajných kolaborantů i bohatí statkáři.¹⁰ Naproti tomu určitou roli v ospravedlnění útoků hraje nacionalismus. Kurdská strana pracujících veřejně deklaruje, že jejím hlavním cílem je turecký režim – tudíž hlavním terčem útoků jsou vojáci a policisté, tedy nástroj režimu a represí. Tím se PKK snaží distancovat od ostatních teroristických organizací. Z jejího pohledu jde o guerillovou válku. Konec konců mnoho zemí členy PKK za teroristy nepovažuje. Útoky na vojenské a civilní cíle jsou tak kombinací strategického uvažování jak poškodit nepřítele a symbolických hodnot. Útoky na energetický sektor postrádají právě ideologickou komponentu.

V únoru 2016 ale politické vedení PKK otevřeně vystoupilo proti dohodám mezi Arbílem a Ankarou ohledně dodávek ropy a v perspektivě i plynu z iráckého Kurdistánu do Turecka. Jeho motivace byla v určité míře ideologická, představitelé PKK prohlásili, že takový obchod posílí tureckou vládu, která dle jejich slov „páchá masakry v severním Kurdistánu [tj. na jihovýchodě Turecka – pozn. aut.]“. Podle PKK turecká vláda „chce využít zemní plyn Kurdistánu jako zdroj života pro stranu Spravedlnosti a rozvoje“.¹¹ Krátce po tomto prohlášení došlo k výbuchu na ropovodu Kirkúk–Yumurtalik. V tomto kontextu je z pohledu Kurdské strany pracujících snaha ekonomicky poškodit svého nepřítele zcela racionální a je ideologicky legitimizována apelem ke kurdské solidaritě. Jak se nechal v říjnu 2007 slyšet vojenský velitel PKK Murat Karayilan: „My nemáme žádnou zvláštní politiku, co se týče potrubí, ale teď vedeme obranu válku. Vzhledem k tomu, že potrubí překračující Kurdistán poskytuje turecké armádě ekonomické zdroje pro agresi, je možné, že na ně budeme útočit.“¹²

Útoky na ropovody z iráckého Kurdistánu znatelně ekonomicky poškozují Kurdskou regionální vládu (KRG), která stejně jako PYD a PKK bojuje proti Islámskému státu. Kromě toho právě útoky PKK proti cílům na jihovýchodě Turecka měly negativní dopad i na místní ekonomický rozvoj kurdského regionu. Rovněž i s PKK spřízněná PYD byla podle map zveřejněných ruským ministerstvem obrany pravděpodobně zapojena do ropného obchodu

s IS (stejně tak i iráčtí Kurdové). Proto se jejich moralizování může rozcházet s jejich činy. Každopádně lze soudit, že útoky na potrubní infrastrukturu vedené z iráckého Kurdistanu mají kromě Turecka poškodit a delegitimizovat i konkurenční kurdské hnutí.

To svědčí o tom, že všechny strany blízkovýchodního konfliktu přistupují k energetice krajně oportunisticky. Pro Kurdskou stranu pracujících má energetický sektor spíše význam taktický či operační než strategický. Rozhoduje se výhradně na základě analýzy nákladů a přínosů, který daný přístup k energetickému sektoru v danou dobu a na daném místě s sebou nese. Kurdská ideologie a boj proti IS jim tak nebrání obchodovat s ropou se svým úhlavním nepřitelem a současně se energetickou problematikou snaží diskreditovat své kurdské rivaly.

6.3 Analýza vybraných útoků proti energetické infrastruktuře

První série útoků na energetickou infrastrukturu se odehrála v období 1992–1994, kdy PKK útočila na domácí těžební zařízení a rafinerie v provincii Batman a na ropovod Kirkúk–Cejhan přepravující ropu z iráckého Kurdistanu. V tomto období bylo podniknuto asi sedm útoků proti těmto cílům. Přestože je potrubní infrastruktura velice zranitelná, v roce 1994 ze 120 teroristických útoků pouze čtyři měly tento cíl. Cílem podobných útoků není většinou způsobit ztráty na lidských životech, ale především ekonomickou škodu. Vzhledem k tomu, že se při takovýchto útocích používají zpravidla výbušniny, může však dojít i ke ztrátám na životech. Výjimkou jsou bombové útoky na vojenské a policejní síly, jež mají hlídat energetická zařízení. Útoky na civilní pracovníky energetického průmyslu s cílem braní rukojmí, únosů či výkupných nebyly zaznamenány. Naprostá většina útoků se týká potrubní infrastruktury, což je nejzranitelnější součást energetické vertikály. Jde tak o útoky na snadné cíle. Hlavní síly PKK se soustřeďovaly na policejní a vojenské cíle, které jsou z pohledu PKK významnější a mnohem obtížněji proveditelné. Energetika je zajímavá pouze jako „měkký cíl“ a nepodnikají v tomto ohledu žádné odvážné útoky s cílem destabilizovat celý turecký energetický sektor. Ostatně by to vedlo i k poškození zájmů kurdského obyvatelstva, v jehož jménu údajně bojují.

Intenzita teroristických útoků proti energetické infrastruktuře od roku 2012 roste, což odpovídá růstu celkové aktivity Kurdské strany pracujících. V porovnání s minulostí jsou tyto útoky mnohem četnější, ale i tak představují pouze menší část z celkových teroristických aktivit. Za pozornost stojí i to, že cílem již není pouze potrubní infrastruktura, ale i hydroelektrárny a uhelné elektrárny a další zařízení. Za dobu zaznamenávání (do roku 2015) jsou nejčastější útoky proti ropovodu Kirkúk–Cejhan, proti kterému bylo spácháno asi 16 útoků. Asi devět útoků bylo zaměřeno na exportní plynovod z Íránu do Turecka a čtyři útoky proti plynovodu Baku–Tbilisi Erzurum (BTE). Menší počet útoků na posledně jmenovaný plynovod může být spojen s tím, že leží mnohem severněji než území obvyklých aktivit PKK. Nicméně podle posledních zpráv se aktivita rozšiřuje i na toto území.

Taková dynamika útoků svědčí o tom, že dodávky z Íránu a Iráku jsou potenciálně ohroženy. Navíc je PKK po ukončení příměří v červenci 2015 schopna provádět teroristické/diverzní aktivity stejného rozsahu, jak tomu bylo v první polovině devadesátých let, což pro Turecko představuje jistý problém. V otázce energetické bezpečnosti Ankara usiluje o přetvoření Turecka v regionální energetický hub či klíčovou tranzitní zemi, která by měla spojoval toky z Kaspického moře, Blízkého východu a Ruska, jež budou vést dále do Evropy. Z tohoto pohledu je pro PKK racionální takovou image Turecka nepřipustit, o čemž svědčí růst útoků právě na energetický sektor. Podobné útoky budou mít negativní dopady na investory a zvýší náklady na výstavbu nových produktovodů.

Turecko přitom plánuje začít s dodávkami plynu z iráckého Kurdistanu v počátečním objemu 10 mld. m³ zemního plynu ročně již od roku 2019 s perspektivou tento objem zdvojnásobit,¹³ čímž by dokázalo import plynu diverzifikovat. Dohoda s Gazpromem na dodávky ruského plynu přes Blue Stream končí právě v roce 2019.¹⁴ Turecko plánuje postavit plynovod od města Sirnak na hranici s iráckým Kurdistanem do města Mardin, kde se irácký plyn napojí na již existující potrubní síť plynovodů. Právě na tomto úseku dochází k častým útokům proti ropovodu Kirkúk–Cejhan. Útok 29. 7. 2015 u města Sirnak měl za následek přerušení provozu ropovodu na 21 dní a pro Kurdskou regionální vládu ztrátu asi 250 mil. USD. Výsledkem další útoku na ropovod 17. února v provincii Sanliurfa byl výpadek dodávek na 23 dnů a ztráta 300 mil. USD.

Útoky proti potrubní infrastruktuře vedoucí z iráckého Kurdistanu tak mají přímý dopad i na KRG. Arbíl je v současné době ve faktické izolaci. Nemá přístup k moři, je v konfliktu s vládou v Bagdádu (mj. i o rozpočet a rozdělování výnosů z prodeje ropy), na jihu a na západě je obklopen Islámským státem. Kolem 80 až 90 % kurdistánského rozpočtu závisí na příjmech z prodeje ropy a jedinou exportní destinací je tak v současnosti Turecko.¹⁵ Ve světle nízkých cen ropy a boji proti IS jsou výpadky pro Arbíl katastrofické. Kurdská strana pracujících je přitom v konfliktu s prezidentem Barzáním a jeho Kurdskou demokratickou stranou. Barzání vystupuje za těsnou ekonomickou spolupráci s Tureckem, odsoudil jednostranné vyhlášení kurdské autonomie v Sýrii ze strany PYD.¹⁶ Aby si získal větší vliv v zemi a snížil vliv Turecka, Teherán nabídl KRG stavbu nové potrubní infrastruktury do Íránu pro zajištění bezpečného exportu.¹⁷ V takovém případě by se iráčtí Kurdové mohli pojistit před útoky PKK a získat přímý přístup k Perskému zálivu. Rovněž by získali větší manévrovací prostor při jednání s Tureckem.

Ve světle současné geopolitické situace v regionu lze usuzovat, že právě ropovody a plynovody z iráckého Kurdistanu představují pro PKK lákavý cíl. Kurdská strana pracujících tak nejen narušuje obraz Turecka jako spolehlivé tranzitní země, ale poškozuje i Kurdskou regionální vládu, čímž může oslabit i její vazby na Turecko a postavení M. Barzáního ve prospěch D. Talabáního. V současné době má Arbíl problém s výplatou mezd pro státní úředníky (asi každý šestý obyvatel iráckého Kurdistanu je státním zaměstnancem) a se splacením dluhů mezinárodním ropným společenstvem. Přitom, aby udržela produkci na odpovídající úrovni, musí dávat přednost platbám ropným společenstvem před mzdami pro obyvatele.¹⁸ Pokud KRG nedokáže zajistit příjmy z obchodu s ropou a v budoucnu i s plynem, tak si lze těžko představit životaschopnost Kurdistanu coby nezávislého státu. Negativním dopadem tohoto vnitrokurdského soupeření je i snížení kapacit a zdrojů KRG vést válku proti Islámskému státu na území Íráku. Údajně vláda iráckého Kurdistanu nemá peníze na výplaty pešmergů, kteří bojují proti této teroristické organizaci.

Z hlediska zájmů zemí Evropské unie aktivita Kurdské strany pracujících může v budoucnu představovat problém pro Jižní plynový koridor, který má přepravovat zemní plyn z Ázerbájdžánu (a potenciálně z Íránu a iráckého Kurdistanu) přes území Turecka. Kromě útoků na plynovody došlo i k útoku na vlak převážející vybavení pro výstavbu plynovodu TANAP. Nicméně nejsou žádné důkazy, že by tento útok měl za cíl zmařit jeho výstavbu – šlo

spíše o náhodu. Každopádně vzrůstající konflikt mezi PKK a tureckou vládou může zvýšit náklady na diverzifikaci Evropské unie. Jak již bylo řečeno, co je dobré pro Turecko, je špatné pro PKK. Proto se bude Kurdská strana pracujících snažit podkopat pozice Turecka coby tranzitní země, což se může dotknout i přepravy zemního plynu z Ázerbájdžánu. Nicméně lze se domnívat, že útoky budou hlavně směřovat na infrastrukturu iráckého Kurdistanu.

Každopádně pokud by plynovody, které transportují plyn do EU, postihl podobný útok, jak tomu bylo nedávno na ropovod Kirkúk–Cejhan, tak by odstávka mohla trvat až 20 dní, což je mnohem déle než v případě posledního plynového konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou, kdy v roce 2009 byly dodávky přerušeny na 13 dní. Přitom právě „plynové války“ mezi Ruskem a Ukrajinou měly přimět země EU a Evropskou komisi k využití Jižního plynového koridoru jako bezpečné alternativy. Z tohoto hlediska by bylo pro EU dobré přispět k řešení současného konfliktu mezi PKK a Ankarou. Öcalan se již nechal slyšet, že je připraven jednat o míru, ale to není poprvé.¹⁹ Všechna předešlá příměří dříve nebo později zkrachovala. Navíc, dokud je prezident Erdogan u moci, Kurdové pravděpodobně nebudou věřit dohodám z jeho strany a ve světle současných vztahů mezi Tureckem a zeměmi EU toho není moc, co by Evropané mohli udělat. Nicméně z pohledu energetické bezpečnosti představují teroristické útoky PKK větší problém pro země regionu než pro EU. Pokud by však v perspektivě členské státy jihovýchodní Evropy uzavřely dohody na dodávky plynu, který by proudil přes jihozápad Turecka, a neměly by již alternativní dohody s Gazpromem, tak by je mohla postihnout plynová krize mnohem závažnější než ta v roce 2009.

6.3.1 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Útoky na energetický sektor mají z ideologického hlediska mnohem menší význam než útoky na ostatní cíle, kterými jsou ozbrojené a policejní složky, údajní kolaboranti a bohatí statkáři. V případě útoků na potrubní infrastrukturu vedoucí z iráckého Kurdistanu do Turecka můžeme zaznamenat ideologické ospravedlnění v kurdském nacionalismu. Nicméně podobné útoky jsou zcela racionální a pragmatické. Kurdská strana pracujících tak nejen podkopává pozici Turecka coby klíčového plynového hubu, ale i pozici Kurdské demokratické strany ve prospěch rivalů z Kurdské patriotické unie, s nimiž má PKK mnohem lepší vztahy. Apel na kurdský nacionalismus tak má legitimizovat jejich teroristickou činnost v očích kurdského obyvatelstva, které

zdaleka nemusí podporovat podobné útoky, jež pro ně mají nepříznivý ekonomický dopad. Podobné útoky hrají tedy důležitou geopolitickou komponentu, jež se bude zvyšovat v přímé úměře objemu ropy a plynu, který bude tranzitně veden přes Turecko.

Útoky s cílem poškodit světový obchod s energetickými surovinami nebo ovládnout energetický sektor nepatří do agendy PKK, ty mají čistě lokální nebo regionální charakter. Rovněž nebyly zaznamenány útoky, které by zahrnovaly braní rukojmí. Politika PKK se tak v souhrnu projevuje hlavně ve snaze destabilizovat své oponenty jak v Turecku, tak i v iráckém Kurdistanu s představou získání politických dividend a lepší vyjednávací pozice jak s Ankarou, tak i s Arbílem.

Taková situace v této chvíli EU nijak neohrožuje. Nicméně zvyšuje to náklady na diverzifikaci. Vzhledem k tomu, že Jižní koridor měl být alternativou ruského plynu, tak časté útoky a s tím spojené odstávky zpochybňují tuto strategii. Pokud jihovýchodní členové EU sníží kontraktní objemy ruského plynu ve prospěch plynu z Jižního koridoru, tak vzhledem k četnějším útokům na potrubní infrastrukturu se jejich energetická bezpečnost příliš nezvýší. Prozatím však aktivita PKK má hlavní dopad uvnitř regionu.

Co se týče charakteristiky aktivit Kurdské strany pracujících v rámci racionalismu a marxisticko-nacionalistické ideologie, tak je třeba konstatovat, že jak formy jednání, tak i jejich cíle jsou zcela racionální. Pokusy o dojednání příměří s tureckou vládou svědčí o tom, že je hnutí schopno odstoupit od radikálních pozic. Útoky na energetickou infrastrukturu postrádají jakýkoliv odkaz na levicovou ideologii. Současně s tím útoky na potrubí vedoucí z iráckého Kurdistanu do Turecka jsou obhajovány kurdským nacionalismem, kdy je nepřípustné, aby vláda v Arbílu ekonomicky spolupracovala se zemí, která „masakruje Kurdy“. Celkem racionálním cílem je snaha o snížení vlivu Barzáního ve prospěch Talabáního.

Poznámky

- ¹ Council Decision (CFSP) 2015/2430 of 21 December 2015 updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2015/1334; *Foreign Terrorist Organizations* [on-line]. U.S. Department of State, Bureau of Counterterrorism [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>.
- ² The Kurdish Qandil Mountains [on-line]. *Stratfor*, 28. 3. 2013 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.stratfor.com/analysis/kurdish-qandil-mountains>.
- ³ Marcus, Aliza (2009): *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*. New York: NYU Press, s. 363.
- ⁴ Spolu s tím je zdůrazňována vize rovnostářské spravedlivé společnosti fungující na bázi konfederálního principu a rovněž i rovnoprávné postavení žen.
- ⁵ Dále k tomu např. srov. Marcus, Aliza (2012): The Kurds' evolving Strategy: The Struggle Goes Political in Turkey. *World Affairs*, Vol. 175, No. 4, s. 15–22.
- ⁶ Freedman, Lawrence (2013): *The Transformation of Strategic Affairs*. Adelphi Paper 379, Oxford–London: Oxford University Press/IISS.
- ⁷ Paul, Christopher–Clarke, Colin–Grill, Beth–Dunigan, Molly (2013): *Path to Victory: Lessons from Modern Insurgencies*. Santa Monica (CA): RAND Corporation, s. 55.
- ⁸ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?charttype=bar&chart=target&casualties_type=b&casualties_max=&start_yearonly=1987&end_yearonly=2015&dtp2=all&perpetrator=449.
- ⁹ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=1987&end_yearonly=2015&start_year=&start_month=&start_day=&end_year=&end_month=&end_day=&asmSelect0=&perpetrator=449&target=21&dtp2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max=.
- ¹⁰ Na tureckém jihovýchodě je půda velice nerovnoměrně rozdělena.
- ¹¹ Burgess, James (2016): PKK Attacks Turkey-KRG Oil Pipeline [on-line]. *Oil Price*, 18. 2. 2016 [cit. 13. 9. 2016]. Dostupné z <http://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/PKK-Attacks-Turkey-KRG-Oil-Pipeline.html>.
- ¹² Kurds rebels say ay it Turk pipelines if attacked [on-line]. *Reuters*, 19. 10. 2007 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.reuters.com/article/idUSL19752599>.
- ¹³ Roberts, John (2016): Turkey, Kurds in Duel over Energy [on-line]. *Natural Gas Europe*, 19. 2. 2016 [cit. 13. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.naturalgaseurope.com/turkey-and-the-kurds-energy-security-28260>.
- ¹⁴ Sanlı, Ufuk (2016): How the PKK is entering energy wars [on-line]. *Al-Monitor*, 16. 3. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/03/turkey-israel-pkk-shadow-player-energy-wars.html>.
- ¹⁵ Why Iraqi Kurdistan is Struggling to Pay Its Bills [on-line]. *Stratfor*, 28. 1. 2016 [cit. 14. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.stratfor.com/analysis/why-iraqi-kurdistan-struggling-pay-its-bills>.

- ¹⁶ Till, F. Paasche–Mansurbeg, Howri (2014): Kurdistan Regional Government-Turkish Energy Relations: A Complex Partnership. *Eurasian Geography and Economics*, Vol. 55, No. 2, s. 111–132, doi:10.1080/15387216.2014.942339.
- ¹⁷ Sanli, Ufuk (2016): How the PKK is entering energy wars [on-line], op. cit.
- ¹⁸ Why Iraqi Kurdistan is Struggling to Pay Its Bills [on-line], op. cit.
- ¹⁹ Jailed Kurdish militant says conflict with Turkey could be settled in six months: brother [on-line]. *Reuters*, 12. 9. 2016 [cit. 14. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.reuters.com/article/us-turkey-kurds-ocalan-idUSKCN1111GQ>.

7. Hamás a problém palestinského plynu

Další, pátou zkoumanou teroristickou a militantní organizací, kterou analyzujeme v této kapitole monografie, je Hamás. Podobně jako u al-Káidy, IS, Hizballáhu a PKK, také v případě Hamásu se nejprve zaměříme na stručnou charakteristiku této palestinské teroristické organizace. Dále se budeme věnovat energetické situaci v Pásmu Gazy pod vedením Hamásu a plynovému sporu mezi Izraelem a Hamásem. V závěru pak budeme věnovat pozornost potenciálu útoku na energetickou infrastrukturu ze strany Hamásu a možným implikacím a dopadům případných teroristických útoků cílených proti energetickému sektoru ze strany Hamásu na energetickou bezpečnost.

7.1 Charakteristika organizace Hamás

Hamás (Hnutí islámského odporu) vznikl v roce 1987 jako odnož palestinského hnutí Muslimského bratrstva. Z počátku se palestínští Bratři nevěnovali politické a násilné činnosti, která byla spíše v repertoáru nacionalistických hnutí. Šestidenní válka, která, jak se často uvádí, sloužila coby spouštěcí mechanismus teroristické aktivity Fatahu, se Muslimských bratrů příliš nedotkla. Jejich aktivita tak byla převážně zaměřena na náboženskou a sociální činnost. Někteří jejich členové dokonce opustili řady Muslimského bratrstva kvůli jeho umírněnosti a přidali se k Organizaci pro osvobození Palestiny (OOP), která z jejich perspektivy se zbraní v ruce bojovala za práva Palestinců. Z tohoto důvodu Izrael zpočátku vnímal tuto skupinu poměrně pozitivně a snažil se toto hnutí využít k oslabení hnutí Fatah.

Transformace Hamásu přišla na konci sedmdesátých a začátku let osmdesátých ve vysokoškolském a univerzitním prostředí. Od začátku osmdesátých let se členové Muslimského bratrstva dostávají do předních pozic vedení vysokých škol a začínají s jejich islamizací. Ženy začaly být nuceny nosit hidžáby a vysokoškoláci a vysokoškolačky museli být od sebe striktně odděleni. Hlavními centry Muslimského bratrstva se stala Národní univerzita v Nábľusu a Univerzita v Hebronu. Hnutí se postupně radikalizovalo a v roce 1984 byli jeho členové zatčeni za pašování střelných zbraní. Z hnutí, které Izrael do té doby pasivně podporoval, se tak začala vytvářet organizace, jež se stala mnohem radikálnější než Fatah.

V prosinci 1987 vypukla první intifáda a o měsíc později byl založen Hamás jako odnož palestinského Muslimského bratrstva. V srpnu 1988 v reakci na vyhlášení nezávislosti ze strany OOP zveřejnil Hamás chartu, ve které zdůraznil svoji náboženskou povahu („program Hnutí je islám“, čl. 1) a nepřijetí mírového řešení („[Hamás – pozn. aut.] věří, že palestinská země je islámský Waqf [a je tedy – pozn. aut.] posvěcená budoucím generacím muslimů až do dne Posledního soudu. Tato země ani její části nesmí být promarněny nebo postoupeny“, čl. 11).¹ Hamás ve své chartě vzdává holt OOP, ale vymezuje se vůči jejímu sekulárnímu charakteru. Záhy se však ukáže, že obě tyto organizace jsou ve vzájemném konfliktu o moc i o „srdce a mysl“ Palestinců.

Hamás tak neuznává židovský stát a nepřijímá mírový proces. Nepřežene to s tvrzením, že jeho charta je nejen anti-izraelská a antisionistická, ale i antižidovská. Odkazuje na *Protokoly sionských mudrců*,² které přisuzují Židům světové spiknutí za účelem podmanění si světa. Charta cituje části *hadísů*, podle kterých: „Poslední soud nepřijde, dokud muslimové nebudou bojovat s Židy (nebudou zabíjet Židy) [...]“ (dle Sahiha Muslima). V květnu 2017 však Hamás vydal nový dokument *Obecné principy a politika* (který ale nenahrazuje původní chartu), v němž znatelně mírní své předešlé postoje. Antisemitismus je vynechán, a přestože neuznává dohody z Osla nebo existenci státu Izrael, Hamás fakticky uznává hranice z roku 1967.³ To alespoň může budít zdání možnosti politického řešení palestinského konfliktu.

Navzdory tomu, že Hamás fakticky vychází z palestinské občanské společnosti, jejíž hlavní aktivitou byla charitativní činnost, jasný koncept ekonomického uspořádání země, ze které chtějí vyhnat Židy, překvapivě chybí. Namísto toho pouze zdůrazňuje „vzájemnou sociální zodpovědnost a širokou podporu, finanční či morální, pro všechny ty, kteří takovou podporu

potřebují [...]. Členové [Hamásu – pozn. aut.] mají považovat zájmy mas za své vlastní zájmy“ (č. 21). Podle citace jednoho z *hadísů* samotná palestinská země má být zanechána soukromým osobám, které se mají těšit z jejích plodů, ale právě vlastnictví země je zasvěceno muslimským generacím. Hamás se nestaví proti soukromému vlastnictví, pokud je využíváno s ohledem na zájmy společnosti. Prosazuje tak sociálně zodpovědný stát, což je pro Muslimské bratrstvo nebo většinu jiných hnutí v rozvojovém světě poměrně typické. Ovšem tato země a její plody nesmí připadnout bezvěrcům a Židům. Vzhledem k tomu, že na palestinském území žádné významné energetické zdroje nejsou (s výjimkou nalezišť plynu v šelfu, které byly objeveny až na konci devadesátých let), nelze ani očekávat, že by byly zvláštní součástí jejího programu. Každopádně důraz na náboženský symbolismus ve vztahu k půdě, ke kterému odkazují jak Židé, tak i Arabové, hraje poměrně zásadní roli v arabsko-izraelském konfliktu.⁴

V roce 1989 Hamás provedl jeden z prvních závažných útoků proti Izraeli, když členové vojenského křídla unesli a zabili dva izraelské vojáky. V reakci na to Izrael vyhostil přes 400 členů Hamásu a Islámského džihádu do Libanonu, což ze strategického pohledu nebylo příliš rozumné, neboť ti v Libanonu navázali kontakty s šíitským libanonským hnutím Hizballáh, od kterého převzali dovednosti v oblasti výbušnin a sebevražedných útoků. Hamás se aktivně účastnil první intifády a koordinoval svou aktivitu s vedením Organizace pro osvobození Palestiny, nicméně se nepodřídil Spojenému národnímu velení, jež intifádu vedlo a zastřešovalo všechny frakce OOP.

Hamás měl opět štěstí, když se po válce v Perském zálivu od OOP, která podpořila Irák, odvrátily země Perského zálivu. Nicméně v souladu se svou ideologií Hamás nepodpořil mírový proces z Osla, což jasně signalizoval prvním sebevražedným útokem v Hadeře v dubnu 1994. Přitom právě mírový proces OOP částečně rehabilitoval. Hamás rovněž začal získávat čím dále tím větší vliv v Pásmu Gazy. Jásir Arafat z obavy o svou moc proto trávil většinu času právě zde místo oficiálního sídla nově vytvořené Palestinské autonomie v Ramalláhu. Mezitím Hamás odstartoval vlnu sebevražedných útoků, jejichž vrchol připadl na březen 1996. V odvetě (či v protiopatření) Izrael omezil přístup Palestinců na svůj pracovní trh.

Hamás rovněž bojkotoval volby do Palestinské legislativní rady v lednu 1996, čímž ze sebe jasně vytvořil nesystémového hráče i na palestinském poli a tím začal ohrožovat pozice samotné OOP. Proti Hamásu se tak postavily

jak Izrael, tak i úřady PA. Na konci devadesátých let se poté, co z pudu sebezáchovy Jordánsko zlikvidovalo na svém území politické struktury Hamásu, vykristalizovala jeho zahraničněpolitická orientace, která se nesla ve znamení spolupráce s Íránem a Sýrií. Zkrachovalý mírový proces na konci devadesátých let znamenal, že nekompromisní postoj a (díky sebevražedným útokům) efektní boj proti Izraeli vynesl toto hnutí do popředí vojenskopolitických organizací Palestinců na úkor Fatahu.

V současné době má Hamás poměrně složitě vystavenou organizační strukturu. Náboženské, politické a vojenské vedení se účastní kolektivního rozhodování. V čele politického křídla stojí Chálid Mašál, který je na prvním místě v hierarchii Hamásu a v současné době žije v Kataru. Mužem číslo dva je Ismail Hamíja, jenž stojí v čele vedení v Pásmu Gáza. Přítomnost Hamásu na Západním břehu je poměrně malá a Hnutí musí neustále čelit tlaku bezpečnostních sil ze strany Palestinské autonomie.⁵ V posledních několika letech většího vlivu začalo nabývat vojenské vedení hnutí.

Problém Organizace pro osvobození Palestiny spočíval v tom, že se nedjednalo o jednotnou disciplinovanou organizaci. Palestinská autonomie byla prolezlá korupcí a Arafat se spolu se svou manželkou nešťítíl sebeobohacovat.⁶ Spolu s tím, aby se pojistil proti převratu, podporoval konkurenci mezi tajnými službami a ta rozkládala Palestinskou autonomii.⁷ Po Arafatově smrti měl Mahmud Abbas (Abú Mázín) problémy zvládnout jeho dědictví a hrozilo, že PA upadne do chaosu.⁸ Naproti tomu Hamás udržel svoji jednotu a disciplínu.

Vzhledem k růstu své popularity na úkor Fatahu a snížení efektu ozbrojeného boje (Izraeli se povedlo snížit teroristickou aktivitu) se politické vedení Hamásu rozhodlo účastnit se parlamentních voleb, které se konaly v lednu 2006. V nich k překvapení mnoha západních pozorovatelů Hamás udržel rozhodné vítězství. Samotné volby byly doprovázeny násilnostmi a jinými nekalými praktikami – s ironií hlavně mezi členy OOP. Na blízkovýchodní poměry však byly poměrně demokratické a světovému společenství nezbylo než uznat vítězství organizace, již považovalo za teroristickou. Byly to právě Spojené státy, které trvaly na provedení „svobodných a demokratických“ voleb, což bylo jasně zaneseno do tzv. „cestovní mapy“ (teorie demokratického míru Blízký východ těžce poznamenala). A právě USA po takovém „překvapivém“ výsledku plánovaly svrhnout po tomto debaklu zvolený Hamás.⁹ K převratu nakonec nedošlo a Hamás vytvořil vládu.

Jak to často bývá v mladých demokraciích, tak i v případě Palestinské autonomie rozrostl spor mezi vládou a prezidentem o to, kdo bude kontrolovat ozbrojené složky. Když se Mahmud Abbas pokusil ponechat nad nimi svou kontrolu a pomocí prezidentských dekretů zabránil přechodu jejich velení pod ministerstvo vnitra, jež kontroloval Hamás, ten tento krok označil za nelegální – a na tom jednota PA skončila. M. Abbas rozpustil vládu a Hamás v ozbrojených střetech získal celkovou kontrolu nad Pásmem Gazy. Izrael na toto vítězství reagoval bloádou Gazy a napětí mezi oběma entitami vyvrcholilo ozbrojenými útoky. Poslední vojenská operace proběhla v roce 2014 („Operace Pevná skála“).

Mezitím arabské jaro, které bylo z části sponzorováno Katarem a Saúdskou Arábií, znamenalo geopolitický obrat Hamásu, jenž opustil iránsko-syrskou koalici a přijal patronát Kataru, kam se ze Sýrie v roce 2012 přesunul předseda politického výboru Ch. Mašál.¹⁰ Katar teď poskytuje jak investice, tak i dotace vládě Hamásu v Gaze. Spolu s Katarem se opatrovnictví Hamásu ujalo i Turecko, v čele kterého stojí odnož Muslimského bratrstva, tj. Strana spravedlnosti a rozvoje. Šťastný obrat v Egyptě, kde arabské jaro přivedlo k prezidentské moci člena Muslimského bratrstva Muhammeda Mursího, byl zmařen vojenským pučem. Vrchní pučista, nyní demokraticky zvolený prezident, maršál Abd al-Fattah as-Sísí, rázně zakročil proti Muslimskému bratrstvu a jistě by přivítal i podobný vývoj v Gaze.

Nicméně i navzdory poslední vojenské operaci v Gaze, neplánuje Izrael pohrbit Hamás. Lze se domnívat, že Benjamin Netanjahu z pozice premiéra vidí mnohem větší hrozbu v Abbásovi a legitimní Palestinské autonomii, se kterou by musela izraelská vláda nakonec přejít na model „dva národy, dva státy“. Likvidace Hamásu bude znamenat posílení M. Abbase (či jeho nástupce). To izraelská vláda vnímá jako hrozbu a ministr pro strategii Gilad Erdan (Likud) Abbase obvinil z „diplomatického terorismu“.¹¹ I pro M. Abbase může převzetí zodpovědnosti za Gazu představovat přinejmenším finanční problém, byť dle našeho soudu řešitelný obzvláště ve světle nalezišť zemního plynu 22 námořních mil od Pásmu Gazy.

7.2 Energetická situace v Pásmu Gazy pod vedením Hamásu

Palestina trpí chronickým nedostatkem elektrické energie, což brzdí její rozvoj. Na Západním břehu spotřeba elektřiny dosahuje 860 megawatt (MW) ročně a k roku 2020 by to již mělo být 1310 MW. Odhadována poptávka v Pásmu Gazy je asi na úrovni 410 MW, ale skutečná spotřeba dosahuje pouze 210 MW, což jasně dokládá tíživou hospodářskou a s tím spojenou sociální situaci. K roku 2020 poptávka v Pásmu Gazy by měla dosáhnout úrovně 855 MW.¹² Nicméně obzvláště v případě Hamásem kontrolovaného Pásma Gazy není zdaleka jasné, zda takový objem lze zajistit.

Západní břeh nemá žádnou vlastní produkci elektrické energie a je zcela závislý na dodávkách z Izraele. Elektřina v Pásmu Gazy je dodávána ze tří zdrojů. Egypt dodává asi 17 MW do Rafahu, Izrael dodává asi 120 MW. Zbytek produkuje vlastní elektrárna fungující od roku 2002, která převážně zásobuje severní část Pásma. Její celková kapacita původně dosahovala 140 MW, ale fungovala pouze na poloviční výkon. Po válce v roce 2006 se její kapacity snížily na 60 MW, kdy v důsledku vzdušného úderu byla elektrárna značně poškozena.¹³ K podobnému úderu došlo i v roce 2014. Přestože elektrárna měla fungovat na bázi zemního plynu, tak vzhledem k neexistující infrastruktúře je odkázaná na používání motorové nafty.¹⁴ Ale i s tímto palivem je značný problém.

Do roku 2011 byl dodavatelem motorové nafty Izrael. Po té co k moci přišel Hamás, Izrael označil Pásmo Gazy za „nepřátelské území“ a omezil dodávky zboží. To se dotklo i motorové nafty, která je od roku 2008 dodávána pouze pro uspokojení „minimální humanitární“ úrovně spotřeby, což je asi 2,2 mil. litrů nafty denně. Později Hamás ukončil dodávky a začal pašovat levnější naftu přes tunely z Egypta. V únoru 2012 však i tento zdroj paliva začal vysychat, když Egypt tyto dodávky přerušil (Mursi z Egyptského bratrstva získal prezidentský úřad až 30. června).¹⁵ Výsledkem byla závažná energetická krize, kdy výpadky proudu mohly trvat až 18 hodin denně, což hrozilo humanitární katastrofou.

Egyptská vláda navrhla, že bude dodávat naftu přes hraniční přechod Kerem Šalom, který je kontrolován Izraelem. Hamás takovou politiku Egypta rázně odmítl. Premiér Ismail Hamíja obvinil Egypt z „politického vydírání“.¹⁶ Podle jednoho z představitelů energetického úřadu v Gaze je takový krok „neakceptovatelný, kvůli našim hořkým zkušenostem se sionistickou

okupací a způsobem, jakým [Izrael – pozn. aut.] kontroluje dodávky [paliva – pozn. aut.]“.¹⁷ Hamás navrhl alternativní cestu přes přechod Rafah. Podle dohod s Izraelem ale tento přechod může být využíván pouze pro pohyb osob. Tato skutečnost dosvědčuje, nakolik je Palestina ekonomicky závislá na Izraeli. Z tohoto důvodu, pokud budeme ignorovat anti-izraelskou rétoriku, obavy Hamásu jsou celkem pochopitelné. Každopádně Hamás musel ustoupit a v dubnu 2012 začala být nafta z Egypta dodávána přes Kerem Šalom.¹⁸

Určitým východiskem z takto těžké situace může být výstavba plynovodu z Izraele do Pásma Gazy, kterým by měla být zásobována místní elektrárna. O tomto projektu se dohodli představitelé Palestinské autonomie a Izraele pod patronátem Kvarteta a z vyjednávání přirozeně vynechali Hamás.¹⁹ Čertovým kopýtkem této dohody je opět celková závislost Pásma Gazy na Izraeli, přitom 22 mil od Pásma je naleziště zemního plynu, které by teoreticky mohli Palestinci využívat. Dalším problémem jsou platby za dodanou energii.

Dluh Palestinské autonomie u izraelské elektrické společnosti (*Israel Electric Corporation*, IEC) dosahoval až 530 mil. USD.²⁰ Jde o dluh, který se stále zvětšoval na území Západního břehu. Pro srovnání celkový dluh u IEC je asi 18 mld. USD.²¹ V případě Pásma Gazy Izrael automaticky odečítá příslušnou částku za dodávky elektřiny z daní, které sbírá pro PA. Nákup nafty pak dle dostupných informací pomáhá zajišťovat Katar. Jakým způsobem by se měly uskutečňovat platby za plyn, nebylo ale zveřejněno. Proto dle dostupných informací mluvit o ukončení energetické krize v Pásmu Gazy je předčasné.

Palestinská autonomie plánovala postavit na svém území dvě elektrárny, v Jeninu a v Hebronu na Západním břehu, které by byly zásobovány izraelským zemním plynem z naleziště Leviathan na dobu 20 let za 1,2 mld. USD. Hamás se ostře ohradil proti této dohodě, kterou vnímá jako zradu palestinských zájmů. Podobné dohody mohou Palestinci vnímat jako pokus o „odloučení z jejich země a přírodních zdrojů [...] a výsledně jim bránit v rozvoji [...]“. Navzdory všem formálním dohodám Izrael pokračuje v obhospodařování všech přírodních zdrojů, od půdy a vody, až po mořské zdroje a uhlovodíky, které jsou v nominální jurisdikci Palestinské autonomie.²² Přirozeně takováto situace vyvolává u Palestinců pocit ponížení. Jak již bylo uvedeno, problematika příslušnosti země (půdy) a jejich plodů se nejen odráží v Chartě hnutí Hamás, ale jde o poměrně zásadní komponentu arabsko-izraelského konfliktu.²³ V březnu 2015 nakonec Palestinská autonomie zrušila dohodu

o dodávkách plynu z pole Leviathan. Tato událost byla přivítána palestinskými aktivisty, podle kterých „import izraelského plynu zvýší hospodářskou závislost na Izraeli a posílí izraelskou ekonomiku [...]“.²⁴ Místo toho je podle nich nutné začít s těžbou vlastního plynu. Prozatím ale těžba palestinského zemního plynu nevypadá příliš nadějně, takže ve výsledku zůstanou Palestinci nadále odkázáni na dodávky elektřiny z Izraele.

7.3 Plynový spor: Hamás vs. Izrael

V roce 1999 britská společnost British Gas (dnes BG Group) objevila poblíž pobřeží Pásmu Gazy naleziště zemního plynu. Izraelský premiér Ehud Barak ve stejném roce uznal, že toto pole patří Palestinské autonomii. Podle Káhirské dohody z května 1994 má PA jurisdikci nad 20 námořními mílemi od pobřeží Pásmu Gazy. Nicméně Izrael si ponechává právo zakázat z bezpečnostních důvodů námořní dopravu v této zóně.²⁵

Již v listopadu 1999 uzavřel tehdejší prezident PA Jásir Arafat s BG 25letou dohodu na těžbu zemního plynu a v červenci 2000 tehdejší izraelský premiér E. Barak poskytl povolení k prvnímu vrtu na plynovém poli Marine. Arafat se osobně zúčastnil slavnostní ceremonie na vrtné plošině, kde zažehl plynový plamen a prohlásil, že plyn „je dar od Boha pro nás, náš lid a naše děti. Poskytne pevný základ pro naše hospodářství a pro vytvoření nezávislého státu s hlavním městem v posvátném Jeruzalémě.“²⁶ Potenciál plynového průmyslu měl být skutečně jedním z klíčů, jak vytvořit samostatný, životaschopný palestinský stát. Každopádně je ale nutné tento plyn nějak vytěžit, přepravit, prodat a dodat. To se ukázalo jako neřešitelný problém.

Podle dohody z roku 1999 BG drží 90% podíl akcií. Dalších 10 % drží Consolidated Contractors Company (CCC) se sídlem v Athénách, což je jedna z největších stavebních společností na Blízkém východě a jejíž zakladatelé pocházejí z Palestiny. Až začne produkce (pokud vůbec začne), tak CCC zvýší podíl akcií na 30 % a Palestinský investiční fond (PIF), který je pod kontrolou PA, dostane 10 % akcií. Těžba by se měla pohybovat kolem 1,6 mld. m³ plynu ročně. Investice by měly být kolem 1 mld. USD a výnosy by se měly pohybovat od 2,4 mld. až po 7 mld. USD, což bude záviset na ceně plynu. Objem zemního plynu je však příliš velký, aby mohl být spotřebován

pouze PA, natož Pásmem Gazy, proto bylo nutné do schématu zapojit i Izrael, jehož poptávka po zemním plynu rychle roste.

V létě roku 2000 izraelská vláda, Palestinská autonomie a BG začaly vyjednávat o schématu dodávek plynu. Politický kontext však těmto vyjednáváním příliš nesvědčil, neboť na konci září začala druhá intifáda a mírový proces se dostal do slepé uličky. Pokud se Blízkovýchodní kvartet vždy domníval, že dodávky plynu a ekonomická kooperace jsou nezbytným předpokladem mírové smlouvy, tak se záhy ukázalo, že bez míru nelze přistoupit k těžbě. Státem vlastněná izraelská elektrická korporace odmítla nakupovat plyn z Gazy s odůvodněním, že je mnohem dražší než alternativní egyptský plyn. Nicméně skutečnou příčinou bylo pravděpodobně to, že premiér Ariel Šaron nechtěl z bezpečnostních důvodů fakticky financovat intifádu (ke které ovšem sám dopomohl, když navštívil Chrámovou horu). Po naléhání britského premiéra Tony Blaira však A. Šaron své rozhodnutí v květnu 2002 přezkoumal a byl připraven jednat o dodávkách 1,4 mld. m³ zemního plynu na dobu 20 let. O rok později však svůj názor opět změnil a mělo dojít k uzavření patnáctileté dohody na dodávky zemního plynu z Egypta s izraelsko-egyptskou skupinou EMG.²⁷ T. Blair opět zasáhl a byla obnovena jednání s BG o palestinském plynu.²⁸

Po skončení intifády, smrti J. Arafata a komatu A. Šarona došlo k politické výměně v obou entitách, kdy Mahmud Abbas a Ehud Olmert byli nalaďeni na spolupráci. Mezitím ale Hamás vyhrál v lednu 2006 volby a v červnu 2006 unesl příslušníka IDF Gilada Šalita. Vyjednávání o dodávkách zemního plynu pokračovala a na jaře byla nakonec představena dohoda, podle které měl Izrael nakoupit 1,4 mld. m³ za 4 mld. USD. Plyn se měl dodávat do izraelského Aškelonu, odkud pak dál na izraelský trh a do Gazy. Aby Hamás neměl přístup k těmto fondům, tak se transakce měly uskutečňovat přes mezinárodní bankovní účty, které nebudou přístupny vládě PA, jež byla v té době ještě tvořena členy Hamásu.

Takové schéma v zásadě znamenalo, že Palestinci neměli fyzickou kontrolu nad plynem ani nad penězi. Opět by to posílilo hospodářskou závislost Palestiny na Izraeli. Pokud by veškerá ekonomická aktivita budoucího palestinského státu byla v rukou Izraele, tak není jasné, jak podle Kvartetu má být tento stát „nezávislý“. Přirozeně s takovým přístupem nesouhlasila vláda pod vedením Hamásu, jejíž ministr financí Zijád Thatha označil tuto dohodu za

„zlodějnu“ a „moderní Balfourovu deklaraci, která prodává palestinský plyn sionistickým okupantům“.²⁹ Do určité míry to lze opět spojit s „plody země“, které mají být v rukou Palestinců. Nicméně reakce Hamásu je zcela racionální a těžko šlo očekávat něco jiného bez ohledu na jeho ideologickou základnu.

Nakonec z ústavněprávního hlediska vyřazení legitimní vlády, jež vzešla z voleb, z vyjednávání o tak zásadní otázce bylo pro Hamás nepřijatelné. Každopádně v červnu 2007 Hamás definitivně převzal moc nad Pásmem Gazy a jednotná vláda přestala existovat. Zástupci Hamásu však nechťeli definitivně zrušit dohodu, ale chtěli změnit její podmínky. Ostatně PA trpí nedostatkem energetických surovin, které je nutné nějakým způsobem zajistit. Trojstranná vyjednávání mezi Palestinskou autonomií, Izraelem a BG však skončila neúspěšně a v následujícím roce začala vojenská „Operace Lité olovo“. Podle tehdejšího náměstka ministerského předsedy Moše Jálona platformy BG a další infrastruktura se stanou snadným terčem pro útoky ze strany Hamásu, anebo těžba plynu poskytne finanční zdroje tomuto hnutí. Hamás podle něj již předvedl svou schopnost útočit na plynovou a elektrickou infrastrukturu v Aškelonu. Určité obavy spočívaly i v tom, že jedna z dceřiných společností PIF poskytovala finance Brigádám Mučedníků Al-Aksá pro jejich teroristické aktivity. Tato skupina je afilována s hnutím Fatah, což opět v očích Izraele podkopává důvěryhodnost palestinských partnerů.

Určitý zvrat však mohl přijít v roce 2011 po svržení Husního Mubaraka v Egyptě, kdy se izraelská vláda začala obávat, že by Egypt mohl přerušit dodávky plynu, na kterém je Izrael závislý až ze 40 %. B. Netanjahu po boku T. Blaira, který zastupoval Kvartet, prohlásil, že nastal čas rozvoje naleziště Gaza Marine. Opět začala vyjednávání, která opět nikam nevedla. Z pohledu Blaira dodávky a prodej plynu a produkce elektřiny by s sebou nesly růst palestinského HDP až o 50 %, nezaměstnanost by měla klesnout až o dvě třetiny a mzda by se měla zvýšit až o 40 %.³⁰ Stejně tak i podle tehdejšího amerického ministra zahraničních věcí Johna Kerryho v rámci jeho Ekonomické iniciativy pro Palestinu z roku 2013 má těžba plynu přispět nejen k ekonomickému rozvoji, ale i k mírovému řešení arabsko-izraelského konfliktu. Opět ale není jasné, jak lze mluvit o suverénním státu, jehož veškerou ekonomickou aktivitu kontroluje cizí země. Jednání o jednotné vládě mezi Hamásem a Fatahem však vedla Izrael k přerušení styků s PA (tato společná vláda však měla jepičí život).

Problém všech těchto vyjednávání spočívá v tom, že jakékoliv jednání s Palestinskou autonomií naráží na problematiku Hamásu, který kontroluje Pásmo Gazy, u jehož pobřeží jsou naleziště. Hamás není proti těžbě plynu a nakonec by pravděpodobně akceptoval určitou roli Izraele (nakonec PA je beztak takřka zcela závislá na dodávkách elektřiny z Izraele a dalšího zboží a služeb), nicméně požaduje změnu podmínek, které by více odpovídaly zájmům palestinského lidu, alespoň tak, jak si je představují v Hamásu. Vzhledem k tomu, že jde o teroristickou organizaci, tak izraelská vláda bude jednat pouze s představiteli Palestinské autonomie a Mahmudem Abbasem. Proto jakékoliv požadavky ze strany Hamásu jsou v zásadě irelevantní. Jediné, co je relevantní, je účast Hamásu v palestinské vládě a tím pádem i zisk kontroly nad finančními příjmy z prodeje plynu a hrozba útoků. Pro Abbase je zase klíčové, kromě zajištění dodávek paliva a elektřiny na Západní břeh, i posílení jeho politické moci, což je v rozporu se zájmy současného izraelského premiéra. Z tohoto důvodu se otázka těžby a dodávek plynu stávají jistým trumfem ve vyjednávání s Palestinci, kdy po objevení velkých nalezišť plynu v izraelských vodách rozvoj pole Gaza Marine již není pro Izrael principiální.

Z tohoto důvodu lze soudit, že faktor Hamásu je využíván coby protiváha Fatahu nejen na politickém poli v „boji proti terorismu“, kdy Izrael i po několika vojenských operacích Hamás naprosto cíleně nezničil (jeho cílem je Hamás oslabit, ale nikoliv zničit), což by jistě ocenil jak Egypt, tak i Mahmud Abbas, ale i na poli ekonomickém, což opět zpochybňuje teorie, které očividně zastávali J. Kerry a T. Blair, že ekonomická vzájemná závislost a obchod se surovinami buď vede k míru, nebo je alespoň jeho předpokladem.³¹ Mír je opravdu předpokladem rozvoje ekonomických vztahů, je ale otázkou politiky, nikoliv ekonomiky.

7.4 Potenciál útoků na energetickou infrastrukturu ze strany Hamásu

Pod velením Hamásu je šest regionálních brigád, které jsou rozděleny na 27 praporů. Každý z nich má samostatné operační kapacity, je vybaven raketami krátkého, středního a dlouhého doletu, protitankovými a protiletectkými střelami, drony a má k dispozici síť tunelů. Před poslední válkou v roce 2014

měl podle odhadů Hamás k dispozici asi 10 000 raket. Po válce jich podle IDF zbylo asi 2000. Tyto rakety buď pašuje, což je po vojenském převratu v Egyptě mnohem složitější, nebo je vyrábí v Pásmu Gazy.³² Hamás má k dispozici rakety s doletem 10 km, které mohou zasáhnout Aškelon, kam měl být dopravován zemní plyn z pole Gaza Marine. V posledních letech byly do výzbroje zařazeny rakety íránské výroby: buď Oghab s doletem 34–45 km, nebo Fajr-3/Ra'ad s doletem 45 km. V konfliktu v roce 2014 využil Hamás i rakety s doletem až 75 km, které byly vyrobeny na základě íránských Fajr-5. Hamás je tedy teoreticky schopen zasáhnout i těžební vrt na plynovém nalezišti Gaza Marine, které je vzdálené přibližně 22 námořních mil (40,7 km).

Doposud však nebyly ze strany Hamásu zaznamenány cílené útoky na energetickou infrastrukturu. Nicméně během posledního vojenského konfliktu s Izraelem rakety odpálené Hamásem zasáhly elektrické vedení z Izraele do Pásmu Gazy, což údajně znamenalo snížení dodávek až o 20 %. Škody byly opraveny izraelskou stranou.³³ Lze však předpokládat, že pokud dojde k těžbě zemního plynu na plynovém poli Gaza Marine bez souhlasu či účasti Hamásu, tak může z jeho strany dojít k pokusům o útoky. Nicméně ve světle toho, že raketové útoky nejsou zpravidla příliš úspěšné, je otázkou, zda bude Hamás plýtvat raketami střelbou do moře. Může se pokusit o útok v Aškelonu. Pokud tím ale přeruší dodávky do Pásmu Gazy, tak to může u Palestinců vzbudit negativní ohlas. Každopádně Izrael plánuje zvýšit počet svých námořních sil k ochraně svých nalezišť plynu ve Středozemním moři, byť se jedná spíše o reakci na hrozbu vycházející z hnutí Hizballáh.³⁴

V otázce energetických surovin v současné době dominuje politické křídlo Hamásu, což je celkem pochopitelné, neboť se jedná o politický a ekonomický problém. Cílené útoky na izraelskou energetickou infrastrukturu postrádají větší smysl, neboť jak Pásmo Gazy, tak i Západní břeh jsou buď zcela, nebo z větší části závislé na dodávkách energetických surovin z Izraele.

7.4.1 Shrnutí a možné implikace pro energetickou bezpečnost

Sedmnáct let po objevení plynového naleziště se nepodařilo vyjednat podmínky pro jeho těžbu a prodej. Dokud je Hamás v Gaze, tak se to pravděpodobně ani nepodaří. Hamás ale bude v Gaze do té doby, než se ho Izrael nepokusí zničit. Izrael se ho nepokusí zničit do té doby, dokud neakceptuje perspektivu uzavření mírové smlouvy a vytvoření palestinského státu. Jakákoliv těžba zemního plynu ve vodách Pásmu Gazy bez souhlasu Hamásu pak

bude znamenat hrozbu útoku. Izrael tak nemá motivaci povolit těžbu tohoto plynu, pokud dokáže zajistit své zásoby z pole Leviathan a Tamara. Tento politický konflikt je doprovázen i symbolickým konfliktem, kdy se obě strany uchylují až k téměř náboženskému mysticismu ve vztahu k půdě, kterou nelze s nikým dělit.³⁵ Jde však většinou o otázku židovských osad a integrity palestinského území apod. Podobnou rétoriku můžeme vysledovat i v otázce plynového naleziště, ale v mnohem menší míře.

V případě zdrojů na mořském dně je očekávatelné, že takové ideologické napětí bude poněkud menší. Svědčí o tom, že izraelský premiér E. Barak neměl větší problém přenechat Palestinské autonomii plynové pole Gaza Marine. Jasně ideologické napětí je vidět v případě Hamásu. Ale i tak pokud odhlédneme od anti-izraelské rétoriky, tak i jeho pozice je poměrně racionální. Izrael zase nemá důvod sjednat dodávky tohoto palestinského plynu a riskovat, že by zařízení mohla čelit odvetným úderům ze strany Hamásu, který by se cítil vyřazen z případné dohody mezi PA a Izraelem. Plody palestinské půdy, či v našem případě moře, tak zůstanou uchovány pod středoziemním šelfem, dokud neprijdou lepší časy. Západní břeh a Pásmo Gazy budou nadále v totální ekonomické a energetické závislosti na izraelské vládě, což vyvolává otázku o životaschopnosti potenciálního palestinského státu, kdy i v případě, že by Hamás přestal existovat a došlo by k těžbě plynového pole Gaza Marine, potrubí by vedlo nejprve přes izraelské území a teprve odtud na území Palestinské autonomie. Hamás tak problematiku energetické bezpečnosti sice staví do základu své radikální ideologie, má ale zcela racionální důvod nevěřit Izraeli a přijímat *a priori* podřízenou pozici. Tu se snaží kompenzovat ozbrojenými útoky. Spolu s tím však k cíleným útokům na izraelskou energetickou infrastrukturu nedochází, což je vzhledem k závislosti Pásmo Gazy na dodávkách z Izraele zcela pochopitelné.

Na závěr můžeme tedy zrekapitulovat, že Hamás, navzdory tomu, že je teroristickou organizací, přistupuje k energetickému sektoru v první řadě politicky a žádné významné cílené útoky na energetickou infrastrukturu nebyly zaznamenány. Hamás se svou anti-izraelskou ideologií vystupuje proti rozšíření energetické spolupráce s Izraelem a zároveň se snaží hledat alternativní možnosti zajistit energetickou bezpečnost Pásmo Gazy. Vzhledem ke své izolaci se mu to však příliš nedaří. Arabské jaro, které k moci vyneslo v Egyptě Muslimské bratrstvo, bylo vystřídáno armádním převratem. Armáda neměla v úmyslu přijít o svou moc a majetek. Nový prezident zahájil

masivní kampaň proti Muslimskému bratrstvu a uvítal by i omezení vlivu Hamásu. To je ale zatím v nedohlednu, stejně jako těžba palestinského zemního plynu.

Formy jednání Hamásu jsou tak zcela racionální. Hnutí se snaží vyvarovat cílených teroristických útoků proti energetické infrastruktuře Izraele, což by vedlo k poškození Pásma Gazy. Svou propagandou se rovněž snaží podkopat pozice Mahmuda Abbasa na Západním břehu. Cíle a motivy jsou rovněž racionální a vycházejí z islamistické ideologie. Hamás vystupuje proti totální závislosti Palestinců na Izraeli. Nicméně tato ideologická zaujatost nakonec vede k tomu, že zemní plyn z naleziště Gaza Marine nadále zůstává těžbou nedotčen. Ve výsledku tak Palestinci nadále trpí nedostatkem energetických zdrojů, což kromě celkového diskomfortu znemožňuje ekonomický rozvoj území.

Poznámky

- ¹ The Covenant of the Islamic Resistance Movement [on-line]. 18. 8. 1988 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp.
- ² Objektivně je však nutné říci, že v tom Hamás není osamocen. I mezi OOP se najdou ti, kteří odkazují. K tomu dále srov. Sokol, Sam (2015): PLO ambassador endorses Protocols of the Elders of Zion [on-line]. *The Jerusalem Post*, 7. 7. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/PLO-ambassador-endorses-Protocols-of-the-Elders-of-Zion-408250>.
- ³ Hamas: A Document of General Principles and Policies [on-line]. May 2017 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z <http://hamas.ps/ar/uploads/documents/06c77206ce934064a-b5a901fa8bfef44.pdf>.
- ⁴ Dále srov. Newman, David (1999): Real Spaces, Symbolic Spaces: Interrelated Notions of Territory in the Arab-Israeli Conflict. In: Dieh, Paul Francis (ed.): *A Road Map to War: Dimensions of International Conflict*. Nashville: Vanderbilt University Press.
- ⁵ Wilson, Tom (2015): *Hamas Today?: An Assessment of Alliances and Capabilities*. Policy Paper, Centre for the New Middle East, The Henry Jackson Society.
- ⁶ Amayreh, Khalid (2010): How did Suha Arafat amass all these millions? [on-line]. *Al Arab News*, 1. 11. 2010 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.alarabiya.net/views/2007/08/22/38159.html>.
- ⁷ Henley, Jon (2004): Why was €1m a month sent to Arafat's wife? [on-line]. *The Guardian*, 12. 2. 2004 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/world/2004/feb/12/france.israel>.

- ⁸ Eisenstadt, Michael (2007): *The Palestinians: Between State Failure and Civil War* [on-line]. Policy Focus #78, The Washington Institute for Near East Policy, December 2007 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus78.pdf>.
- ⁹ Segev, Tom (2008): Bay of Pigs in Gaza [on-line]. *Haaretz*, 13. 3. 2008 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.haaretz.com/bay-of-pigs-in-gaza-1.241287>.
- ¹⁰ Ulrichsen, Kristian Coates (2012): *Small states with a big role: Qatar and the United Arab Emirates in the wake of the Arab Spring*. Discussion Paper. Durham: Durham University, HH Sheikh Nasser Al-Sabah Programme.
- ¹¹ Dále k tomu srov. Lazaroff, Tovah (2014): Erdan: Israel needs to unite against Palestinian delegitimization [on-line]. *The Jerusalem Post*, 29. 9. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Erdan-Israel-needs-to-unite-against-Palestinian-delegitimization-376562>.
- ¹² Boersma, Tim–Sachs, Natan (2015): Gaza Marine: Natural Gas Extraction in Tumultuous Times? *Foreign Policy At Brookings*, No. 36.
- ¹³ *Gaza Power Plant* [on-line]. Gisha – Legal Center for Freedom of Movement [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://gisha.org/gazzamap/395>.
- ¹⁴ Dále k tomu např. srov. Boersma, Tim–Sachs, Natan (2015): Gaza Marine: Natural Gas Extraction in Tumultuous Times?, op. cit.; Henderson, Simon (2014): *Natural Gas in the Palestinian Authority: The Potential of the Gaza Marine Offshore Field*. German Marshall Fund.
- ¹⁵ Abu Toameh, Khaled (2012): Egypt, Hamas spar over Gaza electricity crisis [on-line]. *The Jerusalem Post*, 18. 3. 2012 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Middle-East/Egypt-Hamas-spar-over-Gaza-electricity-crisis>.
- ¹⁶ Tamtéž.
- ¹⁷ Ramadan, Saud Abu (2012): Hamas Rejects Egypt Plan to Bring Gaza Fuel Via Israeli Crossing [on-line]. *Bloomberg*, 18. 2. 2012 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.bloomberg.com/news/articles/2012-02-18/hamas-rejects-egypt-plan-to-bring-gaza-fuel-via-israeli-crossing>.
- ¹⁸ Fuel tankers arrive in Gaza [on-line]. *MA'AN News Agency*, 4. 4. 2012 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.maannews.com/Content.aspx?id=473827>.
- ¹⁹ Dále k tomu např. srov. Calcuttawala, Zainab (2016): Israel Approves Gas Pipeline For Crisis-Struck Gaza Strip [on-line]. *Oil Price*, 15. 9. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Israel-Approves-Gas-Pipeline-For-Crisis-Struck-Gaza-Strip.html>.
- ²⁰ Israel, PA sign deal on massive Palestinian electricity bill [on-line]. *The Times of Israel*, 13. 9. 2016 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.timesofisrael.com/israel-pa-sign-deal-on-massive-palestinian-electricity-bill/>.
- ²¹ Cohen, Hedy (2015): Comptroller blasts Israel Electric Corp. overstaffing [on-line]. *Globes*, 28. 10. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.globes.co.il/en/article-comptroller-blasts-overstaffing-at-israel-electric-corp-1001077126>.
- ²² Antreasyan, Anais (2013): Gas Finds in the Eastern Mediterranean: Gaza, Israel, and Other Conflicts. *Journal of Palestine Studies*, Vol. XLII, No. 3, s. 35.

- ²³ Newman, David (1999): Real spaces, symbolic spaces: Interrelated notions of territory in the Arab-Israeli conflict, op. cit., s. 3–34.
- ²⁴ Abunimah, Ali (2015): Palestinians welcome cancelation of Israel-PA gas deal [on-line]. *The Electronic Intifada*, 8. 3. 2015 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/AIBECd>.
- ²⁵ Antreasyan, Anais (2013): Gas Finds in the Eastern Mediterranean: Gaza, Israel, and Other Conflicts, op. cit., s. 35.
- ²⁶ Orme, William Jr. (2000): Arafat Hails Big Gas Find Off the Coast Of Gaza Strip [on-line]. *The New York Times*, 28. 9. 2000 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2000/09/28/world/arafat-hails-big-gas-find-off-the-coast-of-gaza-strip.html>.
- ²⁷ Tamtéž.
- ²⁸ Boersma, Tim–Sachs, Natan (2015): Gaza Marine: Natural Gas Extraction in Tumultuous Times?, op. cit., s. 7.
- ²⁹ Dále k tomu např. srov. Neslen, Arthur (2007): Gaza: a gas for Blair? [on-line]. *The Guardian*, 26. 7. 2007 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/commentisfree/2007/jul/26/gazaagasforblair>.
- ³⁰ Henderson, Simon (2014): *Natural Gas in the Palestinian Authority: The Potential of the Gaza Marine Offshore Field*, op. cit.
- ³¹ Dále k tomu např. srov. Shaffer, Brenda (2014): *Can New Energy Supplies Bring Peace* [on-line]. The German Marshall Fund of the United States, March 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/VugbsF>.
- ³² Wilson, Tom (2015): *Hamas Today?: An Assessment of Alliances and Capabilities*. Policy Paper, Centre for the New Middle East, The Henry Jackson Society.
- ³³ Dále k tomu srov. Udasin, Sharon (2014): For second in time in days, Gazan rocket hits electricity line to Gaza [on-line]. *The Jerusalem Post*, 7. 7. 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Operation-Protective-Edge/For-second-in-time-in-days-Gazan-rocket-hits-electricity-line-to-Gaza-362925>.
- ³⁴ Cohen, Gili (2012): Israel Navy Demands NIS 3 Billion for Protection of Gas Rigs [on-line]. *Haaretz*, 9. 7. 2012 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.haaretz.com/israel-news/israel-navy-demands-nis-3-billion-for-protection-of-gas-rigs-1.449954>.
- ³⁵ V případě Izraele to je vidět v politice religiózních stran a v jejich odkazování na biblické souvislosti, které jsou k nějakému místu vázány.

8. Nenásilné organizace a jejich přístup k energetice: Muslimské bratrstvo a Hizb ut-Tahrir

Posledními dvěma analyzovanými organizacemi jsou Muslimské bratrstvo a Hizb ut-Tahrir. Jak Muslimské bratrstvo, tak Hizb ut-Tahrir představují dvě organizace s ambicemi vést globální panislámský projekt, který zahrnuje vytvoření alternativního systému politické a ekonomické organizace společnosti, jenž bude založen na islámském právu. Ani jedna z těchto organizací se přímo neangažuje v teroristické činnosti. Navzdory tomu jsou však v mnoha zemích oficiálně označeny jako teroristické, a proto zakázány. V případě Muslimského bratrstva jde o např. o Egypt, Saúdskou Arábii a Spojené arabské emiráty (mimo MENA o Rusko). V případě Hizb ut-Tahriru jde o Egypt, Rusko, středoasijské republiky a Německo (v případě Německa je zakázána jako extremistická, nikoliv teroristická organizace).¹

Přestože obě organizace nejsou zapojeny do teroristické činnosti, sdílejí celkovou ideologii s islámskými teroristickými skupinami a pomáhají k radikalizaci *ummy*. Vzhledem k tomu, že jejich činnost je zpravidla nenásilná (byť se jednotlivé skupiny mohou účastnit ozbrojeného povstání proti režimu, což ale nelze označit za „terorismus“), tak jejich vztah k energetickému sektoru je nutné zkoumat na základě jejich celkových představ o politickém a ekonomickém uspořádání společnosti.

8.1 Charakteristika Muslimského bratrstva a jeho přístupu k energetice

Charakteristika Muslimského bratrstva a jeho přístupu k energetice coby nástroji vlastních aktivit je poměrně složitá, minimálně ze tří důvodů. Zaprvé,

Muslimské bratrstvo není jednotná organizace s jedním vůdcem nebo radou a systémem velení a řízení. Namísto toho Muslimská bratrstva ve svých zemích fungují autonomně a nezávisle. Zadruhé, byť ve většině arabských zemí je Muslimské bratrstvo zakázáno jako teroristická organizace, zpravidla toto hnutí žádné teroristické útoky nepodniká, byť byly příklady, kdy se zapojilo do povstalecké činnosti (Sýrie). Nicméně organizaci je možno označit za líheň teroristů (ti, kteří z řad Muslimského bratrstva vystoupili). Vzhledem k absenci politického násilí nemůže být energetický sektor terčem jejich aktivit, tak jak je tomu u ostatních teroristických organizací. Zatřetí, navzdory počátečnímu úspěchu v období arabského jara, Bratrstvo nakonec nebylo schopno na delší dobu ovládnout „politický Olymp“, takže nemělo příliš šancí projevit svou specifickou energetickou politiku, o čemž může svědčit příklad Egypta.

Cílem Muslimského bratrstva je vytvoření společnosti, která by žila dle koránu a *sunny*. Jak již bylo řečeno, tohoto cíle se snaží dosáhnout zpravidla mírovými prostředky, nicméně můžeme zaznamenat i pokusy o ozbrojené povstání; v Sýrii v době Háfiza al-Asada i během současné občanské války. V případě arabského jara bylo Muslimské bratrstvo v čele nepokojů, které vedly k pádu některých světských režimů. Muslimské bratrstvo se rovněž může proměnit i v radikálnější organizaci, jak tomu bylo v případě Hamásu, nebo z něj mohou vzejít osoby, které se přidají k radikálnějším hnutím, jako je al-Káida (vůdce al-Káidy Ajmán az-Zawahiri je nejznámější příklad).

Každopádně zásadní ideologické rozpory mezi islamistickými teroristickými skupinami a Muslimským bratrstvem nejsou. Liší se především v metodách a prostředcích boje, kdy Muslimské bratrstvo zdůrazňuje spíše nenásilnou formu džihádu, a v identifikaci hlavního nepřítele, kdy po dlouhou dobu bylo pro al-Káidu klíčové zneškodnit „dalekého nepřítele“, zatímco Muslimské bratrstvo tradičně vystupovalo proti „blízkému nepříteli“, tedy blízkovýchodním režimům (výjimkou je Izrael, který se řadí mezi „daleké nepřátele“ a proti němuž je Muslimské bratrstvo krajně zaujaté). Muslimské bratrstvo zpravidla nepodporuje taktiku teroristů, při které umírají muslimové, ale ani jednoznačně terorismus neodsuzuje, neboť tvrdí, že je výsledkem západní politiky nebo politiky blízkovýchodních diktatur. Z politického hlediska však vztahy mezi Muslimským bratrstvem a al-Káidou lze charakterizovat jako rivalitu.²

Nad jednotlivými Muslimskými bratrstvy nestojí žádná jedna autorita, která by určovala směr jejich politiky, a různé „pobočky“ vždy volí taktiku na základě prostředí, ve kterém působí. Nicméně vůdce egyptského Muslimského bratrstva je zpravidla vnímán jako určitý vrchní vůdce celého hnutí.³ Vůdcem je ale spíše vzhledem ke své autoritě, nejde o výsledek přísně stanovené hierarchie. Mezi jednotlivými Muslimskými bratrstvy probíhají setkání, prostřednictvím kterých dochází ke koordinaci jejich ideologií a přístupů k politickým otázkám. Nejde však o závazné stanovy. Z tohoto hlediska proto nelze mluvit o konkrétní jasně definované a koordinované politice. Namísto toho všechna hnutí vycházejí z jistého „strategického narativu“, který vyplývá z jejich interpretace koránu, *sunny* a historie, stejně tak i postojem k zesnulým či žijícím autoritám, ať už jde o Sa'ída Kutba, Al-Bannu nebo šejka al-Karadáwího. Je to právě strategický narativ definující jasně cíle a prostředky k jejich dosažení, který udržuje hnutí pohromadě. Z pohledu jednotlivých Muslimských bratrstev tak jde o poměrně hierarchicky řízenou organizaci, zatímco na mezinárodní úrovni se spíše jedná o seskupení síťové.

Muslimská bratrstva jsou celkově pragmatická a jejich aktivita vychází z konkrétní politické situace v zemích jejich působení. Zmíněný pragmatismus rovněž znamená, že jejich snaha o přetvoření muslimské společnosti dle *šaría* není projevem náboženského fanatismu a snahy vytvořit „boží království na zemi“. Šejk al-Karadáwí v tomto ohledu vystupuje za flexibilní shovívavost islámu a proti slepému sledování té či oné islámské právní školy. Flexibilita se však netýká interpretace koránu.⁴ Islám (či politický islám) vytváří z tohoto pohledu určitou alternativu k západnímu liberálnímu kapitalistickému systému a socialistickému systému (lze zmínit např. islámský bankovní systém). Jde tak o alternativní politicko-ekonomickou organizaci společnosti. Hodnotový a morální systém této nové společnosti má být založen na islámu (stejně jako západní liberální systém hodnotově stojí na lidských právech apod.).

Důraz se mj. klade na harmonický vztah člověka s přírodou. Dle Sa'ída Kutba, jednoho z předních ideologů Muslimského bratrstva: „Pokud se konflikt mezi člověkem a přírodou a mezi člověkem a vesmírem šíří a zahrnuje skupiny lidí, národy či rasy, tak síly a zdroje vesmíru nejsou využívány pro blahobyt celého lidstva, ale pro jeho destrukci a násilí proti ostatním.“⁵ V tomto ohledu lze mluvit o tom, že Muslimské bratrstvo klade důraz na

udržitelný rozvoj. Proto není překvapivé, že ve svém volebním programu z roku 2011 Strana svobody a spravedlnosti, která byla založena egyptským Muslimským bratrstvem, klade důraz na vyřešení problému energetického deficitu mj. prostřednictvím zvýšení podílu obnovitelných zdrojů v energetickém mixu země, a to s důrazem na rozvoj sluneční energetiky.⁶

Obecně vzato volební program Strany svobody a spravedlnosti otevřeně usiloval o řízení státu dle principů *šaría*. V konkrétních otázkách se však spíše podobal programu levicové strany s důrazem na „rovnováhu mezi svobodným trhem a potřebami sociální spravedlnosti“. ⁷ Byl tedy ušetřen náboženského fanatismu. Mluvil o problematice veřejných výdajů, deficitu státního rozpočtu, zadluženosti, sociálním zabezpečení apod. V otázkách energetické politiky Muslimské bratrstvo zdůrazňovalo zabezpečení domácností zemním plynem za přijatelnou cenu, zavádění do provozu elektráren na bázi plynu a motorové nafty. Zmiňoval i nutnost přezkoumat dosavadní dotace energeticky náročným průmyslovým podnikům i domácnostem, ze kterých profitují hlavně domácnosti s vyššími příjmy. Když se Muslimské bratrstvo chopilo moci, tak úřad prezidenta Muhammada Mursiho slíbil rychlé řešení denních výpadků proudu prostřednictvím budování solárních elektráren. ⁸ Tento slib je však spíše ukázkou klasického populismu než nějakého specifického islámského přístupu k energetice. Od chvíle co došlo ke svržení prezidenta Mursiho armádou, Muslimské bratrstvo, které bylo opět zakázáno a tvrdě potlačováno, na svém webu kritizuje vojenskou juntou nejen za potlačení demokracie v zemi, ale i za katastrofickou ekonomickou situaci. Do své kritiky zahrnuje i zhoršující se energetickou situaci v zemi a rostoucí „energetický deficit“. ⁹ Ale ani to nelze označit za „islámskou kritiku“.

V jednom ohledu je však program poměrně radikální. Jde o otázku Izraele, který je pro Muslimské bratrstvo dlouhodobým trnem v oku. Z pohledu energetické problematiky Muslimské bratrstvo ve svém volebním programu kategoricky vystupuje proti dodávkám zemního plynu „sionistické entitě“, jež začaly v roce 2008. V programu stojí, že „ostudný pokles statusu Egypta [...] šel tak daleko, že Egypt začal s dodávkami plynu a ropy sionistickým okupantům Palestiny a Jeruzaléma za cenu mnohem nižší než tržní, zatímco Egypťané [plyn – pozn. aut.] sami tolik potřebují“. ¹⁰ V tomto ohledu strana přirozeně podporuje „bojovníky za svobodu“ v Palestině. Ale je třeba i uvést, že i před arabským jarem vystupovalo Muslimské bratrstvo proti sabotážím zaměřeným na exportní plynovod do Izraele a prosazovalo mírovou formu protestu. ¹¹

Tento radikální postoj k exportu plynu ospravedlňovalo jak tradiční solidariitou s Palestinci, tak i určitým náboženským významem, podle kterého „egyptské přírodní bohatství je vlastněno všemi Egyptyany, ať už v přítomnosti, nebo v budoucnu [...] nic z toho se nesmí využívat k osobním účelům“.¹² Tato myšlenka tak částečně vychází ze *sunny*. Podobný přístup k přírodním zdrojům můžeme rovněž nejen najít u Hamásu, ale i u Hizb ut-Tahriru.¹³

Šejk al-Karadáwí se několikrát ve svých rozhovorech vyjádřil pro vyhlášení embarga na dodávky ropy, dokud nebude vyřešen problém Palestinců. Během arabského jara se jeden z vedoucích představitelů Muslimského bratrstva v Egyptě podobně nechal slyšet, že je nutné okamžitě zastavit proud plynu do Izraele a přerušit provoz Suezského kanálu „proto, aby došlo k pádu Mubarakova režimu“.¹⁴ Vůdce egyptského Muslimského bratrstva Mohamed Badie vystupoval i za přerušení jakýchkoliv ekonomických vztahů s Izraelem.¹⁵ V případě embarga tak z našeho pohledu vzhledem k důrazu na výše uvedený pragmatismus nelze těmto slovům přidávat příliš velký význam. Podobné embargo již jednou selhalo v době jomkipurské války a je nepravděpodobné, že by se o to Muslimské bratrstvo pokusilo, pokud by se dostalo k moci v některé z exportujících zemí. Tato slova tak mají spíše apelovat na muslimy a jsou vyjádřením solidarity s Palestinci.

Energetické suroviny jako „nástroj“ boje za práva Palestinců lze v tomto případě vnímat v kontextu „finančního džihádu“, který razí šejk al-Karadáwí. Tento typ džihádu předpokládá sběr finančních prostředků strádajícím. Al-Karadáwí např. apeloval na muslimy, aby svými finančními příspěvky podpořili intifádu a Hamás.¹⁶ Z tohoto hlediska by případná energetická politika Muslimského bratrstva nespočívala v ropném embargu, ale ve financování boje ať již s blízkým, nebo s dalekým nepřítelem. Tato politika by se nakonec podobala aktivitám Islámského státu v Iráku a Sýrii. Jak říkával Vladimír Iljič Lenin: „Kapitalisté nám sami prodají špagát, na kterém je pověsíme.“

8.2 Charakteristika organizace Hizb ut-Tahrir a její přístup k energetice

Podobně jako Muslimské bratrstvo, také Hizb ut-Tahrir je globální organizace, ale oproti Bratrstvu má „pyramidální“ strukturu, která má za cíl zachovat si hierarchii napříč různými „národními pobočkami“. Jednotlivé

organizace mají přísně stanovenou hierarchii. Centrální výbor Hizb ut-Tahriru má pravomoci dosazovat regionální vedení jednotlivých stran.¹⁷ Hnutí bylo založeno v Jeruzalémě v roce 1953 a dnes je velmi aktivní nejen na Blízkém východě, ale i ve Střední Asii a v západní Evropě. Opět jde o čistě politickou organizaci a její členové nepáchají teroristické útoky, byť tato organizace bývá obviňována z pokusů o státní převraty (např. v Jordánsku v letech 1968, 1969 a 1971).¹⁸ Údajně jednou z jejích strategií je infiltrace do vojenských kruhů muslimských zemí se záměrem rozložit režimy zevnitř.¹⁹ Podobně jako Muslimské bratrstvo je velmi aktivní i v oblasti sociální činnosti. Avšak na rozdíl od nich vystupuje proti účasti na volebním procesu a požaduje radikální změnu společensko-ekonomického uspořádání. Jejím cílem je založení chalífátu a podobně jako Muslimské bratrstvo pomáhá k radikalizaci *ummy*, díky níž se pak mohou „zrodit“ teroristé. Západní státy jsou vnímány jako nepřátelé. Hizb ut-Tahrir přitom ale chalífát založený Abú Bakr al-Bagdádím a jeho Islámský stát neuznává.²⁰

Toto hnutí vnímá problematiku mezinárodního obchodu s energetickými surovinami podobně jako různé marxistické školy, kdy fakticky mluví o rozdělení světa na centrum a periferii, kdy přírodní zdroje muslimských zemí jsou prodávány západním zemím rentiérskými režimy, které konají v rozporu s islámem.

Při tom ale Hizb ut-Tahrir nevystupuje za přerušení dodávek západním zemím. Prosazuje změnu podmínek takového obchodu. Jednou z hlavních změn má být prodej ropy za zlato, o čemž píše ve své knize Taqwí ad-Dín an-Nabhání, zakladatel Hizb ut-Tahriru. Navzdory tomu, že se to může jevit jako extravagantní nápad, taková myšlenka má zcela racionální jádro. V islámské ekonomice zlato tradičně hraje důležitou roli a je součástí systému *hawala*. Způsob platby prvních blízkovýchodních koncesí rovněž byl založen na zlatě. Později vzhledem k tomu, že v brettonwoodském systému byl americký dolar vázán na zlato, tak se od používání tohoto ušlechtilého kovu upustilo. Po „Nixonově šoku“ se ale tato problematika stala opět aktuální. Pokud se podíváme na cenu barelu ropy ve zlatě, tak první ropný šok pouze vrátil cenu ropy zpět k hodnotám před neblahým rokem 1971, kdy americký prezident „uzavřel zlaté okno“. Obecně vzato an-Nabhání v knize *Ekonomický systém islámu*, ve které píše o tom, jak má správně vypadat islámská ekonomika, předpokládá monetární systém založený na zlatém standardu. Objektivně je nutné k tomu říci, že nejde zdaleka o iracionální či fantastický nápad.

Taqwí ad-Dín an-Nabhání se dotýká i problematiky přírodních zdrojů. Přirozeně při tom odkazuje jak na korán, tak i na *sunnu*. Podle něj cílem ekonomické politiky islámu je uspokojení všech základních potřeb každého člověka a umožnění mu užívání cenných statků v plné míře v souladu s jeho schopnostmi. Podle *šaríi* je stát odpovědný za správu veřejného majetku, do něhož autor řadí vodu, ropu, ocel apod., v zájmu ekonomického rozvoje *ummy*. Veřejný majetek přitom patří celé *ummě* a chalífát je pouze zodpovědný za jeho správu. Jak bylo výše zmíněno, podle jednoho z *hadísů* „muslimové jsou druzi ve třech statcích: ve vodě, pastvinách a v ohni“. Soukromé osoby je mají zakázáno vlastnit. Odkaz na oheň je některými členy Hizb ut-Tahrir interpretován jako reference na uhlovodíky. Důvod, proč je soukromé vlastnictví těchto tří statků zakázáno, spočívá v jejich významu pro celou společnost. Správu těchto statků má mít na starosti chalífa nebo osoba jím určená. Podle jejich návrhu ústavy budoucího chalífátu ropa a ostatní přírodní zdroje mají spadat pod veřejné vlastnictví.

V tomto ohledu hnutí kritizuje státní politiku v oblasti správy energetických zdrojů. Kritizuje tak nejen blízkovýchodní režimy, ale i v případě poboček západních firem i vlády západních států a celkový ekonomický systém. Kritizuje honbu za ziskem soukromých společností, které vlastní a prodávají energetické komodity často na úkor zájmů společnosti (jde tak hlavně o kritiku nespravedlivých cen, spekulací na trhu apod.).²¹ Taková situace je samozřejmě v rozporu s tím, jak si ji představují členové Hizb ut-Tahriru. Na mezinárodní situaci Hizb ut-Tahrir nahlíží poměrně typickým islamistickým způsobem, kdy obviňuje Západ a Spojené státy za snahu uzurpovat blízkovýchodní naleziště ropy. Současný chaos v Libyi a pokles její těžby ropy je tak např. vysvětlován západním spiknutím.²²

8.3 Celková charakteristika nenásilných hnutí a jejich přístupu k energetice

Tato nenásilná hnutí prozatím neměla příliš velkou možnost v praxi provádět svou energetickou politiku. Přestože v případě Muslimského bratrstva můžeme shledat známky islámského učení ve vztahu k energetice, jejich program se však nese v populistickém duchu. Naproti tomu jejich averze vůči Izraeli je velmi silná a egyptská větev Muslimského bratrstva tvrdě vystupovala

proti prodeji zemního plynu Izraeli. Dodávky zemního plynu však byly Egyptem přerušeny ještě dříve, než se Mursí dostal k moci z důvodů vyčerpání domácích nalezišť a kvůli neustálým útokům proti Arabskému plynovodu. Proto nemůžeme zhodnotit, zda by Egypt pod vládou Muslimského bratrstva zrušil kontrakt na dodávky zemního plynu kvůli politickým příčinám a antisionistické ideologii. Přestože vůdce Muslimského bratrstva M. Badie vystupoval za celkové přerušování hospodářských vztahů s Izraelem, tak prezident M. Mursí se k takovému kroku neodhodlal.

Hizb ut-Tahrir má jasně definovanou představu o tom, jak má vypadat politický a ekonomický systém budoucího chalífátu a jaké postavení v něm mají mít přírodní zdroje. Hnutí ve svých textech explicitně odkazuje na islámské tradice a *hádísy*, které mluví o tom, jak se s takovými zdroji má hospodařit. Na rozdíl od Muslimského bratrstva však prozatím neměli jeho členové ani šanci uplatnit v praxi své představy. Na závěr je nutné zdůraznit, že obě skupiny jsou velice pragmatické, a proto i v případě, že by se dostaly k moci, pravděpodobně by ihned nesáhly k radikálním oportunistickým experimentům.

V případě obou politických islamistických hnutí je nutné rozlišit jejich populistickou rétoriku od konkrétních činů. Snaha za jakoukoli cenu a bez ohledu na vlastní ztráty poškodit Izrael může svědčit o radikálně islamistickém přístupu k energetické politice. V praxi však prezident Mursí nedospěl k tomu, aby přerušil ekonomické styky s Izraelem (dodávky plynu byly přerušeny ještě před tím, než se postavil do čela Egypta). V tomto ohledu al-Karadávího koncept „finančního džihádu“, podle kterého by peněžní obnosy získané z prodeje energetických surovin šly na podporu Palestinců v jejich boji s Izraelem, je mnohem pragmatictější, než jsou jeho výzvy k uvalení embarga na dodávky ropy, dokud nebude vyřešena palestinská otázka.

Podobně i cíl reformy ekonomiky a obchodu s energetickými surovinami dle islámských principů představuje alternativní ekonomický systém, kterého se přidružují jak Muslimské bratrstvo, tak i Hizb ut-Tahrir. Vzhledem k tomu, že na Blízkém východě a severní Africe selhal jak socialistický model, tak i model liberálně kapitalistický, jde o racionální snahu žít dle nových principů, které lépe odpovídají muslimské společnosti.

Poznámky

- ¹ FSB [on-line]. Единый федеральный список организаций, в том числе иностранных и международных организаций, признанных в соответствии с законодательством Российской Федерации террористическими [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://www.fsb.ru/fsb/npd/terror.htm>; Ministry of Foreign Affairs Republic Of Kazakhstan [on-line]. Fight against terrorism and extremism in Kazakhstan, 9. 5. 2014 [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://mfa.gov.kz/index.php/en/foreign-policy/current-issues-of-kazakhstan-s-foreign-policy/counteraction-to-new-challenges/fight-against-terrorism-and-extremism-in-kazakhstan>; Hodge, Amanda-Rayda, Nivell (2017): Indonesia to disband hard-line Islamic group Hizbut Tahrir [on-line]. *The Australian*, 9. 5. 2017 [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://www.theaustralian.com.au/news/world/indonesia-to-disband-hardline-islamic-group-hizbut-tahrir/news-story/ab4fd680958d12688da0c065a6022fe3>; Hizb ut-Tahrir al-Islami (Islamic Party of Liberation) [on-line]. *GlobalSecurity.org* [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/hizb-ut-tahrir.htm>.
- ² Rubin, Barry (2010): Comparing Three Muslim Brotherhoods. In: Rubin, Barry (ed.): *The Muslim Brotherhood: The Organization and Policies of a Global Islamist Movement*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- ³ Tamtéž.
- ⁴ Soage, Ana Belén (2010): Yusuf Al-Qaradawi: The Muslim Brothers' Favorite Ideological Guide. In: Rubin, Barry (ed.): *The Muslim Brotherhood: The Organization and Policies of a Global Islamist Movement*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- ⁵ Dále srov. Qutb, Sayyid (1964): *Milestones*. Dostupné z <http://majalla.org/books/2005/qutb-nilestone.pdf>, s. 62.
- ⁶ The Freedom and Justice Party Parliamentary Elections 2011 [on-line]. Freedom and Justice Party [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://kurzman.unc.edu/files/2011/06/FJP_2011_English.pdf.
- ⁷ Khattab (2012): Muslim Brotherhood Economic Program is Based on Free Market, Social Justice [on-line]. *Ikhwan Web*, 23. 8. 2012 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=30258>.
- ⁸ Egypt's Electricity Woes Over Within Days [on-line]. *Ikhwan Web*, 4. 8. 2012 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=30227&ref=search.php>.
- ⁹ Hamed, Yahia (2014): Egypt's coup has plunged the country into catastrophe [on-line]. *The Guardian*, 16. 3. 2014 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/mar/16/egypt-coup-catastrophe-mohamed-morsi>.
- ¹⁰ Dále k tomu srov. Freedom and Justice Party Parliamentary Elections 2011 [on-line], op. cit.
- ¹¹ MB MP: Against Sabotage Even If To Halt Gas Exports To Israel [on-line]. *Ikhwan Web*, 12. 1. 2009 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=19026>.

- ¹² Neslen, Arthur (2008): Gaza: a gas for Blair? [on-line]. *The Guardian*, 3. 5. 2008 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=16948>.
- ¹³ Každopádně export plynu do Izraele byl přerušen začátkem roku 2012 kvůli útokům proti plynovodu a již se neobnovil. V listopadu 2015 pak došlo k dohodě, podle které to bude Izrael, kdo bude dodávat plyn Egyptu, neboť egyptská naleziště se vyčerpávají. Viz Tully, Andy (2015): Egypt Forced to Pay Israel \$1.7 Billion Over Broken Gas Contract [on-line]. *Oil Price*, 10. 10. 2015 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Egypt-Forced-to-Pay-Israel-17-Billion-Over-Broken-Gas-Contract.html>).
- ¹⁴ Lappin, Yaakov (2011): Muslim Brotherhood: „Prepare Egyptians for war with Israel“ [on-line]. *The Jerusalem Post*, 2. 1. 2011 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/mUJu38>.
- ¹⁵ Saleh, Heba (2011): Muslim Brotherhood urges review of Israel ties [on-line]. *The Financial Times*, 5. 5. 2011 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupé z <http://goo.gl/C96hsW>.
- ¹⁶ Halevi, Jonathan D. (2005): What Drives Saudi Arabia to Persist in Terrorist Financing? Al-Jihad bi-al-Mal – Financial Jihad Against the Infidels [on-line]. *Jerusalem Center for Public Affairs*, 1. 6. 2005 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jcpa.org/jl/vp531.htm>.
- ¹⁷ Karagiannis, Emmanuel–McCauley, Clark (2006): Hizb Ut-Tahrir Al-Islami: Evaluating the Threat Posed by a Radical Islamic Group That Remains Nonviolent. *Terrorism and Political Violence*, Vol. 18, No. 2, s. 315–334.
- ¹⁸ Ahmed, Houriya–Stuart, Hannah (2009): *Hizb Ut-Tahrir: Ideology and Strategy*. London: The Centre for Social Cohesion.
- ¹⁹ Tamtéž, s. 50.
- ²⁰ *Hizb ut-Tahrir* [on-line]. Counter Extremism Project. n.d. [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.counterextremism.com/threat/hizb-ut-tahrir>.
- ²¹ The energy market: Crony capitalism 2.0 [on-line]. *Hizb ut-Tahrir: The Liberation Party Britain*, 20. 10. 2013 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.hizb.org.uk/current-affairs/the-energy-market-crony-capitalism-2-0>.
- ²² Political Observation – On the Western Conspiracy against Libya [on-line]. *Hizb ut-Tahrir*, 16. 4. 2016 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://english.hizbuttahrir.org/middle-east/political-analysis/465-political-observation-on-the-western-conspiracy-against-libya>.

9. Dopady útoků na energetický sektor a doprovodné kriminální činnosti v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a České republiky

Poslední, devátá kapitola monografie se věnuje přímým a nepřímým, ale také reálným a potenciálním dopadům a vlivu teroristických útoků cílených proti energetickému sektoru v oblasti MENA na energetickou bezpečnost Evropské unie a České republiky. *Přímým dopadem* na energetickou bezpečnost rozumíme bezprostřední vliv hrozby útoků buď na energetický sektor EU a ČR v Evropě ze strany teroristické a militantní organizace z oblasti MENA, nebo na energetické zájmy EU a ČR v oblasti MENA. *Nepřímým dopadem* naopak rozumíme sekundární vliv na energetickou bezpečnost EU a ČR, který následuje po útoku na energetický sektor v některé ze zemí MENA, z níž EU či Česká republika dováží ropu nebo zemní plyn. *Reálný dopad* na energetickou bezpečnost EU a ČR pak vychází z reálné hrozby uskutečněního teroristického útoku na energetický sektor. To znamená, že při analýze reálných dopadů na energetickou bezpečnost vycházíme ze skutečných příkladů teroristických útoků proti energetickému sektoru, ke kterým došlo v oblasti MENA, a EU či ČR musely následně řešit jejich následky. Naopak *potenciální dopad* na energetickou bezpečnost vychází z možné hrozby teroristického útoku na energetický sektor, který by za jistých okolností mohl nastat, v tom případě zkoumáme, jaký by to mělo vliv pro EU a ČR. Jinak řečeno, při zkoumání potenciálních dopadů analyzujeme hypotetické následky „černého scénáře“ pro energetickou bezpečnost Evropské unie a České republiky způsobené vlivem doposud neuskutečněního případu teroristického útoku na energetický sektor.

V první části této kapitoly se zaměříme na stručnou charakteristiku a počet teroristických útoků na energetický sektor v oblasti MENA ze strany námi zkoumaných organizací a hnutí. Ve druhé části se věnujeme přímým dopadům a ekonomickým, politickým, bezpečnostním a psychologickým důsledkům pro energetickou bezpečnost EU a ČR v případě možného teroristického útoku na energetický sektor v Evropě. Podobně ve třetí části se soustředíme na analýzu přímých dopadů a důsledků pro energetickou bezpečnost EU a ČR v případě reálného útoku na evropské energetické společnosti a jejich zájmy v oblasti Blízkého východu a severní Afriky. A konečně poslední část se věnuje nepřímým reálným a potenciálním dopadům a ekonomickým, politickým, bezpečnostním a psychologickým důsledkům pro energetickou bezpečnost EU a ČR způsobeným vlivem teroristického útoku na energetický průmysl a infrastrukturu v některém státu regionu MENA.

9.1 Charakteristika a počet teroristických útoků na energetický sektor v oblasti MENA

Jak bylo v předchozí části zmíněno, v této části se zaměříme na stručnou charakteristiku a počet útoků na energetický sektor v oblasti MENA ze strany námi zkoumaných organizací a hnutí. Stejně tak se věnujeme stručné charakteristice cílů a motivů těchto teroristických útoků.

Pro různé islamistické, militantní a teroristické organizace a hnutí představuje region MENA dlouhodobě významnou oblast, kde vedeny jednotlivými motivy a bojem proti svým nepřátelům realizují teroristické útoky proti různým cílům, včetně energetického sektoru. Za posledních dvacet let došlo v oblasti MENA k více jak 32 000 teroristickým útokům, což je nejvíce útoků ze všech zkoumaných regionů světa. Podle Globální databáze terorismu (GTD) vytvářené a spravované Marylandskou univerzitou bylo v regionu MENA v letech 1996–2015 spácháno kolem 32 526 teroristických útoků¹ plus další tisíce útoků během roku 2016, což je v průměru 1626 teroristických útoků za rok. Z celkového počtu teroristických útoků spáchaných v oblasti MENA pak připadá necelá desetina útoků na oblast „business“ a „utilities“, tj. přibližně 3004 teroristických útoků mezi lety 1996–2015² plus další stovky útoků během roku 2016, kam spadají i teroristické útoky na energetickou infrastrukturu a energetický sektor, tj. útoky na ropná a plynová

pole, ropovody a plynovody, těžební průmysl, rafinerie, závody na zpracování plynu, LNG terminály, energetická zařízení, bezpečnostní pracovníky, elektrické sítě a elektrárny, ale i doprovodná kriminální činnost, např. únosy a brání rukojmí zaměstnanců zahraničních firem.

Podle údajů GTD po útocích z 11. 9. 2001 počet teroristických útoků na oblast „business“ a „utilities“ v regionu Blízkého východu a severní Afriky postupně a kontinuálně rostl, přičemž největší nárůst teroristických útoků byl zaznamenán po roce 2011 do současnosti. To lze mj. vysvětlit situací v regionu Blízkého východu a severní Afriky, kde došlo k řadě zásadních událostí (např. v roce 2011 vypuklo tzv. arabské jaro, které zasáhlo většinu zemí Blízkého východu a severní Afriky, došlo k vojenské intervenci v Libyi, vypukla občanská válka v Sýrii, po roce 2013 došlo k nástupu ISIS/ISIL a jeho obsazení částí území Iráku a Sýrie, v roce 2014 došlo k druhé občanské válce v Libyi a v roce 2015 vypukla občanská válka v Jemenu, po které následovala vojenská intervence apod.), jež měly negativní vliv na energetickou bezpečnost a umožnily útoky na energetický sektor v této oblasti.³

Více jak 90 % z celkového počtu teroristických útoků cílených na oblast „business“ a „utilities“ připadá na pouhých 11 zemí v oblasti MENA. Mezi tyto země patří především Alžírsko, Egypt, Irák, Izrael, Jemen, Jordánsko, Libanon, Libye, Saúdská Arábie, Sýrie a Turecko, přičemž ve zkoumaném období, tj. mezi roky 1996–2015, se počet teroristických útoků (kolem 2909 útoků na sektor „business“ a „utilities“) v těchto 11 zemích vyvíjel stejně jako v celé oblasti MENA.⁴

Podle GTD pak v období let 1996–2015 vývoj teroristických útoků na sektor „utilities“ v oblasti MENA (966 útoků plus desítky dalších útoků během roku 2016) v převážně míře koresponduje s teroristickými útoky na energetický sektor s doprovodnou kriminální činností (774 plus desítky dalších útoků během roku 2016) a energetickou infrastrukturu (42 plus desítky dalších útoků během roku 2016). To znamená, že počet teroristických útoků zaměřených na „utilities“ v regionu Blízkého východu a severní Afriky postupně a kontinuálně rostl po útocích z 11. 9. 2001 až do roku 2014, kdy následně došlo k poklesu počtu útoků na energetickou infrastrukturu.⁵ Důvodem snížení počtu teroristických útoků na „utilities“ může být jak zajištění větší ochrany např. kritické přepravní infrastruktury ze strany postiženého státu, tak možný klesající význam a menší užitek z takového teroristického útoku pro militantní či teroristickou organizaci nebo hnutí.

Jak z následující tabulky č. 11 vyplývá, největší počet teroristických útoků na energetický sektor (774) a z toho na energetickou infrastrukturu (42) opět připadá ve sledovaném období let 1996–2015 na 11 námi zkoumaných zemí Blízkého východu a severní Afriky (763, 40). Nejvíce teroristických útoků na energetický sektor bylo realizováno v Iráku (307, 13), Jemenu (198, 13), Egyptě (81, 1), Turecku (50, 1), Libyi (44, 7) Alžírsku (37, 1) a Sýrii (28, 3).

Tabulka č. 11:
Počet útoků na energetický sektor a infrastrukturu v oblasti MENA v letech 1996–2015

Země	Počet útoků na energetický sektor	Počet útoků na energetickou infrastrukturu
Irák	307	13
Jemen	198	13
Turecko	50	1
Alžírsko	37	1
Libye	44	7
Egypt	81	1
Izrael	9	0
Sýrie	28	3
Libanon	5	0
Saúdská Arábie	4	1
Jordánsko	0	0
Celkem vybrané země	763	40
Celkem země MENA	774	42

Zdroj: sestaveno autory podle Global Terrorism Database.⁶

Kromě počtu útoků na energetický sektor a infrastrukturu podle zemí, je důležité se dále zaměřit na původce těchto teroristických útoků a doprovodné kriminální činnosti. Jak vyplývá z tabulky č. 12, necelá třetina útoků na energetický sektor (227) v oblasti MENA v letech 1996–2015 připadá na tři teroristické a militantní organizace či hnutí, a to al-Káidu a její odnože (94),⁷ viz příloha č. 2, Islámský stát a jeho odnože (92),⁸ viz příloha č. 3, a PKK (41). Zároveň během roku 2016 tyto organizace uskutečnily další desítky teroristických útoků na energetický sektor, zejména IS (více jak 60) a al-Káida (3), viz příloha č. 2 a 3.

Tabulka č. 12 dále uvádí počet teroristických útoků na energetickou infrastrukturu (26) v regionu MENA ze strany al-Káidy a jejích odnoží (15), IS a jeho odnoží (10) a PKK (1). Vyrovnaný počet útoků na energetický sektor v oblasti MENA ze strany al-Káidy a IS, ovšem v rozdílném časovém úseku (necelých 20 let u al-Káidy a necelé 2 roky u IS), je možné částečně vysvětlit významem, jaký IS přisuzuje sektoru energetiky, a zejména ropným polím, ve své strategii. Naopak o něco menší počet útoků na energetickou infrastrukturu ze strany IS ukazuje na skutečnost, že spíše než na poškození či zničení energetického průmyslu a infrastruktury se IS zaměřil na jeho fyzické ovládnutí a využití pro svoje potřeby.

Zároveň následující tabulka č. 12 znovu jasně potvrzuje, že většina, tj. 100 % teroristických útoků na energetický sektor (227) a přepravní infrastrukturu (26) realizovaných třemi sledovanými teroristickými a militantními organizacemi, tj. al-Káidou a jejími odnožemi, Islámským státem a jeho odnožemi a PKK, byla v převážné míře uskutečněna v některých z 11 zkoumaných zemí v oblasti MENA.

Tabulka č. 12:

Počet útoků na energetický sektor a infrastrukturu v oblasti MENA v letech 1996–2015 ze strany teroristických organizací

Teroristické organizace	Počet útoků na energetický sektor	Počet útoků na energetickou infrastrukturu
Al-Káida a její odnože (AQI, ISI, al-Káida v Jemenu, al-Káida v Saúdské Arábii, AQAP a AQIM)	94	15
Islámský stát a jeho odnože (IS – Provincie Libye, IS – Provincie Sínaj, ABM)	92	10
Hizballáh	0	0
Hamás	0	0
Muslimské bratrstvo	0	0
PKK	41	1
Hizb ut-Tahrir	0	0
Celkem skupiny v oblasti MENA	227	26
Celkem skupiny ve vybraných zemích	227	26

Zdroj: sestaveno autory podle Global Terrorism Database.⁹

V neposlední řadě je potřeba se zaměřit na cíle a motivy těchto teroristických útoků na energetický sektor a doprovodné kriminální činnosti, ale i cíle a motivy vyhrožování těmito útoky či vydírání a zneužívání energetiky jako politického nástroje ze strany teroristických a militantních organizací či hnutí v oblasti Blízkého východu a severní Afriky. Jak již bylo opakovaně zmíněno, existuje celá řada důvodů, které vedou teroristické a militantní organizace či hnutí k takovému jednání: (1) poškodit energetický sektor daného státu; (2) narušit trh s energiemi; (3) destabilizovat a ekonomicky oslabit svého nepřítele; (4) potrestat nepřátelský stát za jeho zahraniční politiku; (5) bránit energetické bohatství; (6) poškodit svého nepřítele a odradit ho od produkce; (7) získat výkupné; (8) vynutit si propuštění vězněných spolubojovníků; (9) přitáhnout na sebe pozornost; (10) fyzicky ovládnout energetický sektor daného státu; (11) ukázat neschopnost vlády při zaručení bezpečnosti obyvatel a klíčové infrastruktury; (12) rozpoutat paniku ve společnosti.

S těmito cíli pak korespondují motivy těchto útoků, kterých může být opět celá řada: (1) přerušit dodávky ropy a plynu do západních zemí; (2) poškodit energeticky náročnou ekonomiku západních zemí; (3) zvýšit ceny ropy; (4) poškodit důvěryhodnost konkrétního státu; (5) posílit stabilní dodávky a zahájit vlastní produkci ropy a zemního plynu; (6) obvinít nepřítele z agresivní energetické politiky; (7) jako krycí vojenský manévř při ústupu; (8) vyhnat západní firmy z muslimského světa; (9) ovládnout zasaženou zemi; (10) využít energetický potenciál pro financování teroristické činnosti; (11) zpochybnit postavení nepřítele jako hegemonu; (12) lépe manipulovat se společností.

9.2 Přímé dopady útoků na energetickou bezpečnost EU a ČR: hrozba útoku v Evropě ze strany teroristické organizace z oblasti MENA

V této části se zaměříme na přímé dopady teroristických útoků v oblasti Blízkého východu a severní Afriky na energetickou bezpečnost EU a České republiky v podobě možné hrozby přenesení ideologického boje teroristických a militantních organizací regionu MENA vůči Západu na evropský kontinent a realizace potenciálních útoků cílených proti energetickému sektoru a přepravní infrastruktuře v EU a ČR. Následně analyzujeme možné ekonomické,

politické, bezpečnostní a psychologické důsledky pro energetickou bezpečnost Evropské unie a ČR.

Přestože na půdě žádného členského státu Evropské unie včetně České republiky nebyl doposud uskutečněn teroristický útok na jeho energetický sektor, podle většiny námi oslovených českých a zahraničních odborníků na danou problematiku¹⁰ to ovšem, „neznamená, že by k takovému útoku nemohlo dojít“¹¹ či „není možné vyloučit útok na důležitou součást energetické infrastruktury“¹² v EU včetně ČR, ale naopak je pravděpodobné, že o to „teroristické organizace budou v budoucnu usilovat“,¹³ a proto „je to velký problém“.¹⁴ V tomto ohledu pak předpokládáme, že možnými pachateli těchto útoků v EU mohou být především či dokonce pouze organizace typu al-Káida a IS nebo jejich odnože, což je dáno několika skutečnostmi.

Zaprvé, obě teroristické organizace mají jeden z hlavních cílů své teroristické činnosti boj proti Západu, ať už v podobě poražení a vyhnání západních států z muslimského světa (al-Káida), nebo dokonce obsazení jejich území, včetně Evropy (IS).

Zadruhé, pouze al-Káida a IS mají finanční, technické, vojenské a logistické možnosti uskutečnit teroristický útok na energetickou infrastrukturu v Evropě.

Zatřetí, obě organizace již realizovaly řadu teroristických útoků v Evropě, al-Káida např. v Madridu (2004), Londýně (2005), IS např. v Paříži (2015), Bruselu a Berlíně (2016).

Začtvrté, obě teroristické organizace plánovaly útok na energetický sektor v USA a EU. Například al-Káida na území Spojených států plánovala útoky na rafinerie v Houstonu, na Transaljašský ropovod, který je hlavním ropovodem USA přepravujícím ropu z ropných polí na severu Aljašky do přístavu na jejím jihu, na centra systému přepravy zemního plynu a další ropná zařízení na Aljašce, v Texasu, Louisianě, Kalifornii a Oklahomě, s cílem ochromit část ekonomiky USA. Naopak teroristé napojení na Islámský stát s největší pravděpodobností plánovali útok na jadernou elektrárnu Tihange v Belgii nebo se snažili pomocí spojence v elektrárně ukrást jaderný materiál, aby si později sestrojili vlastní, tzv. špinavou bombu.

Zapáté, teroristické útoky na energetický sektor v Evropě jsou pro obě teroristické a militantní organizace velmi lákavé a žádoucí, neboť by měly přímý negativní dopad na ekonomiku EU, ukázaly by na nedostatky v zajištění

bezpečnosti uvnitř Evropské unie, vyvolaly by v Evropě paniku a navíc by těmito útoky minimalizovaly veškeré „náboženské“ obavy ze zranění jednotlivců muslimského vyznání nebo zničení majetku ve vlastnictví *ummy*.

A konečně zašesté, obě teroristické organizace mají na území Evropy své malé buňky či ideologické stoupence a spolubojovníky, kteří mohou být potenciálními útočníky na energetický sektor v EU, popř. mohou al-Káida a IS své bojovníky dostat do Evropy mezi uprchlíky z oblasti MENA.¹⁵

Při zkoumání možných útoků na energetický sektor v Evropské unii a České republice se zaměříme na potenciální cíle v sektoru ropy, plynu, elektřiny a jádra, na způsoby provedení útoku, na ochranu energetické infrastruktury v EU a ČR, na ekonomické, politické, bezpečnostní a psychologické důsledky útoků a jejich dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR. Současně s tím předpokládáme dvě varianty rozsahu útoku či operací zaměřených proti energetickému sektoru a jejich vlivu na energetickou bezpečnost EU a ČR. Zaprvé, menší, koncentrovaný útok na jeden objekt energetické infrastruktury, který je realizovaný přibližně pětičlennou skupinou (sebevražedných) bojovníků vybavených ručními palnými zbraněmi, granáty a auty upravenými jako improvizované výbušné zařízení.¹⁶ Zadruhé, koordinovaný, rozsáhlý útok počítající s velkým počtem teroristických útoků na řadě míst Evropské unie či České republiky zaměřených na větší počet objektů energetické infrastruktury, který je realizovaný velkým počtem středně velkých skupin radikálních ozbrojených džihádistů. Naopak nepředpokládáme útok vedený jadernými zbraněmi, přestože o ně jak al-Káida, tak Islámský stát usilují.¹⁷

9.2.1 Možná hrozba teroristického útoku na evropský a český energetický sektor

Tato část následně analyzuje možnou hrozbu potenciálních teroristických útoků na sektor ropy, zemního plynu, elektřiny a jádra v Evropské unii a České republice, přičemž je třeba vzít v úvahu několik skutečností.

Zaprvé, v porovnání s mírou zajištění bezpečnosti energetického sektoru v zemích Blízkého východu a severní Afriky, je energetická infrastruktura v EU a ČR daleko více chráněna a zabezpečena.

Zadruhé, v porovnání s nestabilní situací v zemích MENA, kde al-Káida a IS jsou v řadě případů schopny provádět koordinované a vysoce efektivní teroristické útoky za použití těžké vojenské techniky, které se zmocnily v rozvrácených zemích zasažených občanskou válkou či sektářskými boji,¹⁸ na

území EU a ČR nelze předpokládat stejný způsob vedení boje a útoků na energetický sektor se stejnými vojenskými prostředky.

Zatřetí, úspěšný útok na energetický sektor v EU a ČR nelze s největší pravděpodobností realizovat bez základní znalosti energetické otázky v oblasti ropy, zemního plynu, elektřiny a jádra společně se situací energetické infrastruktury v dané zemi. Je proto velmi pravděpodobné, že se potenciální útočníci IS a al-Káidy budou snažit získat spojence v dané zemi, kde budou plánovat teroristický útok na energetický sektor.

Začtvrté, je třeba rozlišovat mezi stupněm proveditelnosti útoku na jednotlivé oblasti energetického sektoru. Zatímco teroristický útok na ropnou a plynovou infrastrukturu v EU a ČR může být z pohledu realizace „snadnějším“ cílem, naproti tomu teroristické útoky na sektor elektřiny a jaderné energie představují cíle „hůře“ uskutečnitelné, k jejichž realizaci jsou vyžadovány větší znalosti a nároky.

9.2.1.1 Sektor ropy EU a ČR

V rámci ropného průmyslu EU se potenciální útočníci mohou zaměřit na několik cílů. Zaprvé, radikální bojovníci al-Káidy či IS se mohou pokusit na území EU zaútočit pomocí výbušnin na ropovod v jedné zemi, síť ropovodů vedoucích napříč evropským kontinentem, uzle ropovodů a přeshraniční ropovody procházející územím více evropských států. Ve většině zemí EU nejsou stovky kilometrů ropovodů fyzicky hlídány bezpečnostními pracovníky či armádou, ale jsou monitorovány pomocí dronů. Nutno poznamenat, že ve všech zemích EU jsou ropovody zakopány hluboko v zemi, což potenciální útok výrazně ztěžuje. Zadruhé, džihádisté IS a al-Káidy se mohou zaměřit na nadzemní objekty, jako jsou rafinerie, sklady a uložistiště ropy a benzínu, přechody apod., které ovšem podléhají zvýšené ostraze a zabezpečení na vysoké úrovni, jako jsou ploty, kamerový systém propojený s dispečinkem, kontrola bezpečnostními pracovníky jednou za hodinu apod.¹⁹ Zatřetí, možným, a asi nejsnazším terčem útoku, jsou benzinové stanice, které nejsou většinou hlídány bezpečnostními pracovníky.

Podobná situace existuje i v ČR, kde jsou všechny ropovody zakopané v zemi. Potenciálním terčem teroristického útoku ze strany radikálních bojovníků IS a al-Káidy pak mohou být převážně nadzemní objekty, jako jsou rafinerie, přeložky ropovodu, sklady a uložistiště ropy a benzínu, nadzemní nádrže, např. Centrální tankoviště ropy Nelahozeves sloužící ke skladování

strategických nouzových zásob ropy. Tyto strategicky důležité a klíčové objekty ropného průmyslu ČR ovšem podléhají zvýšené ostraze a bezpečnosti. Nejzazší cíle teroristického útoku představují především benzinové stanice, neboť na území ČR se nachází jedna z nejhustších sítí benzinek v EU.

9.2.1.2 Sektor zemního plynu EU a ČR

Také v rámci plynárenského průmyslu EU existuje několik potenciálních cílů útoků ze strany bojovníků IS a al-Káidy. Zaprvé, stejně jako u ropy, také v případě plynu džihádisté IS a al-Káidy mohou na území EU zaútočit pomocí výbušnin na plynovod v jedné zemi, síť plynovodů vedoucích napříč evropským kontinentem, plynovodní rozdělovací uzly a přeshraniční ropovody, které procházejí územím více evropských států. Na jedné straně nejsou stovky kilometrů potrubí plynovodů, stejně jako ropovody, ve většině členských států EU fyzicky hlídány bezpečnostními pracovníky či armádou, ale jsou monitorovány pomocí dronů. Na druhé straně ve všech zemích EU jsou plynovody více méně zakopány hluboko v zemi, což potenciální teroristický útok na přepravní plynovou infrastrukturu výrazně ztěžuje.²⁰ Zadruhé, radikální bojovníci IS a al-Káidy se mohou v EU zaměřit na infrastrukturu na povrchu, tj. na budovy a přechody, hraniční předávací stanice plynu, závody na zpracování plynu, zásobníky s plynem a LNG terminály apod., jež stejně jako objekty ropného průmyslu spadají pod vysoký stupeň zabezpečení.

Podobná situace existuje i v České republice, kde je hustá síť plynovodů zakopaná v zemi. Možným cílem teroristického útoku ze strany džihádistů IS a al-Káidy mohou být v České republice zejména infrastruktura a objekty na povrchu země, jako např. hraniční předávací stanice plynu mezi ČR a Slovenskem v Lanžhotě, kde se „sbíhají roury, resp. dochází k přepravě zemního plynu ze západu na východ a obráceně“,²¹ ale i další hraniční předávací stanice plynu mezi ČR a Německem na Hoře Svaté Kateřiny–Sayda, na Hoře Svaté Kateřiny–Olbernhau, na Waidhausu a na Brandově (ze systému OPAL při běžném provozu vstup do České republiky a do systému STEGAL výstup z ČR). Mezi Českou republikou a Polskem je zemní plyn měřen na HPS Cieszyń (z Net4Gas).

9.2.1.3 Sektor elektřiny EU a ČR

V případě sektoru elektrické energie mohou být v Evropské unii potenciálním terčem teroristického útoku ze strany džihádistů IS a al-Káidy zejména:

(1) elektrická vedení, tj. sloupy vysokého napětí, (2) elektrické stanice a (3) dispečinky. Na jedné straně není venkovní vedení elektrické energie v EU hlídané, neboť není možné v členských zemích chránit stovky, resp. tisíce stožárů elektrického vedení, jež jsou nejvíce zranitelné. To znamená, že bez hlubší znalosti problematiky elektrické energie mohou radikální bojovníci Islámského státu či al-Káidy poměrně „snadno“ zaútočit a poničit sloupy elektrického vedení nebo přerušit vedení mezi elektrárnou a rozvodnou.²² Na druhé straně jsou v zemích EU elektrické stanice proti případnému teroristickému útoku velmi dobře zabezpečené, např. oplocením se zvýšenou odolností.

Podobně v České republice není vedení elektrické energie chráněné, neboť není možné hlídat všechny sloupy vysokého vedení. To znamená, že potenciálním cílem teroristického útoku ze strany bojovníků Islámského státu a al-Káidy v ČR mohou být sloupy elektrického vedení,²³ ideálně přeshraniční vedení spojující ČR s okolními zeměmi, či rozvodny elektrické energie do hlavního města Prahy.²⁴ Nicméně podobně jako v EU, také v ČR jsou elektrické stanice dostatečně chráněné a zabezpečené, např. kamerami a plotem. Současně s tím např. český provozovatel přenosové soustavy ČEPS provádí jednou za dva roky ve spolupráci se složkami integrovaného záchraného systému (IZS), tj. policií a armádou ČR, cvičení pro případ teroristického útoku na některý ze svých objektů.²⁵

9.2.1.4 Sektor jádra v EU a ČR

V sektoru jaderné energie Evropské unie a České republiky jsou potenciálním terčem útoku jaderné elektrárny (JE) ve 14 členských zemích, kde se nachází celkem 134 reaktorů. Nicméně jak ukázaly nedávné stress testy po havárii jaderné elektrárny ve Fukušimě v roce 2011, splňuje většina jaderných elektráren v Evropské unii přísné bezpečnostní podmínky, včetně zajištění bezpečnosti proti možnému útoku, a to jak z vnějšku, tak zevnitř, tj. evropské jaderné elektrárny jsou mnohanásobně zajištěné i pro případ infiltrace útočníka do elektrárny, resp. získání spojení v jaderné elektrárně.²⁶ Tyto podmínky splňují i české jaderné elektrárny, kdy např. JE Temelín je zabezpečena proti sebevražednému útoku lehkým letadlem, útoku protitankovou střelou či samotným tankem.

9.2.2 Důsledky a dopady teroristických útoků pro energetickou bezpečnost EU a ČR

V návaznosti na předchozí část se následně zaměříme na možné ekonomické, politické, bezpečnostní a psychologické důsledky menších, ale i rozsáhlejších teroristických útoků na energetickou infrastrukturu v Evropě. Následně se věnujeme dopadům těchto útoků pro energetickou bezpečnost Evropské unie a České republiky. Do této analýzy není zahrnut útok na jadernou elektrárnu v EU a ČR, neboť v tomto případě by i menší útok měl velmi negativní důsledky a dopady pro energetickou bezpečnost.

9.2.2.1 Důsledky ekonomické

V případě menšího útoku na energetický sektor EU a ČR by se ekonomické důsledky, v podobě výše finančních nákladů, odvíjely v první řadě od rozsahu škody způsobené na energetickém zařízení (např. u přenosové soustavy) a zároveň od škody sekundární, která je způsobena např. nedodávkou elektrické energie, ropy, zemního plynu apod. Ta je dána zejména dobou trvání. V případě většího, rozsáhlého teroristického útoku v sektoru ropy, plynu a elektrické energie budou logicky finanční náklady na opravu, odvozené od primární a sekundární škody, daleko vyšší.

9.2.2.2 Důsledky politické

V případě menšího útoku na energetický sektor EU a ČR by politickým důsledkem byla zvýšená a důrazná kritika vlády ze strany opozice, či dokonce pád stávající vlády a personální změny ve vedení společnosti odpovědných za bezpečnost daného sektoru energetiky. V případě většího, rozsáhlého teroristického útoku v sektoru ropy, plynu a elektřiny by mohlo dojít ke spojení politických sil v boji proti terorismu.

9.2.2.3 Důsledky bezpečnostní

Bezpečnostní důsledky jak malého, tak rozsáhlého, koordinovaného teroristického útoku ze strany bojovníků IS či al-Káidy na energetický sektor v EU a ČR by v první řadě demonstrovaly selhání bezpečnostního systému ochrany a obrany klíčových, strategických objektů. Zároveň by tyto teroristické útoky vedly k posílení bezpečnosti a přijetí dalších opatření, aby se podobný útok neopakoval.

9.2.2.4 Důsledky psychologické

Psychologickým důsledkem velkého, ale i menšího teroristického útoku cíleného na energetickou infrastrukturu EU a ČR by bylo zejména vyvolání paniky ve společnosti zasaženého státu, přičemž její intenzita by závisela na rozsahu způsobené škody, což radikální bojovníci IS či al-Káidy sledují. Zároveň by padla jistota, že útoky na energetický sektor se odehrávají výhradně v oblasti MENA a nikoliv v Evropě.

9.2.2.5 Dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR

V případě menšího útoku cíleného na jeden objekt energetické infrastruktury v sektoru ropy, plynu či elektřiny by dopady na energetickou bezpečnost EU či ČR byly spíše minimální, neboť všechny členské státy mají záložní zdroje elektřiny, zásobníky s plynem a úložiště ropy a benzinu.²⁷ Česká republika je díky husté síti ropovodů a plynovodů schopna případný výpadek nahradit alternativními dodávkami, dále má zásoby ropy a benzinu v podobě státních hmotných rezerv na 90 dnů, podobně uložený plyn v zásobnících vydrží na cca 90 dnů²⁸ a v neposlední řadě, ČEPS má alokovány kapacity pro rychlou obnovu poškozeného zařízení, včetně správy a údržby tzv. havarijních zásob a prostředků, přičemž výstavbu tzv. náhradní přenosové trasy pravidelně testuje (např. cvičení RESTART 2013, cvičení DRILL 2014).²⁹

V případě rozsáhlé, koordinované operace, která by počítala s velkým počtem teroristických útoků na energetickou infrastrukturu na řadě míst Evropské unie či České republiky, by dopad na energetickou bezpečnost byl daleko větší. V ČR by velký, koordinovaný útok na sektor ropy či zemního plynu na více místech zkomplikoval provoz přenosové soustavy, ale neomezil by dodávky ropy či plynu.³⁰ Podobně vícenásobný koordinovaný útok na rozvod nebo elektrické stanice přenosové soustavy by mohl způsobit zásadní problémy s dodávkami elektřiny.³¹ Například pokud by se teroristům IS či al-Káidy podařilo v ČR „vyřadit dvě či tři stodesítkové rozvodny v okolí Prahy, zbývajících rozvodna by těžko dokázala zásobovat Prahu“.³²

9.3 Přímé dopady útoků na energetickou bezpečnost EU a ČR: útoky na evropské energetické firmy a jejich zájmy v oblasti MENA

Tato část se věnuje dalšímu příkladu přímého dopadu na energetickou bezpečnost Evropské unie a částečně i České republiky v podobě reálné hrozby útoku na evropské energetické firmy a jejich zájmy v zemích Blízkého východu a severní Afriky. Následně v této části analyzujeme možné ekonomické, politické, bezpečnostní a psychologické důsledky zejména pro energetickou bezpečnost EU a částečně i ČR.

9.3.1 Reálná hrozba teroristického útoku na evropské firmy a jejich zájmy ve vybraných zemích MENA

Smyslem následující části je popsat reálné terče teroristických útoků cílených na energetická aktiva a zájmy evropských firem, či na ně samotné, a doprovodné kriminální činnosti ve formě únosů a braní rukojmí zahraničních zaměstnanců energetických firem ve vybraných zemích oblasti Blízkého východu a severní Afriky, viz příloha č. 1. Konkrétně se zaměříme na působení evropských energetických firem v Alžírsku, Egyptě, Libyi, Iráku, Jemenu a Saúdské Arábii, tedy v zemích, kde již došlo opakovaně k teroristickému útoku na energetický sektor, zejména ze strany al-Káidy a Islámského státu či jejich odnoží.

9.3.1.1 Alžírsko, Egypt a Libye

V Alžírsku se cílem útoku Islámského státu, resp. jeho odnoží či AQIM, mohou stát energetické zájmy např. britské společnosti BP, která se mj. účastní projektu na rozvoj těžby zemního plynu na jižních plynových polích v oblasti In Salah a rozvíjí projekt těžby plynu v komplexu plynových polí In Amenas. Podobně mohou teroristé útočit na aktiva např. německé firmy Dea či italské společnosti Edison, jež by se měly od roku 2017 částečně podílet na těžbě zemního plynu v rámci projektu Reggane Nord na alžírské Sahare, který zahrnuje plynová pole Reggane, Azrafil Sud-Est, Kahlouche, Kahlouche Sud, Tiouliline a Sall.

V Egyptě mají svoje energetické zájmy a aktiva především italská energetická společnost Eni, která provozuje ropná pole Belayim (100% podíl), Melahia (76% podíl), RaQ Qattara (75% podíl), vlastní koncese v deltě řeky Nil (100% podíl) a na plynových polích El Tamsah (50% podíl), Baltim (50%

podíl), Rás el Barr (50% podíl) a provádí průzkum v pobřežních vodách Středozemního moře v oblasti plynového pole Zohr. Podobně britsko-nizozemská energetická společnost Shell těží ropu a zemní plyn na 19 ropných a plynových polích v oblasti Západní pouště (Badr El Din & Obaiyed), vlastní 33% podíl v koncesi North Tinah Offshore a provozuje společný podnik (Badr El Din Petroleum Company) s egyptskou národní ropnou společností General Petroleum Cooperation, který se zabývá průzkumem v Západní poušti.

V neposlední řadě se v Libyi mohou stát terčem útoků také aktiva a energetické zájmy např. francouzské energetické společnosti Total, která je partnerem-operátorem ropného pole Mabruk a offshorového ropného pole Al-Hurf a zároveň provozuje projekt těžby plynu v západní Libyi. Podobně rakouská energetická firma OMW je partnerem-operátorem ropných polí Intisar Complex a NC74 či německá společnost Wintershall, která provozuje ropná pole Sarah/Jakhira b (C96), Nakhla (C97), do kterých investovala více jak 2 mld. USD.

9.3.1.2 Irák, Jemen a Saúdská Arábie

Kromě zemí severní Afriky mohou teroristé útočit na energetické zájmy a aktiva evropských energetických firem také v Iráku, kde např. italská společnost Eni produkuje ropu z pole Zubair na jihu Iráku, britsko-nizozemská firma Shell těží ropu z pole Madžnún v Basře a společnost British Petrol produkuje ropu z pole Rumaila a poskytuje technickou pomoc irácké společnosti North Oil Company při přestavbě ropného pole Kirkúk v iráckém Kurdistánu. Podobně francouzská společnost Total řídí činnost na ropných polích Baranan a Safen v iráckém Kurdistánu a na ropném poli Halfaya v provincii Majisan.

Francouzská společnost zároveň působí v Jemenu jako partner-operátor jemenského LNG zařízení/terminálu. Nicméně jeho provoz je v současné době kvůli probíhající občanské válce v zemi velmi omezený. A konečně v Saúdské Arábii by se cílem teroristických útoků mohla stát aktiva britsko-nizozemské společnosti Shell. Ta je zde mj. společným operátorem několika společností, a to např. Aljomaih and Shell Lubricating Oil Company, Saudi Aramco Shell Refinery Company a Saudi Petrochemical Company.

9.3.2 Důsledky a dopady teroristických útoků pro energetickou bezpečnost EU a ČR

V kontextu s obsahem předešlé části se nyní stručně zaměříme na reálné ekonomické, politické, bezpečnostní a psychologické důsledky menšího, ale

i většího počtu útoků na evropské společnosti a jejich energetické zájmy a aktiva v oblasti Blízkého východu a severní Afriky. Zároveň se věnujeme dopadům těchto teroristických útoků pro energetickou bezpečnost Evropské unie a částečně i České republiky, jejíž energetické firmy sice v tomto regionu netěží ropu ani zemní plyn, ale působí zde čeští občané jako zaměstnanci zahraničních energetických společností a mohou se stát cílem kriminální činnosti např. v podobě únosu či braní rukojmí.

9.3.2.1 Důsledky ekonomické

Ekonomickým důsledkem teroristického útoku na aktiva jednotlivých energetických firem v oblasti Blízkého východu a severní Afriky by byly především finanční ztráty, jejichž výše by se odvíjela od rozsahu malého či většího, koordinovaného útoku a následně způsobené škody. Zároveň by ekonomickým důsledkem byly finanční prostředky vynaložené na opravu poškozeného energetického zařízení a infrastruktury či na zaplacení výkupného za únos svých zaměstnanců.

9.3.2.2 Důsledky politické a bezpečnostní

Politickými a bezpečnostními důsledky menšího útoku radikálních bojovníků al-Káidy či Islámského státu na zájmy evropských energetických firem by mohlo být jednak přijetí sady různých opatření ze strany těchto společností k zajištění svých zájmů, jednak následné vyvíjení tlaku na vládu zasaženého státu MENA těmito evropskými společnostmi, aby posílila bezpečnost jejich činnosti v energetickém sektoru. Krajními politickými a bezpečnostními důsledky opakovaných či rozsáhlých útoků by pak mohly být rozhodnutí postižené společnosti opustit takovou nestabilní zemi či budování vlastních ozbrojených složek k ochraně svých zájmů.

9.3.2.3 Důsledky psychologické

Pro teroristy velmi důležitými psychologickými důsledky menších či rozsáhlejších útoků na energetické zájmy evropských firem by v prvé řadě mohla být vyvolaná panika a dojem nestability zasaženého státu pro činnost v energetickém sektoru, což by mělo tyto firmy přimět opustit země muslimského světa. Zároveň psychologickým důsledkem by byla představa radikálních teroristů Islámského státu či al-Káidy, že pomocí teroristického útoku na energetické zájmy evropských firem by zasáhly citlivé místo samotné EU.

9.3.2.4 Dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR

Přestože řada významných evropských společností, které působí v sektoru energetiky, je vlastněna daným státem, nebo v nich má stát významný podíl, teroristické útoky na tyto firmy a jejich energetické zájmy v oblasti MENA by neměly mít žádný zásadní dopad na energetickou bezpečnost EU, neboť státy Blízkého východu a severní Afriky nejsou pro většinu unijních členských zemí jedinými dodavateli ropy a zemního plynu, viz následující část 9.4. To samé platí i pro energetickou bezpečnost ČR, která se může např. stát terčem vydírání ve formě požadavku ze strany IS či al-Káidy na zaplacení výkupného za unesené české občany působící v energetickém průmyslu zemí oblasti Blízkého východu a severní Afriky.

9.4 Nepřímé dopady útoků na energetickou bezpečnost EU a ČR: reálný a možný vliv útoků na energetický sektor v oblasti MENA

V poslední, čtvrté části se věnujeme nepřímým dopadům na energetickou bezpečnost Evropské unie a České republiky v podobě možné a reálné hrozby teroristických útoků na energetický sektor v oblasti MENA. Nejprve se zaměříme na možné příklady teroristického útoku na tanker či škrťací bod v oblasti MENA a jejich možné důsledky a dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR. Následně se věnujeme reálným příkladům teroristických útoků cílených proti energetické infrastruktuře v oblasti Blízkého východu a severní Afriky a jejich reálným důsledkům a dopadům na energetickou bezpečnost EU a ČR.

Evropská unie v současné době spotřebovává kolem 12,7 mil. barelů ropy denně, z čehož asi 90 % importuje. V případě zemního plynu „konzumuje“ EU přes 400 mld. m³ ročně a import uspokojuje asi 70 % celkové spotřeby. Největším dodavatelem jak ropy, tak zemního plynu je Ruská federace. V obou případech to je asi 30 %. Z Blízkého východu pak EU dováží kolem 21 % ropy. Největším blízkovýchodním dodavatelem EU je Saúdská Arábie s necelým 10% podílem.³³ V případě zemního plynu je hlavním dodavatelem mimo evropský kontinent především Alžírsko s 50 mld. m³ plynu ročně (necelých 20 %). Na Alžírsku jsou hlavně závislé Španělsko (42 %) a Portugalsko (58 %).³⁴ V současnosti Česká republika z Blízkého východu a severní Afriky nedováží žádnou ropu (asi polovina ropy je dodávána z Ruska

a zbytek rovným dílem z Ázerbájdžánu a Kazachstánu).³⁵ Podobné je to i se zemním plynem, kdy dodavateli jsou Rusko a Norsko.

V případě zemního plynu tak většina dodávek není ze zemí, ve kterých dochází k teroristickým útokům na energetickou infrastrukturu. To samé platí i v případě ropy. Už jen z toho vyplývá, že teroristická aktivita na Blízkém východě a v severní Africe má mnohem menší dopad pro EU než např. pro Čínu, která importuje 50 % ropy z Blízkého východu a severní Afriky, nebo Japonsko, které importuje z tohoto regionu přes 80 % své spotřeby ropy. To, že trh je globální, však současně znamená, že významný výpadek dodávek z Blízkého východu by měl dopad i na světový obchod a ovlivnil by bezpečnost dodávek a ceny.

V případě plynu se EU snaží snížit svou závislost na Rusku a alternativní dodavatelé tak mohou pocházet z regionu, ve kterých je zvýšená teroristická aktivita. Platí to hlavně v případě Turecka a Jižního plynového koridoru. Jde o plynovod TAP o počáteční kapacitě 10 mld. m³ plynu ročně, který má vést z Řecka do Itálie přes Albánii a měl by být zásobován plynovodem TANAP, jenž bude přivádět plyn z Ázerbájdžánu.³⁶ Později se mohou kapacity rozšířit až na 20 mld. m³ plynu.

Na základě těchto předpokladů můžeme přistoupit k analýze nepřímých dopadů teroristických útoků cílených proti energetické infrastruktuře MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR. Analýza hrozeb do sebe zahrnuje zdroje a typy hrozeb a pravděpodobnost jejich vzniku a provedení. Co se zdrojů týče, tak se naše analýza soustředila na teroristické skupiny v oblasti regionu MENA. V případě typu hrozeb tak, jak analýza ukázala, nejpravděpodobnějším a nejčastějším útokem je bombový útok. Pravděpodobnost realizace této hrozby vychází z atraktivity energetické infrastruktury pro teroristické skupiny, ze závažnosti způsobených škod a obtížnosti provedení útoku.³⁷

Ropná a plynová pole není tak těžké bránit. Stejně tak mezi složité cíle patří rafinerie a exportní terminály.³⁸ Naopak sektor přepravy by měl představovat snadnější terč.³⁹ Proto z pohledu proveditelnosti útoků jsou velice zranitelné tankery a potrubní infrastruktura.

9.4.1 Příklady teroristického útoku na tanker či škrtící bod v oblasti MENA a jejich implikace a dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR

Stejně jako u teroristických útoků cílených proti energetickému sektoru na území Evropské unie, také v případě útoku na tanker s ropou či LNG plouvající škrtícími body v oblasti MENA, jsou v současné době jedinými teroristickými a militantními skupinami, které jsou schopné realizovat takovýto případný útok, pouze al-Káida a Islámský stát. To je dáno jejich vojenskými, technickými a logistickými schopnostmi. Navíc existují důkazy toho, že al-Káida zvažovala útoky proti tankerům převažujícím ropu nebo LNG, jež měly zahrnovat bombové útoky, raketové útoky, sebevražedné útoky na podvodních skútrech apod.⁴⁰ Posádka tankeru má velmi omezené prostředky účinné obrany proti podobným hrozbám. Aktivita somálských pirátů, kteří již jednou unesli saúdský supertanker, dokázala jejich potenciální zranitelnost. Stejně tak i bezpečnostní screening posádky je poměrně problematický. To vše spolu se vznětlivým materiálem, který je přepravován tankery, je na první pohled rovněž činí lákavým terčem, obzvláště pokud k takovému útoku dojde na některém ze škrtících bodů ropné přepravy, jako je Hormuzský průliv nebo v přístavech blízko hustě zalidněných metropolí.

V minulosti již docházelo k bombovým útokům proti tankerům. Nejznámější případ se odehrál v roce 2002 u jemenského pobřeží, kdy výbušninami naplněný člun narazil na bok supertankeru *Limburg* převážející 397 000 barelů ropy. Jeden člověk zahynul a dvanáct jich bylo zraněno. Do moře uniklo asi 90 000 barelů ropy a škoda byla způsobená v hodnotě 30 mil. EUR (v tehdejší kurzu).⁴¹ Pokud vynecháme dopady na životní prostředí, o jehož poškození se teroristické skupiny příliš nezajímají, tak tento útok nelze označit za ohrožení energetické bezpečnosti spotřebitelských států, kdy světový obchod s ropou v minulém roce představoval 61 mil. barelů ropy denně. Dnes by v případě podobného útoku došlo k vyřazení asi 0,6 % denního světového obchodu s ropou. Došlo však k závažným finančním ztrátám Jemenu, v jehož vodách k útoku došlo, kdy se ostatní lodě začaly jemenským přístavům vyhýbat.

V současné době největším existujícím tankerem je supertanker třídy *TI*, který je schopen přepravit kolem 3 mil. barelů ropy, neboli asi 5 % světového denního obchodu s ropou. Pouze dva takové tankery jsou aktivní a útok na jeden z nich by již světový ropný trh mohl pocítit. Nicméně šlo by pouze

o krátkodobý efekt a je nepravděpodobné, že by veškerá ropa unikla do moře. V listopadu 2008 se somálští piráti zmocnili saúdského supertankeru MV Sirius Star, který má schopnost přepravovat 2 mil. barelů ropy. Na světový trh to významný dopad nemělo a ceny pokračovaly ve svém pádu v důsledku finanční krize.⁴²

Další možností je útok na tanker nebo terminál se zkapalněným zemním plynem. Názory expertní komunity ohledně zranitelnosti a proveditelnosti takového útoku se různí.⁴³ Největší hrozbou by bylo, pokud by teroristé dokázali přivodit explozi LNG tankeru poblíž zalidněné oblasti. Pro takový typ útoku by asi bylo nutné infiltrovat teroristy mezi členy posádky a detonovat nálož na palubě. Nicméně podle některých odborníků je velmi nepravděpodobné, že by teroristé mohli způsobit takovou detonaci, jež by vedla k celkové explozi tankeru.

Co se týče ekonomických škod, tak v dnešní době asi třetina světového obchodu se zemním plynem připadá na LNG. Globální trh se zemním plynem zatím ale neexistuje. Většina plynu do Evropy stále proudí přes potrubí a útok na LNG tankery by neměl způsobit cenový šok pro evropské odběratele. To by ovšem nemuselo platit v případě Japonska, které je závislé na dovozu právě LNG. Ceny na tomto trhu by tak mohly dočasně stoupnout, obzvláště pokud by se podařilo alespoň dočasně způsobit výpadek dodávek z Kataru, který zajišťuje 30 % světového obchodu se zkapalněným plynem. Je však nepravděpodobné, že by k tomu měl nestátní aktér prostředky. Spolu s tím, podobně jak je tomu dnes v případě ropného trhu, trh se zkapalněným plynem bude v nejbližších letech přesycen. Útok na jeden tanker by měl proto minimální vliv na spotřebitelské státy.

Přestože útoky na tankery nejsou z hlediska proveditelnosti příliš složité, dochází k nim minimálně. I v případě úspěšných operací nejde řeč o spektakulárních výbuších ničících vše v okolí. Zpravidla dojde k poškození samotného plavidla a úniku ropy do moře. K dalšímu podobnému útoku došlo proti tankeru MV M. Star japonské společnosti Mitsui v Hormuzském zálivu v létě 2010. Z počátku nebylo ani jasné, zda to byl ve skutečnosti útok. Teprve po několika měsících vyšetřování dokázalo, že došlo k explozi výbušniny na trupu lodi.⁴⁴ Nakonec mezinárodní opatření přijatá proti somálským pirátům byla poměrně účinná a počet útoků proti obchodním lodím klesl z 237 v roce 2011 na pouhých 15 v roce 2013.⁴⁵ V neposlední řadě bychom měli připomenout, že v době války mezi Irákem a Íránem v osmdesátých letech 20. století

docházelo k četným útokům na obchodní lodě. Ze 411 zaznamenaných útoků 239 připadlo na tankery (60,5 %), z toho pouze 23 % tankerů bylo zničeno.⁴⁶ Mezitím ceny ropy v osmdesátých letech neustále klesaly. Z ekonomického hlediska by tak v případě sérií útoků na tankery došlo pouze k růstu cen pojištění o maximálně 2 % (a to pouze v extrémním případě).

Z tohoto hlediska bezpečnostní a politické dopady mohou mít podobné útoky pouze na země, které nějakým způsobem profitují z mořského obchodu a jejichž přístavy se stanou méně atraktivní. Vzhledem k celkové situaci na ropném trhu žádné významné ekonomické nebo psychologické dopady podobné útoky nebudou mít ani pro země EU, ani pro ČR.

Uzavřít Hormuzský průliv není v silách nestátních aktérů a jakékoliv riziko je minimální. Stejně tak i uzavření přepravních tras přes Rudé moře by mohlo mít pouze dopad na egyptskou ekonomiku a zvýšení doby přepravy z Perského zálivu do Evropy asi o dva týdny. V důsledku destabilizace Turecka však nelze vyloučit pokus teroristů uzavřít Úžiny, přes které se přepravuje asi 5 % světové obchodovatelné ropy. Opět by ale šlo pouze o dočasný problém a část ropy by bylo Rusko, které je hlavním uživatelem této trasy, schopné přeměrovat jinam. I navzdory současnému geopolitickému napětí mezi Ruskem a členskými státy NATO všechny strany mají v zájmu udržet tuto cestu volnou pro světový obchod.

9.4.2 Příklady teroristických útoků na energetický sektor v oblasti MENA a jejich implikace a dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR

Teroristické útoky na energetický sektor, tj. ropná a plynová pole, ropovody a plynovody, rafinerie, závody na zpracování zemního plynu a LNG terminály, popř. elektrárny v oblasti MENA, jsou *de facto* schopny provádět všechny námi analyzované skupiny a hnutí. To znamená, že nejen organizace a hnutí, které již zaútočily na energetický průmysl a infrastrukturu, tj. IS, al-Káida, PKK, ale i ty, které útoky vyhrožují, tj. Hizballáh, nebo prostřednictvím energetiky vydírající Hamás, Muslimské bratrstvo a Hizb ut-Tahrir, pokud to bude v jejich zájmu.

Nejzranitelnější součástí energetického sektoru je jeho IT infrastruktura.⁴⁷ Úspěšný útok na energetickou infrastrukturu by tak zahrnoval útok jak na jeho fyzickou součást, tak i na jeho IT komponentu. V tomto smyslu hrozbu představuje i kyberterorismus. Může se tak jednat o útok na nějakou velkou

rafinerii např. v Saúdské Arábii, jejíž výpadek by mohl mít dopad na globální trh s ropou. Jde však o poměrně komplikovaný útok, při kterém je důležité správné načasování. Je proto otázkou, zda potřebné finanční, lidské a technické zdroje budou teroristé investovat do útoků na takový typ cíle. I v případě úspěchu bude mít takový dopad pouze krátkodobý charakter. Proto, aby byl vytvořen potřebný efekt, který by destabilizoval světové hospodářství, by bylo nutné zajistit celou sérii takových útoků, což je ale nepravděpodobné.⁴⁸

Pokud by cílem teroristů bylo destabilizování trhu s ropou, tak by jejich útoky byly zaměřené na sektor těžby „sladké“ ropy (ropy s nízkým obsahem síry).⁴⁹ Hlavní naleziště této ropy jsou především v Libyi, Nigérii, Ázerbájdžánu a Alžírsku. Snížení obchodu se „sladkou“ ropou by mohl vést k růstu ceny apod. Nicméně v případě, že není ropný trh napjatý (což dnes není), k ohrožení energetické bezpečnosti importujících států nemůže dojít. Výpadek Libye byl snadno nahrazen uvolněním rezervních zásob členů OECD.⁵⁰

Nedávno, pouze necelé tři roky zpět, světové ceny převyšovaly 100 USD za barel. V současné době tyto ceny jsou kolem 50 USD (přelom roku 2016 a 2017). Producentské země svou těžbu neustále zvyšují a zásobníky ropy jsou přeplněné. Existují fundamentální a finanční příčiny, proč ceny mohou zůstat dlouhodobě nízké. Z finančního pohledu jednou z hlavních příčin vysokých cen ropy byla politika Federálního rezervního systému a jeho kvantitativního uvolňování a oslabování dolaru, které však nyní skončilo.

Mezi fundamentální příčiny patří přebytek produkčních kapacit. V současné době je světový ropný trh poznamenán přebytkem nabídky surové ropy v objemu asi 1,5 mil. barelů denně. Členské státy OPEC pod vedením Saúdské Arábie pokračují ve zvyšování těžby. Jejich rezervní kapacity se sice v důsledku této politiky snížily na 1,47 mil. barelů denně,⁵¹ ale o to plnější jsou světové rezervní zásobníky. Zásobníky zemí OECD jsou na rekordní úrovni 3,1 mld. barelů ropy.⁵² V době libyjské krize z roku 2011 koordinované uvolňování ropy z těchto zásobníků stabilizovalo trh.⁵³ V dnešní době, pokud dojde k výpadku části dodávek z některé z producentských zemí na Blízkém východě a v severní Africe (vyjma Saúdské Arábie), podobné uvolňování nedovolí radikálnímu růstu cen.

Z pohledu psychologických dopadů je si nutné uvědomit, že po celou řadu let existovala představa (ať již byla mylná, nebo ne), že stabilita světových ropných trhů závisí na stabilitě Blízkého východu. Mluvílo se o bezpečnostní rizikové prémii k cenám apod. Dnes je však tento region v největším

chaosu po konci války v Zálivu a riziková prémie zmizela. Jinými slovy, panika spekulantů, která by hnala ropné ceny vzhůru, nenastala. V kontextu přesycení ropného trhu tak i úspěšný útok nebude mít pravděpodobně větší vliv na světové ceny.

Ze všech těchto důvodů je destabilizace světového trhu ze strany teroristů poměrně těžko proveditelná a muselo by dojít k spektakulárnímu útoku na některý z klíčových bodů pro energetický sektor Blízkého východu a severní Afriky. Vzhledem k nutné logistice, přípravě a plánování je otázka, zda by teroristé raději nevybrali jiný cíl. Cílem destabilizace trhu s ropou se záměrem poškodit spotřebitelské země znamená útok na „vzdáleného nepřítele“. Nicméně mnohem snazší a účinnější útoky proti tomuto typu nepřítele islámští teroristé provádějí v evropských velkoměstech.

Ale teroristické útoky na energetickou infrastrukturu jsou schopny poškodit domácí ekonomiky exportujících zemí. V takovém případě by šlo pouze o lokální dopady. I v tomto případě však motivace teroristů nemusí být vždy zřejmá. Pokud bojují za zájmy své komunity, tak útoky na energetickou infrastrukturu této komunity nemusí vždy prospět. Je proto nutné analyzovat přesné motivace a cíle vedoucí danou skupinu k útokům na konkrétní cíle.

V tomto směru se hnutí Hamás prozatím vyvarovalo cíleným útokům proti energetickému sektoru Izraele alespoň proto, že Izrael zásobuje Pásmo Gazy potřebným palivem a elektřinou. Kurdové z PKK naproti tomu v poslední době zintenzivnili útoky proti ropovodům a plynovodům, ale v celkovém počtu útoků nadále jde o zanedbatelné množství. Jejich cílem může být podkopat pověst Turecka coby spolehlivého tranzitního státu a způsobit tak i ekonomické škody nepříteli. Dalším politickým cílem může být podkopat pozice prezidenta iráckého Kurdistanu prostřednictvím útoků na potrubní infrastrukturu vedoucí do Turecka, kdy v důsledku zastavení exportu Kurdská regionální vláda ztratí významný zdroj příjmů. Příklady politiky al-Káidy ukazují, že jejich přístup k takovým útokům se různí. Obecně vzato útoky proti zahraničním zařízením a ekonomickým zájmům, jak tomu bylo např. v al-žírském Amenasu, je nutné striktně oddělit od útoků, jež by způsobily škody místnímu obyvatelstvu.

Každopádně skutečnost, že teroristé byli schopni zaútočit na podobné zařízení, které má mít velmi přísná bezpečnostní opatření, vzbuzuje otázky ohledně faktické ochrany podobných objektů. Co se Saúdské Arábie týče, tak útoky na její ropná zařízení svědčí o tom, že oproti např. PKK v Turecku,

al-Káida se soustřeďuje na těžké cíle, jako je útok v Janbu v roce 2004 a na rafinerii Abqaiq. Takové útoky mohou zahrnovat kombinaci bombových útoků a zjetí rukojmí. Čím déle celý útok trvá (čím déle teroristé působí v daném komplexu), tím větší má dopad na ropný trh.

Právě strategický význam Saúdské Arábie pro mezinárodní obchod s ropou může představovat lákavý cíl pro teroristické skupiny a zejména al-Káidu. Vzhledem k tomu, že ropná pole, petrochemické závody, terminály a další zařízení jsou velmi koncentrované, úspěšný útok může způsobit znaitelné ztráty jak pro Saúdskou Arábii, tak i pro importující země. O tom svědčí i ta skutečnost, že teroristé z al-Káidy plánovali útoky na ropná zařízení v Rás Tanura využitím civilních letadel. Při katastrofickém scénáři by tak úspěšný útok na Abqaiq nebo Rás Tanuru mohl způsobit výpadek několika stovek tisíců (možná až milionů) barelů ropy denně, což by destabilizovalo ropné trhy a způsobilo paniku na trhu s *futures*. Skutečnost, že jsou příležitostně odhalovány skupiny, které plánují podobné útoky, svědčí o tom, že saúdský energetický sektor představuje důležitý cíl. Jak již ale bylo řečeno, jde o velmi těžký cíl.

V minulosti panovaly na Západě obavy, že v případě svého vítězství radikální islamisté přeruší prodej ropy západním státům. Ve skutečnosti však teroristické skupiny, které si kladou za cíl ovládnout naleziště ropy, mají motivaci pokračovat v exportu. Bylo tomu jak v Iráku, tak i v Sýrii. Nemají rovněž ani problém, v případě Sýrie, obchodovat i s nepřátelskou stranou. Proto se dá předpokládat, že i pokud se k moci v některých exportujících zemích dostanou „politické islamistické organizace“, jako jsou Muslimské bratrstvo a Hizb ut-Tahrir, tak revoluční kroky v oblasti mezinárodního energetického trhu není třeba očekávat.

Stejně skupiny, které usilují o ovládnutí nalezišť a energetické infrastruktury, se ji pokoušejí rovněž i ničit v případě, že by to mohlo způsobit újmu nepříteli. Bylo tomu tak v případě Sýrie, Iráku a Libye. Taková situace však odpovídá běžné praxi v podobných ozbrojených konfliktech, a proto překračují rámec běžného terorismu. Skupiny se snaží nejen poškodit svého nepřítele pomocí strategie *hit and run*, ale snaží se ovládnout určité území s obyvateli, zajistit fungování ekonomiky a získat prostředky pro pokračování ozbrojeného boje.

Ve všech zmíněných případech však dopady na importující země byly minimální a ojediněle vedly ke krátkodobému růstu cen ropy, jak tomu bylo

v Abqaiqu. Pokud tedy vyloučíme katastrofický scénář, při němž dojde k úspěšnému útoku na Rás Tanuru, terorismus cílený proti energetickému sektoru představuje hrozbu především pro region a místní režimy spíše než pro Evropskou unii a Českou republiku. Za využití konvenčních teroristických prostředků je katastrofický scénář málo pravděpodobný. Útok na Rás Tanuru či Abqaiq podobnými metodami, které použili teroristé v komplexu In Amenas, jsou velmi málo pravděpodobné kvůli velmi přísným bezpečnostním opatřením. Příklad výše uvedeného pokusu o útok pomocí unesených letadel proti saúdským ropným zařízením sám o sobě znamená, že před útokem na těžký cíl je ještě nutné zaútočit na jiný těžký cíl.

Omezené dopady mohou mít útoky PKK na plynovody procházející Tureckem. Pokud si představíme, že Jižní plynový koridor EU zcela nahradí dodávky z Ruska pro státy jihovýchodní Evropy, tak útok na takové potrubí může potenciálně způsobit výpadek dodávek na mnohem delší dobu, než tomu bylo v případě plynového konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou v roce 2009, kdy evropští odběratelé zůstali bez ruského plynu třináct dní. Pro tuto chvíli však totální přeorientování na Jižní koridor zatím není na pořadu dne. V první fázi jde o dodávky 10 mld. m³ plynu ročně, které půjdou do Itálie. Jižní a jihovýchodní Evropa tak nadále bude zásobována Ruskem, popř. LNG, pokud bude vybudováno dostatek LNG terminálů. Z tohoto hlediska případný teroristický útok v Turecku může mít v budoucnu dopad na ceny na spotovém trhu, pokud takový plnohodnotný trh bude někdy v této části EU zřízen.

Ve shrnutí můžeme konstatovat, že jak z provedené analýzy vyplývá, navzdory tomu, že po patnácti letech války proti teroru aktivita teroristů nikdy nebyla na tak vysoké úrovni, hrozba pro energetickou bezpečnost EU v podobě útoků na energetickou infrastrukturu je minimální.

Poznámky

¹ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=1996&end_yearonly=2015&start_year=&start_month=&start_day=&end_year=&end_month=&end_day=®ion=10&asmSelect0=&asmSelect1=&dt2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max=.

- ² *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?start_yearonly=1996&end_yearonly=2015&start_year=&start_month=&start_day=&end_year=&end_month=&end_day=®ion=10&asmSelect0=&asmSelect1=&target=1&target=21&dtpt2=all&success=yes&casualties_type=b&casualties_max=.
- ³ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/kC1XOf>.
- ⁴ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/y5SE7E>.
- ⁵ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/KuXZkC>.
- ⁶ *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/8srVeB>; <http://goo.gl/cS5hKx>; <http://goo.gl/dmEpd7>; <http://goo.gl/XsRT9z>.
- ⁷ Nicméně do tohoto počtu nejsou započítány všechny teroristické útoky realizované kompletně všemi napojenými skupinami a hnutími, ideologicky se hlásícími k al-Káidě.
- ⁸ Nicméně do tohoto počtu nejsou započítány všechny teroristické útoky realizované kompletně všemi napojenými skupinami a hnutími, ideologicky se hlásícími k Islámskému státu.
- ⁹ Dále k tomu podrobněji srov. *Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/tz4YoR>; <http://goo.gl/3PwVWr>; <http://goo.gl/E2799U>; <http://goo.gl/X9xLX6>; <http://goo.gl/nVshZc>; <http://goo.gl/gp5sGC>; <http://goo.gl/K7Oh4J>; <http://goo.gl/827Klz>; <http://http://goo.gl/gwTUrI>; <http://goo.gl/xJZ5Fb>.
- ¹⁰ Naproti tomu např. podle Michaela Romancova či Jana Daniela „není v současné chvíli příliš pravděpodobný útok na energetický sektor v Evropské unii a České republice“, rozhovor s Michaelem Romancovem, předním českým odborníkem na geopolitiku a energetickou bezpečnost z MUP a FSV UK, 22. 9. 2016; rozhovor s Janem Danielem, odborníkem na terorismus a Blízký východ z ÚMV, 22. 9. 2016.
- ¹¹ Rozhovor s Andorem Šándorem, předním českým odborníkem na otázky bezpečnosti, hrozby terorismu, 30. 9. 2016; rozhovor s Vitem Stříteckým, bezpečnostním analytikem FSV UK, 12. 9. 2016; rozhovor s českým zaměstnancem Evropské komise, 1. 7. 2016; rozhovor se zaměstnancem EEAS, 31. 5. 2016; rozhovor se zaměstnancem EEAS, 27. 5. 2016; rozhovor s Oldřichem Petržilkem, bývalým prezidentem České plynárenské unie, 27. 9. 2016.
- ¹² Rozhovor s Miroslavem Marešem, předním českým odborníkem na extremismus a terorismus, 29. 9. 2016; rozhovor s Martinem Bílkem, bezpečnostním ředitelem společnosti ČEPS, 26. 9. 2016; rozhovor s Pavlem Šenychem, Odbor plynárenství a kapalných paliv MPO, 26. 8. 2016; rozhovor se zaměstnancem EEAS, 31. 5. 2016; rozhovor s Ondřejem Ditrychem, předním českým odborníkem na otázky bezpečnosti, hrozby terorismu z ÚMV a FSV UK, 17. 1. 2017.
- ¹³ Rozhovor s Hanou Horákovou, přední českou antropoložkou a odbornicí na terorismus a Afriku, 27. 9. 2016; rozhovor se zaměstnancem consultingové společnosti v Bruselu, 30. 5. 2016.
- ¹⁴ Rozhovor se zaměstnancem evropské energetické společnosti, 4. 6. 2016.

- ¹⁵ Kromě toho je např. podle A. Šándora velkým problémem také „přílišná otevřenost a velká dostupnost informací“, která nahrává potenciálním útočníkům. „Dnes můžete naplánovat útoky na sklady ČEPR, protože víte, kam přichází ropa, odkud odcházejí zpracované produkty.“ Rozhovor s Andorem Šándorem, předním českým odborníkem na otázky bezpečnosti, hrozby terorismu, 30. 9. 2016.
- ¹⁶ Takto je prováděna řada útoků ze strany al-Káidy či IS v oblasti MENA na energetický sektor, např. na ropné zařízení Abqaiq v Saúdské Arábii.
- ¹⁷ V případě IS dokonce hrozí, že je schopen si tzv. špinavou jadernou bombu opatřit sám, neboť v červnu 2014 při obsazení města Mosul získal asi 40 kilogramů sloučeniny uranu z tamní univerzity. Srov. Hrozba: Islámský stát má materiál na jadernou „špinavou“ bombu [on-line]. *TN.cz*, 10. 6. 2015 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/jQWZpP>.
- ¹⁸ Příkladem byly mj. dlouhé boje o irácké město Bajdži společně s jeho rafinérií, kde bojovníci IS útočili ve velkém počtu za použití minometů, kulometů, 60 ozbrojených vozidel apod.
- ¹⁹ Rozhovor s Oldřichem Petržilkem, bývalým prezidentem České plynárenské unie, 27. 9. 2016.
- ²⁰ Tamtéž.
- ²¹ Tamtéž.
- ²² Nicméně úplné zničení celé konstrukce stožáru není úplně jednoduché, neboť sloupy mají masivní základy a pevnost. Naopak poškození či zničení dílčích součástí, jako jsou izolátory či jejich závěsy, je reálné, ale tyto součásti lze velmi rychle opravit. Rozhovor s Martinem Bílkem, bezpečnostním ředitelem společnosti ČEPS, 26. 9. 2016.
- ²³ Například začátkem března 2016 se neznámý pachatel snažil pomocí kanystru vyhodit do povětří stožár elektrického vedení v lokalitě Hudcovská Výšina na Teplicku.
- ²⁴ Rozhovor s Andorem Šándorem, předním českým odborníkem na otázky bezpečnosti, hrozby terorismu, 30. 9. 2016.
- ²⁵ Rozhovor s Martinem Bílkem, bezpečnostním ředitelem společnosti ČEPS, 26. 9. 2016.
- ²⁶ Rozhovor s Oldřichem Petržilkem, bývalým prezidentem České plynárenské unie, 27. 9. 2016.
- ²⁷ Rozhovor s Ondřejem Ditrichem, předním českým odborníkem na otázky bezpečnosti, hrozby terorismu z ÚMV a FSV UK, 17. 1. 2017.
- ²⁸ Rozhovor s Oldřichem Petržilkem, bývalým prezidentem České plynárenské unie, 27. 9. 2016.
- ²⁹ Rozhovor s Martinem Bílkem, bezpečnostním ředitelem společnosti ČEPS, 26. 9. 2016.
- ³⁰ Rozhovor s Oldřichem Petržilkem, bývalým prezidentem České plynárenské unie, 27. 9. 2016.
- ³¹ Rozhovor s Martinem Bílkem, bezpečnostním ředitelem společnosti ČEPS, 26. 9. 2016.
- ³² Rozhovor s Andorem Šándorem, předním českým odborníkem na otázky bezpečnosti, hrozby terorismu, 30. 9. 2016.
- ³³ BP: BP Statistical Review of World Energy June 2016, 2016.
- ³⁴ International Energy Administration. *Energy Policies of IEA Countries – Portugal 2016 Review* [on-line], 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/jmQ9QJ>; International

- Energy Administration [on-line]. *Energy Policies of IEA Countries – Spain 2015 Review*, 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/ZwqIoz>.
- ³⁵ Ropa, ropné produkty a zemní plyn – duben 2015 [on-line]. Český statistický úřad, 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/ropa-ropne-produkty-a-zemni-plyn-duben-2015>.
- ³⁶ Dále k tomu např. srov. Hafner, Manfred (2016): The Southern Gas Corridor and the EU Gas Security of Supply: What's Next? [on-line]. *Natural Gas Europe*, 28. 3. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/DcTWIr>.
- ³⁷ Bajpai, Shailendra–Gupta, J. P. (2007): Securing Oil and Gas Infrastructure. *Journal of Petroleum Science and Engineering*, Vol. 55, No. 1–2, 2007, s. 174–186.
- ³⁸ Mills, Robin (2016): *Risky Routes: Energy Transit in the Middle East*. Brookings Doha Center.
- ³⁹ Toft, Peter–Duero, Arash–Bieliauskas, Arunas (2010): Terrorist Targeting and Energy Security. *Energy Policy*, Vol. 38, No. 8, s. 4411–4421.
- ⁴⁰ Hurst, Cindy (2008): *The Terrorist Threat to Liquefied Natural Gas: Fact or Fiction?* [on-line]. Institute for the Analysis of Global Security (IAGS) [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/8QhPkf>.
- ⁴¹ Steinhäusler, Friedrich et al. (2008): Security Risks to the Oil and Gas Industry: Terrorist Capabilities [on-line]. Center for Contemporary Conflict (CCC) VII, No. 1, 2008, s. 1–10 [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z [http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/25776/1/Security risks to the oil and gas industry.pdf?1](http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/25776/1/Security%20risks%20to%20the%20oil%20and%20gas%20industry.pdf?1).
- ⁴² Pirates take „super tanker“ toward Somalia [on-line]. *CNN*, 20. 11. 2008 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/africa/11/17/kenya.tanker.pirates/>.
- ⁴³ Hurst, Cindy (2008): *The Terrorist Threat to Liquefied Natural Gas: Fact or Fiction?* [on-line], op. cit.
- ⁴⁴ Frodl, Michael G. (2010): Attack Against Oil Tanker Shows Why Terrorists and Pirates May Join Forces [on-line]. *National Defense*, November 2010 [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/xOwCjP>.
- ⁴⁵ Keating, Joshua (2014): The Decline and Fall of Somali Piracy [on-line]. *Slate*, 16. 1. 2014 [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/MF4J4P>.
- ⁴⁶ *Oil Tanker Security* [on-line]. The University of Texas at Austin, 2008 [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.strausscenter.org/hormuz/oil-tanker-security.html>.
- ⁴⁷ Srivastava, Ashwani–Gupta, J. P. (2010): New Methodologies for Security Risk Assessment of Oil and Gas Industry. *Process Safety and Environmental Protection*, Vol. 88, No. 6, s. 407–442.
- ⁴⁸ K tomu srov. Bajpai, Shailendra–Gupta, J. P. (2005): Site Security for Chemical Process Industries. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, Vol. 18, No. 4–6, s. 301–309.
- ⁴⁹ Hulbert, Matthew (2012): A Terrorist Guide To Energy Carnage [on-line]. *Forbes*, 16. 11. 2012 [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/3HcqfB>.
- ⁵⁰ Fyfe, David (2016): Oil outlook: „bearish“ inventories aren't what they seem [on-line]. *The Financial Times*, 26. 9. 2016 [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/V5qfQh>.

- ⁵¹ *Supply: OPEC* [on-line]. The U.S. Energy Information Administration [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.eia.gov/finance/markets/supply-opec.cfm>.
- ⁵² K tomu dále např. srov. IEA releases Oil Market Report for September [on-line]. *International Energy Agency*, 13. 9. 2016 [2016-09-28]. Dostupné z <https://www.iea.org/newsroomandevents/news/2016/september/iea-releases-oil-market-report-for-september.html>.
- ⁵³ Fyfe, David (2016): Oil outlook: „bearish“ inventories aren’t what they seem [on-line], op. cit.

Závěr

Vzhledem ke stále rostoucímu politickému a hospodářskému významu ropy a zemního plynu ve světě, převzala energetickou otázku v průběhu několika posledních desetiletí do svého diskurzu většina teroristických a militantních organizací a hnutí v regionu MENA, které současně s tím inkorporovaly energetickou agendu do svých strategií. Uvedli jsme příklady organizací, jež v rámci své energetické strategie energetikou politicky vydírají, realizují útoky či vyhrožují teroristickými útoky na energetický průmysl a infrastrukturu s cílem poškodit nebo ovládnout tento sektor daného státu.

V naší monografii jsme se na základě jasně vymezených teoretických a metodologických východisek zabývali energetickými pohnutkami teroristické činnosti těchto sedmi aktérů, tj. al-Káidy a jejích odnoží, Islámského státu a přidružených skupin, libanonského Hizballáhu, kurdské organizace PKK, palestinského hnutí Hamás a dvou panislámských politických hnutí – Muslimského bratrstva a Hizb ut-Tahriru. Činnost všech těchto organizací či hnutí jsme posuzovali ve světle tří hlavních výzkumných otázek nastolených v úvodu celé monografie. Ukázalo se, že všechny tyto organizace přisuzují oblasti energetiky velký význam. Ve své teroristické činnosti zaměřené na energetiku se věnují buď politickému vydírání pomocí energetiky, tj. využívání energetiky jako politického nástroje (Hamás, Muslimské bratrstvo a Hizb ut-Tahrir), vyhrožování teroristickým útokem na energetický sektor (Hizballáh), či přímo útočí na energetickou infrastrukturu a zaměstnance těžebních společností (al-Káida, IS a PKK). Společným cílem je poškodit země Západu, zejména pak Spojené státy, EU a Izrael a co nejvíce je diskreditovat. Další klíčovým cílem je získat finance pro vlastní potřebu, zejména pak pro nábor nových bojovníků a pro přípravu dalších úderů.

Vycházejíce z nastudovaných poznatků, dospěli jsme k závěru, že nejvážnější a nejnaléhavější hrozbu na poli energetické bezpečnosti představují dvě globální, salafisticko-džihádistické, islamistické, militantní a náboženské teroristické organizace, jimiž jsou al-Kaida a Islámský stát. Zatímco al-Káida a její odnože útočily či útočí v regionu MENA na území Saúdské Arábie, Egypta, Iráku, Jemenu, Libye, Sýrie a možná Jordánska, Islámský stát a jeho přidružené skupiny se zaměřují především na čtyři země v oblasti MENA, jimiž jsou Irák, Sýrie, Egypt a Libye. Na jejich území útočí hlavně na ropná a plynová pole, ale i na rafinerie, závody za zpracování plynu a další prvky kritické infrastruktury těchto zemí se surovinovým bohatstvím.

Obě teroristické organizace chtějí ovládnout co největší část území jmenovaných států, poškodit důvěryhodnost jejich vlád a především zmocnit se co největší části jejich surovinových zdrojů (zejména IS), aby je pak mohly využívat k rozšiřování záběru své bojové činnosti na území těchto států. Útoky těchto organizací mají negativní dopad na ekonomiku daných zemí, na jejich energetickou bezpečnost, na jejich věrohodnost jakožto dodavatelů ropy a zemního plynu do jiných zemí a nakonec i na politickou stabilitu jejich režimů. Ve většině těchto zemí hrozí, že jim nakonec ve skutečnosti bude vládnout ten, kdo bude kontrolovat největší část tamních energetických zdrojů.

Dalším cílem těchto dvou globálních teroristických organizací je to, aby mohly samy rozhodovat o zvyšování produkce ropy a plynu (opět zejména v případě Islámského státu) a aby finance získané za jejich prodej mohly investovat do vojenských a teroristických útoků proti západním zemím. Takto získané zdroje jsou nástrojem pro nábor nových teroristů, pro jejich přesun do islámských zemí, v nichž se přímo bojuje proti vojákům ze zemí Západu, a pro jejich bojový teroristický výcvik.

Terorismus cílený na energetický sektor v jejich pojetí znamená, že energetika představuje důležitou součást jejich globální strategie zaměřené proti západní civilizaci, zejména pak proti USA, EU a Izraeli. Jejich společným ústředním cílem je přerušit vývoz ropy do těchto zemí, vyhnat západní společnosti z energetického průmyslu muslimských zemí, aby se tohoto sektoru mohly zmocnit samy a využívat ho pro vlastní potřeby. Z tohoto úhlu pohledu je jejich rozhodování a jednání vždy racionální. Rozdíly se projevují pouze v tom, že v některých směrech je jejich jednání v souladu s koránem, v jiných směrech je v rozporu s tímto náboženským učením, jež je ve všech případech zneužíváno ke zdůvodňování útoků.

Teroristické útoky páchané těmito dvěma organizacemi mají několik společných rysů, a tak můžeme hovořit o společném *modu operandi*. Jejich hlavním záměrem je poškodit energetický sektor, narušit světový obchod s ropou a LNG, ovládnout energetický sektor ve vybraných zemích, vypudit odtamtud západní firmy a destabilizovat či potrestat nepřítele. Nejčastěji volenými způsoby útoku jsou narušování těžební a zpracovatelské infrastruktury, rozsáhlé krádeže energetických produktů a brání rukojmích. Co se týče teroristických útoků cílených proti energetickému sektoru, to jsou dvě nejvážnější a nejnaléhavější bezpečnostní hrozby dnešního světa.

Útoky al-Káidy a IS a jejich odnoží a přidružených skupin se doposud zaměřovaly především na energetická zařízení přímo v zemích islámského světa. Jejich cílem a také skutečným dopadem je částečná a krátkodobá diskreditace USA nebo Izraele, jako dvou zemí, které jsou nejčastěji označovány za uchvatitele tamního energetického bohatství, jež navíc dlouhodobě korumpují vlády islámského světa. Tyto teroristické útoky vždy narušují dodávky strategicky významných energetických zdrojů, mohou vést ke zvýšení cen na světových trzích a tím na kratší dobu více či méně negativně ovlivňují světovou ekonomiku. Další podobou jejich teroristických útoků by mohly být bombové útoky na tankery nebo blokády škrťících bodů.

Navíc nelze vyloučit, že by k takovým teroristickým útokům na energetický sektor a přepravní infrastrukturu, s největší pravděpodobností pouze ze strany al-Káidy či IS a jejich odnoží či organizací a skupin hlásících se k jejich ideologii, mohlo dojít přímo na území EU. Stejně tak se teroristické organizace mohou ještě více zaměřit na energetická zařízení a aktiva evropských společností a únosy nebo i zabíjení jejich zaměstnanců v oblasti MENA.

Dopad na energetickou bezpečnost EU a ČR by se pak odvíjel od velikosti a rozsahu teroristického útoku, přičemž v případě menšího útoku by šlo jen o minimální a rychle překonatelné dopady. V ekonomické rovině by si útok či útoky vyžádaly náklady na opravu poškozených zařízení. V politické rovině by mohly otrávit vládami v zasažených zemích. Dále by mohly manifestovat selhání bezpečnostních systémů zasažených zemí a nastolit požadavky na jejich zásadní posílení. V psychologické rovině by mohly vyvolat paniku, jejíž intenzita by závisela na ničivosti útoků. Ale k tomu by se mohly přidat i nepřímé dopady, zejména prohlubování krize v producentských zemích a nárůst počtu migrantů a teroristů v těchto zemích, kteří by byli zneužitelní pro útoky na země EU.

Hizballáh jako další ze zkoumaných aktérů je hodnocen jako regionální libanonské islamistické (politicky šíitské) sociální hnutí, které disponuje vlastními ozbrojenými složkami a využívá i teroristické metody boje. Energetika je důležitou součástí strategie a zejména pak nástrojem pro konfrontaci s Izraelem. Hlavním zájmem Hizballáhu je zajistit energetickou bezpečnost Libanonu, zahájit vlastní těžbu ropy a plynu na úkor Izraele, který má být poražen, potrestat USA a jejich západní spojence.

Základní formou jeho činnosti je užití nebo hrozba násilím spočívající ve vyhrožování teroristickým útokem s cílem bránit libanonské energetické bohatství před Izraelem a zajistit energetickou bezpečnost Libanonu a s cílem poškodit svého nepřítele a odradit Izrael od produkce plynu a ropy ve sporných oblastech východního Středomoří, a dále vyhrožování či vyzývání k užití ropy jako politické zbraně s cílem potrestat Západ. Hizballáh nepředstavuje žádnou přímou hrozbu pro energetickou bezpečnost EU ani ČR.

Kurdskou organizaci PKK jsme vyhodnotili jako regionální hierarchickou vojenskou organizaci guerillového typu fungující podle zásad marxismu-leninismu a maoismu. Útoky na energetický průmysl vnímá jako vojenskou nezbytnost v boji proti silnějšímu nepříteli. Hlavní formou její činnosti je užití nebo hrozba násilím v podobě bombových útoků proti ropovodům a plynovodům. PKK provádí bombové útoky proti ropovodům a plynovodům s cílem zpochybnit pověst svého úhlavního nepřítele Turecka jako regionálního tranzitního státu, způsobit mu finanční škody a podkopat pozice vlády v iráckém Kurdistánu. Zatím nepředstavuje žádnou přímou hrozbu pro energetickou bezpečnost EU ani ČR.

Hamás z našeho hodnocení vyšel jako politické a teroristické hnutí s lokálními cíli vycházejícími z islamistické ideologie. Jeho hlavním cílem je minimalizovat závislost Palestinců na dodávkách energie z Izraele jakožto úhlavního nepřítele. V případě této teroristické organizace nelze vyloučit ozbrojený útok, a to hlavně za situace, kdy by došlo k těžbě zemního plynu ve vodách Pásmu Gazy. Politika Hamásu je většinou racionální, i když je zabarvena anti-izraelskou a islamistickou ideologií.

Muslimské bratrstvo jako panislámské politické hnutí má za cíl zajistit si dostupné energetické zdroje a omezit dodávky surovin do Izraele jako úhlavního nepřítele a přehodnotit tzv. nečestné kontrakty na dodávky. Kombinuje islámské pojetí harmonie člověka s přírodou a klasický populismus.

Kombinuje politické metody s rétorickým vydíráním Izraele. Finančně podporuje džihád, ale zatím nepodniklo žádné konkrétní útoky.

Hamás a Muslimské bratrstvo jsou tedy dvě organizace spíše regionálního, nikoli globálního zaměření. Dominantním prvkem jejich strategie je nenávisť k USA a zejména pak k Izraeli. Právě proti těmto dvěma státům a především proti jejich energetickým zájmům budou i nadále směřovány jejich hlavní teroristické útoky. Země Evropské unie nejsou primárním cílem jejich úderů, mohly by se jimi stát jen v případě, že by zašly až příliš daleko při přímé podpoře energetické strategie dvou výše zmiňovaných zemí v Pásmu Gazy.

Hizb ut-Tahrir jsme vyhodnotili jako panislámské politické hnutí, které si chce vynutit přehodnocení dosavadního režimu obchodu s ropou a volá po veřejném vlastnictví přírodních zdrojů. Je založeno na racionálních principech, byť o jejich efektivitě lze pochybovat. Doposud spoléhalo především na užití nebo hrozbě politického vydírání. Ani tato organizace nepředstavuje přímou bezprostřední hrozbu pro energetickou bezpečnost EU a České republiky.

Následující dvě tabulky č. 13, část 1. a 2., shrnují hlavní rysy al-Káidy, IS a Hizballáhu. Hlavní pozornost je věnována především jejich charakteristice, postoji k energetice, vlivu racionalismu a islámu na jejich rozhodování a jednání, metody energetické strategie, formy/podoby jejich teroristické činnosti zaměřené na energetický sektor, cíle, motivace teroristické činnosti a země, kde došlo k útoku nebo hrozí teroristický útok na energetický sektor těmito organizacemi.

Podobně následující dvě tabulky č. 14, část 1. a 2, shrnují hlavní rysy PKK, Hamásu, Muslimského bratrstva a Hizb ut-Tahriru. Opět je hlavní pozornost věnována zejména jejich charakteristice, postoji k energetice, vlivu racionalismu a islámu/ideologie na jejich rozhodování a jednání, metody energetické strategie, formy/podoby jejich teroristické činnosti zaměřené na energetický sektor, cíle, motivace teroristické činnosti a země, kde došlo k teroristickému útoku nebo hrozí útok na energetický sektor ze strany těchto organizací či hnutí.

Tabulka č. 13:
Hlavní rysy al-Káidy, IS a Hizballáhu a jejich teroristické činnosti v sektoru energetiky (1. část)

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionalismu a islámu na rozhodování a jednání organizace/cíle a motivy	Metody energetické strategie
al-Káida	Charakteristika organizace – Globální, salafisticko-džihádická, islamistická, militantní a náboženská, teroristická organizace.	– Energetika představuje důležitou součást globální strategie, která prošla řadou zásadních změn. – Hlavním zájmem energetické strategie je nechat „zbankrotovat“ ekonomiku USA; vyhnat západní společnosti z energetického průmyslu muslimských zemí; a ovládnout energetický sektor daného státu pro vlastní potřeby.	– Na jedné straně dochází k jednání a rozhodování založeném na islámu v souladu s racionalismem, kdy instrumentální cíle útoků jsou racionální a instrumentální motivy jsou ve jménu islámu. – Na druhé straně je patrné racionální rozhodování a jednání v rozporu s islámem, kdy základní cíle útoků jsou vedeny ve jménu islámu a základní motivy jsou racionální.	Útříti nebo hrozba násilí.

Islámský stát	– Globální, radikální, salafisticko-džihadistická, islamistická, teroristická, ale i militantní, politická a náboženská organizace původem z Iráku.	– Energetika představuje důležitou součást globální strategie. – Hlavním zájmem je využívání stávajících ropných a plynových polí a jejich další rozšiřování; zvyšování produkce a financování organizace z prodeje ropy a plynu, pomocí zabírání ropných a plynových polí a útoků na přepravní infrastrukturu potrestat a poskodit Západ a nepřátele.	– Na jedné straně dochází k rozhodování a jednání ve jménu islámu z racionálních důvodů, přičemž instrumentální cíle útoků jsou racionální a instrumentální motivy jsou v souladu s islámem. – Na druhé straně je jednání a rozhodování racionální, ale dochází ke zneužívání islámu, přičemž základní cíle útoků jsou ovlivněny islámem a základní motivy jsou v souladu s racionalismem.	Užití nebo hrozba násilí.
Hizballáh	– Libanonské islamistické (politicky šitské) sociální hnutí, které disponuje vlastními ozbrojenými složkami a využívá i teroristické metody boje.	– Energetika jako významná regionální otázka představuje důležitou součást strategie, která nabízí příčinu konfrontace s Izraelem. – Hlavním zájmem energetické strategie je zajistit energetickou bezpečnost Libanonu; zahájit vlastní těžbu ropy a plynu na úkor Izraele, který má být poražen; potrestat Spojené státy a jejich západní spojence.	– Na jedné straně je jednání a rozhodování racionální, ale dochází ke zneužívání šitského islámu, přičemž základní cíle útoků se realizují ve jménu islámu a základní motivy jsou v souladu s racionalismem. – Na druhé straně dochází k rozhodování a jednání ve jménu islámu z racionálních důvodů, přičemž instrumentální cíle útoků jsou racionální a instrumentální motivy jsou v souladu s islámem.	Užití nebo hrozba násilí.

Zdroj: sestaveno autory.

Tabulka č. 13: Hlavní rysy al-Káidy, IS a Hizballáhu a jejich teroristické činnosti v sektoru energetiky (2. část)

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria	Motivace teroristických útoků na energetický sektor	Země MENA, kde došlo k teroristické činnosti či útoku na energetický sektor
al-Káida	Formy/podoby teroristických útoků na energetický sektor a jejich cíle	Motivace teroristických útoků na energetický sektor	Země MENA, kde došlo k teroristické činnosti či útoku na energetický sektor
	1) Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor.	1) přerušit energetické dodávky do západních zemí a Izraele a zvýšit cenu ropy;	1) Saúdská Arábie a Egypt;
	2) Teroristické útoky s cílem poškodit světový obchod s ropou a LNG.	2) narušit dodávky ropy a LNG na Západ;	2) možným terčem útoku jsou tzv. škrťací body, Hormuzský, Malacký průliv, Suezský průplav a ropovod SUMED, průliv Báb al-Mandab;
	3) Teroristické útoky a brání rukojmí s cílem destabilizovat či potrestat nepřítele.	3) poškodit důvěryhodnost konkrétního státu, vyhnat západní energetické firmy z muslimského světa a posílit svůj vliv v postižené zemi;	3) Irák, Jemen, Alžírsko, Libye, popř. Jordánsko, ale možná i Afghánistán;
	4) Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor.	4) využít energetický potenciál pro financování organizace a její činnosti.	4) Sýrie a Jemen.
Islámský stát	1) Teroristické útoky s cílem ovládnout energetický sektor.	1) efektivní využívání těžby, produkce a prodeje ropy a zemního plynu k financování činnosti teroristické organizace;	Irák, Sýrie, Egypt a Libye, ale možná i Afghánistán a Pákistán, či vyhrožuje teroristickými útoky na energetický sektor v Jemenu a Saúdské Arabii.
	2) Teroristické útoky s cílem poškodit energetický sektor.	2) přerušit produkci a export ropy na Západ a zvýšit cenu ropy;	
	3) Teroristické útoky s cílem destabilizovat důvěryhodnost nepřítele.	3) zdiskreditovat vládu a rozvrátit stát, který půjde lépe ovládnout.	

Hizballáh	1) Vyhrožování teroristickým útokem s cílem bránit libanonské energetické bohatství před Izraelem a zajistit energetickou bezpečnost Libanonu. 2) Vyhrožování teroristickým útokem s cílem poškodit svého nepřítele a odradit Izrael od produkce plynu a ropy ve sporných oblastech východního Středomoří. 3) Vyhrožování či vyzývání k užití ropy jako politické zbraně s cílem potrestat Západ.	1) posílení stabilních dodávek a přístupu k energii, ale také požadavek na rozvoj vlastní produkce ropy a zemního plynu; 2) konfrontace a obvinění Izraele z agresivní energetické politiky vůči Libanonu, na kterou hnutí nebude váhat odpovědět vojenským útokem; 3) změnit chování západních zemí vůči na ropu bohaté oblasti Blízkého východu a přimět Západ k ukončení podpory Izraele.	1)–2) opakované vyhrožování útokem proti ropným a plynovým polím, těžební technice a energetické infrastruktuře Izraele, např. proti skladovací nádrži amoniaku v přístavu Haifa; 3) opakované vyhrožování, resp. vyzývání muslimských zemí k zastavení produkce a exportu ropy do západních zemí.
-------------------------	--	---	--

Zdroj: sestaveno autory.

Tabulka č. 14:
Hlavní rysy PKK, Hamásu, Muslimského bratrstva a Hizb ut-Tahriru
a jejich teroristické činnosti v sektoru energetiky (1. část)

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria			Metody energetické strategie
	Charakteristika organizace	Postoj organizace k energetice a zájmy energetické strategie	Vliv racionalismu a ideologie na rozhodování a jednání organizace/ cíle a motivy	
PKK	– Hierarchická vojenská organizace guerillového typu založená na základě zásad marxismu-leninismu a maoismu s pozdější liberalizací.	– Útoky na energetický sektor vnímá jako vojenskou nezbytnost v boji proti silnějšímu nepříteli.	– PKK se snaží dosáhnout geopolitických cílů v regionu, které legitimizuje apelem ke kurdskému nacionalismu.	– Užití nebo hrozba násilí v podobě bombových útoků proti ropovodům a plynovodům.
Hamás	– Politické a teroristické hnutí s lokálními cíli vycházející z islamistické ideologie.	– Snaha minimalizovat závislost Palestinců na dodávkách energie z Izraele.	– Jde o racionální politiku, která je ale zabarvena do anti- izraelské a islamistické ideologie.	– Užití nebo hrozba politického vydírání. – Provádění (neúspěšné) nezavislé energetické politiky.

Muslimské bratrstvo	– Panislámské politické hnutí.	– Snaha zajistit dostupné energetické zdroje a omezit dodávky surovin Izraeli (alespoň na úrovni rétoriky) a přezkoumat z jejich pohledu nečestné kontrakty na dodávky.	– Kombinace islámského přístupu k harmonii člověka s přírodou a klasického populismu. – Krajně ideologicky zaujatý proti-izraelský postoj k dodávkám surovin do této země, na tom založený.	– Politické metody s elementy vydráždění na úrovni rétoriky vůči Izraeli v rámci celkového populismu. – Podpora finančního džihádu, který by měl financovat boj proti Izraeli.
Hizb ut-Tahrir	– Panislámské politické hnutí.	– Přezkum dosavadního režimu obchodu s ropou; veřejné vlastnictví přírodních zdrojů.	– Islámský přístup k ekonomice, který poskytuje alternativu liberálnímu kapitalismu a socialismu. – Založen na racionálních principech, byť o jejich efektivitě jistě lze pochybovat.	– Užití nebo hrozba politického vydráždění. – Politické metody a populismus.

Zdroj: sestaveno autory.

Tabulka č. 14:
Hlavní rysy PKK, Hamásu, Muslimského bratrstva a Hizb ut-Tahriru a jejich teroristické činnosti
v sektoru energetiky (2. část)

Teroristická a militantní organizace či hnutí	Kritéria		Země MENA, kde došlo k teroristické činnosti či útoku na energetický sektor
	Formy/podoby teroristických útoků na energetický sektor a jejich cíle	Motivace teroristických útoků na energetický sektor	
PKK	– Většina útoků představují bombové útoky proti ropovodům a plynovodům.	– Zpočtybnit image Turecka coby regionálního tranzitního státu a podkopat pozice vlády v iráckém Kurdistánu. – Způsobit finanční škody Turecku coby vojenskému nepříteli.	Turecko
Hamás	– Nejsou, popř. nechtěné jako jsou raketové útoky, které mohou zasáhnout el. vedení.	– Závislost Pásma Gazy na dodávkách energetických zdrojů snižuje motivaci útočit na energetický sektor Izraele. – V případě, že dojde k těžbě zemního plynu ve vodách Pásma Gazy, může se Hamás pokusit o ozbrojený útok.	Izrael
Muslimské bratrstvo	Nejsou.	Nejsou.	Není.
Hizb ut-Tahrir	Nejsou.	Nejsou.	Není.

Zdroj: sestaveno autory.

A konečně následující čtyři tabulky č. 15, část 1.–4., shrnují dopady teroristických útoků na energetický sektor nebo jejich hrozbu v podobě vyhrožování či vydírání v oblasti MENA na energetickou bezpečnost Evropské unie a České republiky. Tabulky č. 15, část 1. a 2., se zabývají přímými dopady teroristické činnosti zkoumaných organizací v regionu Blízkého východu a severní Afriky v podobě hrozby možného útoku na energetický sektor v Evropě a reálného útoku na evropské energetické firmy a jejich zájmy v oblasti MENA ze strany těchto organizací, příklady jejich možných a reálných cílů, důsledky a ekonomickými, politickými, bezpečnostními a psychologickými implikacemi těchto teroristických útoků a v neposlední řadě jejich dopady a vlivem na energetickou bezpečnost EU a ČR.

Zbývající dvě části tabulky č. 15, část 3. a 4., pak shrnují nepřímé dopady v podobě reálného a možného teroristického útoku na námořní přepravní trasu (škrťací bod) a reálných a možných útoků na energetický sektor v oblasti Blízkého východu a severní Afriky. Zároveň je v těchto tabulkách věnována pozornost příkladům těchto útoků a jejich možným a reálným cílům, důsledkům a ekonomickým, politickým, bezpečnostním a psychologickým implikacím těchto teroristických útoků a v neposlední řadě jejich dopadům a vlivu na energetickou bezpečnost Evropské unie a České republiky.

Dopady útoků na energetický sektor v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR
Tabulka č. 15:
(1. část)

Dopady teroristických útoků cílených na energetický sektor v oblasti MENA	Příklady možných a reálných cílů teroristických útoků	Důsledky a implikace	Dopad a vliv na energetickou bezpečnost EU a ČR
Přímé: hrozba možného útoku v Evropě ze strany teroristické organizace z oblasti MENA	Příklady možných a reálných cílů teroristických útoků – Malé, ale i rozsáhlé, koordinované teroristické útoky v EU a ČR na energetickou infrastrukturu a zařízení v sektoru ropy, zemního plynu, elektriny a jádra.	– <i>ekonomické:</i> finanční prostředky vynaložené na opravu poničeného zařízení či infrastruktury se budou odvíjet od rozsahu útoku a vzniklé škody; – <i>politické:</i> zvýšená důrazná kritika vlády ze strany opozice, či dokonce pád stávající vlády a personální změny ve vedení společnosti odpovědných za bezpečnost daného sektoru energetiky. V případě většího, rozsáhlého teroristického útoku by mohlo dojít ke spojení politických sil v boji proti terorismu; – <i>bezpečnostní:</i> demonstrace selhání bezpečnostního systému ochrany a obrany klíčových, strategických objektů. Posílení bezpečnosti a přijetí dalších opatření, aby se podobný teroristický útok neopakoval; – <i>psychologické:</i> vyvolání paniky ve společnosti zasaženého státu, přičemž její intenzita by závisela na rozsahu způsobené škody. Zároveň by padla iisota, že útoky na energetický sektor se odehrávají výhradně v oblasti MENA a nikoliv v Evropě.	– V případě menšího teroristického útoku cíleného na jeden objekt energetické infrastruktury v sektoru ropy, zemního plynu či elektriny by dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR byly spíše minimální, neboť všechny členské státy EU, včetně ČR, mají záložní zdroje elektriny, zásobníky se zemním plynem a sklady a uložistiše ropy a benzinu, nebo alternativní ropovody a plynovody; – V případě rozsáhlé, koordinované operace, která by počítala s velkým počtem teroristických útoků na energetickou infrastrukturu na řadě míst EU a ČR, dopad na energetickou bezpečnost EU a ČR by byl daleko větší, neboť by takové útoky v sektoru ropy a plynu zkomplikovaly provoz přenosové soustavy, ale neomezily by dodávky ropy či plynu a v sektoru elektriny by v krajním případě mohly vést až k výpadům elektrické energie.

Zdroj: sestaveno autory.

Tabulka č. 15:
Dopady útoků na energetický sektor v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR
(2. část)

Dopady teroristických útoků cílených na energetický sektor v oblasti MENA	Příklady možných a reálných cílů teroristických útoků	Důsledky a implikace	Dopad a vliv na energetickou bezpečnost EU a ČR
Přímé: reálné útoky na evropské energetické firmy a jejich zájmy v oblasti MENA	– Teroristické útoky na energetické zájmy a aktiva evropských firem, např. Eni, Total, BP, Shell, OMW, Dea, Edison apod. zejména v Alžírsku, Egyptě, Libyi, Iráku, Jemenu a Saúdské Arábii; – Dopravná kriminální činnost v podobě únosů zahraničních zaměstnanců, včetně Čechů, západních energetických firem.	– <i>ekonomické</i>: finanční ztráty, jejichž výše se bude odvíjet od rozsahu útoku a způsobené škody; finanční prostředky vynaložené na opravu poškozené energetické infrastruktury či na zaplacení výkupného za únos zaměstnanců; – <i>politické</i>: přijetí sady opatření k zajištění svých zájmů; vyvíjení tlaku na vládu zasaženého státu, aby posílila bezpečnost činnosti evropských firem v energetickém sektoru; – <i>bezpečnostní</i>: rozhodnutí postižené společnosti opustit nestabilní zemi či budování vlastních ozbrojených složek k ochraně zájmů; – <i>psychologické</i>: vyvolaná panika a dojem nestability zasaženého státu, který by měly evropské firmy opustit; představa teroristů o zasažení citlivého místa samotné EU.	– Dopady na energetickou bezpečnost EU a ČR by byly minimální, neboť státy MENA nejsou pro většinu unijních členských zemí jedinými dodavateli ropy a zemního plynu; – Země EU a ČR se mohou např. stát terčem vydírání ve formě požadavku na zaplacení výkupného za unesené evropské/české občany působící v energetickém průmyslu zemi oblasti MENA.

Zdroj: sestaveno autory.

Tabulka č. 15:
Dopady útoků na energetický sektor v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR
(3. část)

Dopady teroristických útoků cílených na energetický sektor v oblasti MENA	Příklady možných a reálných cílů teroristických útoků	Důsledky a implikace	Dopad a vliv na energetickou bezpečnost EU a ČR
– Nepřímé: reálný a možný útok na námořní přepravní trasu – škrťací bod v oblasti MENA	– Bombové útoky na tankery s ropou a LNG, které však způsobí pouze omezené škody; – Snaha zablokovat některý ze škrťacích bodů, což je velmi těžko proveditelné. Nejzranitelnější jsou v tomto ohledu černoamořské Úžiny.	– <i>ekonomické</i>: minimální – možný růst cen pojištění a doby na přepravu ropy alternativními trasami; – <i>politické</i>: možná destabilizace režimů, které čerpají příjem z námořní přepravy (např. Egypt); růst spolupráce mezi velmocemi k udržení volných přepravních tras; – <i>bezpečnostní</i>: politická destabilizace blízkovýchodních režimů může vést k růstu celkové teroristické aktivity; – <i>psychologické</i>: v důsledku přесыcení ropného trhu a velkým rezervám budou dopady minimální. Větší psychologický efekt může mít případný útok na černoamořské Úžiny, kdy Turecko přestane být vnímáno jako spolehlivý tranzitní stát.	– V důsledku přесыcení ropného trhu a nízkého efektu útoků na tankery budou dopady z hlediska bezpečnosti dodávek minimální. Nejhorší varianta se projeví růstem cen o max. 2 USD za barel; – V případě plynového trhu dopady budou zcela zanedbatelné, nebo žádné.

Zdroj: sestaveno autory.

Tabulka č. 15:
Dopady útoků na energetický sektor v oblasti MENA na energetickou bezpečnost EU a ČR
(4. část)

Dopady teroristických útoků cílených na energetický sektor v oblasti MENA	Příklady možných a reálných cílů teroristických útoků	Důsledky a implikace	Dopad a vliv na energetickou bezpečnost EU a ČR
Nepřímé: reálný a možný útok na energetický sektor v oblasti MENA	– Útoky na ropná pole či petrochemický průmysl s cílem se jich zmocnit, poškodit nepřítele, vystoupit s politickými požadavky, nebo vytlačit západní společnosti; – Útoky na ropovody a plynovody; – Útok na strategické ropné zařízení v Abqaiqu nebo v Rás Tanuru.	– <i>ekonomické</i>: v případě ropy: minimální pokud nedojde k úspěšnému útoku na Abqaiq nebo Rás Tanuru. V takovém případě by cena ropy mohla značně stoupnout. V případě plynu: může dojít k výpadku plynu na Jižním plynovém koridoru, což zvyšuje náklady na diverzifikaci; – <i>politické</i>: růst regionální nestability v producentských zemích; – <i>bezpečnostní</i>: ekonomická a politická krize v producentských zemích může vést k růstu počtů teroristů, migrantů, nebo k státnímu rozpadu; – <i>psychologické</i>: v případě uskutečnění katastrofického scénáře útoku na Abqaiq nebo Rás Tanuru dojde k panice spekulantů na trhu s ropnými <i>futures</i>, což povede k znatelnému růstu cen. Takový scénář je však nepravděpodobný; vzhledem k přesycenému ropnému trhu psychologické dopady v EU nebo ČR úspěšné omezené útoky na tankery nebo ropná či plynová zařízení budou minimální psychologické efekty.	– S výjimkou katastrofického scénáře útoku na Abqaiq nebo Rás Tanuru dopady v ropném sektoru budou minimální; – V případě trhu s plynem tak výpadek části dodávek z Alžírsko se znatelně dotkne pouze Španělska a Portugalska, jež je budou muset kompenzovat dodávkami LNG; – Přerušit dodávek přes Jižní plynový koridor může ohrozit bezpečnost dodávek států jihovýchodní Evropy v případě, že nebude k dispozici alternativní ruský plyn.

Zdroj: sestaveno autory.

Seznam zkratek

ABM – Ansar Bait al Maqdis
AQAP – Al-Qaeda in the Arabian Peninsula (al-Káida na Arabském poloostrově)
AQI – Al-Qaeda in Iraq (al-Káida v Iráku)
AQIM – Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (al-Káida v islámském Maghrebu)
AQIS – Al Qaeda in the Indian Subcontinent (al-Káida na indickém subkontinentu)
AQSP – Al-Qaeda in Sinai Peninsula (al-Káida na Sinajském poloostrově)
BG – British Gas Group
BP – British Petrol
BTC – Baku–Tbilisi–Cejhan
BTE – Baku–Tbilisi Erzurum
CCC – Consolidated Contractors Company
CENTO – Central Treaty Organization
CIA – Central Intelligence Agency (Ústřední zpravodajská služba /USA/)
ČLR – Čínská lidová republika
ČR – Česká republika
EIA – Energy Information Administration
EK – Evropská komise
ELN – Ejercito de Liberación Nacional (Národní osvobozenecá armáda /Kolumbie/)
ENPI – European Neighbourhood and Partnership Instrument (Nástroj evropského sousedství a partnerství)
ENTSOG – European Network of Transmission System Operators for Gas
EP – Evropský parlament

- EPCIP – European Programme for Critical Infrastructure Protection (Evropský program na ochranu kritické infrastruktury)
- EU – Evropská unie
- ETA – Euskadi Ta Askatasuna (Baskicko a jeho svoboda)
- GIM – Global Incident Map
- GTD – Global Terrorism Database (Globální databáze terorismu)
- GWOT – Global War on Terrorism (globální válka proti terorismu)
- HDP – hrubý domácí produkt
- IEA – International Energy Agency (Mezinárodní energetická agentura)
- IEC – Israel Electric Corporation
- IED – Improvised Explosive Device (improvizované výbušné zařízení)
- IRA – Irská republikánská armáda
- IRI – Islámská republika Írán
- IS – Islámský stát
- IS-K – Islamic State – Provinces Khorasan (Islámský stát – Provincie Khorasan)
- IS-PY – Islamic State – Provinces Yemen (Islámský stát – Provincie Jemen)
- IS-SP – Islamic State-Sinai Provinces (Islámský stát – Provincie Sinaj)
- ISI – Islámský stát v Iráku
- ISIL – Islámský stát v Iráku a Levantě
- ISIS – Islámský stát v Iráku a Sýrii
- IZS – integrovaný záchraný systém
- KRG – Kurdistan Regional Government (Kurdská regionální vláda)
- KSA – Království Saúdská Arábie
- KST – Komunikační strategie terorismu
- LNA – Libyjská národní armáda
- LNG – Liquid Natural Gas (zkapalněný zemní plyn)
- LTTE – Liberation Tigers of Tamil Eelam (Tygři osvobození tamilského Ílamu /Srí Lanka/)
- MENA – Middle East and North Africa (Blízký východ a severní Afrika)
- MO – Ministerstvo obrany ČR
- MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR
- MV – Ministerstvo vnitra ČR
- MZV – Ministerstvo zahraničních věcí ČR
- MW – megawatt
- NATO – North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)

NOC – North Oil Company /irácká ropná společnost/
NOC – National Oil Corporation /libyjská ropná společnost/
OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OIF – Operation Iraqi Freedom (Operace Irácká svoboda)
OOP – Organizace pro osvobození Palestiny
OPEC – Organization of the Petroleum Exporting Countries (Organizace zemí vyvážejících ropu)
OSN – Organizace spojených národů
PA – Palestinská autonomie
PFG – Petroleum Facilities Guard (jednotky ochránců ropných zařízení)
PG – Pásmo Gazy
PIF – Palestinský investiční fond
PKK – Partiya Karkerên Kurdistanê (Kurdská strana pracujících /Turecko/)
PUK – Patriotická unie Kurdistanu
PYD – Partiya Yekîtiya Demokrat (Sjednocené demokratické strany /Turecko/)
RB OSN – Rada bezpečnosti OSN
RF – Ruská federace
SAE – Spojené arabské emiráty
SSSR – Svaz sovětských socialistických republik
TANAP – Transanatolský plynovod
TAP – Tansadriatický plynovod
USA – United States of America (Spojené státy americké)
V4 – Visegrádská čtyřka
VBIED – Vehicle-borne Improvised Explosive Device (auto upravené jako improvizované výbušné zařízení)
VEZ – výlučná ekonomická zóna
VLCC – Very Large Crude Carrier (super velký tanker)
WTC – World Trade Center (Světové obchodní centrum)

Seznam použité literatury

Literatura

- Abdul-Hussain, Hussain (2013): Loud and Unclear: Nasrallah sends out mixed messages on Syria [on-line]. *The Majala*, 15. 5. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/6k-6zXo>.
- Abdul-Martin, Ibrahim (2010): *Green Deen: What Islam Teaches about Protecting the Environment*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Abu Toameh, Khaled (2012): Egypt, Hamas spar over Gaza electricity crisis [on-line]. *The Jerusalem Post*, 18. 3. 2012 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Middle-East/Egypt-Hamas-spar-over-Gaza-electricity-crisis>.
- Abunimah, Ali (2015): Palestinians welcome cancelation of Israel-PA gas deal [on-line]. *The Electronic Intifada*, 8. 3. 2015 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <https://electronicintifada.net/blogs/ali-abunimah/palestinians-welcome-cancelation-israel-pa-gas-deal>.
- Ahmed, Houriya a Stuart, Hannah (2009): *Hizb Ut-Tahrir: Ideology and Strategy* London: The Centre for Social Cohesion.
- Al Ansary, Khalid–Stanley, Bruce (2016): Kurds Tighten Grip on North Iraq Oil Fields With Kirkuk Deal [on-line]. *Bloomberg*, 3. 3. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-03-03/kurds-tighten-grip-on-north-iraq-oil-fields-with-kirkuk-deal>.
- Al Qaeda has „continuing interest“ in attacking energy infrastructure [on-line]. Institute for Environmental Diplomacy and Security, n/a [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/h49Wxz>.
- Al Qaeda has „continuing interest“ in attacking energy infrastructure [on-line]. *CNN*, 20. 5. 2011 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://www.uvm.edu/ieds/node/2>.
- Al Qaeda still reaping oil profits in Yemen despite battlefield reverses [on-line]. *Reuters.com*, 27. 5. 2016 [cit. 5. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/NnVqrl>.
- Al Qaida attacks Sinai gas pipeline for fourth time this year [on-line]. *WorldTribune.com*, 28. 2. 2014 [cit. 9. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/AgrXn6>.
- Al Qa'idah of Waziristan: A Testimony from Within [on-line]. *Dabiq*, No. 6, 29. 12. 2014, s. 61 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <https://goo.gl/mvXAPT>.

- Al-Ahmed, Ali–Bond Andrew–Morillo, Daniel (2013): *Security Threats to Saudi Arabia's Oil Infrastructure* [on-line]. Washington: The Institute for Gulf Affairs, 27. 11. 2013 [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.gulfinstitute.org/iga-report-reviewed-in-ahra-monline/>.
- Al-Aqily, Ali et. al. (2016): Iran gas pipeline crosses into Basra [on-line]. *Iraq Oil Report*, 13. 4. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Ty9OjG>.
- Algeria [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 11. 3. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/jp2Uc5>.
- Al-Qaeda attack on Yemen oil refinery thwarted [on-line]. *Al Arabiya News*, 17. 2. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/17Y59p>.
- Amayreh, Khalid (2010): How did Suha Arafat amass all these millions? [on-line]. *Al Arab News*, 1. 11. 2010 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/G2LLIu>.
- Amman protests: Jordan-Israel natural gas deal in focus [on-line]. *Aljazeera*, 1. 10. 2016 [cit. 10. 1. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/T8rQql>.
- An-Nabhani, Taqiuddin (2004): *The Economic System of Islam*. Allahabad: Milli Publications, s. 58.
- Antreasyan, Anais (2013): Gas Finds in the Eastern Mediterranean: Gaza, Israel, and Other Conflicts. *Journal of Palestine Studies*, Vol. XLII, No. 3, s. 35.
- As-Sadr, Mohammad Baqir (1994): *Our Economics*. Vol. 2. Tehran: World Organization for Islamic Services.
- Attack on a power plant south of Ajdabiya [on-line]. Spotlight on Global Jihad (17.–23. 2016). The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.terrorism-info.org.il/en/article/20979>.
- Attentat de Nice: le terroriste „a mûri son projet criminel plusieurs mois“ avant l'attaque [on-line]. *Le Monde*, 21. 7. 2016 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/rdlkl9>.
- Azani, Eitan (2011): *Hezbollah: The Story of the Party of God From Revolution to Institutionalization*. New York: Palgrave Macmillan.
- Bajpai, Shailendra–Gupta, J. P. (2005): Site Security for Chemical Process Industries. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, Vol. 18, No. 4–6, s. 301–309.
- Bajpai, Shailendra–Gupta, J. P. (2007): Securing Oil and Gas Infrastructure. *Journal of Petroleum Science and Engineering*, Vol. 55, No. 1–2, 2007, s. 174–186.
- Banco, Erin (2016): US Marines Enter Battle In Iraq To Help Army And Peshmerga Defend Oil Fields From ISIS [on-line]. *International Business Times*, 23. 3. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/My9iQm>.
- Baroudi, Sami E. (2013): Islamist Perspectives on International Relations: The Discourse of Sayyid Muhammad Hussein Fadlallah (1935–2010). *Middle Eastern Studies*, Vol. 49, No. 1, s. 120.
- Baroudi, Sami E. (2014): Sheikh Yusuf Qaradawi on International Relations: The Discourse of a Leading Islamist Scholar (1926–). *Middle Eastern Studies*, Vol. 50, No. 1, s. 12.
- Beaufre, André (1969): *The Suez Expedition 1956*. New York: Praeger.
- Bennett-Jones, Owen (2016): Islamic State v. al-Qaida. *London Reiview of Books*, November, Vol. 38, No. 21, s. 17–18.

- Bishara, Marwan (2003): Fighting fire with fire: The Israelization of American policy [on-line]. *International Herald Tribune*, 27. 6. 2003 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/NxOMsO>.
- Blake, Eben (2015): Islamic State Attacks Damascus: ISIS Militants Blow Up Gas Pipeline To Syrian Capital [on-line]. *International Business Times*, 11. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: goo.gl/xYLVV2.
- Boniface, Pascal (2002): *Les guerres de demain*. Paris: Seuil.
- Boersma, Tim–Sachs, Natan (2015): Gaza Marine: Natural Gas Extraction in Tumultuous Times? *Foreign Policy At Brookings*, No. 36.
- Bombs target Bai Hassan oilfield in Kirkuk, 3 casualties [on-line]. *Iraqi News*, 25. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.iraqinews.com/iraq-war/bombs-bai-hassan-oil-field-kirkuk/>.
- BP gas plant hit in Algerian rocket attack [on-line]. *The Telegraph*, 18. 3. 2016 [cit. 13. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/OnFIPq>.
- BP Statistical Review of World Energy June 2016. *BP*, 2016.
- Break the Cross* [on-line]. *Dabiq*, No. 15, 31. 7. 2016, s. 61 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- Brisard, Jean-Charles–Martinez, Damien (2014): *Islamic State: the Economy-based Terrorist Funding* [on-line]. Thomson Reuters, October 2014, s. 4–8 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/ALCWNu>.
- Burgess, James (2016): ISIS Sabotage Continues To Cause Outages In Iraqi Oil Fields. [on-line]. *Oilprice.com*, 12. 5. 2016 [cit. 29. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/GNb0Fy>.
- Burgess, James (2016): PKK Attacks Turkey-KRG Oil Pipeline [on-line]. *Oil Price*, 18. 2. 2016 [cit. 13. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/GBkkg1>.
- Byman, Daniel (2006): ISIS Goes Global. Fight the Islamic State by Targeting Its Affiliate. *Foreign Affairs*, 2006, No. March/April, s. 76–85.
- Calcuttawala, Zainab (2016): Israel Approves Gas Pipeline For Crisis-Struck Gaza Strip [on-line]. *Oil Price*, 15. 9. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Israel-Approves-Gas-Pipeline-For-Crisis-Struck-Gaza-Strip.html>.
- Ceren, Kenar–Soylu, Ragip (2016): Why Are Russian Engineers Working at an Islamic State–Controlled Gas Plant in Syria? [on-line]. *Foreign Policy*, 9. 2. 2016 [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/LkXP6M>.
- Cohen Hedy (2015): Comptroller blasts Israel Electric Corp. overstaffing [on-line]. *Globes*, 28. 10. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.globes.co.il/en/article-comptroller-blasts-overstaffing-at-israel-electric-corp-1001077126>.
- Cohen, Gili (2012): Israel Navy Demands NIS 3 Billion for Protection of Gas Rigs [on-line]. *Haaretz*, 9. 7. 2012 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.haaretz.com/israel-news/israel-navy-demands-nis-3-billion-for-protection-of-gas-rigs-1.449954>.
- Compilation of Usama bin Ladin Statements 1994–January 2004. FBIS product, January 2004.
- Cook, David (2008): *Oil and Terrorism* [on-line]. Rice University: The James A. Baker III Institute for Public Policy, May 2008, s. 3–4 [cit. 31. 6. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/Kf-w9AR>.

- Cordano, Diego (2016): Terrorist threats to energy infrastructure in North Africa [on-line]. *African Defence Review* [cit. 9. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QDswDq>.
- Cordesman, Anthony H. (1996): *Perilous prospects: The peace process and the Arab-Israeli military balance*. Boulder, CO: Westview Press.
- Council Decision (CFSP) 2015/2430 of 21 December 2015 updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2015/1334; *Foreign Terrorist Organizations* [on-line]. U.S. Department of State, Bureau of Counterterrorism [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm>.
- Daniel, Jan (2014): Vládnutí nestátních ozbrojených aktérů v selhávajících státech: Případ Hizballáhu. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 49, No. 2, s. 37.
- De Micco, Pasquale (2014): *The prospect of Eastern Mediterranean gas production: An alternative energy supplier for the EU?* [on-line]. Directorate-General for External Policies: Policy Department [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/MrTcvM>.
- Deyr, John (2016): The Islamic State's Next Target: Libyan Oil [on-line]. *ViceNews*, 6. 1. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://news.vice.com/article/the-islamic-states-next-target-libyan-oil>.
- Dipaola, Anthony–Majdu, Wael (2016): Saudi Aramco Plans to Boost Capacity on Oil Pipeline to Red Sea [on-line]. *Bloomberg*, 31. 5. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/ULCwvC>.
- DNO Steps up Kurdistan Activity, Reports First Quarter Results [on-line]. DNO, 4. 5. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/yDCuVE>.
- Dupuy, Trevor Nevitt (1978): *Elusive victory: The Arab–Israeli Wars, 1947–1974*. San Francisco: Harper & Row.
- Durso, James (2016): The Natural Gas War Burning Under Syria [on-line]. *Oil Price*, 22. 9. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://oilprice.com/Energy/Energy-General/The-Natural-Gas-War-Burning-Under-Syria.html>.
- Dwibhashyam, Pavitra (2016): Isis attacks two energy facilities in northern Iraq [on-line]. *International Business Times*, 31. 7. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/tJ4rtW>.
- Eastern Mediterranean* [on-line]. U.S. Energy Information Administration, 2013 [cit. 9. 29. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/XWCOLI>.
- Egypt* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 2. 7. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z: <http://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=EGY>.
- Egypt jihadists claim attack on Sinai pipeline to Jordan [on-line]. *The Daily Star*, 19. 1. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/2015/Jan-19/284619-egypt-jihadists-claim-attack-on-sinai-pipeline-to-jordan.ashx>.
- Egypt Reopening Gaza Crossing Wednesday, Say Officials [on-line]. *Arutz Sheva*, 26. 11. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/HWqFbo>.
- Egypt's Electricity Woes Over Within Days [on-line]. *Ikhwan Web*, 4. 8. 2012 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=30227&ref=search.php>.

- Egypt's Ansar Beit Al-Maqdis claims responsibility for deadly attack on soldiers [on-line]. Ahram online, 15. 11. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://english.ahram.org.eg/News/115554.aspx>.
- Eichler, Jan (2013): Globální terorismus jako vážná hrozba pro civilní obyvatelstvo. *The Science for Population Protection*, Vol. 5, No. 1, s. 1.
- Eichler, Jan (2009): Hlavní aktéři globální války proti terorismu (GWOT), jejich sociální sítě, alokativní a autoritativní zdroje. *Sociológia*, Vol. 41, No. 5, s. 457–484.
- Eichler, Jan (2006): Hrozba globálního terorismu a její vyhodnocování. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 41, No. 3, s. 20–21.
- Eichler, Jan–Tichý, Lukáš (2013): *USA a Ruská federace – komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.
- Eisenstadt, Michael (2007): *The Palestinians: Between State Failure and Civil War* [on-line]. Policy Focus #78, The Washington Institute for Near East Policy, December 2007 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/pubs/PolicyFocus78.pdf>.
- Energy makes strange bedfellows in Syria [on-line]. *Russia Today*, 20. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <https://www.rt.com/business/319046-syria-islamic-state-is-energy/>.
- Esam, Mohammed (2015): Islamic State militants attack Libyan oil field [on-line]. *The NewArab*, 4. 3. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/ERH7ma>.
- Euregas [on-line]. *Economist*, 5. 9. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/wJMWTF>.
- Fatf. *Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)* [on-line]. The Financial Action Task Force, February 2015, s. 13–15 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.fatf-gafi.org/documents/documents/financing-of-terrorist-organisation-isil.html>.
- Fattouh, Bassam–El-Katiri, Laura (2015): *Lebanon: The Next Eastern Mediterranean Gas Producer?* [on-line]. The German Marshall Fund of the United States, 2015 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://www.gmfus.org/publications/lebanon-next-eastern-mediterranean-gas-producer>.
- Faucon, Benoît–Matt, Bradley (2015): New Attacks on Libya's Oil Assets Shake Nation's Stability, Energy Markets [on-line]. *The Wall Street Journal*, 8. 3. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QCvxNt>.
- Favenc, Jean-Pierre (2002): Géopolitique du pétrole au début du XXI. siècle. *Commentaire*, N. 99, Automne 2002, s. 538–541.
- Flanigan, Shawn Teresa–Abdel-Samad, Mounah (2009): Hezbollah's Social Jihad: Nonprofits as Resistance Organizations. *Middle East Policy*, Vol. 16, No. 2.
- Flouri, Maria et al. (2015): How Does a Natural Gas Supply Interruption Affect the EU Gas Security? *A Monte Carlo Simulation, Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Vol. 44, s. 785–796.
- Freedman, Lawrence (2013): *The Transformation of Strategic Affairs*, 2013. Adelphi Paper 379, Oxford and London: Oxford University Press/IISS.

- Frodl, Michael G. (2010): Attack Against Oil Tanker Shows Why Terrorists and Pirates May Join Forces [on-line]. *National Defense*, November 2010 [28. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/xOwCjP>.
- From the Battles of Al-Ahzāb to the War of Coalitions [on-line]. *Dabiq*, No. 11, 9. 8. 2015, s. 63 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <https://goo.gl/mvXAPT>.
- From the editor. *Resurgence*, 2015, Vol. 2, No. 2, s. 3.
- Fuel tankers arrive in Gaza [on-line]. *MA'AN News Agency*, 4. 4. 2012 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.maannews.com/Content.aspx?id=473827>.
- Fyfe, David (2016): Oil outlook: „bearish“ inventories aren't what they seem [on-line]. *The Financial Times*, 26. 9. 2016 [28. 9. 2016]. Dostupné z <https://t.co/bxQdlvrXU1>.
- Ganor, Boaz (2015): Global alert: the rationality of modern Islamist terrorism and the challenge to the liberal democratic world. Columbia: Columbia University Press, s. 98.
- Gartenstein-Ross, Daveed (2005): Al Qaeda's Oil Weapon [on-line]. *The Weekly Standard*, 3. 10. 2005 [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/KfGPVB>.
- Gaza Power Plant [on-line]. Gisha – Legal Center for Freedom of Movement [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://gisha.org/gazzamap/395>.
- Gazzini, Claudia (2016): After Libya's Oil Grab, Compromise Could Lead to a Restart of Exports [on-line]. *International Crisis Group*, 14. 9. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/AHdLRH>.
- Gerges, Fawaz A. (2014): *The Rise and Fall of Al-Qaeda*. Oxford: Oxford University Press.
- Giannakopoulos, Angelos (2016): The Eastern Mediterranean in Light of Recent Energy Developments and Their Impact. In: Giannakopoulos, Angelos (ed.): *Energy Cooperation and Security in the Eastern Mediterranean*. The S. Daniel Abraham Center for International and Regional Studies, Tel Aviv University. Research Paper No. 8, February 2016.
- Gillham, Bill (2000): *Case Study Research Methods*. London: Bloomsbury Academic.
- Giroux, Jennifer (2009): *Targeting Energy Infrastructure: Examining the Terrorist Threat in North Africa and its Broader Implications* [on-line]. Real Institute Ecano, 13. 2. 2009 [cit. 31. 6. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/7jCjIK>.
- Global Research New. Islamic State (IS) closes in on Libya's Oil Crescent [on-line]. *Global Research New*, 9. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.globalresearch.ca/islamic-state-is-closes-in-on-libyas-oil-crescent/5454364>.
- Global Terrorism Database [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QkMYTS>.
- Global Terrorism Database [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Tm8Dj0>.
- Global Terrorism Database [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/CiI-suT>.
- Global Terrorism Database [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QxA-VFP>.
- Global Terrorism Database [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/IST-vsm>.
- Global Terrorism Database [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/arr00g>.

- Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/kdg-FCM>.
- Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/8sr-VeB>; <http://goo.gl/cS5hKx>; <http://goo.gl/dmEpd7>; <http://goo.gl/XsRT9z>.
- Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/tz4YoR>; <http://goo.gl/3PwVWr>; <http://goo.gl/E2799U>; <http://goo.gl/X9xLX6>; <http://goo.gl/nVshZc>; <http://goo.gl/gp5sGC>; <http://goo.gl/K7Oh4J>; <http://goo.gl/827KlZ>; <http://goo.gl/gwTUrI>; <http://goo.gl/xJZ5Fb>.
- Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtid=201411120082>.
- Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/zRKNsX>.
- Global Terrorism Database* [on-line]. START [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/KoZ1V7>.
- Gordon, Michael R. (2015): Iraqi Forces and Shiite Militias Retake Oil Refinery From ISIS [on-line]. *The New York Times*, 16. 10. 2015 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/21-a0BX>
- Hafner, Manfred (2016): The Southern Gas Corridor and the EU Gas Security of Supply: What's Next? [on-line]. *Natural Gas Europe*, 28. 3. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/DcTWIr>.
- Halevi, Jonathan D. (2005): *What Drives Saudi Arabia to Persist in Terrorist Financing? Al-Jihad bi-al-Mal – Financial Jihad Against the Infidels* [on-line]. Jerusalem Center for Public Affairs, 1. 6. 2005 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jcpa.org/jl/vp531.htm>.
- Hamed, Yahia (2014): Egypt's coup has plunged the country into catastrophe [on-line]. *The Guardian*, 16. 3. 2014 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z goo.gl/P13bR3.
- Hammadeh, Abdullah (2015): *Deadly Oil. Theft of Syria's Future* [on-line]. Center for International Private Enterprise, July 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/W79GzJ>.
- Hamza, Khalid (2014): On Targeting the Achilles heel of Western Economies. *Resurgence*, Vol. 1, No. 1, s. 94–105.
- Hamzeh, Ahmad Nizar (2004): *In the Path of Hizbullah*. Syracuse: Syracuse University Press.
- Harb, Mona (2010): *Le Hezbollah a Beyrouth, 1985–2005: De la banlieue a la ville*. Paris: Karthala Editions, s. 86–88.
- Harb, Mona (2011): On Religiosity and Spatiality: Lessons from Hezbollah in Beirut. In: Al-Sayyad, Nezar–Massoumi, Mejjan (eds.): *The Fundamentalist City? Religiosity and Re-making of Urban Space*. London: Routledge, s. 134–135.
- Hari, Johann (2006): J'étais pour l'invasion de l'Irak [on-line]. *Le Monde*, 30. 3. 2006 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/YqkgqX>.
- Harik, Judith Palmer (2010): Force of Arms and Hizbullah's Staying Power in Precarious Lebanon. In: Mulaj, Klejda (ed.): *Violent Non-State Actors in World Politics*. New York: Columbia University Press, s. 149–153.
- Harrell, Peter, E. (2015): *Testimony before the U. S. Senate Committee on Energy and Natural Resources. Hearing to examine terrorism and the global oil markets* [on-line]. Center for

- a New American Security, 10. 12. 2015, s. 2–5 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: [http://www.cnas.org/testimony/peter-harrell-global-oil-markets-energy#](http://www.cnas.org/testimony/peter-harrell-global-oil-markets-energy#.VwEySpMslXg). VwEySpMslXg.
- Hassan, Hassan (2016): Is the Islamic State Unstoppable? [on-line]. *The New York Times*, 9. 7. 2016 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/HqOnDw>.
- Hegghammer, Thomas (2005): *Al-Qaida Statements 2003–2004 – A compilation of translated texts by Usama bin Ladin and Ayman al-Zawahiri* [on-line]. Norwegian Defence Research Establishment, s. 45 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/xDNcw6>.
- Henderson, Harry (2001): *Terrorism. Library in Book*. Facts on File (World News Digest), s. 18.
- Henderson, Simon (2014): *Natural Gas in the Palestinian Authority: The Potential of the Gaza Marine Offshore Field*. German Marshall Fund.
- Henley, Jon (2004): Why was €1m a month sent to Arafat's wife? [on-line]. *The Guardian*, 12. 2. 2004 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/xJEqAC>.
- Hermann, Margaret (2012): The Study of American Foreign Policy. In: Hook, Steven W.–Jones, Christopher M. (eds.): *Routledge Handbook of American Foreign Policy*. London: Routledge.
- Hezbollah chief threatens Israel's Dimona nuclear reactor [on-line]. *The Times of Israel*, 16. 2. 2017 [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné z <http://www.timesofisrael.com/hezbollah-chief-threatens-israels-dimona-nuclear-reactor/>.
- Hezbollah said to have obtained „game-changing“ anti-ship missiles [on-line]. *The Times of Israel*, 19. 2. 2017 [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné z <http://www.timesofisrael.com/hezbollah-said-to-have-obtained-game-changing-anti-ship-missiles/>.
- Hizb ut-Tahrir al-Islami (Islamic Party of Liberation) [on-line]. *GlobalSecurity.org* [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/hizb-ut-tahrir.htm>.
- Hizb ut-Tahrir* [on-line]. Counter Extremism Project. n. d. [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.counterextremism.com/threat/hizb-ut-tahrir>.
- Hodge, Amanda–Rayda, Nivell (2017): Indonesia to disband hard-line Islamic group Hizbut Tahrir [on-line]. *The Australian*, 9. 5. 2017 [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://www.theaustralian.com.au/news/world/indonesia-to-disband-hardline-islamic-group-hizbut-tahrir/news-story/ab4fd680958d12688da0c065a6022fe3ü>.
- Hoffman, Bruce (2006): *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Hoffman, Bruce (1998): *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Hoffmann, Stanley (2002): Clash of Globalizations. *Foreign Affairs*, July/August, Vol. 81, No. 4.
- Hrozba: Islámský stát má materiál na jadernou „špinavou“ bombu [on-line]. *TN.cz*, 10. 6. 2015 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z goo.gl/jQWZpP.
- Hulbert, Matthew (2012): A Terrorist Guide To Energy Carnage [on-line]. *Forbes*, 16. 11. 2012 [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/3HcqfB>.
- Hume, Tim–Alkhshali, Hamdi (2016): ISIS claims responsibility for attack on Baghdad gas plant [on-line]. *CNN*, 15. 5. 2016 [cit. 29. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/3y0FtQ>.
- Huntington, Samuel P. (1996): *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Simon & Schuster.

- Hurst, Cindy (2008): *The Terrorist Threat to Liquefied Natural Gas: Fact or Fiction?* [on-line]. Institute for the Analysis of Global Security (IAGS) [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/8QhPkf>.
- Choufi, Firas (2012): Hezbollah: Siniora Gave Away Lebanese Oil [on-line]. *Al Akhbar*, 27. 10. 2012 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://english.al-akhbar.com/node/13139>.
- Ibrahim, Yahya (2014): From the editor. *Inspire*, Winter 2014.
- IEA releases Oil Market Report for September [on-line]. International Energy Agency, 13. 9. 2016 [28. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/w2xN5g>.
- Ikenberry, John G. (2001): American Grand Strategy in The Age of Terror. *Survival*, Winter 2001, Vol. 43, No. 4.
- In Iraqi Kurdistan, Momentum Builds for an Iranian Pipeline [on-line]. *Stratfor*, 14. 4. 2016 [cit. 29. 9. 2006]. Dostupné z <http://goo.gl/5EKOs2>.
- International Energy Administration [on-line]. *Energy Policies of IEA Countries – Portugal 2016 Review*, 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/jmQ9QJ>;
- International Energy Administration [on-line]. *Energy Policies of IEA Countries – Spain 2015 Review*, 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Zwql0z>.
- Iraq troops reach Baiji oil refinery besieged by IS [on-line]. *BBC*, 18. 11. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-30103392>.
- Iraq [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 28. 4. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/zUp6Ba>.
- Is Oil the Next Front in Al-Qaida's War? [on-line]. *Stockhouse.com*, 5. 8. 2013 [cit. 3. 9. 2016]. Dostupné <http://zgoo.gl/kS7Ghg>.
- IS militants blow up gas pipelines in Syria's Homs. *Xinhua*, 7. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z http://news.xinhuanet.com/english/2017-02/07/c_136036235.htm.
- IS rocket fire damages key gas plant in central Syria [on-line]. *Xinhua*, 25. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z http://news.xinhuanet.com/english/2017-02/25/c_136085041.htm.
- IS takes control of all main Syria oil fields [on-line]. *Greater Kashmir*, 5. 7. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/TJsGaF>.
- ISIL Sets Fire to Jazal Gas Fields as Syrian Army Units Approach [on-line]. *Fars News Agency*, 24. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z <http://en.farsnews.com/newstext.aspx?nn=13951206000563>.
- ISIS affiliate in Sinai threatens to stop Jordan's natural gas supply [on-line]. *The Jerusalem Post*, 13. 1. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Middle-East/ISIS-Threat/ISIS-affiliate-in-Sinai-threatens-to-stop-Jordans-natural-gas-supply-441344>.
- ISIS Blown up a Major Gas Field Led to 4.4 – Magnitude Earthquake in Homs [on-line]. *Alalam*, 17. 5. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://en.alalam.ir/news/1819083>.
- ISIS Libya foothold threatens EU [on-line]. *Journal of Energy Security*, 26. 2. 2016 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/1i56ib>.
- Islamic State blows up natural gas pipeline in Egypt's Sinai Peninsula [on-line]. *Jihad Watch*, 1. 7. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.jihadwatch.org/2015/06/islamic-state-blows-up-natural-gas-pipeline-in-egypts-sinai-peninsula>.

- Islamic State Renews Attack on the Arab Gas Pipeline [on-line]. Natural Gas World, 18. 1. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.naturalgasworld.com/a-renewed-attack-on-the-arab-gas-pipeline-in-sinai-27657>.
- Islamic State seizes oil field and towns in Syria's east [on-line]. *Reuters.com*, 3. 7. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Y7Yx4x>.
- Islamic State torches oil field near Tikrit as militia advance [on-line]. *Reuters*, 5. 3. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/nWBpp7>.
- Islámský stát dobyl poslední velké ropné pole, které kontroloval Asad [on-line]. *Novinky.cz*, 7. 9. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/45DyVq>.
- IS-linked group claims responsibility for Sinai pipeline explosion [on-line]. *Middle East Eye*, 7. 11. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/U8qwyH>.
- Jabhat Fatah al-Sham (Formerly Jabhat al-Nusra)* [on-line]. Stanford University: Mapping Militants Project, 25. 8. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/PdhffD>.
- Jailed Kurdish militant says conflict with Turkey could be settled in six months: brother [on-line]. *Reuters*, 12. 9. 2016 [cit. 14. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.reuters.com/article/us-turkey-kurds-ocalan-idUSKCN11I1GQ>.
- Japonský tanker poničil sebevražedný útočník, tvrdí odnož Al-Kajdy [on-line]. *iDNES.cz*, 4. 8. 2010 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/kBa2sU>.
- Jean-Clément, Martin (2010): *La Terreur: part maudite de la révolution*. Paris: Découvertes Gallimard.
- Jihad Against Jews and Crusaders [on-line]. *Al-Quds al-Arabi*, 23. 2. 1998 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.encyclopedia.com/article-1G2-3447800087/jihad-against-jews-and.html>.
- Jihad At Sea – Al Qaeda's Maritime Front in Yemen [on-line]. *The Maritime Executive*, 25. 2. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/vvOBDp>.
- John C. K. Daly (2006): *Saudi Oil Facilities: Al-Qaeda's Next Target?* Terrorism Monitor, Vol. 4, Issue 4 [cit. 23. 2. 2006]. Dostupné z <http://goo.gl/0mNluM>.
- Johnston, Peter (2008): *Oil and Terrorism. Al Qaeda's Threat* [on-line]. Defence R & D Canada: Centre for Operational Research & Analysis, April 2008, s. 6 [cit. 9. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/oAuWQa>.
- Jordan* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, March 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/IT8OU2>.
- Karagiannis, Emmanuel–McCauley, Clark (2006): Hizb Ut-Tahrir Al-Islami: Evaluating the Threat Posed by a Radical Islamic Group That Remains Nonviolent. *Terrorism and Political Violence*, Vol. 18, No. 2, s. 315–334.
- Karagiannis, Emmanuel (2014): Comparative Islamist Perspectives on the Politics of Energy in the Middle East and Beyond. *Studies in Conflict & Terrorism*, Vol. 37, No. 8.
- Kayakiran, Firat (2016): For Tanker Owners, Shrinking Oil Glut Is Least of Their Worries [on-line]. *Bloomberg*, 26. 5. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://gl/Wzekja>.
- Keating, Joshua (2014): The Decline and Fall of Somali Piracy [on-line]. *Slate*, 16. 1. 2014 [28. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/MF4J4P>.
- Khatib: Muslim Brotherhood Economic Program is Based on Free Market, Social Justice [on-line]. *Ikhwan Web*, 23. 8. 2012 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/8Wnrmi>.

- Khomeini, Imam (1981): *Islam and Revolution: Writings and Declarations*. Berkeley: Mizan Press.
- Koknar, Ali M. (2009): The Epidemic of Energy Terrorism. In: Gal, Luft–Korin, Anne (eds.): *Energy Security Challenges for the 21st Century*. California: ABC-CLIO, LLC, s. 18–30.
- Kořan, Michal (2008): Jednoprípádová studie. In: Drulák, Petr a kol.: *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.
- Kratochvíl, Petr–Tulmets, Elsa (2010): *Constructivism and Rationalism in EU External Relations. The Case of the European Neighbourhood Policy*. Baden-Baden: Nomos, s. 26.
- Kunz, Diane B. (1991): *The Economic Diplomacy of the Suez Crisis*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Kurds rebels say ay it Turk pipelines if attacked [on-line]. *Reuters*, 19. 10. 2007 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.reuters.com/article/idUSL19752599>.
- Lappin, Yaakov (2011): Muslim Brotherhood: „Prepare Egyptians for war with Israel“ [on-line]. *The Jerusalem Post*, 2. 1. 2011 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/mUJu38>.
- Lazaroff, Tovah (2014): Erdan: Israel needs to unite against Palestinian delegitimization [on-line]. *The Jerusalem Post*, 29. 9. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Erdan-Israel-needs-to-unite-against-Palestinian-delegitimization-376562>.
- Lebanon [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, March 2014 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=LBN>.
- Lewis, Aidan (2016): Islamic State offensive raises risk for Libya's oil sector [on-line]. *Reuters*, 18. 1. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/S7aL51>.
- Libya [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 19. 11. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/j1gLkz>.
- Lidské štíty, drony a hořící vrty. IS u Mosulu sází na gerilovou válku [on-line]. *iDNES.cz*, 26. 10. 2016 [cit. 29. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/eHgTCX>.
- Lifkin, Shimon B. (2016): Report: Lebanon to Explore Gas in Disputed Waters [on-line]. *Hamodia*, 19. 7. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://hamodia.com/2016/07/19/report-lebanon-explore-gas-disputed-waters/>.
- Luft, Gal (2006): An Energy Pearl Harbor? [on-line]. *The Washington Post*, 5. 3. 2006 [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/rOApyb>.
- Luft, Gal–Korin, Anne (2003): Terror's next target [on-line]. *The Journal of International Security Affairs* [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z: <http://www.iags.org/n0111041.htm>.
- Lust, Ellen (ed.) (2016): *The Middle East*. London: Sage Publication, 14th edition.
- Makarenko, Tamara (2003): *Terrorist Threat to Energy Infrastructure Increases* [on-line]. University of St. Andrews: Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, June 2003 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z: <http://goo.gl/VBQrg4>.
- Makariusová, Radana (2013): *Terorismus, globální terorismus a éra al-Káidy*. Praha: Metropolitan University Prague Press.

- Markey, Patrick–Elumani, Ahmed (2015): Islamic State risk for Libya's troubled oil sector [on-line]. *Reuters*, 28. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.reuters.com/article/us-libya-energy-idUSKCN0SM0HW20151028>.
- MB MP: Against Sabotage Even If To Halt Gas Exports To Israel [on-line]. *Ikhwan Web*, 12. 1. 2009 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=19026>.
- McCants, William (2015): *The ISIS Apocalypse: The History, Strategy, and Doomsday Vision of the Islamic State*. New York: St. Martin's.
- McFate, Jessica Lewis (2015): *The ISIS Defense in Iraq and Syria: Countering an Adaptive Enemy* [on-line]. Middle East Security Report 27, The Institute for the Study of War, May 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/AIKeKd>.
- Mead, Walter Russell (2005): *Power, terror, peace, and war: America's grand strategy in a world at risk*. New York: Vintage, s. 238.
- Media briefing in National Defence Control Centre. „Russian Federation Armed Forces fighting against international terrorism. New data“ [on-line]. Slide Shares [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.slideshare.net/MoRf4/media-briefing-in-national-defence-control-centre-russian-federation-armed-forces-fighting-against-international-terrorism-new-data>.
- Militants bomb Sinai gas pipeline for 27th time [on-line]. *Daily Newx Egypt*, 23. 12. 2014 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/iFlpQI>.
- Militants killed, hostages freed after ISIS attack on oil field near Kirkuk, Iraq [on-line]. *CNN*, 31. 7. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/XiQYVN>.
- Military Threats to Israel: Middle East Military Balance* [on-line]. Jewish Virtual Library, August 2013 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Mvdtdt>.
- Mills, Robin (2016): *Risky Routes: Energy Transit in the Middle East*. Brookings Doha Center.
- Mohareb, Hatem–Dipaola, Anthony (2016): Tanker Returns to Libya's Rás Lanúf Port to Load Oil After Clash [on-line]. *Bloomberg*, 18. 9. 2016 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-09-18/libya-clashes-halt-first-oil-cargo-from-ras-Lanuf-since-2014>.
- Naji, Abu Bakr (2004): The Management of Savagery: The Most Critical Stage Through Which the Umma Will Pass (přeloženo Williamem McCantsem v květnu 2006) [on-line]. Dokument al-Káidy [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/fiuLF3>.
- Neslen, Arthur (2008): Gaza: a gas for Blair? [on-line]. *The Guardian*, 3. 5. 2008 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=16948>.
- Newman, David (1999): Real Spaces, Symbolic Spaces: Interrelated Notions of Territory in the Arab-Israeli Conflict. In: Dieh, Paul Francis (ed.): *A Road Map to War: Dimensions of International Conflict*. Nashville: Vanderbilt University Press.
- New Libyan Militia's Oil Strike Risks Wider Conflagration* [on-line]. International Crisis Group, 10. 3. 2017 [cit. 4. 4. 2017]. Dostupné z <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/new-libyan-militias-oil-strike-risks-wider-conflagration>.
- Odhaleno: V Bechyni projdou výcvikem kurdští bojovníci. Radnice o tom neví. Ministerstvo zvažuje bezpečnostní riziko [on-line]. *Parlamentní listy*, 29. 9. 2016 [cit. 10. 1. 2016]. Dostupné z <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/>

- Odhaleno-V-Bechyni-projdou-vycvikem-kurdsti-bojovnici-Radnice-o-tom-nevi-Ministerstvo-zvazuje-bezpecnostni-riziko-455497.
- Oil Tanker Security* [on-line]. The University of Texas at Austin, 2008 [28. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.strausscenter.org/hormuz/oil-tanker-security.html>.
- OPEC Annual Statistical Bulletin* [on-line]. OPEC [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://asb.opec.org/images/pdf/ASB2016.pdf>.
- Operatives from the Al-Nusra Front, Al-Qaeda's branch in Syria, together with other rebel organizations, have taken over the large oil field in Deir ez-Zor* [on-line]. Spotlight on Global Jihad. The Meir Amit Intelligence and Terrorism Information Center, 3. 12. 2013 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://www.terrorism-info.org.il/en/article/20599>.
- Orme, William Jr. (2000): Arafat Hails Big Gas Find Off the Coast Of Gaza Strip [on-line]. *The New York Times*, 28. 9. 2000 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/RQ6Tu7>.
- Osama's Sermon on the Feast of Sacrifice [on-line]. *FRONTPAGEMAG.COM*, 6. 3. 2003 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/qYk6M2>.
- Pamir, Necdet (2009): A Case of a Transit State. In: Luft, Gal–Korin, Anne (eds.): *Energy Security Challenges for the 21st Century*. California: ABC-CLIO, LLC, s. 250–260.
- Paul, Christopher–Clarke, Colin–Grill, Beth–Molly Dunigan, Molly (2013): *Path to Victory: Lessons from Modern Insurgencies*. RAND Corporation.
- Pilar, Paul (2001): *Terrorism and U. S. Foreign Policy*. Washington: Brookings Institution Press.
- Pippard, Tim (2010): „Oil-Qaeda“: Jihadist Threats to the Energy Sector [on-line]. *Perspectives on Terrorism*, Vol. 4, No. 3, s. 4 [cit. 3. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/bD8HIh>.
- Pirates take „super tanker“ toward Somalia [on-line]. *CNN*, 20. 11. 2008 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/africa/11/17/kenya.tanker.pirates/>.
- Poggot, Mark (2015): Isis in Iraq: Islamic State torches Iraq's largest oil refinery at Beiji [on-line]. *International Business Times*, 25. 5. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/GYFYyu>.
- Political Observation – On the Western Conspiracy against Libya [on-line]. *Hizb ut-Tahrir*, 16. 4. 2016 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/OA6IAT>.
- Power line attacks leave Yemen in the dark [on-line]. *Al Jazeera*, 11. 6. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/power-line-assault-plunge-yemen-into-darkness-201461164559672523.html>.
- Q1 2017 Interim Report* [on-line]. DNO, 2017 [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://www.dno.no/en/investor-relations/reports-and-presentations/>.
- Qaeda militants blow up Yemen gas export pipeline: local officials [on-line]. *Reuters*, 5. 12. 2016 [cit. 3. 3. 2017]. Dostupné z <http://www.reuters.com/article/us-yemen-security-gas-idUSKBN13U2HA>.
- Qutb, Sayyid (1964): *Milestones*. Dostupné z <http://goo.gl/gxXovC>, s. 62.
- Ramadan, Saud Abu (2012): Hamas Rejects Egypt Plan to Bring Gaza Fuel Via Israeli Crossing [on-line]. *Bloomberg*, 18. 2. 2012 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/OMRjAH>.
- Rasheed, Ahmed (2016): ISIS suffers near collapse in oil revenue as it loses territory in Iraq [on-line]. *Business Insider*, 28. 7. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/ZQQ9Cj>.

- Rasheed, Ahmed (2013): Gunmen attack Iraq's Akkas gas field, three workers killed [on-line]. *Reuters.com*, 1. 4. 2013 [cit. 13. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QPK3JH>.
- Rasheed, Ahmed (2013): Iraq says it averted al Qaeda tanker truck attack on major oil site [on-line]. *Reuters.com*, 30. 5. 2013 [cit. 13. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/OLtOI8>.
- Remaining and Expanding [on-line]. *Dabiq*, No. 5, 25. 11. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- Report: Iran gas exports to Iraq delayed [on-line]. *PressTV*, 27. 6. 2015 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.presstv.com/Detail/2015/06/27/417724/iran-iraq-gas-exports-pipeline>.
- RFE/RF: Islamic State Loses Iraqi Oil Fields, Crucial Income [on-line]. *Radio Free Europe/Radio Liberty*, 9. 4. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/G87Cz5>.
- Roberts, John (2016): Turkey, Kurds in Duel over Energy [on-line]. *Natural Gas Europe*, 19. 2. 2016 [cit. 13. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/AxXoBU>.
- Rogers, Paul (2014): Islamic State vs its far enemy [on-line]. *openDemocracy*, 21. 11. 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z www.opendemocracy.net/paul-rogers/islamic-state-vs-its-far-enemy.
- Rogers, Paul (2008): *Global security and the war on terror*. London: Routledge.
- Rogers, Paul (2008): *Why we're losing the war on terror*. Cambridge: Polity.
- Rogers, Paul (2002): *Losing Control: Global Security in the Twenty-first Century*. London, VA: Pluto Press.
- Ropa, ropné produkty a zemní plyn – duben 2015 [on-line]. Český statistický úřad, 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/czso/ropa-ropne-produkty-a-zemni-plyn-duben-2015>.
- Ross, Michael (2008): Blood Barrels Why Oil Wealth Fuels Conflict [on-line]. *Foreign Affairs*, May/June 2008 [cit. 11. 5. 2017]. Dostupné z <https://www.foreignaffairs.com/articles/2008-05-03/blood-barrels>.
- Ross, Michael (2006): A closer look at oil, diamonds, and civil war. *Annual Review of Political Science*, Vol. 9.
- Rubin, Barry (2010): Comparing Three Muslim Brotherhoods. In: Rubin, Barry (ed.): *The Muslim Brotherhood: The Organization and Policies of a Global Islamist Movement*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Saleh, Heba (2011): Muslim Brotherhood urges review of Israel ties [on-line]. *The Financial Times*, 5. 5. 2011 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/C96hsW>.
- Sanli, Ufuk (2016): How the PKK is entering energy wars [on-line]. *Al-Monitor*, 16. 3. 2016 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/03/turkey-israel-pkk-shadow-player-energy-wars.html>.
- Sariati, Ali: *Expectations from the Muslim Woman*, part 1 [on-line]. Dr. Ali Shariati [cit. 28. 5. 2016]. Dostupné z <http://www.shariati.com/english/woman/woman1.html>.
- Sarkis, Nicola (2004): Aux origines de la nouvelle crise pétrolière [on-line]. *Le Monde diplomatique*, Juillet 2004 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/LhqT8k>.
- Saudi Arabia [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 10. 9. 2015 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/8r8o74>.

- Saudi-led coalition claims recapture of key Yemen oil terminal from Al-Qaeda [on-line]. *RT*, 26. 4. 2016 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/xjQzxL>.
- Sayigh, Yezid (2015): *The War Over Syria's Gas Field* [on-line]. The Carnegie Endowment for International Peace, 8. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/zXiZrQ>. Setha, Jones G. The Terrorist Threat from Pakistan. *Survival*, Vol. 53, No. 4, s. 69–94.
- Segev, Tom (2008): Bay of Pigs in Gaza [on-line]. *Haaretz*, 13. 3. 2008 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.haaretz.com/bay-of-pigs-in-gaza-1.241287>.
- Série d'attaques terroristes à Paris, au moins 120 morts, état d'urgence décrété [on-line]. *Libération*, 3. 11. 2015 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/5ZRJpo>.
- Shaffer, Brenda (2014): *Can New Energy Supplies Bring Peace* [on-line]. The German Marshall Fund of the United States, March 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/VugbsF>.
- Sherlock, Ruth (2014): Syria's Assad accused of boosting al-Qaeda with secret oil deals [on-line]. *The Telegraph*, 20. 1. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/QQMBw7>.
- Scheuer, Michael (2006): Al-Qaeda and the Oil Target. In: Scheuer, Michael–Ulph, Stephen–Daly, John C. K.: *Saudi Arabian Oil Facilities: The Achilles Heel of the Western Economy*. Washington. The Jamestown Foundation.
- Soage, Ana Belén (2010): Yusuf Al-Qaradawi: The Muslim Brothers' Favorite Ideological Guide. In: Rubin, Barry (ed.): *The Muslim Brotherhood: The Organization and Policies of a Global Islamist Movement*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Sokol, Sam (2015): PLO ambassador endorses Protocols of the Elders of Zion [on-line]. *The Jerusalem Post*, 7. 7. 2015 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/ryvyYR>.
- Solomon, Erika–Mhidi, Ahmed (2015): Isis Inc: Syria's „mafia-style“ gas deals with jihadis [on-line]. *The Financial Times*, 15. 10. 2015 [cit. 31. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/u32nVL>.
- Solomon, Erika et al. (2016): Inside Isis Inc: The journey of a barrel of oil [on-line]. *The Financial Times*, 29. 2. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://ig.ft.com/sites/2015/isis-oil/>.
- Solomon, Erika et al. (2015): Isis Inc: how oil fuels the jihadi terrorists [on-line]. *The Financial Times*, 14. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/PXW0so>.
- Soros, George (2004): *Pour l'Amérique contre Bush*. Paris: Dunod.
- Special Report. *The Islamic State* [on-line]. The Clarion Project, 10. 5. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/0Zt15P>.
- Srivastava, Ashwani–Gupta, J. P. (2010): New Methodologies for Security Risk Assessment of Oil and Gas Industry. *Process Safety and Environmental Protection*, Vol. 88, No. 6, s. 407–412.
- Steinhäusler, Friedrich et al. (2008): Security Risks to the Oil and Gas Industry: Terrorist Capabilities [on-line]. *Strategic Insights*, Vol. 7, No. 1., s. 1–10 [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z [http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/25776/1/Security risks to the oil and gas industry.pdf?1](http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/25776/1/Security%20risks%20to%20the%20oil%20and%20gas%20industry.pdf?1).
- Supply: OPEC [on-line]. The U.S. Energy Information Administration [cit. 28. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.eia.gov/finance/markets/supply-opec.cfm>.

- Suspected al-Qaida attackers bomb oil pipeline in SE Yemen [on-line]. *Global Times*, 23. 7. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.globaltimes.cn/content/872262.shtml>.
- Syria [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 24. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=SYR>.
- Syrian army retakes key gas field from IS in central Syria [on-line]. *Xinhua*, 14. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z http://news.xinhuanet.com/english/2017-02/14/c_136056701.htm.
- Syrian Army Targets Terrorists' Oil Tankers in Idlib Province [on-line]. *FARS News Agency*, 25. 5. 2016 [cit. 5. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/zUE9TX>.
- Šedivý, Jiří (2003): Nové paradigma terorismu. *Mezinárodní politika*, Vol. 27, No. 1.
- The Business of ISIS [on-line]. *The Huffington Post.com*, 24. 7. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/OuGmEi>.
- The Covenant of the Islamic Resistance Movement [on-line]. 18. 8. 1988 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp.
- The Flood* [on-line]. *Dabiq*, 2014, No. 2 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- The energy market: Crony capitalism 2.0 [on-line]. *Hizb ut-Tahrir: The Liberation Party Britain*, 20. 10. 2013 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/D1cunb>.
- The Legacy of the Prophetic Methodology [on-line]. *Tangentcode*, 30. 8. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Ni3ahY>.
- The Return of Khilafah [on-line]. *Dabiq*, 2014, No. 1 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/mvXAPT>.
- Tichý, Lukáš (2017): Ropa a víra. *Euro 2/2017*, s. 38–40.
- Tichý, Lukáš (2016): Islámský stát a jeho postoj k teroristickým útokům na energetický sektor. *Obrana a strategie*, Vol. 16, No. 1, s. 29–58.
- Tichý, Lukáš (2016): Teroristické útoky na energetický sektor jako strategie al-Káidy v oblasti Blízkého východu a severní Afriky. *Obrana a strategie*, Vol. 16, No. 2.
- Till, F. Paasche–Mansurbeg, Howri (2014): Kurdistan Regional Government–Turkish Energy Relations: A Complex Partnership. *Eurasian Geography and Economics*, Vol. 55, No. 2, s. 111–132, doi:10.1080/15387216.2014.942339.
- Times of Israel staff. Israel, PA sign deal on massive Palestinian electricity bill [on-line]. *The Times of Israel*, 13. 9. 2016 [cit. 26. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.timesofisrael.com/israel-pa-sign-deal-on-massive-palestinian-electricity-bill/>.
- Toft, Peter–Duero, Arash–Bieliauskas, Arunas (2010): Terrorist Targeting and Energy Security. *Energy Policy*, Vol. 38, No. 8, s. 4411–4421.
- Two IS synchronous attacks on Tikrit, 3 security members wounded [on-line]. *Iraqi News*, 27. 2. 2017 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://www.iraqinews.com/iraq-war/two-synchronous-attacks-tikrit-3-security-members-wounded/>.
- Udasin, Sharon (2014): For second in time in days, Gazan rocket hits electricity line to Gaza [on-line]. *The Jerusalem Post*, 7. 7. 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.jpost.com/Operation-Protective-Edge/For-second-in-time-in-days-Gazan-rocket-hits-electricity-line-to-Gaza-362925>.

- Ulph, Stephen (2006): Saudi Arabia's Islamist Insurgency. In: Scheuer, Michael–Ulph, Stephen–Daly, John C. K.: *Saudi Arabian Oil Facilities: The Achilles Heel of the Western Economy*. Washington: The Jamestown Foundation.
- Ulrichsen, Kristian Coates (2012): *Small states with a big role: Qatar and the United Arab Emirates in the wake of the Arab Spring*. Discussion Paper. Durham University, HH Sheikh Nasser Al-Sabah Programme, Durham.
- Uras, Umut (2013): Kurdish leader makes historic Turkey visit [on-line]. *Al-Jazeera*, 20. 11. 2013 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/11/kurdish-leader-makes-historic-turkey-visit-201311208312697500.html>.
- Urgo, Marisa–Williams, F. Jack (2008): Al-Qa'ida's Medinan Strategy: Targeting Global Energy Infrastructure. *CTC SENTINEL*, Vol. 1, No. 6.
- V Egyptě vybuchl plynovod, podle televize to byl útok teroristů [on-line]. *iDNES.cz*, 5. 2. 2011 [cit. 9. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/B03s27>.
- Varulkar, H. (2010): *Internal Conflict in Lebanon Over Control of Oil and Gas Resources* [on-line]. MEMRI, 13. 7. 2010 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z Toft, Peter–Duero, Arash–Bieliauskas, Arunas (2010): Terrorist Targeting and Energy Security. *Energy Policy*, Vol. 38, No. 8, s. 4411–4421. goo.gl/UycEwD.
- Voller, Yaniv (2013): Kurdish Oil Politics in Iraq: Contested Sovereignty and Unilateralism. *Middle East Policy*, Vol. 20, No. 1.
- Walt, Stephen (2005): Tamind American Power. *Foreign Affairs*, September/October, Vol. 84, No. 5.
- Wanner, Jan (2011): *Ve stínu studené války. Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956–1960*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Wanner, Jan (2002): *Krvavý Jom Kippur. Čtvrtá a pátá arabsko-izraelská válka ve světové politice*. Praha: Libri.
- Watanabe, Lisa (2015): *Sinai Peninsula – from Buffer Zone to Battlefield*. ETH Zurich: Center for Security Studies, February 2015, s. 2.
- Why Iraqi Kurdistan is Struggling to Pay Its Bills [on-line]. *Stratfor*, 28. 1. 2016 [cit. 14. 9. 2016]. Dostupné z <https://www.stratfor.com/analysis/why-iraqi-kurdistan-struggling-pay-its-bills>.
- Williams, Mark S.–Williams, Paul (2007): The Weaponization of Oil in the Messages of Osama bin Laden. *Journal of Military and Strategic Studie*, 0810, No. 2, s. 20–24.
- Wilkinson, Paul (2005): *International terrorism: the changig threat and the EU' response*. Paris: European Union Institut for Security Studies.
- Wilson, Tom (2015): *Hamas Today?: An Assessment of Alliances and Capabilities*. Policy Paper, Centre for the New Middle East, The Henry Jackson Society.
- Winrow, Gareth M. (2013): The Southern Gas Corridor and Turkey's Role as an Energy Transit State and Energy Hub. *Insight Turkey*, Vol. 15, No. 1, s. 145–163.
- Wintour, Patrick (2017): Struggle for control of Libya's oil threatens to deepen conflicts [on-line]. *The Guardian*, 29. 3. 2017 [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/29/struggle-for-control-of-libyas-oil-threatens-to-deepen-conflicts>.
- Wintour, Patrick (2016): Oil revenue collapse means Isis reliant on Gulf funds, inquiry hears [on-line]. *The Guardian*, 8. 3. 2016 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/CDnhT1>.

- World Oil Transit Chokepoints* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 10. 11. 2014 [cit. 29. 9. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/cNOFjP>.
- Wrobel, Sharon (2016): Israel's Leviathan Partners Sign Gas Export Deal With Jordan [on-line]. *Bloomberg*, 26. 9. 2016 [cit. 10. 1. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/w0JMbX>.
- Yashar, Ari (2016): Comeback time? ISIS captures major gas field in Syria [on-line]. *Arutz Sheva* 7, 6. 5. 2016 [cit. 31. 7. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/9sPMUz>.
- Yemen Says It Foiled Al-Qaeda Plot to Seize Oil Export Terminal [on-line]. *Bloomberg*, 7. 8. 2013 [cit. 9. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/DNqs47>.
- Yemen* [on-line]. The U. S. Energy Information Administration, 29. 9. 2014 [cit. 31. 8. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Qty8qor>.
- Yemen's al-Qaeda seized airport, oil terminal in south [on-line]. *Press TV*, 16. 4. 2015 [cit. 9. 5. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/wewodL>.
- Yemen: Security Roundup 2000 GMT 31 December 2015 [on-line]. *OSC Summary*, 31. 12. 2015 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Incident-Summary.aspx?gtid=201512310010>.
- Yezid, Sayigh (2002–2003): The Palestinian Strategic Impasse. *Survival*, Vol. 44, No. 4.
- Zitun, Yoav (2016): Hezbollah is getting the most sophisticated Russian weapons [on-line]. *Israel News*, 20. 1. 2016 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/bxzhj>.
- Болгария определилась. Проект нефтепровода Бургас – Александруполис интересен и может быть возобновлен [on-line]. *Neftegaz.ru*, 19. 7. 2016 [10. 1. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/Str72R>.

Dokumenty, projevy, rozhovory a vystoupení

- Al-Baghdadi, Abu Bakr (2016): *Audio Message by Abu Bakr al-Baghdadi ~This is What Allah and His Messenger Had Promised Us* [on-line]. *Jihadology.net*, 2. 11. 2016 [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z <http://goo.gl/JRqX0H>.
- Al-Baghdadi, Abu Bakr (2015): *A New Audio Message by Abu Bakr al-Baghdadi ~ March Forth Whether Light or Heavy* [on-line]. Audio Message released by al-Furqan Media on May 14, 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <https://goo.gl/65qcYd>.
- Al-Baghdadi, Abu Bakr (2014): *Audio Message by Abu Bakr al-Baghdadi – Even if the Disbelievers Despise Such* [on-line]. A new audio message by Abu Bakr al-Baghdadi, 13. 11. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <https://goo.gl/QJ17Pk>.
- Al-Baghdadi, Abu Bakr (2014): *Islamic State ~ Message To the Mujāhidīn and the Islamic Ummah In the Month Of Ramadān* [on-line]. Audio-message by ISIS proclaimed Caliph Ibrahim, Abu Bakr al-Hussayni al-Qurayshi al-Baghdadi, 1. 7. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <https://goo.gl/CRLuoO>.
- Al-Muhajir Abu al-Hassan (2016): *Audio message by IS spokesman Abu al-Hassan al-Muhajir: And You Will Remember What I Say to You* [on-line]. *Jihadology.net*, 5. 11. 2016 [cit. 31. 1. 2017]. Dostupné z <http://jihadology.net/2016/12/05/new-audio-message-from-the-islamic-states-abu-al-%E1%B8%A5asan-al-muhajir-and-you-will-remember-what-i-now-say-to-you/>.

- Al-Murabit, Abd Allah (2014): A Message to our Muslim Brothers in America. *Inspire*, Fall 2014, s. 36–37.
- Al-Shani, Abu Muhammad al-Adnani (2015): *Our People Respond to the Caller of Allah* [on-line]. Audio Statement by Abu Muhammad al-‘Adnani as-Shami published on June 23, 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/ZnOCov>.
- Al-Shani, Abu Muhammad al-Adnani (2015): *Say to those who disbelieve „You will be overcom“* [on-line]. Audio Message by IS spokesman Abu Muhammad al-‘Adnani, 13. 10. 2015 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/JcNAIF>.
- Al-Shani, Abu Muhammad al-Adnani (2014): *Indeed Your Lord Is Ever Watchful* [on-line]. A new statement by IS spokesman Abū Muhammad al-‘Adnānī ash-Shāmī, 22. 9. 2014 [cit. 31. 3. 2016]. Dostupné z: <https://goo.gl/cVNGTn>.
- Bin Ladin, Usama (1998): Džihád proti Židům a křesťákům. Prohlášení světové islámské fronty [on-line]. *F4S*, 23. 2. 1998 [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/zHXoMr>.
- EU-Egypt relations [on-line]. European Commission, 21. 8. 2013 [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-751_en.htm.
- FSB* [on-line]. Единный федеральный список организаций, в том числе иностранных и международных организаций, признанных в соответствии с законодательством Российской Федерации террористическими [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://www.fsb.ru/fsb/npd/terror.htm>.
- Full text: bin Laden’s „letter to America“ [on-line]. *The Guardian*, 24. 11. 2002 [cit. 10. 3. 2016]. Dostupné z <https://www.theguardian.com/world/2002/nov/24/theob-server>.
- Hamas. A Document of General Principles and Policies [on-line]. May 2017 [cit. 6. 5. 2016]. Dostupné z <http://hamas.ps/ar/uploads/documents/06c77206ce934064ab5a901fa8bfe44.pdf>.
- Ministry of Foreign Affairs Republic Of Kazakhstan* [on-line]. Fight against terrorism and extremism in Kazakhstan, 9. 5. 2014 [cit. 5. 5. 2017]. Dostupné z <http://mfa.gov.kz/index.php/en/foreign-policy/current-issues-of-kazakhstan-s-foreign-policy/counteraction-to-new-challenges/fight-against-terrorism-and-extremism-in-kazakhstan>.
- Nasralláh, Hasan (2016): Sayyed Nasrallah Warns „Israel“ of 3rd Lebanon War, and to Al-Saud: Ground Intervention in Syria to End You [on-line]. *ABN424.com*, 17. 2. 2016 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/zOWr3X>.
- Nasralláh, Hasan (2014): Full speech delivered by Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah on Friday August 15, 2014 [on-line]. *The Saker*, 18. 8. 2014 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://vineyardsaker.blogspot.cz/2014/08/full-speech-delivered-by-hezbollah.html>.
- Nasralláh, Hasan (2013): Speech of Hezbollah Secretary general Sayyed Hassan Nasrallah during the ceremony marking the 40th day after the Day of Ashura [on-line]. *The Saker*, 7. 1. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/U64jph/>.
- Nasralláh, Hasan (2013): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah of April 30th, 2013 [on-line]. *The Saker*, 5. 5. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/speech-of-hezbollah-secretary-general-sayyed-hassan-nasrallah-of-april-30th-2013/>.

- Nasralláh, Hasan (2013): Hassan Nasrallah's speech on The Injured Fighter Day [on-line]. *Voltairnet.org*, 17. 7. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://www.voltairenet.org/article179068.html>
- Nasralláh, Hasan (2013): Speech delivered by Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah during the annual Iftar dinner of the „Islamic Resistance Support Organization [on-line]. *The Saker*, 22. 7. 2013 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/ElbnQc>.
- Nasralláh, Hasan (2012): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah during the Iftar of the women's cadre in the Islamic Resistance Support Association [on-line]. *Voltairnet.org*, 10. 8. 2012 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://www.voltairenet.org/article179653.html>.
- Nasralláh, Hasan (2012): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah on the first night of Ashura [on-line]. *The Saker*, 18. 11. 2012 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/speech-of-hezbollah-secretary-general-sayyed-hassan-nasrallah-on-the-first-night-of-ashura/>.
- Nasralláh, Hasan (2012): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah on the third night of Ashura [on-line]. *The Saker*, 22. 11. 2012 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/MrEI5d>.
- Nasralláh, Hasan (2011): Speech of Hezbollah Secretary General of Hassan Nasrallah's on March 19 2011 [on-line]. *Youtube.com*, 22. 3. 2011 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/7ShhSp>.
- Nasralláh, Hasan (2011): „Dignity and Victory“ Festival Speech by Hassan Nasrallah [on-line]. *Voltairnet.org*, 26. 7. 2011 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://www.voltairenet.org/article170913.html>.
- Nasralláh, Hasan (2011): Speech delivered by Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah on December 6th, 2011 [on-line]. *The Saker*, 7. 12. 2011 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/WrfRQi>.
- Nasralláh, Hasan (2010): Speech of Hezbollah Secretary General Sayyed Hassan Nasrallah on Tuesday August 24, 2010 [on-line]. *The Saker*, 27. 8. 2010 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/speech-of-hezbollah-secretary-general-sayyed-hassan-nasrallah-on-tuesday-august-24-2010/>.
- Nasralláh, Hasan (2008): Full text of Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah speech following Bush' visit to the Middle East [on-line]. *The Saker*, 18. 1. 2008 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/full-text-of-hezbollah-secretary-general-hassan-nasrallah-speech-following-bush-visit-to-the-middle-east/>.
- Nasralláh, Hasan (2008): Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah's September 26th speech – full Transcript [on-line]. *The Saker*, 30. 9. 2008 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/6hMi4Z>.
- Nasralláh, Hasan (2008): Hezbollah Secretary General Hassan Nasrallah Calls for Massive Rally Monday [on-line]. *The Saker*, 29. 12. 2008 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/hezbollah-secretary-general-hassan-nasrallah-calls-for-massive-rally-monday/>.
- Nasralláh, Hasan (2007): Al-Sayyed Nasrallah's speech at Rayah Stadium on Divine Victory Festival [on-line]. *The Saker*, 19. 8. 2007 [cit. 20. 4. 2016]. Dostupné z <http://thesaker.is/al-sayyed-nasrallahs-speech-at-rayah-stadium-on-divine-victory-festival/>.

- Pieter van Nieuwenhuis: *The Islamic State Restores the Caliphate* (video soubor) [on-line]. Musings on Arabism, Islamicism, History and current affairs, 29. 6. 2015 [cit. 31. 3. 2016].
Dostupné z: <https://pietervannewhuis.wordpress.com/2014/06/29/the-islamic-state-restores-the-caliphate/>.
- The Freedom and Justice Party Parliamentary Elections 2011* [on-line]. Freedom and Justice Party [cit. 9. 9. 2016]. Dostupné z http://kurzman.unc.edu/files/2011/06/FJP_2011_English.pdf.
- The Joint Publication (JP) 1-02* [on-line]. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 15. 2. 2016 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <https://goo.gl/jYu4qE>.
- United Nations Programme, Human development Report 1999* (1999). Oxford: Oxford University Press.
- United Nations Security Council Resolution 731* [on-line]. United Nations Security Council, 1992 [cit. 30. 3. 2016]. Dostupné z <http://goo.gl/ltXXE4>.

Rozhovory a konzultace

- Zaměstnanec EEAS, 27. 5. 2016.
- Zaměstnanec consultingové společnosti v Bruselu, 30. 5. 2016.
- Zaměstnanec EEAS, 31. 5. 2016.
- Zaměstnanec velké evropské energetické společnosti, 4. 6. 2016
- Český zaměstnanec Evropské komise, 1. 7. 2016.
- Pavel Šenych, Odbor plynárenství a kapalných paliv MPO, 26. 8. 2016.
- Vít Stránský, bezpečnostní analytik FSV UK, 12. 9. 2016.
- Michael Romancov, přední český odborník na geopolitiku a energetickou bezpečnost z MUP a FSV UK, 22. 9. 2016.
- Jan Daniel, odborník na terorismus a Blízký východ z ÚMV, 22. 9. 2016.
- Martin Bílek, bezpečnostní ředitel společnosti ČEPS, 26. 9. 2016.
- Oldřich Petržílka, bývalý prezident České plynárenské unie, 27. 9. 2016.
- Hana Horáková, přední česká antropoložka a odbornice na terorismus a Afriku, 27. 9. 2016.
- Miroslav Mareš, přední český odborník na extremismus a terorismus z MU Brno, 29. 9. 2016.
- Andor Šándor, přední český odborník na otázky bezpečnosti a hrozby terorismu, 30. 9. 2016.
- Ondřej Ditrych, přední český odborník na otázky bezpečnosti a hrozby terorismu z ÚMV a FF UK, 17. 1. 2017.

Přílohy

Příloha č. 1: Západní energetické firmy a jejich zájmy ve vybraných zemích MENA

Irák:

Jméno	Země	Aktivity/Zájmy	Zdroj
BP	Velká Británie	1) V současné době produkuje ropu z oblasti <i>Rumaila</i> (38% podíl). 2) Poskytuje technickou asistenci firmě North Oil v přestavění ropného pole <i>Kirkūk</i> v iráckém Kurdistanu.	iraq-businessnews.com
Eni	Itálie	1) Vybíjí a produkuje z ropného pole <i>Zubair</i> na jihu Iráku (32,81% podíl).	iraq-businessnews.com
ExxonMobil	Spojené státy americké	1) Rozvíjení ropného pole <i>West Qurna 1</i> v jižním Iráku (60% podíl).	iraq-businessnews.com
Occidental Petroleum	Spojené státy americké	1) V současné době rozvíjení ropného pole <i>Zubair</i> (23,44% podíl).	iraq-businessnews.com
Premier Oil	Velká Británie	1) Rozvíjení ropného pole <i>Block 12</i> v Západní poušti (40% podíl).	iraq-businessnews.com
Shell	Velká Británie/ Nizozemsko	1) Produkující z ropného pole <i>Madžnún</i> v Basře (44% podíl). 2) Produkující z pole <i>West Qurna 1</i> (15% podíl).	iraq-businessnews.com
Total	Francie	1) Provozuje ropná pole <i>Baranan</i> a <i>Safen</i> v iráckém Kurdistanu (80% podíl v každém poli). 2) Provozuje ropná pole <i>Halfaya</i> v provincii Majsan (22,5% podíl).	iraq-businessnews.com

Alžírsko:

Jméno	Země	Aktivity/Zájmy	Zdroj
Cepsa	Španělsko	1) V současné době provozuje ropné pole <i>Rhourde el Krouf</i> (100% podíl). 2) Provozuje ropné polí <i>Ourhoud</i> . 3) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Timimoun</i> od roku 2017. 4) Průzkum práv pro plynový blok <i>Rhourde Rouni</i> .	eia.gov cepsa.com
BP	Velká Británie	1) Účastní se na plynovém projektu v <i>Salah Southern Fields</i> . 2) V současné době rozvíjení plynového projektu v <i>Amenas</i> .	eia.gov bp.com
Eni	Itálie	1) Produkce plynu a průzkum v oblasti <i>Bir Rebaa</i> (provozuje 6 různých bloků) 2) Průzkum plynu v oblastech <i>Timimoun</i> a <i>Oued Mya</i> .	eia.gov eni.com
Enel	Itálie	1) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Isarene</i> od roku 2018. 2) Povolení k průzkumu plynových polí v jihovýchodní <i>Illizi</i> , <i>Msari Akabli</i> a severní <i>Tinrhert</i> .	eia.gov enel.com
Repsol	Španělsko	1) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Reggane Nord</i> od roku 2017 (v současné době se podílí na průzkumné činnosti).	eia.gov repsol.com

Total	Francie	1) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Timimoun</i> od roku 2017. 2) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Ahnet</i> od roku 2018. 3) Produkující z licence Tin Fouyé <i>Ta-banort</i> (35% podíl).	eia.gov total.com
Statoil	Norsko	1) Provozuje suchý plyn v <i>In Salah</i> a v <i>In Amenas</i> plynová pole.	eia.gov statoil.com
Anadarko	Spojené státy americké	1) Vyrábí naftu z polí <i>Ourhoud</i> , <i>HBNS</i> a <i>El Merk</i> (ve spolupráci se společností Sonatrach).	eia.gov anadarko.com
Engie	Francie	1) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Touat</i> od roku 2016 (65% podíl).	eia.gov engie-ep.com
Dea	Německo	1) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Reggane Nord</i> od roku 2017 (v současné době zkoumá a je v procesu prvních vrtů).	eia.gov dea-group.com
Edison	Itálie	1) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Reggane Nord</i> od roku 2017 (6,2% podíl).	eia.gov edison.it
Partex	Portugalsko	1) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Ahnet</i> od roku 2018 (2% podíl).	eia.gov partex-oilgas.com
Petroceltic	Irsko	1) Bude se podílet na plynovém projektu <i>Isarene</i> od roku 2018 (38.25% podíl).	eia.gov petroceltic.com

Libye:

Jméno	Země	Aktivita/Zájmy	Zdroj
ConocoPhillips	Spojené státy americké	1) Partnerský provozovatel ropných polí <i>Waha</i> , <i>Samah</i> , <i>Dahra</i> a <i>Gialo</i> .	eia.gov
Marathon Oil	Spojené státy americké	1) Partnerský provozovatel <i>Waha</i> (16%, neprovozovaný, pracovní úroky), ropných polí <i>Samah</i> , <i>Dahra</i> a <i>Gialo</i> (operace údajně narušilo násilí; podle oficiálních internetových stránek).	eia.gov marathonoil.com
Hess Corporation	Spojené státy americké	1) Partnerský provozovatel ropných polí <i>Waha</i> (8,2% podíl), <i>Samah</i> , <i>Dahra</i> a <i>Gialo</i> .	eia.gov wiki.openoil.net
Total	Francie	1) Partnerský provozovatel ropného pole <i>Mabruk</i> a pobřežního ropného pole <i>Al-Hurf 3</i> . Provozuje plynový projekt <i>západní Libye</i> .	eia.gov
Wintershall	Německo	1) Provozuje ropná pole <i>Sarah</i> , <i>Jakhira b (C96)</i> , <i>Nakhla (C97)</i> (více než 2 mld. USD byly investovány do Libye, nicméně výroba musela být opakovaně zastavena kvůli násilí).	eia.gov wintershall.com
Eni	Itálie	1) Partnerský provozovatel ropných polí <i>Abu Attifeld</i> , <i>NC-125</i> , <i>El Feel</i> , a pobřežního ropného pole <i>Bouri 4</i> . Provozuje plynová pole <i>Bahr Essalam</i> a <i>Wafa</i> a plynovod <i>Green Stream</i> .	eia.gov eni.com
Occidental Petroleum	Spojené státy americké	1) Partnerský provozovatel ropných polí <i>Intisar Complex</i> a <i>NC74</i> (minimální aktivity).	eia.gov oxy.com
OMV	Rakousko	1) Partnerský provozovatel ropných polí <i>Intisar Complex</i> a <i>NC74</i> (produkce byla prakticky nulová od roku 2014).	eia.gov omv.com

Egypt:

Jméno	Země	Aktivity/Zájmy	Zdroj
Apache	Spojené státy americké	1) Drží 6,7 mil. hrubých akrů přes 24 ropných koncesí v <i>Západní poušti</i> (73% z nich jsou nevyvinuté).	apachecorp.com eia.gov
BP	Velká Británie	1) Partner v plynové koncesi <i>Rás El Barr</i> (společný podnik s egyptskou vládou). 2) Provozovatel plynového projektu plynu <i>West Nile Delta</i> . 3) 33% podíl v továrně na zpracování zemního plynu. 4) 40% podíl ve firmě s vozidly na zemní plyn.	bp.com eia.gov
Eni	Itálie	1) Provozuje ropná pole <i>Belayim</i> (100% podíl), <i>Melehia</i> (76% podíl), <i>RaQ Qattara</i> (75% podíl). 2) Drží koncese v nilské deltě (100% podíl) a plynových poli <i>El Temsah</i> (50% podíl), <i>Baltim</i> (50% podíl), <i>Rás el Barr</i> (50% podíl). 3) Výzkumná činnost v pobřežních vodách Středozemního moře v plynovém poli <i>Zohr</i> .	eni.com eia.gov
Shell	Velká Británie/ Nizozemsko	1) 19 míst produkujících ropu a zemní plyn v Západní poušti (oblasti <i>Badr El Din & Obaiyed</i>). 2) Drží 33% podíl v pobřežní koncesi <i>Severní Tinah</i> . 3) Provozuje společný podnik s egyptskou General Petroleum Cooperation (Badr El Din Petroleum Company), která se zabývá průzkumem a těžbou v <i>Západní poušti</i> .	shell.eg eia.gov

Saúdská Arábie:

Jméno	Země	Aktivity/Zájmy	Zdroj
Chevron	Spojené státy americké	1) Partner ve společném podniku s KGOC, která provozuje ropná pole <i>Wafra, Humma, Jižní Fuwaris a South Umm Gudair</i> .	eia.gov
ExxonMobil	Spojené státy americké	1) Partnerský provozovatel rafinerie <i>Janbu</i> s Aramco. 2) Partner v <i>SA-MREF</i> , společném podniku se Saudi Aramco. 3) Partner v <i>KEMYA</i> , společném podniku se SABIC.	eia.gov corporate.exxonmobil.com
Shell	Velká Británie/Nizozemsko	1) Společný provozovatel s <i>Aljomaih and Shell Lubricating Oil Company</i> . 2) Společný provozovatel s <i>Saudi Aramco Shell Refinery Company</i> . 3) Společný provozovatel s <i>Saudi Petrochemical Company</i> .	eia.gov shell.com

Jemen:

Jméno	Země	Aktivity/Zájmy	Zdroj
Total	Francie	1) Partnerský provozovatel zařízení <i>Yemen LNG</i> (39,62%). (Nicméně, kvůli probíhající občanské válce jsou aktivity společností Total velmi omezené.)	eia.gov total.com
Occidental Petroleum	Spojené státy americké	1) Omezené operace.	eia.gov oxy.com
Hunt Oil Company	Spojené státy americké	1) Partnerský provozovatel zařízení <i>Yemen LNG</i> (17,22%).	eia.gov

Turecko:

Jméno	Země	Aktivity/Zájmy	Zdroj
Shell	Velká Británie/ Nizozemsko	1) Zahájila průzkumné operace v Černém moři (společný podnik s TPAO, která působí od ledna 2015). 2) Partner ve společném podniku v projektu břidlicového plynu <i>Dada</i> .	eia.gov

Jordánsko: nejsou aktiva a zájmy západních energetických firem kvůli omezeným zásobám ropy a plynu.

Izrael: dlouhodobě nebyla aktiva a zájmy západních energetických firem kvůli omezeným zásobám ropy a plynu. Nicméně poté, co Izrael objevil zemní plyn a začal s těžbou a produkcí plynu na offshorových polích ve východních vodách Středozemního moře, potenciálním terčem útoků ze strany Hizballáhu by se mohla stát např. americká firma Noble Energy.

Sýrie: nejsou aktiva a zájmy západních energetických firem kvůli probíhajícímu konfliktu – občanské válce.

Příloha č. 2:**Počet útoků na energetický sektor ze strany al-Káidy a jejích odnoží v letech 2001–2016 ve vybraných zemích MENA**

Země	Rok																Celkem
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	
Saúdská Arábie	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Egypt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	2	6	0	0	12
Irák	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	1	4	3	0	0	0	12
Alžírsko	0	0	0	0	0	0	4	2	0	1	0	0	2	0	0	1	10
Libye	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	4
Sýrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	4
Jemen	0	2	0	0	0	2	1	2	1	4	2	17	10	8	2	1	52
Celkem	0	2	0	0	1	3	4	4	2	7	5	22	19	18	3	3	97

Zdroj: sestaveno autory dle Global Terrorism Database.

Tato čísla vycházejí z autorových odhadů na základě rešerší literatury k útokům IS na energetický sektor v Saúdské Arábii, Egyptě, Iráku, Alžírsku, Libyi, Sýrii a Jemenu v roce 2016, kterou si nechal vyhotovit v Ústavu mezinárodních vztahů.

Příloha č. 3:**Počet útoků Islámského státu na energetický sektor v zemích MENA v letech 2014–2016**

Země/IS a jeho odnože, spojenci a pobočky	Rok			Celkem
	2014	2015	2016	
Irák (IS)	32	24	více jak 20	56 + více jak 20
Sýrie (IS)	4	5	více jak 10	9 + více jak 10
Egypt (IS – Provincie Sinaj + ABM)	8	3	více jak 10	11 + více jak 10
Libye (IS – Provincie Libye + pobočky Kyrenaika, Fezzan a Tripolitania)	1	15	více jak 20	16 + více jak 20
Celkem	45	47	více jak 60	92 + více jak 60

Zdroj: sestaveno autory dle Global Terrorism Database.

Tato čísla vycházejí z autorových odhadů na základě rešerší literatury k útokům IS na energetický sektor v Iráku, Sýrii, Egyptě a Libyi v roce 2016, kterou si nechal vyhotovit v Ústavu mezinárodních vztahů.

O autorech

Mgr. et Mgr. **Lukáš Tichý**, Ph.D. (1982), vystudoval magisterský obor Evropská studia a veřejná správa a Mezinárodní vztahy a evropská studia na Metropolitní univerzitě Praha, kde v roce 2016 dokončil doktorské studium v oboru Mezinárodní vztahy a evropská studia. Působí jako vědecký pracovník v Ústavu mezinárodních vztahů (Praha), kde se zabývá problematikou vztahů EU–Rusko, energetickou bezpečností, teroristickými útoky na energetický sektor, zahraniční a bezpečnostní politikou EU a Ruska a teoriemi mezinárodních vztahů. Zároveň působí jako externí přednášející na Metropolitní univerzitě Praha a ČVUT. Publikoval řadu odborných článků a textů v tuzemských i zahraničních recenzovaných časopisech, monografiích a sbornících. Člen redakční rady *Vojenských rozhledů*.

Přehled hlavních publikačních výstupů: *Energetická bezpečnost ČR a budoucnost energetické politiky EU* (spolueditor P. Binhack; 2011); *USA a Ruská federace – komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury* (spoluaautor J. Eichler; 2013); Asymmetric interdependence in the Czech – Russian energy relations (spoluaautor P. Binhack). *Energy Policy*, Vol. 43, No. 6, 2012; EU and Russian Discourse on Energy Relations (spoluaautor P. Kratochvíl). *Energy Policy*, Vol. 44, No. 5, 2013; Security and Foreign Policy of Dmitry Medvedev in the Period 2008–2012. *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 27, No. 4, 2014; The EU Energy Relations with Ukraine in the Context of the Political Discourse. *Politické vědy*, Vol. 28, No. 4, 2015; Can Iran reduce EU's dependence on Russian gas? (spoluaautor N. Odintsov). *Middle East Policy*, Vol. 23, No. 1, 2016; Ruský diskurz o energetických vztazích s EU v letech 2004–2014. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 51, No. 4, 2016.

Mgr. **Nikita Odintsov** (1990) vystudoval magisterský obor Bezpečnostní studia na FSV Univerzity Karlovy v Praze, kde pokračuje v doktorském studiu v oboru Mezinárodní vztahy. Působí jako externí spolupracovník v Ústavu mezinárodních vztahů (Praha), kde se zabývá problematikou energetické bezpečnosti.

Přehled hlavních publikačních výstupů: The European Union as an Actor in Energy Relations with the Islamic Republic of Iran (spoluautor L. Tichý). *CEJISS*, Vol. 38, No. 4, 2015; Energetická bezpečnost Evropské unie a její vztahy s Íránem (spoluautor L. Tichý). *Obrana a strategie*, Vol. 15, No. 2015; Can Iran reduce EU's dependence on Russian gas? (spoluautor L. Tichý). *Middle East Policy*, Vol. 23, No. 1, 2016.

Doc. PhDr. **Jan Eichler**, CSc. (1952), po absolvování VPA KG pracoval na MNO ČSSR v Praze, v letech 1979–1982 na československém velvyslanectví v Paříži. V osmdesátých letech se zabýval vyhodnocováním vojenské politiky ozbrojených sil Francie, 1991–1994 Institut pro strategická studia. V současné době pracuje v Ústavu mezinárodních vztahů v Praze, dlouhodobě přednáší na Fakultě mezinárodních vztahů VŠE v Praze, kde v roce 2014 úspěšně ukončil jmenovací řízení.

Je autorem řady učebních textů a knih: *Terorismus a války na počátku 21. století* (2007), *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace* (2009), *Bezpečnostní a strategická kultura USA, EU a ČR* (2011), spoluautor publikace *USA a Ruská federace – komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury* (2013) a *War, Peace and International Security: From Sarajevo to Crimea* (2017). Publikuje v odborných časopisech, mj. *Défense nationale*, *Relations Internationales et Stratégiques*, *Défense et stratégie* (všechny tři Francie), *OstEuropa* (SRN), *International Peacekeeping* (Velká Británie), *Mezinárodní vztahy* (ČR). Člen redakční rady *Vojenských rozhledů*.

Résumé

Terrorism and Energy in the Middle East and North Africa: Impacts on the European Union and the Czech Republic

This monograph discusses the issue of terrorist activities aimed at the energy sector and energy in general as an instrument used by militant and terrorist organizations and movements in the region of the Middle East and North Africa (MENA) with a possible impact on the European Union (EU) and the Czech Republic. Specifically, the treatise deals with the relations or positions of a few selected terrorist and militant organizations and movements – namely, Al Qaeda, the Islamic State (IS), Hezbollah, the Kurdistan Workers' Party (PKK), Hamas, the Muslim Brotherhood, and Hizb ut-Tahrir – in regard to the question of using energy as a means of political blackmail, threatening to carry out terrorist attacks on the energy sector, and/or executing actual terror operations targeting the energy industry. It gives specific examples of these problems in MENA in the years 1996–2016 (with slight overlaps), as they have potential implications for the energy security of the EU and the Czech Republic as well. The monograph has three main goals:

(1) The first goal is to analyse the importance that the chosen radical terrorist and militant organizations and movements attribute to energy in general and, more specifically, to energy resource blackmail and threats or actual executions of terrorist attacks targeting the energy industry and infrastructure within their strategies in the context of Sunni or Shiite Islam and rationalism.

(2) The second goal is to describe select activities and examples of energy resource abuse or terrorist attacks on the energy sector and the accompanying criminal activities conducted by the chosen organizations in MENA.

(3) The third goal is to analyse the actual and potential, and direct and indirect effects and influence of energy-related blackmailing or threatening, using energy as a political instrument and performing terrorist attacks targeting the energy industry on the energy security of the European Union and the Czech Republic.

On the theoretical level, the monograph draws both on the relation of the concept of terrorism and its communication strategy, which is important for analysing the aims and motives of the terrorist activities of the chosen organizations and movements, and on the specific expressions of terrorism in the form of terrorist attacks on the energy sector, which mainly consist of armed violence against the energy industry and infrastructure, but also include the connected illegal activity. The concept of terrorist attacks and activities targeting the energy sector is the principal basis of the theoretical framework, which also comprises the influence of rationalism, the views of Sunni and Shiite Islam on energy, and the mutual relationship between separatism and natural resources and their importance in the behaviour of the chosen militant and terrorist organizations and movements which target the energy sector with their terrorist activities and attacks. That is to say, this theoretical framework is instrumental for analysing the attitudes of the chosen terrorist and militant organizations and movements in regard to the issue of energy, the importance it carries in their strategies, and the aims and motives of their actions and decisions regarding terrorist activities focused on attacks on the energy sector.

On the methodological level, the monograph is based on the case study method, which is understood to mean a detailed analysis of the case that was chosen as the subject of the research. Its aim is to provide a profound comprehension or causal explanation of the examined case. Its advantages are the depth of analysis it offers to every researcher and that it encompasses a relatively large amount of facts and endeavours to facilitate their complete evaluation. This treatise understands a “case” of a terrorist attack on the energy sector to mean a specific type and form of terrorist activity or a theoretical

attack on the energy sector, with the condition that the case study then frames the overall terrorist activities and attacks targeting the energy industry and infrastructure together with the related criminal activities of each of the terrorist and militant organizations and movements. A total of seven case studies dealing with individual terrorist and militant organizations or movements such as al-Qaeda, the Islamic State, Hezbollah, the PKK, Hamas, the Muslim Brotherhood, and Hizb ut-Tahrir are provided by this text. On the ontological level, holism is preferred over individualism. That is to say, the monograph supposes the decisive influence of the environment/structure on the actions of the actors in the form of their terrorist activities and attacks on the energy sector.

The structure of the monograph, which comprises an introduction, a conclusion, and nine chapters, is as follows. The first chapter of the monograph consists of four parts. In the first we define our ontological position, emphasizing our preference of holism to individualism. This means we assume the decisive influence of the environment/structure on the actors' behavior in the form of terrorist activity and attacks on the energy sector. The second part begins by explaining the nature of global terrorism at the beginning of the 21st century. The main emphasis is placed on its basic characteristics as an urgent security threat. In addition, the ways of mobilizing its allocation (especially oil allocation) and authoritarian resources and, last but not least, its communication strategy are explained. The third part is focused on creating a theoretical framework which consists of a key concept, namely the terrorist attacks on the energy sector, which will be thoroughly explained. Furthermore, the theoretical framework is based on a description of the importance of rationalism in the negotiations and decision-making of terrorist organizations and movements and an analysis of the attitudes of Sunni and Shiite Islam towards energy. Last but not least, the theoretical framework is complemented by a discussion of the relationship between separatism and energy. By using this theoretical framework, we examine terrorist activity and attacks on the energy sector by selected organizations or movements. The fourth part is focused on defining the book's methodological framework and main method, but also on the sources of information and the criteria of case selection that we used.

In the second chapter we deal with the energy sector and the security of the MENA region and its selected countries. First, we focus on the energy potential of the MENA region from the viewpoint of oil and natural gas resources,

supplies and exports, as well as the offshore transport of oil and gas by sea through the use of tankers crossing the so-called choke points in this area. The main part of this chapter is devoted to an analysis of the energy sector and the potential of the selected MENA countries on which we are focusing. This means that here we particularly pay attention to the energy sectors and security in Saudi Arabia, Egypt, Algeria, Libya, Iraq, Yemen, Syria, Jordan, Lebanon and the countries of the Eastern Mediterranean and Turkey, i.e. states which are either major producers or exporters or have strategic importance in terms of transport routes, and on whose territories there is terrorist activity.

The third chapter begins by briefly characterizing the Islamist terrorist organization al-Qaeda. Subsequently, we focus on the importance of energy and terrorist attacks on the energy sector for Al Qaeda's strategy against the background of rationalism and Islam. Finally, in the last part, we focus on an analysis of terrorist attacks targeting the energy sector in selected countries of the MENA region and their real and potential implications for international energy security, especially the energy security of the West and the affected countries.

In the fourth chapter we deal with the characteristics of another Islamist militant organization – the Islamic State. Subsequently, we focus on the importance of energy and attacks on the energy sector for the IS strategy against the background of rationalism and Islam. In the last part we focus on an analysis of IS attacks targeting the energy sector in selected countries of the MENA area and their impact on energy security.

In the fifth chapter, we focus on the next organization on our list – the Lebanese Islamist (Shiite) militant, political and social movement Hezbollah. As with the previous chapters, we will first briefly focus on the characteristics of this Lebanese movement. We also focus on Hezbollah's relationship to energy and its importance in its strategy. Finally, we give some examples of threats to carry out an attack on the energy sector by Hezbollah (though the attacks were never actually carried out) and the potential impact on Israel's energy security that such attacks would have.

Another terrorist organization that is relevant for our book is the Kurdistan Workers' Party, and we analyze it in the sixth chapter. The structure of this chapter is the same as those of the previous chapters. We first briefly focus on the characteristics of the PKK. We also focus on the importance of energy in PKK terrorist attacks and provide an analysis of selected PKK

attacks against energy infrastructure. Finally, we turn our attention to the possible implications and impact of the terrorist attacks by this Kurdish party on energy security.

The fifth explored terrorist and militant organization, which we analyze in the seventh chapter, is the Palestinian terrorist organization Hamas. Similarly to the chapters on al-Qaeda, the IS, Hezbollah and the PKK, this chapter begins by focusing on briefly characterizing the terrorist organization in question. We also look at the energy situation in the Gaza Strip under Hamas and the gas dispute between the organization and Israel. Finally, we turn our attention to the potential of Hamas attacking energy infrastructure and the potential impacts and implications of Hamas's energy sector-related terrorist attacks on energy security.

In the eighth chapter we focus on the last two organizations that the book discusses, the Muslim Brotherhood and Hizb ut-Tahrir. Both the Muslim Brotherhood and Hizb ut-Tahrir are organizations with the ambition to lead a global pan-Islamic project that would involve the creation of an alternative system of political and economic organization, and this system would lead to a state under Islamic law. Neither of these organizations directly engages in terrorist activity. Despite this, they are officially designated as terrorist and therefore banned in many countries. In the case of the Muslim Brotherhood, it is banned, for example, in Egypt, Saudi Arabia and the United Arab Emirates (and apart from MENA it is also banned in Russia). In the case of Hizb ut-Tahrir, it is banned in Egypt, Russia, the Central Asian Republic and Germany (but in the case of Germany, it is ruled to be an extremist, but not a terrorist organization). Although the two organizations are not involved in terrorist activity, they share an overall ideology with Islamic terrorist groups and help to radicalize the "Ummah" (the Muslim community). Since their activities are generally non-violent (although individual groups of their members may participate in an armed uprising against their country's regime, and such an activity can be termed "terrorism"), their relationship to the energy sector needs to be examined on the basis of their overall vision of the political and economic organization of society.

The last, ninth chapter of the monograph deals with the MENA energy-related terrorist attacks' direct and indirect, and real and potential impacts on and implications for the energy security of the EU and the Czech Republic. In the first part of this chapter we focus on briefly characterizing and

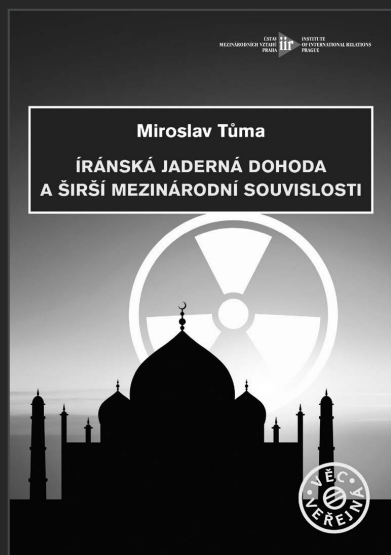
enumerating the terrorist attacks on the energy sector in the MENA region by the organizations and movements which we are examining. In the second part we deal with the expected direct impacts and economic, political, security and psychological consequences of a possible terrorist attack on the energy sector in Europe for the EU and Czech energy security. Similarly, in the third part we focus on providing an analysis of the expected direct impacts and consequences for the EU and Czech energy security in case of a real attack on European energy companies and their interests in the selected MENA countries. Finally, the last part deals with MENA energy-related terrorist attacks' indirect real and potential impacts and economic, political, security and psychological consequences for the energy security of the EU and the Czech Republic.

Miroslav Tůma

Íránská jaderná dohoda a širší mezinárodní souvislosti

(brož., 275 stran, ISBN 978-80-87558-27-0, 243 Kč)

První blok monografie (*Íránská jaderná dohoda*) poukazuje na její význam, zejména z hlediska hlavních aspektů krizového charakteru tohoto regionu, shrnuje historii vývoje íránského jaderného programu, uvádí základní charakteristiku země, popisuje hlavní etapy sjednávání dohody, její hlavní oponenty a její plnění. Druhý blok (*Širší mezinárodní souvislosti*) se zabývá úsilím o vytvoření blízkovýchodní zóny bez všech zbraní hromadného ničení, 9. hodnotící konferencí Smlouvy o nešíření jaderných zbraní a činností hlavních blízkovýchodních aktérů (Saúdská Arábie, Izrael, USA, Evropská unie, Ruská federace a Turecko). Kapitola *Závěry a další předpokládaný vývoj* shrnuje význam íránské jaderné dohody a postoje hlavních blízkovýchodních mocností a současně odhaduje jejich další postup. Text monografie doplňuje slovník základních pojmů s definicemi, dále seznam zkratk a abecední slovní a jmenný rejstřík. Součástí knihy je rovněž deset příloh, jejichž výběr by podle autora mohl čtenáři do určité míry usnadnit celkovou základní orientaci v uvedeném složitém a komplexním blízkovýchodním procesu.

**Objednávky a distribuce: tel. 251 108 107, e-mail: cervinkova@iir.cz.
Více o knihách ÚMV a e-shop: www.iir.cz**